

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Hubert E Gilbert

NORDENS LØVE

KARL DEN XII

Jespersen og Pios Forlag

HUBERT E. GILBERT

er født 1889 i Tyskland, blev Officer i 1907 og deltog i Verdenskrigen paa alle Fronter og i Generalstaben. Han tog sin Afsked i 1920 og foretog lange Rejser i Europa og Asien. Siden 1930 har han udsendt forskellige Krigsskildringer og historiske Romaner, bl. a. om Christine af Sverige, samt flere Skuespil.

Han blev i 1930 gift med en dansk Dame og har siden da med Afbrydelser levet i København.

HUBERT E. GILBERT

NORDENS LØVE

KARL DEN XII AF SVERIGE

JESPERSEN OG PIOS FORLAG
KØBENHAVN MCMXXXVI

Autoriseret Oversættelse
ved
Sara Gilbert, f. Møller

SPECIALBOGTRYKKERIET

STAMTAVLE I

Frederik III f. 1609 d. 1670
g. m. *Sofie Amalie* af Braunschweig-Lüneburg

1) **Christian V**
f. 1646 d. 1699
g. m. *Charlotte Amalie*
af Hessen-Kassel

Frederik IV
f. 1671

2) *Anna Sofie*
f. 1647 d. 1717
g. m. Kurfyrste *Johan Georg* af Sachsen

August II
kaldt d. Stærke
Kurf. af Sachsen, Konge
af Polen f. 1670

3) *Frederikke Amalie*
f. 1649 d. 1704
g. m. Hertug *Christian Albrecht* af Holsten-Gottorp

Friedrich IV
af Holsten-Gottorp
f. 1671

4) *Ulrike Eleonore*
f. 1656 d. 1693
g. m. *Karl XI* af Sverige

Karl XII
f. 1682

STAMTAVLE II

Karl IX (Vasa) d. 1611

1.) *Katarina* f. 1584 d. 1638
g. m. *Johan Kasimir*
af Pfalz - Zweibrücken

2.) **Gustav II Adolf** f. 1594
d. 1632 (ved Lützen)
g. m. *Maria Eleonore* af Brandenburg

1.) **Karl X Gustav** f. 1622
d. 1660, g. m. *Hedvig Eleonore* af
Holsten - Gottorp f. 1636 d. 1715

2.) og 3.) Døtre 4.) *Adolf Johan*

Kristine f. 1626
d. 1689 (i Rom)

Karl XI f. 1655 d. 1697
g. m. *Ulrike Eleonore* af Danmark
f. 1656 d. 1693

1.) *Hedvig Sophie* f. 1681 d. 1708
g. m. Hertug *Friedrich IV* af
Holsten - Gottorp d. 1702 (v. Klissow)

2.) **Karl XII**
f. 1682 d. 1718

3.) **Ulrike Eleonore** f. 1688
d. 1741, g. m. *Frederik*, Landgreve af
Hessen-Kassel, senere **Frederik I**
af Sverige

SVERIGE I DET SYTTENDE AARHUNDREDE.

I Maj 1630 landede Sveriges Konge Gustav II Adolf i Pommern for at hjælpe Tysklands protestantiske Fyrster mod den katolske Kejser, skønt de hverken havde ønsket eller hidkaldt ham. Med sin lille, fortrinligt uddannede og bevæbnede Hær drog Gustav gennem de tyske Lande, tilføjede de Kejserlige følelige Nederlag, men faldt allerede den 6. November 1632 ved Lützen. Den svenske Politik ændredes imidlertid ikke. Hæren blev i Tyskland indtil Fredsslutningen i Münster og Osnabrück 1648.

Gustav Adolfs Arving var den 6-aarige Prinsesse Kristina. Under hendes Mindreaarighed styredes Landet af en Formynderregering, dens Medlemmer havde Kongen valgt med Henblik paa en saadan Mulighed. Enkedronningen, Marie Eleonore af Brandenburg, var efter den afdødes udtrykkelige Ønske udelukket fra enhver Deltagelse i Statens Styrelse. Ikke engang den unge Dronnings Opdragelse var betroet hende. Kongens Søster, gift med Johan Kasimir af Pfalz-Zweibrücken, tog det faderløse Kongebarn til sig paa Slottet Stegeborg. Her levede Pfalzgreven, der var blevet hjemløs under Trediveaarskrigen, som en lidet bemærket og endnu mindre agtet Flygtning. Han var nemlig Reformert og ikke Lutheraner, som Svenskerne.

Ulykkeligvis, baade for Sverige og den unge Dronning, døde Pfalzgrevinden 1638, da Kristina kun var tolv Aar gammel. Opdragelsen af det livlige og tidligt udviklede Barn kom i Hænderne paa ansvarsløse Personer. Rigskansleren, Axel Oxenstjerna, Formyndernes stærkeste Personlighed og den egentlige Leder af Landets Skæbne,

kunde ikke vaage over Kristinas Udvikling i den Udstrækning som krævedes.

»Dronningen har nu mistet den Moder,« skrev han dengang, »der alene havde kunnet fuldende hendes Opdragelse. Turde jeg udtrykke min Sorg, vilde jeg ikke skamme mig ved at bekende, at jeg hellere vilde begrave min egen Moder endnu engang.«

Fra sit trettende Aar stod Kristina fuldstændig alene. Hendes Moder, Brandenburgerinden, der aldrig havde følt sig hjemme i Sverige bragte sin længst udpønsede og listigt forberedte Flugtplan til Udførelse, og fandt Tilflugt ved den danske Konge Christian den Fjerdes Hof.

Kristina studerede med glødende Iver, blev indviet i Regerings-Anliggender af Oxenstjerna, red, gik paa Jagt og øvede sig i Vaabenbrug. Allerede dengang begyndte Prinser fra alle Verdens Lande at anholde om hendes Haand. Men den unge Dronning afviste alle Friere. Over for Oxenstjerna, der først smilede, men efterhaanden blev betænkelig, erklærede hun ikke at ville ægte nogen anden end Fætteren, Karl Gustav af Pfalz-Zweibrücken, Katarina Vasas ældste Søn.

1644 blev Kristina erklæret myndig af Stænderne. Nu greb hun selv Regeringens Tøjler. Hun lod vel stadig, som om hun lyttede til Oxenstjernas Raad, men i Virkeligheden drev hun snart sin egen Politik med Freden som eneste Maal, en Politik, som den gamle Kansler ikke vilde godkende. Naar det ikke lykkedes at overbevise den Gamle, veg hun ikke tilbage for Intriger. Saaledes ved Freden med Danmark i Brömsebro og i endnu højere Grad ved Fredsslutningen i Münster og Osnabrück. Denne Fred forøgede Sveriges Magtomraade med: Forpommern, Stettin, Wismar, Bispedømmerne Bremen og Verden. Dermed havde Sverige ganske vist faaet Fodfæste paa tysk Jord, og Gustav Adolfs og Oxenstjernas Maal var naaet, men Sverige kom imidlertid som Følge af Mazarins Hjælp ved Fredsslutningen i et ret pinligt Afhængighedsforhold til Frankrig.

Efter faa Aars Forløb slappedes Kristinas Iver for Regeringsanliggender. Et Favoritregimente begyndte at faa Indpas ved Hoffet.

Dronningen holdt kostbare og larmende Fester. Adel og Gejstlighed saa misbilligende til, men Kristina overøste Rigets Stormænd med Godser og store Pengegaver for at formilde dem og bringe dem til Tavshed. Ægteskab vilde hun stadig ikke høre Tale om. Ingen ved, om hendes Vægring havde en naturlig Aarsag. Det er muligt, at Dronningen ikke troede sig i Stand til at give Landet en Arving. Hendes oprindelige Beredvillighed til at ægte Karl Gustav var forsvundet. Derimod gennemførte hun med List og Udholdenhed Fætterens Udnævnelse til Tronfølger.

Nu bekymrede hun sig overhovedet ikke mere om Politik. Med lidenskabelig Iver befattede hun sig udelukkende med kunstneriske og videnskabelige Spørgsmaal og kaldte berømte Kunstnere og Lærde til sit Hof. Franskmændenes Indflydelse vandt Overhaand, og at Dronningen viste sig modtagelig for katolsk Paavirkning, kan man ikke undre sig særlig over.

Rigets Finanser var udtømt af de evige Krige og af Kristinas daarlige Økonomi. Nye krigeriske Forviklinger truede snart efter Freden i Münster og Osnabrück, Sammensværgelser opdagedes, Stænderne knurrede. Til sidst saa Kristina ingen anden Udvej end at frasige sig Kronen. 1654 besteg Karl X Gustav Sveriges Trone, den første Konge af Huset Pfalz, altsaa en Wittelsbacher. Kristina rejste ud af Landet, gik over til den katolske Tro 1655 og levede fra den Tid indtil sin Død 1689 for det meste i Rom.

Karl X førte Gustav Adolfs og Formyndernes Erobringspolitik videre. Først bekrigede han (1655—56) Polen med Brandenburgerens Hjælp, skønt denne ikke var nogen helt frivillig Forbundsfælle. Han tvang oven i Købet den »Store Kurfyrste« til at modtage Hertugdømmet Prøjsen som Len af Sverige. Aaret efter angreb Karl X fra Holsten det svenske Riges gamle Modstander, Danmark, besatte Jylland, gik om Vinteren over det tilfrosne Bælt til Fyn og tvang ved Freden i Roskilde (1658) Frederik III til at afstaa alle danske Besiddelser paa det skandinaviske Fastland med Undtagelse af Norge. Dermed var den stridslystne Konge imidlertid ikke tilfreds. Endnu en Gang angreb han Danmark, belejrede (1659) Kø-

benhavn, men maatte opgive Foretagendet paa Grund af fremmed Indblanding. Han døde før den anden danske Krigs Afslutning.

Ved hans Død (1660) beherskede Sverige det baltiske Hav fra den nordligste Spids af den bottniske Bugt ned til Riga. Rusland var derved afskaaret fra Havet. Polen naaede ud til Østersøen i Danzig og Kurland, hvor dets Suverænitet kun blev betinget anerkendt.

Ogsaa efter Karl X fulgte en mindreaarig Arving, Karl XI, Frugten af Karl X's dynastiske Forbindelse med Hedvig Eleonore af Holsten-Gottorp.

Sverige, det 17. Aarhundredes nordiske Stormagt, havde forlængst spændt sine Kræfter over Evne. Regentskabet efter Karl den Tiendes Død var uvirksomt og slapt. Havde Magterne ved Østersøens sydlige Bredder rørt paa sig, var det muligvis allerede dengang blevet Slut med Sveriges Herredømme over Østersøen. Dog i Rusland kæmpede Bojarerne mod vesteuropæisk Indflydelse. Den polske Adelsrepublik var indbyrdes uenig. Det tyske Rige havde ikke rejst sig efter de Svækkelser, Trediveaarskrigen havde tilføjet det, og den danske Kongemagt var en Skygge.

Saaledes kunde Regentskabet under Magnus de la Gardie indtil Karl XII's Myndighedserklæring (1672) i nær Tilknytning til Frankrig drive en dobbeltsidig Subsidiepolitik, der i hvert Fald bevarede det svenske Riges Besiddelser.

Karl XI fulgte i Begyndelsen efter sin Overtagelse af Regeringen i Grev de la Gardie's Spor. Som Frankrigs Forbundsfælle kom han 1675 i ulykkelige krigeriske Forviklinger med Brandenburg, og deraf opstod oven i Købet Stridigheder med Kejseren, Holland og Danmark. Ved Lund slog Karl Danskerne afgørende og opnaaede ved den paafølgende Fredstraktat 1679 med Frankrigs Hjælp at bevare det svenske Magtomraade.

Men Krigsaarene og frem for alt Fredsforhandlingerne havde aabnet Øjnene paa den unge Konge. Han erkendte med hvilken Svaghed og Mangel paa Værdighed, Regentskabet havde handlet,

trak sig tilbage fra Ludvig XIV, men overtog fra ham den Grundsætning »L'état c'est moi« og regerede fra 1682 enevældigt.

Han krævede Regentskabets Medlemmer til Regnskab, og i Sverige og frem for alt i de baltiske Provinser begyndte han en Reduktion af Adelens Godser. Ved Reduktion forstaas den tvungne Inddragelse af tidligere Regenters Gaver. Den højere Adel, som det gik ud over, vovede ikke at modsætte sig Kongens Befalinger, saa meget mere som Karl havde de andre Stænder, den lavere Adel, Borgerne og Bønderne paa sin Side. Ved disse voldsomme Indgreb i Højadelens Besiddelser lykkedes det Karl XI at sanere Sveriges fuldkomment ødelagte Finanser. En klog Forvaltningsreform gik Haand i Haand med Reduktionerne. Sverige var snart igen stærkt, og Karl kunde 1689 i Altona-Traktaten tvinge Danmarks Konge Christian V til at give Slesvig tilbage til Huset Holsten-Gottorp, en yngre Linie af det danske Kongehus.

Kongen var et Mønster paa Nøjsomhed, Flid og Gudsfrygt, men mørk og barsk mod alle. Selv hans Gemalinde, den blide, danske Prinsesse Ulrike Eleonore, Christian den Femtes Søster, havde kun faa glade Øjeblikke med sin dystre Gemal. Da hun døde 1693, begræd Kongen hende og levede nu fuldstændig ensomt. Med Børnenes Opdragelse beskæftigede han sig mere end tidligere, dog uden at vække eller finde Kærlighed. I sin fulde Kraft og paa Magtens Tinde bukkede han under for »en hidsig Feber«, efter hvad Krøniken beretter.

Karl XII, der dengang var femten Aar, overtog Arven. I Følge Karl XI's Vilje skulde et Regentskab under Ledelse af Farmoderen, Enkedronning Hedvig Eleonore, atter gribe Statsskibets Ror. Men Adelen, der havde lidt under Reduktionerne, haabede paa bedre Kaar under Karl XII. Paa Foranledning af nogle store Adelsmænd erklærede Rigsdagen endnu i Efteraaret 1697 den unge Konge for myndig. Ved Tronbestigelsen satte den unge Konge selv Kronen paa sit Hoved.

Adelens Forventninger blev skuffede. Om Mildnelse af Reduktionerne vilde Karl intet høre. Han fulgte i et og alt sin Faders

Anskuelser og knyttede atter Forbindelse med Huset Holsten-Gottorp, idet han giftede sin ældste Søster Hedvig med den unge holstenske Hertug Friedrich IV. Denne var fra nu af den unge Konges Staldbroder ved alle mulige forvovne Foretagender, Ridt og Jagter. Sveriges Modstandere maatte af deres Gesandters Beretninger drage den Slutning, at Karl XII var hengiven til Udsvævelser og vilde Fornøjelser og ude af Stand til at regere det store svenske Rige.

I Europa var mangt og meget ændret i Løbet af det sidste Decennium. Danmark var blevet enevældigt Kongerige. Den unge Konge, Frederik IV, saa skævt til Gottorperen, der som Følge af det svenske Ægteskab var blevet dristig og begyndte at ærgre Danskerne.

Polen havde under Johan Sobieski udadtil oplevet en sidste Glansperiode. Den sachsiske Kurfyrste August, kaldet den Stærke, var blevet valgt til Polens Konge.

I Rusland herskede Peter Alexejevitsj Romanov. Denne handlekraftige Czar saa med Ærgrelse, at Svenskernes Besiddelser spærrede Russerne Tilgangen til Havet.

Brandenburg og Hannover, der ad deres Flodveje trængte mod Havet, var heller ikke Svenskerne venligt sindede.

Saaledes behøvedes der kun en behændig Mellemmand for at tilvejebringe Forbindelse mellem de svenskfjendtlige Monarker og Stater. Denne Mellemmand var den livlandske Adelsmand Johan Reinhold von Patkul. Forarmet ved Reduktionerne som mange af sine Landsmænd og Standsfæller kom han med en livlandsk Deputation til Stockholm for personligt at henvende sig til Karl XI, blev kastet i Fængsel og dømt til Døden for Højforræderi. Det lykkedes ham at flygte til August den Stærkes Hof. Han foregøglede Kongen Muligheden af Livlands Erobring, arbejdede uafladeligt og med Held paa en Koalition mod det forhadte Sverige, rejste til Moskva, overbeviste ogsaa Czaren og forhandlede med Danskerne. Omkring Aarhundredskiftet havde han tilvejebragt Forbundet mellem Sachsen-Polen, Danmark og Rusland imod Karl XII.

I Sverige anede man intet om dette Rænkespil. Med fuldendt Hykleri strømmede baade Peter den Store og August den Stærke indtil sidste Øjeblik over med Venskabsforsikringer til Sveriges Konge. Fra Peter kom endnu efter Offensivtraktatens Afslutning et Dokument, forsynet med det store Statssegl, hvori han forsikrede »tro og ubrydelig at følge og opfylde alle Artikler af den evige Fred i Kardis, uden nogen som helst Ændring«. I Traktaten med August og Danmarks Konge stod noget andet. Her var Tale om »atter at erobre et fast Fundament ved det baltiske Hav, som Vore højtberømte Forfædre siden Begyndelsen af Vor Tidsregning havde i velordnet og ubestridt Besiddelse«.

I.

BJØRNEJAGT.

Der var koldt i Skoven ved Kungsör denne Februarmorgen i det Herrens Aar 1700. Luften var stille og klar. En mat Vintersol blinkede i de tilisede Buske og forgyldte Sneen, der tyngede Granernes Grene.

To ungdommelige Herrer i grøn Jægerdragt kom gaaende ad Vejen fra Slottet. Den frosne Sne knirkede under deres Støvlesaaler.

»I Dag vil vi jage Bjørnen med Net og Knipler, som Kurfyrsten af Brandenburg jager sine Vildsvin,« sagde den yngste. Hans Aande dampede i den kolde Luft.

»Men vi har ingen Redskaber, Eders Majestæt, og Stockholm er fjorten Mil borte.«

Den unge Herre, som blev tiltalt med Majestæt, fortrak det kække Ansigt i et Smil.

»Arvid Horn vil være ved Samlingspladsen med det nødvendige. Ingen maa bruge Bøsse eller Spyd! Hvad den pukkelryggede Brandenburger kan, det kan vi ogsaa!«

»Rigtignok er der fordømt Forskel paa Vildsvin og Bjørne. Men naar Eders Majestæt befaler, saa for min Skyld gerne!« Hertug Friedrich af Holsten gik til, som om han ikke hurtigt nok kunde naa Samlingsstedet. Hans Svoger, Karl XII af Sverige, kunde knap følge med. Karl var mindre end Friedrich og slankere. Hans dybblaa Øjne straalede af Glæde.

Hundeglam hørtes fra det fjerne.

»Vi er der straks!« raabte Karl lidt forpustet. Kongen var knap

atten Aar, men den buede Ørnenæse, den højthvælvede Pande og de trodsige Træk om den skægløse Mund gjorde ham ældre.

Henrykt gøende kom en Hund pilende. Paa Buskene, som den strejfede i Farten, funklede Istapper i alle Regnbuens Farver. Dyret kredsede i de vildeste Spring omkring de to Herrer, prustede og bed i Sneen.

»Snushane, kom herhen!« raabte Karl.

Logrende kom Hunden nærmere, sprang op ad sin Herre og hilste ogsaa paa Hertugen. Ved Halsbaandet hang en lang Læderrem.

»Den har revet sig løs,« mente Friedrich.

»Det har jeg drømt om i Nat,« sagde Karl.

»Ikke om Sara Tørne?«

»Nej! Hvorfor?« Den unge Konges Stemme klang hovmodigt afvisende.

Lidt efter naaede de Jagtselskabet, der stod samlet omkring et Baal. De to Fyrster blev modtaget med ærbødige Hilsener.

Karl tog sin trekantede Hat af og gjorde en let Bøjning for hver af Herrerne. Finnen Arvid Horn traadte frem.

»Alt er parat, Eders Majestæt!« Han vinkede ad Klapperne. Nogle bragte Egetræsknipler, der endte i en Gaffel, andre holdt Nettene i Vejret. Gyllenstjerna, Jægermesteren, inddelte Folkene.

»Og Bjørnen?« spurgte Kongen.

»Er ikke langt herfra, Majestæt!« meldte Horn. »Den sover under Rødderne af en gammel Eg.«

»Vi maa tirre den, ellers kommer den ikke ud!«

»Javel, Eders Majestæt!«

»Herr Obersten vil føre an!«

Horn gik i Forvejen. Snart kom Jægerne til Egen, hvor Bjørnen sov sin Vintersøvn.

»Se dèr!« Friedrich af Holsten pegede paa et gulrandet Hul i Sneen. En tynd Em trængte ud, den sovende Bjørns Aande.

Oberst Horn lod Bjørnens Leje omspænde med stærke Net, knælede selv ved Lufthullet og antændte et Baal af Enebærkviste.

Jægermesteren Gyllenstjerna gjorde Tegn til Jagtselskabets Herrer, at de skulde trække sig lidt tilbage.

»Kongen vil møde Faren alene,« forklarede han.

»Man siger,« brummede Johan Stenbock, ved Hove slet og ret kaldet Grev Johan, »at Cor leonis netop kom til Syne over Horisonten, da Hans Majestæt blev født.«

»Hvad mener I dermed, Grev Johan?« spurgte Jægermesteren.

»I er ikke særlig bevandret udi Astrologia, min gode Gyllenstjerna!«

»Hvis I er det, Grev Johan, og hvis I tror paa Betydningen af Løvehjertet, hvorfor har I saa en Bøsse under Armen til Trods for, at hans Majestæt strictissime har forbudt det?«

»Jeg har lovet Karl XI paa hans Dødsleje.....«

»Altid at gaa rundt med en Bøsse?«

»Nej! Men at være aarvaagen lovede jeg, min gode Gyllenstjerna!«

Bjørnen lod sig ikke forstyrre af Enebærrøgen. Horn raabte efter Klapperne, der kom med Skovle, og befalede dem at grave Indgangen til Hulen større. Stadig intet! Man hørte kun Bæstets regelmæssige Aandedræt.

Arvid Horn greb et langt Spyd og jog det gennem Indgangen.

»Jeg har ham!« hviskede han. En truende Brummen nede fra Dybet bekræftede hans Ord. Endnu engang stødte Horn til og trak Spydet tilbage. Spidsen var farvet rød. Med Spydet som Springstok satte Obersten over Nettet, ikke et Øjeblik for tidligt.

Brølende og pustende kom Bjørnen ud fra sit Leje, blinkede med de ondskabsfulde smaa Øjne til de to Fyrster, viste snærrende de kæmpestore Tænder, studsede et Øjeblik, krængede rasende Overlæben op og gik løs paa Kongen.

Det var Nettets Skyld, at Kongen ikke blev løbet omkuld. Han rettede et frygteligt Slag mod Bjørnens Hoved. Egekniplen splintredes. Horn rakte en frisk, Bjørnen undveg behændigt et nyt Slag fra Kongen, men blev derved indfiltret i Nettet. Ogsaa Hertug Friedrich slog til. Men Bjørnen havde dog stadig ikke faaet noget

bedøvende eller dødeligt Slag. Pludselig rejste den sig paa Bagbenene, strøg med sin Lab Allongeparykken af Kongens Hoved og flaaede hans ene Ærme.

Arvid Horn deltog uopfordret i Kampen. Nu regnede Slagene ned over Bjørnens Hjerneskal. Det mægtige Dyr væltede sig rallende om paa Siden, strakte sig og laa død i Sneen.

Højrød i Ansigtet tørrede Karl sin Pande. Hertug Friedrich undersøgte med omsorgsfuld Mine det forrevne Ærme, bankede Sneen af Parykken og vilde atter give Kongen den paa. Karl gjorde Modstand.

»Mon frère burde vide, at jeg ikke kan udstaa, man rører ved mig.«

De andre Jægere kom nærmere, lykønskede Kongen og sagde nogle venlige Ord om den nye Form for Jagt. Ved Kavalertaflet talte de anderledes. Ikke faa Røster beskyldte Hertugen for — med skumle Bagtanker — at have ansporet Kongen til disse vilde Fornøjelser. Men det kunde jo være Sladder.

Johan Stenbock bød Kongen sin Flaske.

»Tak, Grev Johan, Tak!« Kongen drak en ordentlig Slurk Brændevin og rakte Flasken tilbage. »Bjørnelabberne,« befalede han, »skal sendes til Stockholm til Hertugindens Taffel!«

»Ja! Hun skal spise Bjørnekød, for at vor Søn kan faa Bjørnekræfter,« lo den unge Hertug. Hans Gemalinde, Hedvig Sophia, Kongens Yndlingssøster, ventede netop en Arving.

Karl yndede ikke den Slags Hentydninger, blev rød, og om hans Mund spillede et forlegent, ikke just behageligt Smil.

»Mon frère vil overlade mig den næste Bjørn. Kun Horn og Karl Stuart kommer med til Nettet. Vi bedøver den kun og binder den!« bestemte Kongen.

Pludselig hørtes Hovslag og Kanebjælder. Straks efter saa man ogsaa Kanen, som Kusken med nogen Møje styrede mellem Træerne hen imod Jagtselskabet. Ikke langt fra Kongen standsede Kusken, og en ældre Herre, indhyllet i en tyk Pels, steg ud.

»Det er Piper!« raabte Grev Johan.

»Grev Piper ødelægger hele Fornøjelsen,« bemærkede Hertug Friedrich.

Karl XII gik sin betroede Minister i Møde, gav ham Haanden efter at have strøget Handsken af, tog Greven under Armen og gik til Side med ham.

»Bringer I godt Nyt, Piper?«

»Gud give, at det var godt, Majestæt!«

»Daarlige Nyheder kan vi lige saa godt erfare senere.«

»Sagen taaler ingen Opsættelse, Eders Majestæt!«

»Herr Greven vil have den Godhed at vente, til jeg beder om Melding.«

Dermed vendte Karl sig atter til Jagtselskabet.

Det næste Bjørnehi var ikke langt borte. Gyllenstjerna var netop i Færd med at lade Nettene spænde ud, da Kongen kom med Horn og Stuart. Herrerne var ved at udsøge sig Knipler, da Bjørnen kom ud af sit Hi, sønderrev Nettet, som den var gaaet lige ind i, og kastede Horn omkuld i Sneen. Den gav Stuarts Knippel et Slag med sin Lab, saa Vaabnet splintredes. Saa tradskede den af med utrolig Hurtighed. Efter faa Øjeblikkes Forløb var den forsvundet i den tætte Underskov.

Kongen lo.

»Nu kan I sige mig, Grev Piper, hvad der ikke taaler Opsættelse!«

»Det er ikke for alle Øren, Eders Majestæt!«

»Det er ligegyldigt!«

Grev Piper saa tvivlende paa sin unge Herre, der uden Paryk, barhovedet, med sit kortklippede, lysebrune Haar frembød et uvant Syn. Piper rømmede sig et Par Gange.

»Vær saa god!« gentog Kongen sin Befaling.

»Hans Majestæt Kongen af Polen har den fjortende i denne Maaned begyndt at belejre vor Fæstning Riga. Kobernskansen paa den vestlige Bred af Dünafloden er blevet erobret af hans Tropper. Men Erik Dahlberg holder Fæstningen. Ogsaa fra Holsten er der ind-

løbet daarlige Efterretninger. Krigen med Danmark synes uundgaaelig!«

Piper overrakte Kongen nogle Depecher.

Tavshed.

Ingen vovede rigtigt at aande. Man kunde høre Sneen drysse til Jorden, efterhaanden som Solstraalerne smeltede den af Grenene.

»Jeg har,« begyndte den unge Konge efter nogen Tids Forløb, »besluttet aldrig at føre nogen uretfærdig Krig, men ogsaa kun at ende en retfærdig med fuldstændig Tilintetgørelse af mine Fjender. Jeg vil gøre som denne Bjørn: Først slaa den ene..... saa den anden af mine Fjender, og handle hurtigere, end alle venter.«

Glædelig Overraskelse lyste paa alle Ansigter.

»Det er besynderligt,« fortsatte Kongen, »at begge mine Fætre vil føre Krig mod mig. Kong August har brudt Tro og Love. Vor Sag er retfærdig, og Gud vil sikkert hjælpe os.«

En Lakaj rakte Kongen Allongeparykken.

»Laan mig Eders Kaarde, Grev Piper!«

Karl trak Vaabnet af Skeden, forsøgte et Slag i Luften, kastede derpaa Parykken i Vejret og skilte med en hvinende Prim Hofparykmager Larssons Kunstværk i to Dele.

Derpaa hilste han høfligt paa Jagtselskabet, opfordrede Grev Piper til at komme med og steg ind i Kanen.

»Til Stockholm!« befalede han.

Jægerne stirrede efter deres Konge.

II.

CON FUOCO.

Det var blevet Sommer, medens Krigsforberedelserne stod paa. Otte og tredive svenske Linieskibe og ti Fregatter laa i Karlskrona Havn. Paa »Kung Karl XI« vajede Kongebanneret. Om Bord paa alle Skibe herskede stor Travlhed. Det var flere Dage siden, der overhovedet var givet Landlov. Rygter fortalte om en Fart til Livland. Kyndige vilde med Bestemthed vide, at i Dag skulde det gaa løs, thi Grev Piper var for en Time siden kommet fra Stockholm, havde straks ladet sig ro over til Flagskibet, men havde allerede bestilt Postkareten til tidligt paa Eftermiddagen.

I Virkeligheden hørte Karl XII netop sin Ministers Foredrag. Samtidig stod den gamle Generaladmiral, Greve Hans Wachtmeister, og Schoutbynacht Claes Sparre paa Flagskibets Agterdæk.

»Det er et Under,« sagde Grev Wachtmeister med dæmpet Stemme, »et rent Under, som den unge Konge har forandret sig! Indtil for kort Tid siden Hovedet fuldt af ungdommelige Streger, Bjørnejagter, forvovne Ridt..... og nu en Kriger! Det havde jeg aldrig vovet at haabe.«

»Men hvorfor ikke, Ekscellentissime?« Ogsaa Sparre talte dæmpet.

Kongens Kahyt var lige under dem.

»Hans Majestæts højsalige Fader og hans Farfader, Karl X, var vældige Krigshelte, for ikke at tale om den store Gustav Adolf.«

»Ganske vist, min kære Sparre, men I maa betænke, at Kongen kun er atten Aar, en Yngling.«

Sparre bøjede sig over Rælingen for at forvisse sig om, at ingen lyttede.

»Heller ikke jeg,« svarede han, »lægger særlig Vægt paa det Ydre. Det vilde ikke imponere mig, at Kongen klæder sig som simpel Soldat, ikke længer bærer Paryk og kun drikker Vand, hvis alt ikke virkelig var ordnet paa det bedste. I Dag kom Efterretning fra den engelsk-hollandske Flaade. Det forlyder, at Rooke og Allemonde i Øjeblikket ligger for Anker ikke langt fra Helsingør.....«

»Det kan være et Tilfælde!«

»Det tror jeg ikke, Ekscellentissime! Ogsaa i Holsten marcherer vor Hær under Gyllenstjerna med Hannoveranerne og Hollænderne forenet mod Danskerne. Og her kommer Oranierens Flaade til Undsætning. Sejladsen gaar ikke til Riga, Ekscellence, men til København!«

»Saa ved I mere end jeg!« Hans Wachtmeister rystede paa sit hvide Hoved.

»Alt tyder paa dristige Planer. Kongen vil angribe København til Lands. Karl Stuart skal træffe Forberedelser til Landgangen, og Rehnskjöld staar med stærke Stridskræfter mellem Landskrona og Malmø.«

»Men den danske Flaade er overlegen, Sparre! Den vil spærre Sundet for os, hvad der ikke er nogen Kunst med det lave Farvand.«

»Sammen med Oranierens Skibe er vi stærkere end Gyldenløve, der ikke er nogen Niels Juel og ikke har andre Fortrin, end at han er en naturlig Søn af Christian V.«

»Og i øvrigt en Fløs paa to og tyve Aar!«

Sparre hævede besværgende Armene. »Vor Konge er tre eller fire Aar yngre, Ekscellentissime!«

»Men en Vasa!« Hans Wachtmeister smilede, en Smule haanligt, forekom det Claes Sparre. Men den gamle morede sig maaske over Maagerne, som han hele Tiden havde fulgt med Øjnene.

»En Vasa og en Kriger, Ekscellence! Jeg holder et Væddemaal paa, at det ikke gaar mod Riga, selv om det Rygte i Ugevis er blevet

udspredt..... og i København er alt roligt! Jyderne maa have faaet Færten af, at Engelskmanden og Hollænderen allerede en rum Tid har ligget for Anker i Skærene foran Göteborg. Schack gør intet for Hovedstadens Forsvar, og den danske Konge er i Holsten. Formodentlig er det ikke gaaet op for ham, at ikke alene vor unge Konge, men ogsaa Oranieren er hans Modstander.«

»Frederik maa være slagen med Blindhed!«

»Det er ikke Blindhed, Ekscellentissime! Det er noget ganske andet! Naturligvis undervurderer Dansken vor unge Konge, men selv om han ikke gjorde det, maatte det komme til Strid mellem Holsten og Danmark. Naar man ser Kortet over Slesvig og Holsten, kommer man uvilkaarligt til at tænke paa Huden af en broget Ko. En Plet tilhører Danskerne, den næste Hertugen af Holsten-Gottorp, saa kommer igen en dansk Enklave og saa fremdeles. Fælles Forvaltning er lige saa umulig som fælles Krigsførelse. Den unge Hertug af Gottorp tænker ikke det fjerneste paa at give efter paa noget Punkt.«

»Men Altona-Traktaten, kære Sparre! Christian V har for elleve Aar siden højtidelig aflagt Ed derpaa, og allerede nu drømmer hans Søn om ikke at overholde Bestemmelserne!«

»Det har ærgret Frederik, at Hertugen har ægtet vor Konges Søster.«

»Ja, det kan altsammen være godt, kære Sparre. Vi ved jo, at der altid har været Strid om Holsten og altid vil vedblive at være det. Men naar nu Gyldenløve spærrer Sundet.....«

»Saa tager Rooke og Allemonde ham fra Agter!«

»Engelskmanden skal man aldrig stole paa.«

»Oranieren hader Frederik IV.«

»Ja, det tror I, fordi han har sendt Flaaden, og fordi hans Tropper opererer med vore i Holsten. Det kan ogsaa have andre Grunde.«

»Sikkert er det i alle Tilfælde, at Danskerne har opgivet Belejringen af Tønning, da Gyllenstjerna og vore Forbundsfæller rykkede nærmere. Og med hvilken Larm drog de ikke i April mod Eidermundingen! Naa..... dèr er jo nu vor tapre Banér, som ikke

lader sig skræmme. Titusind Bomber og glødende Kugler har Dansken kastet i den Svinebutik. Pardon! Et eneste Hus brændte, og nu skumler de danske Lejesvende om, at Tønning var fuldt af Hekse og Sortekunstnere. Menneskekræfter kunde intet stille op mod dem. Saa fløj nogle Krudttønder i Luften i den danske Lejr uden synlig Grund —«

»I taler jo som en Bog, min kære Sparre!«

»Jeg har læst et Brev fra Banér.....«

»Ja, ja..... Farlig for os er og bliver i alle Tilfælde Gyldenløve, hvad enten vort Argonautertog gaar mod Riga eller København.«

»Denne Gang gør den engelske Admiral sikkert Alvor deraf. Oranieren hader Fjerde Frederik af Danmark. Han har et løst Mundtøj og skal engang have sagt om Vilhelm.....« Sparre brød af og lyttede.

Man hørte Støvleknirken og Lyden af klirrende Sporer. Kongen kom op ad Trappen. Karl XII bar en simpel, blaa Uniform med gule Opslag uden Distinktioner og høje Ridestøvler med Staalsporer. Det lysebrune Haar var børstet glat tilbage. Han bar altid en kæmpemæssig Kaarde, ogsaa om Bord.

»Herr Schoutbynacht talte om min danske Fætter,« spurgte han høfligt.

»Det var kun..... Majestæt,« stammede Sparre, »jeg vilde..... jeg var netop ved..... at fortælle Ekscellencen om den engelske Majestæts Antipati mod den danske Konge..... Marquis le Foret har.....«

»I maa dog vide,« afbrød Kongen den forvirrede Tale, »at England aldrig lader sig lede af Sympati eller Antipati. Sagen forholder sig helt anderledes! Naar den spanske Konge dør, vil der udbryde en stor Krig i Vesteuropa, og af den Grund vil England allerede nu skaffe Ro i Norden.«

»Det er sikkert rigtigt, Eders Majestæt!« Grev Wachtmeister skyndte sig at udtrykke sin Tilslutning. Skrævende stod han paa Dækket for ikke at synes større end den spinkle Konge.

»Og Herr Generaladmiralen synes ogsaa at vide, hvorfor Englænderne vil skaffe Ro hos os?« Karl saa den gamle Herre i Øjnene.

»Det er Diplomaternes Sag, Eders Majestæt!«

»Aa, Diplomater? Næ, Herr Greve! Englænderne vil hverve Soldater hos os i Norden.«

»Ja, det er sikkert Grunden, Eders Majestæt!«

»Om en Time,« fortsatte Kongen, »eller rettere sagt, naar Grev Piper gaar fra Borde, letter I Anker og gaar til Søs mod de danske Farvande. I Ystad lader I mig sætte i Land. Jeg støder til Hæren. Flaaden ankrer først op i Køgebugt, hvor I modtager videre Ordre.«

Med en let Bøjning tog Kongen Afsked og steg atter ned i sin Kahyt til Grev Piper.

»Naar jeg blot vidste, hvad han vil med det Slagsværd?« brummede Wachtmeister.

»Maaske stikke i Søen, Ekscellentissime!«

* * *

Durchleychtigste Princess, højtærede kære Søster!

Min kære Søster kan jeg ikke undlade hermed skyldigst at opvarte og berette, at her intet andet er passeret, end at min Flaade har forenet sig med Englænderen og Hollænderen og jaget de Danske til København. Men de har lukket deres Farvand efter sig, saa at man ikke kommer videre med dem, end man kaster Ild paa dem om Natten. Og om Dagen skyder de undertiden paa hverandre.

Og jeg ønsker, min kære Søster altid maa være vel og jeg forbliver stedse

Min kære Søsters underdanigste trofaste Broder og Tjener

Carolus.

Dette Brev til Karl den Tolvtes trettenaarige Søster, Prinsesse Ulrike Eleonore, belyser Tilstanden paa Krigsskuepladsen til Søs. Til Lands herskede en lignende Tilstand. Ganske vist marcherede

Forbundsfællerne i Holsten mod Danskerne. Men disse undveg enhver Afgørelse. Endelig forskansede begge Modstanderne sig saa godt det lod sig gøre i Egnen omkring Segebjerg og saa Tiden an. En saadan Fremgangsmaade var i fuldkommen Overensstemmelse med Datidens Forestillinger om velordnet Krigsførelse. Det kom an paa at bevare Lejetropperne for ved Fredsslutning at kunne benytte dem som Magtmiddel. Et Slag var kun unyttigt Offer af Penge og Gods. Man manøvrerede, men sloges ikke.

Karl XII kendte nøje disse Anskuelser, som hans Lærere i Krigskunst, den gamle Erik Dahlberg og Kammerherre Karl Stuart, ogsaa havde gjort ham bekendt med. Han brød sig imidlertid kun lidt om denne vise Lære, der var opstaaet i Forfaldsperioden efter Trediveaarskrigen. Han havde sin egen Taktik og Strategi.

* * *

I København anede man, at noget var i Gære. Spioner berettede om Troppeansamlinger ved Karlskrona, om Besættelse af Øen Hven og andre truende Kendsgerninger. Men ingen vidste med Bestemthed, hvor Svenskerne vilde gaa i Land; man raadede kun over faa regulære Tropper og var desuden paa Grund af Kong Frederiks Fraværelse bundet paa Hænder og Fødder. Ganske vist havde Frederik indsat en Kommission, »Slotsloven«, der skulde træffe Afgørelser i hans Sted. Men denne Korporation var lige saa lidt i Stand til at fatte en kraftig Beslutning, som den forsigtige Kommandant Schack og den purunge Gyldenløve.

Danskerne var vel forberedt, og dog forekom det dem utroligt, da tre røde Flag om Eftermiddagen den første Søndag i August gik til Vejrs i »Karl XI«s Mesanmast, og den svenske Flaades Signalskud rullede over Sundets Bølger. Lidt efter fjernede et Antal Fregatter sig fra den forenede svensk-engelsk-hollandske Flaade, der laa for Anker tæt ind under Hven.

Syv svenske Fregatter, den engelske »Queensbury« og den hol-

landske »Beschuder« styrede mod Sjællands Kyst. Efter dem fulgte nogle Hundrede fladbundede Baade af forskellig Størrelse. Snart kunde man fastslaa, at Flotillen nærmede sig Humlebæk.

Efter at Fregatterne var sejlet saa nær ind til Kysten, som Sundets ringe Dybde tillod, aabnede de Ilden mod de danske Forskansninger ved Humlebæk og Tibberup. Tykke Røgskyer indhyllede efter kort Tids Forløb Skibene og skjulte Landingsbaadene, der manøvrerede mellem Fregatterne og roede ind til Kysten. I Baadene var tre Bataillioner Fodgarde og en Bataillon fra Malmø Regimentet. I næste Omgang skulde Upland og Kalmar Regimenterne sættes i Land. Kongen selv befandt sig om Bord paa sin Yacht »Sophia«. Sammen med ham var Grev Piper, Generaladmiralen Hans Wachtmeister, Generalmajor Stuart, Planens Ophavsmand, og desuden den franske Gesandt Guiscard.

Et eneste Batteri besvarede Ilden fra Krigsskibene. Det var seks etpunds Kanoner ved Humlebæk, der beskød »Queensbury« og snart bragte den til Tavshed. De svenske Fregatter fyrede uafbrudt paa de danske Skanser. Hvor en Danskers røde Frakke kom til Syne over Brystværnet, pløjedes Jorden straks op af en Kanonkugle.

De første Baade nærmede sig allerede Kysten og gik paa Grund i det lave Vand. Major von Nummers, af den kongelige Garde, sprang først i Vandet, hans Folk fulgte efter og i Løbet af faa Minutter stod hele Bataillonen paa dansk Jord. Et Angreb fra to danske Eskadroner blev slaaet tilbage.

Kong Karl, hvis Yacht heller ikke kom videre, kunde lige saa lidt som Major Nummers tøjle sin Utaalmodighed. Han sprang ogsaa i Vandet, der naaede ham til under Armene.

»Fremad!« raabte han og løftede den lange Kaarde. Bagved ham bruste det. Drabanterne fulgte deres unge Konge.

Friherre von Stuart vadede ved Siden af Karl gennem det lunkne Vand.

»Kan Herr Generalmajoren sige mig, hvad denne Fløjten og Syngen betyder?« spurgte Kongen forundret.

»Det er Jydens Kugler, Majestæt,« svarede Stuart, samtidig slog en Bøssekugle med et Klask i Vandet ved Siden af ham.

»Det skal i Fremtiden være min Musik!« Karl saa sig smilende om. Den franske Gesandt var ligeledes sprunget i Vandet uden at bekymre sig om sine Spændesko og Silkestrømper.

»I har dog intet Mellemværende med Dansken,« raabte Kongen til ham.

»Sire,« gispede Franskmanden, »min Konge har befalet mig at ledsage Eders Majestæt, og jeg haaber ikke, Eders Majestæt vil fjerne mig fra Hoffet paa denne glorrige Dag.«

Der faldt kun faa, daarligt rettede Skud fra de danske Skanser. Hen over Hovederne paa de stormende peb de og slog ned et eller andet Sted i Sundet, uden at foraarsage Skade.

»Hør engang,« raabte Karl, da han stod paa fast Grund, »det er bedre Musik end Mester Lullys eller Couperins!«

»I hvert Fald ‚con fuoco', allernaadigste Majestæt,« svarede Franskmanden.

»Fremad!« Karl pegede med Kaardespidsen paa Tibberup Mølle, hvis Vinger snurrede hurtigt rundt.

Videre gik det op ad Bakke. Karl traf Generaladmiral Hans Wachtmeister.

»Og hvor er Danskerne, Herr Greve?«

Den gamle Søulk pegede paa Skovbrynet, som saas bag Skanserne.

»En Mængde Ryttere er undsluppet i den Retning, Majestæt, og Fodfolket har ogsaa gjort sig usynligt. Det er slet ikke Soldater, et Par Kronbønder..... Vi fangede nogle Stykker.«

»Eders Majestæt!« Karl Stuart, der var kommet hinkende, stod ret foran Kongen.

»Efter Planen maa vi først have Jydens Retranchements. Generalløjtnant Rehnskjöld, der kommanderer den venstre Fløj, maa opstille Forposter mod København. Der maa landsættes flere Tropper ..... saa først.....«

»Herr Generalmajoren er saaret?« afbrød Kongen.

»En Bagatel, Eders Majestæt..... Strejfskud i Hoften..... ufarligt!«

»Det gør mig ondt!«

»Det er ikke værd at tale om, Eders Majestæt!«

Ilden fra Fregatterne var allerede forstummet. Der viste sig ingen Modstandere. Rehnskjöld kom ridende i Galop med sin Stab langs Stranden fra Humlebæk.

»Hvor er Kongen?«

Stuart hævede Haanden og pegede paa Karl, der laa paa Knæ og højlydt takkede Gud for hans naadige Bistand.

Den gamle Kriger lod sig ikke berolige.

»Vivat Carolus!« raabte Rehnskjöld med hæs Stemme.

Raabet voksede videre langs Stranden, overalt hvor der var svenske Soldater.

»Vivat Carolus!« klang det fra Brystværnet og Skansen, som Soldater fra Regimentet Upland havde besat.

Kongen stod op. Han rødmede og smilede forlegent.

III.

FREDEN I TRAVENDAL.

Det var forlængst Midnat. Kong Karl og Grev Piper stod ved Stranden og saa over mod den svenske Kyst. Hist og her blinkede et Lys og forsvandt igen. Det kunde være i Helsingborg eller i Råå.

Taager steg af det opalfarvede Vand og drev forbi med Vinden. Paa den lyse, nordiske Himmel flimrede blege Stjerner. Matte Bølger skvulpede dovent mod Pælene paa den hurtigt sammentømrede Landgangsbro. Myggesværme dansede i Luften.

»Her dufter af Roser, Majestæt!«

»Det er muligt.«

»Roserne staar vist i en Have her i Nærheden, Eders Majestæt!«

»Ja, hvorfor ikke?«

»Der er maaske Mennesker i Buskadset.....«

»Harmløse Fiskere!«

»Jeg frygter Lyttere, Majestæt. Derfor vilde jeg foreslaa.....«

»Har I Hemmeligheder?«

»Ikke just det, men hele Situationen forekommer mig foruroligende.«

Kongen brast i Latter.

»Kære Greve! Eders Ængstelser kommer en Smule post festum! I de første Dage efter Landgangen kunde jeg selv ikke altid undertrykke mine Betænkeligheder..... Men i Dag..... tre Dage efter vort coup..... har jeg ti Tusind Mand Fodfolk og fem Tusind Ryttere paa sjællandsk Grund.....«

»Ganske vist, Eders Majestæt! Ogsaa mine Partigængere.....«

»I mener Spioner.«

»Jeg vil hellere kalde dem Partigængere..... med Eders Majestæts allernaadigste Tilladelse.«

»Ja, altsaa, hvad siger Eders..... Partigængere?«

»At ingen i København forstaar Grev Schack, der, i hvert Fald de første Dage, med sine ikke ringe Troppestyrker uden Tvivl var os overlegen..... at Klageskrifter i Dusinvis er afgaaet til Kongen ..... at der dagligt bliver sendt Deputationer til Schack fra de forskellige Lav, Studenterne, Borgerne..... at Levnedsmidlerne slipper op.....«

»Hvad Herr Greven hører fra Spionerne, kan vi Soldater let erkende af alle mulige Tegn, der er synlige for enhver. Man skal blot ikke forsøge at klø sig med højre Haand bag venstre Øre.«

Piper tav ærgerlig.

»At Schack ikke indlader sig paa noget,« fortsatte Kongen ubekymret, »har vi jo set..... at de sulter i Staden er temmelig sikkert, da Bønderne bringer deres Levnedsmidler til vor Lejr, hvor de faar dem bedre betalt end i Hovedstaden. I øvrigt har jeg i Dag talt med en Herr Trolle, Kammerherre eller saadan noget lignende..... En Kaarde havde den Mand! En Toledoklinge med en trekantet knivskarp Spids, let som et Spanskrør og med et Hæfte af Guld og røde Ædelstene..... Denne Herr Trolle berettede om Stemningen og bad om Skaansel for Hovedstaden.....«

»Vovede han uden videre..... *simplement*..... at tiltale Eders Majestæt?«

»Hvem der begyndte, husker jeg virkelig ikke. Han saa mig ikke ud til at være nogen Afsending.«

»Og svarede Eders Majestæt ham?«

»Ja, hvorfor ikke? Det vil afhænge af, hvordan I selv forholder Eder, sagde jeg, hvorledes man vil behandle Eder!«

»Og hvad mere vilde Manden..... hvis jeg tør tillade mig at spørge?«

»Han vilde købe ind her paa vort Torv..... var kørt fem Mil

fra København hertil for at købe unge Høns og to Oksetunger..... Grøntsager og Frugt..... Jeg hjalp ham med det.....«

»I Morgen kan Lejdebrevene fordeles. De bliver nu trykt i Lund, Eders Majestæt!«

»Det er godt! Vi lover Sjællands Befolkning Sikkerhed for Person og Ejendom, naar de bliver fredeligt i deres Huse og passer deres egne Sager.«

»Ja, saadan har vi affattet Brevet, Majestæt!«

»Mere vil jeg ikke love, fordi jeg ikke ved, om jeg kan holde mere..... I Fald min Fætter Frederik tvinger mig til Belejring af Hovedstaden, vil ogsaa de, hvem Striden kun lidet angaar, komme til at bøde derfor. Lad os haabe, at han snart kommer til Fornuft.«

»Der bliver allerede forhandlet i Holsten.«

Karl trak paa Skulderen. Piper vilde fortsætte, da hørtes hurtige Skridt. Arvid Horn stod foran Kongen.

»Hvad nu?« spurgte Piper, hvem Horns Tilsynekomst i høj Grad forstyrrede. Endelig engang havde han Kongen i godt Lune for sig selv, og nu afbrød denne Spradebasse Samtalen. Piper hadede Arvid Horn, hvem han tillige med Hertug Friedrich af Holsten regnede for Anstifter af alle vilde Streger og forvovne Legemsøvelser, og som alt for ofte holdt Kongen borte fra alvorligt Arbejde.

»Majestæt!« begyndte Horn, uden at bekymre sig om Ministeren. »I Dag red jeg med en Patrouille til Fredensborg, der er fri for Fjender. Der sidder blot et Par Skrivere og oversmører hvidt Papir med Blæk..... Undervejs traf jeg en Hob Bønder, der hurtigt forsvandt i Buskene ved Siden af Vejen, da de saa os komme. Jeg efter dem og fik dem ud, med dragen Smørstikker naturligvis..... man kan aldrig vide, om saadan en Karl ikke har en Skyder paa sig!..... Og hvad svarer Karlen mig, da jeg spørger ham ud? Noget fra Evangelisten Matthæus..... Kapitel 26..... Vers 52..... »Stik dit Sværd igen paa dets Sted, thi alle de, som tage Sværd, skulle omkomme ved Sværd!« Skriv du det til din Konge, sagde jeg til ham.«

»Han kan højst rimeligt ikke skrive,« mente Piper.

Kongen lo højt, drengeagtigt. Han vidste nøjagtigt, hvordan Samtalen videre vilde forløbe, naar hans Nærværelse ikke lagde en Dæmper paa Horn. Sikkert vilde han gøre Bemærkninger om Skriversjæle og Rævepelse med latterlige Fastelavnssabler.

»Vi rider tidligt i Morgen til Helsingør, Arvid!« sagde Kongen, nikkede og gik alene mod Lejren for at hvile endnu nogle Timer.

* * *

Gyldne Lysstraaler skød mod Himlen fra de graa Taagebanker i Horisonten og farvede Skyernes Rande gule, rosa og til sidst ildrøde. Stærkere og stærkere glødede Farverne. Duggen blinkede i hvert Græsstraa, og Spurvene larmede i de nærmeste Buske. Et Hornsignal brød Stilheden i den svenske Lejr ved Tibberup. Den blodrøde Sol væltede sig netop ud af Taagen, da den unge Konge traadte uden for sit Telt. Arvid Horn saluterede stramt. Rideknægtene ventede med de opsadlede Heste lidt længere borte.

»Har Eders Majestæt haft behagelige Drømme?« spurgte Horn med et fortroligt Blink i Øjet.

»Jeg har drømt om en Sølvkanon..... Det Bæst vilde ikke gaa af, skønt Piper stadig fyldte nyt Krudt paa.«

»Naar Grev Piper blot kommer i Nærheden af en Kanon.....«

»Det var jo en Drøm, Arvid! Lad os sidde op!«

Tavse red de ud af Lejren. Kun nogle faa Drabanter fulgte dem. Det holdt Kongen mest af. De kom snart ind i en lys Bøgeskov. Horn gjorde Tegn til to Drabanter, at de skulde ride forud.

»Sultanen af Byzanz skal have en Sølvkanon,« fortsatte Karl Samtalen.

»Maaske kommer man engang til Byzanz eller Konstantinopolis, som man ogsaa kalder Byen.«

»Maaske? Men først maa jeg se at blive færdig med mine Fætre!«

Omegnen syntes uddød. Der var ikke en Sjæl at se. Arvid Horn,

der stiltiende førte an, undgik beboede Pladser. Der kunde jo være blevet en eller anden Dansker tilbage, og med Kongens dumdristige Temperament kunde man aldrig vide, hvordan et Møde med Fjenden vilde forløbe.

Efter at Karl med sine Ledsagere en Times Tid afvekslende var redet i Skridt og Trav, saa de Helsingørs Taarne. Snart var de kun et Kanonskuds Længde fra Voldene; Klokkerne ringede.

»Sankt Olai melder vor Ankomst, Majestæt!« mente Horn.

»Hvem?«

»Klokkerne fra Sankt Olai! Jeg har engang tilbragt nogle Dage i den Kræmmerrede..... derfra ved jeg det. Spansk Vin faar man her og Burgunder.«

»Her er for nylig kørt svært Skyts paa Vejen.« Karl pegede paa de dybe Hjulspor i Vejens Ler.

»Minsandten! Danskerne har vist sendt deres gode Kanoner fra København til Helsingør for at bringe dem i Sikkerhed for os.«

»Vi vil ikke tage Munden for fuld, Arvid! Lad os ride nærmere!«

Karl gav sin Hest Sporerne og galoperede i Retning af Byporten. For Horn og Drabanterne var der ikke andet at gøre end at følge efter Kongen. Vejen førte forbi en Vindmølle. Det forekom Arvid Horn, at en rød Uniformsfrakke hurtigt forsvandt i en Dør.

»Majestæt!« raabte Horn med Angst i Stemmen.

Forgæves.

Kongen red hen foran Helsingør Byport. Den var lukket og det svære Egetræs Faldgitter var hejst ned. I Porttaarnets Skydeskaar og over Palisaderne kom nysgerrige Ansigter til Syne.

En Stemme forlangte Parolen.

»Rex Sueciae!« svarede Karl, vendte sin Hest og red i Galop tilbage den Vej, han var kommet. Ved Møllen lod han sin Hest gaa i Skridt og klappede den paa Halsen. Oberst Horn blev tilbage og holdt Øje med Møllen, indtil Kongen var kommet et Bøsseskuds Længde forbi den.

»Nu maa vi lade ham være alene,« bemærkede Horn til Drabanternes Løjtnant, Wrangel, der red ved Siden af ham.

»I kender ham jo bedre end vi andre,« svarede Wrangel.

Horn nikkede.

»Jeg forstaar blot ikke,« fortsatte Wrangel tøvende, »hvorfor Herr Obersten ikke advarede Majestæten før?«

»Tror Herr Broder maaske, at han ikke saa den røde Frakke? Hvis jeg havde sagt et Ord, vilde han sikkert have undersøgt Mølen.«

»Kan være!« Wrangel var aabenbart ikke helt enig med Drabanternes Fører.

Kongen travede alene i Forvejen med sænket Blik. Lidt efter idt formindskede Horn Afstanden mellem Kongen og Ledsagerne.

Ikke langt fra Lejren indhentede de nogle Bønder, som veg ængsteligt til Side, da de opdagede Svenskerne. Kongen holdt stille og spurgte, hvor de kom fra.

»Fra Endrup, Herre!«

»Hvad har I paa jeres Vogn?«

»Smør og Æg..... ganske friske Æg, Eders Naade!«

Karl trak Penge op af Lommen og gav dem en blank Daler over.

»Kender I mig ikke?« spurgte han smilende, Mønterne var præget med hans Brystbillede.

I Stedet for Svar faldt Bønderne paa Knæ og stammede nogle usammenhængende Ord.

»Gaa roligt hjem, Børn,« sagde Kongen, »og pas Eders Dont Guds Navn..... Jeg er ikke kommet for at berede Eders Undergang, men for at stifte Fred. Har I noget at sælge, saa bring det til min Lejr. I skal faa rede Penge derfor!«

En af Bønderne, en hvidhaaret Gamling med stridt Skæg, rejste sig, gik hen mod Kongen og sammenlignede omstændeligt Billedet paa Daleren med den ungdommelige Rytter.

»Naar I er Kongen,« stammede han, »vil I sikkert ikke gøre os noget ondt..... for I er jo en Søn af vor fromme Ulrike.«

Karl svarede ikke, men red i Skridt mod Lejren. Der var Taarer i hans blaa Øjne.

* * *

Atter gik nogle Dage uden at der skete noget særligt. Kurérer kom og gik. I Holsten blev der forhandlet. Den Kendsgerning, at Svenskehæren var paa Sjælland, havde virket.

Fremmede Gesandter meldte sig i Svenskekongens Lejr, den engelske Admiral Rooke gjorde sin Opvartning.

Karl forlagde sin Hær nærmere mod Hovedstaden, til Egner ved Rungsted, for at give sin Tilstedeværelse mere Eftertryk. Det blev bekendt, at svært Skyts til Gennemførelse af en planmæssig Belejring stod parat, ganske vist endnu paa den anden Side af Sundet.

Svenske Ryttere sværmede over hele Sjælland og vandede deres Heste i Store Bælt.

Mandstugten var mønsterværdig i den svenske Hær. To Gange om Dagen blev der afholdt Gudstjeneste i Lejren, Kongen deltog altid deri. Men Uvirksomheden føltes dog snart trykkende, og man begyndte at spørge hverandre indbyrdes, hvorfor Kongen stadig tøvede med at storme København.

Saa en skønne Dag kom Kaptajn Dahldorf, Hertugen af Holstens Adjudant. Danske Ryttere eskorterede ham helt til Forposterne og Ritmesteren tog med udsøgt Høflighed Afsked med Dahldorf som han kaldte sin ‚Herr Broder'.

Umiddelbart efter Dahldorf kom den danske Storkansler Konrad Reventlow kørende. Først forlangte han at tale med Grev Piper Denne anmeldte ham hos Kongen.

Karl sad i sit Telt og læste sin Svogers Skrivelse.

»Bringer Reventlow Stadfæstelsen?« spurgte han og saa op.

»Han har ikke sagt mig noget..... vil tale med Eders Majestæt selv.«

»Lad ham komme!«

Piper tøvede.

»Har I Betænkeligheder, Piper?«

»Ikke med Hensyn til Reventlow, Eders Majestæt. Men Czarens Gesandt er ogsaa kommet, en Fyrst Chilkov..... jeg forstaar ikke, hvad denne moskovitiske Knjäs ønsker..... En overstrømmende venlig Skrivelse fra Czaren har han med..... og hævder at skulle forsikre Eders Majestæt om sin Herres vedvarende Venskab.....«

»Det passer mig udmærket, Grev Piper, udmærket.«

»Med allernaadigst Forlov, Majestæt, men Guiscard har ogsaa advaret mig. Han har hørt om de tre Hundrede Jernkanoner, som Eders Majestæt har foræret Czaren..... og mener.....«

»Czarens Ord betyder mere end Franskmandens Advarsler.«

»Beretningerne fra Estland og Ingermanland lyder ikke saa fredelige, som Eders Majestæt vel ved.....«

»Jeg tvivler ikke paa Czaren!«

»Eders Majestæt har heller ikke tiltroet Eders højtærede Fætre af Danmark og Sachsen noget ondt.....«

»Med Czaren er det noget andet! Han er Kriger..... August derimod en Horkarl og Polichinel, og Dansken kan man aldrig stole paa, naar det drejer sig om Slesvig og Holsten. Det er hans Achilleshæl.....«

»Men Brudet paa Traktaterne.....«

»Netop derfor er jeg her, for atter at sætte Altona-Traktaten i Kraft..... Bed altsaa Reventlow komme!«

»Og Russeren?«

»Han maa vente..... Først vil jeg tale med Storkansleren!«

Piper gik og kom straks tilbage med Danskeren. Grev Reventlow, en stor, fornem Mand i Generalsuniform, gjorde en formel Bøjning for Kongen, sin venstre Haand holdt han paa Kaardehæftet, og med den højre svingede han sin Fjerbaret til Hilsen, som den franske Mode foreskrev det.

Karl havde rejst sig, da han kom ind, og støttet til sin lange Kaarde gengældte han den ceremonielle Hilsen med en Hovedbøjning.

»Herr Greven bringer Freden?« begyndte han.

»Der bliver forhandlet i Travendal, Eders Majestæt!«

»Saa.....? Da er Herr Greven ikke rejst særlig hurtigt.«

»Saa hurtigt, det var muligt, Eders Majestæt!«

»Naar Herr Greven nu ikke bringer Freden.....« Karl smilede til Piper, der ligeledes syntes at more sig.

»Om Skaansel af Hovedstaden vilde jeg *submissest* bede..... *de la part du roi, mon maître.*«

»Hvorfor taler Danske og Svenske Tysk og Fransk med hverandre, naar de dog har et fælles Sprog, de begge forstaar? Herr Greven ser jo selv, at jeg hidtil har skaanet København, thi jeg er ikke kommet som Fjende. Jeg understøtter kun Traktaten..... intet andet..... ligesom Engelskmændene og Hollænderne.....«

»Ganske vist, allernaadigste Majestæt..... men.....«

Reventlow var allerede rød i Hovedet af Ærgrelse.

»Vil Herr Greven maaske være saa venlig at sige mig,« afbrød Karl Storkansleren, »hvorfor min danske Fætter lover sine Bønder Befrielse fra Livegenskabet, hvis de vil kæmpe mod mig? Kan I forebringe nogen Undskyldning for, at Eders Konge forbyder dem at sælge Levnedsmidler til mine Soldater? I øvrigt uden Held, som I selv kan overbevise Eder om..... i min Lejr er hver Dag Torvedag!«

Reventlow stod med sænket Blik.

»Kaptajn Dahldorf, min Svogers Adjudant,« fortsatte Kongen, »er dog redet noget hurtigere end Herr Greven er kørt i Eders Karrosse. For en Time siden overbragte han et Brev fra Hertugen. Deraf fremgaar, at Freden blev sluttet den attende August i Travendal. De gamle Traktater og Recesser er fornyede. Eders Konge maa betale 260.000 Daler i Krigsomkostninger og, indtil de er betalt, give Amtet Bredstedt som Pant. Jeg troede først, I bragte Fredsdokumentet.....«

Reventlow stod stum.

»Vi har endnu intet fuldgyldigt Bevis for, at den danske Majestæt har undertegnet Traktaten,« mente Piper.

»Det er sandt,« nikkede Karl, »foreløbig har jeg kun Hertugens

personlige Brev, men jeg tvivler ikke om Indholdets Rigtighed. Saa snart Traktaten foreligger, forlader jeg Landet, det Land, hvor min Moder er født..... Sig Eders Konge, at fra denne Stund vil jeg være hans oprigtige Ven.«

Storkansleren gjorde en stum Bøjning.

»I Dag ved Middagstaflet er I min ærede Gæst, Grev Reventlow! Men jeg maa nu modtage en anden Afsending, som Czaren skikker mig!«

Danskeren formaaede daarligt at skjule sin Forbavselse, gik tre Skridt baglæns, bøjede sig atter, svingede sin Hat og forlod Kongens Telt.

IV.

EN NY MODSTANDER.

»EDERS Konge maa dog indse, at et Vinterfelttog i Livland er umuligt!« Den franske Gesandt Guiscard sad over for Piper i dennes Arbejdsværelse i Christianstad. Begge Herrer røg hollandsk Tobak af korte Kridtpiber, som Guiscard havde medbragt.

Piper blæste en Røgsky mod Loftet og saa eftertænksom ud.

»Ikke sandt?« opmuntrede Guiscard ham.

»Lad min Konge aldrig høre, at I holder noget for umuligt, Grev Guiscard! I kan være forsikret om, at han saa netop vil gøre det!«

»Og han har i Sinde endnu i Aar at gøre sit Regnskab op med den sachsisk-polske Majestæt? Nætterne bliver allerede kølige paa de Breddegrader, og vi har endnu ikke Oktober. Desuden har Kong August opgivet Belejringen af Riga og fortryder.....«

»Om han fortryder, skal jeg ikke kunne sige..... At Belejringen er afbrudt, maa, saa vidt jeg ved, snarere tilskrives Hollændernes Forestillinger. De er ængstelige for deres rige Pakhuse, der staar indenfor Rigas Volde..... Og den hollandske Note kom i Grunden Kong August tilpas, saa han med Ære kunde opgive Belejringen.«

»Sandt nok, Grev Piper, men ved I ogsaa, at min Hersker har i Sinde at mægle til Gunst for den sachsiske Majestæt.....«

»Sverige har set saa mange Beviser paa Kong Augusts Troløshed, at det ikke længere formaar at skænke hans Ord Tiltro uden

Fare for paany at blive ført bag Lyset. Imidlertid vilde Kongen gerne tage imod Frankrigs Mægling.....«

»*C'est ça!*« afbrød Guiscard Grev Piper.

»..... mener derimod,« fortsatte Svenskeren uforstyrret, »at Frankrig først skal opfylde, hvad der paahviler det som Garant af Freden i Oliva!«

»Det vil med andre Ord sige, at I endnu i Aar agter at drage til Livland?«

»Næppe!«

»Men I sagde dog.....«

»Har jeg sagt noget?« spurgte Piper leende.

» I Skaane og Blekinge vrimler det med Tropper. Flaaden ruster i Karlshamn. Det er ikke nogen Hemmelighed, det ved enhver!«

»Mod Livland gaar det dog ikke, Grev Guiscard!«

»Jeg forstaar ikke ganske, hvad Eders Ekscellence mener!«

Før Piper kunde svare, traadte en Skriver ind og meldte den russiske Gesandt, Knjäs Andreas Jacobovitsj Chilkov.

»Hans Naade er velkommen,« sagde Piper.

Guiscard syntes stødt og vilde bryde op.

»Jeg beder Eder, bliv dog, Grev Guiscard! Gør mig den Tjeneste!«

Russeren traadte ind, iført en kostbar Hofdragt af grønt Brokade. Hans sorte Allongeparyk var kunstfærdigt friseret og duftede af alle mulige vellugtende Essenser. Chilkov var lille, i det brede gullige Ansigt med de fremtrædende Kindben glødede to urolige, mørke Øjne. Han bukkede sirligt for Piper og Guiscard og begyndte paa Latin at gøre Undskyldninger for Forstyrrelsen.

Piper svarede tørt, at han kun havde ventet paa Fyrsten. Hans allerkristeligste Majestæts, den franske Konges Gesandt, var gaaet i Forbøn for Rex Poloniae, og derfor vilde der i Aar intet blive foretaget imod ham.

»Hiems durus — en streng Vinter,« vilde Russeren begynde.

»Dura!« forbedrede Piper.

»Durak!« brummede Chilkov. Piper skulde vel opfatte det som Bifald. Han forstod ikke et Ord Russisk, og »Durak« betyder omtrent »Dumrian«. Helt vel befandt Chilkov sig imidlertid ikke, thi Piper betragtede ham hele Tiden med et iskoldt, lidt haanligt Blik. Heller ikke Guiscard kunde forklare sig Pipers Holdning, men flyttede uroligt paa sig og bakkede heftigt paa den kolde Pibe.

Det bankede paa Væggen bag ved Pipers Skrivebord, og straks derefter gik en Tapetdør op. Generalmajor Horn af Drabanterne traadte ind og efter ham Oberst Wrangel.

Piper syntes ikke overrasket, takkede Officererne for deres Hilsen og spurgte med dæmpet Stemme om deres Ønske.

»Vi har Befaling til at arrestere den russiske Gesandt!« meldte Arvid Horn.

»Ja, jeg ved det!« svarede Piper ligevægtigt.

De to fremmede havde ikke forstaaet det Svenske. Dog syntes Chilkov at ane, hvorom det drejede sig. Med skrækslagne Øjne stirrede han paa Horn og Wrangel og holdt Haanden bag Øret for bedre at kunne høre.

Piper erklærede paa Latin, at han var arresteret, men at han vilde blive bragt i Custodia honesta. Czaren havde i Moskva fængslet den svenske Minister, og derfor maatte man holde Chilkov tilbage som Gidsel i Sverige.

»Uih!« stønnede Russeren.

Guiscard vilde mægle. »En Gesandts Person er hellig, Herr Greve,« erklærede han. »Sikkerheden.....«

»Ja netop, Sikkerheden for vor Minister og hans Folk kræver dette Skridt, Grev Guiscard! Vi Svenske er ikke Barbarer. I kan være ganske rolig og uden Bekymring.«

Franskmanden tog sin smukke Hat, svingede den, saa Fjerene fejede Jorden, bøjede sig samtidig for Piper og Officererne og trak sig tilbage. Chilkov bandede og skældte paa Russisk, som ingen forstod eller vilde forstaa, men afleverede til sidst sin Kaarde og fulgte med de to Officerer.

Piper stoppede sig en frisk Pibe, da han var blevet alene, satte

sig ved sit Skrivebord og læste for fjerde eller femte Gang den russiske Krigserklæring, der var indtruffet samme Morgen.

* *
*

Czaren over alle Russere, Peter Alexejevitsj, senere kaldet Peter den Store, laa paa dette Tidspunkt med en Hær paa firs Tusind Mand foran Narva, den svenske Grænsefæstning mod Rusland. Grundene for Krigserklæringen til Sverige var mere end gennemsigtige. I Dokumentet stod blandt andet, at Czaren under et Besøg i Riga af denne Bys Generalguvernør, Grev Dahlberg, ikke var blevet behandlet med de Hensyn, som hans Rang fordrede. At dette Besøg allerede havde fundet Sted for flere Aar siden og oven i Købet incognito, derom tav Noten. Sandheden var den, at Czaren havde Appetit paa en Østersøhavn. Beskyldningerne mod Dahlberg var kun et Paaskud. Thi ellers lagde Czaren ikke megen Vægt paa den ydre Form.

Om Czarens senere Ophold i Danmark beretter en Apoteker fra Nykøbing:

»Han saa ud som en Underofficer eller snarere som en Bøddel. Velvoksen, klædt i snavset blaat Tøj med Messingknapper, havde han en stor bred Hirschfænger ligesom et Bøddelsværd ved Siden, store Støvler paa Benene og paa Hovedet en lille Tøjhue, en maadelig Knebelsbart og en stor lang Spanskrørs Prygl i Haanden, men saa ellers ikke ilde ud. En og anden, der kom ham for nær, fik Spanskrøret at smage. Bagefter spiste han Frokost hos Postmesteren: Brød, Smør, Ost, Vin, Øl og Snaps. Han spiste med megen grace, thi naar han havde smurt sig et Stykke Smørrebrød, slikkede han altid Smørret rent af Kniven igen.«

Ogsaa nu førte Czaren sine Soldater med Piken i Haanden; han havde lykkelig og vel naaet Løjtnantsrang. Det var en tysk General, Hertug Karl Eugen af Croy, der tilsyneladende havde Overkommandoen. Han havde i den østrigske Kejsers sidste Krig mod Tyrken

skabt sig et Navn sideordnet med Ludwig af Badens og Starhembergs.

En ualmindelig Fremtoning var Peter Alexejevitsj, ikke alene i det Ydre. Thi overmenneskelige Maal havde han sat sig, og imod al menneskelig Fornuft drev han sine Planer til Udførelse. Sit sløve og afstumpede Folk løftede han fra dybeste Barbari til en noget barok Civilisation.

Vildeste Barok var Peter den Stores Stil i alle Ting og Handlinger. I Vredesudbrud viste han en barbarisk Grusomhed, der ikke hæmmedes af selv de svageste Tegn paa en god Opdragelse. Uden Maadehold i Had som i Kærlighed naaede han dog sit Maal: Tilnærmelsesvis at gøre Rusland til et europæisk Land, i det mindste til en europæisk Stormagt. Sejre tog han som velfortjente Himlens Gaver, Nederlag benyttede han til at drage Lære af. Menneskeliv betød intet for ham.

Saaledes var den Mand, Karl den XII maatte slaa, koste, hvad det vilde.

* *
*

Storm, blandet med Regn og Sne, fejede over det estniske Landskab ved Narva. Vandet i Floden Narova, der kommer fra den kæmpemæssige Peipus Sø og udmunder i den finske Havbugt to Mil Nord for Byen Narva, førte allerede nu — i Oktober — anselige Isflager med sig.

I Hertugen af Croys Kvarter, et Bondehus indenfor den russiske Lejr, sad Husherren sammen med General Adam Weide, Ingeniørgeneral Ludvig Nikolaj von Allart, som August den Stærke havde sendt Czaren, og Fyrst Dolgorukij omkring en Punchebolle.

»Kan vi ikke lukke et Vindue op. I oser jo som en Kulmile,« mente den tykke, rødmossede Hertug.

Adam Weide stødte et Vindue op.

»Hvad laver de Karle egentlig?« Weide pegede paa nogle Ar-

bejdere i Nærheden af Hertugens Hytte, der var ved at rejse en Bygning af Træ.

»De bygger en græsk Kirke, uden den gaar det ikke.« General von Allart lo over den Forklaring.

»En fin Skydeskive for Svenskerne,« brummede Adam Weide.

»Aa hvad!« raabte Hertugen. »Czaren har befalet det, altsaa bliver det gjort! Svensken skal nok spare sit Krudt. Herfra er over tusind Klafter til Slottet Narva, lige akkurat tusind Klafter (1700 m) til Bastion Gloria, hvor det grove Skyts staar.«

»Vi kan ikke forhindre dem i at skyde, før vi har erobret den Mødding,« forsikrede Dolgorukij paa sit haarde Tysk.

»Møddingen, som Eders Naade behager at kalde Fæstningen, har allerede opholdt os i fire Uger,« bemærkede Adam Weide.

»Saadan kan man ikke regne, General! Ganske vist har vi allerede for en Maaned siden *cerneret* Fæstningen, men Czaren og Hertugen er dog først ankommet for nogle Dage siden, og da kunde vi begynde med Oprettelse af Circumvallations- og Contrevallationslinierne. Ogsaa de tre og tyve Stykker Skyts..... i øvrigt alt for faa..... har Czaren bragt med!« Dolgorukij fægtede under denne lange Tale ophidset med Hænderne i Luften, som om han vilde gribe de manglende Ord.

»Hvor bliver dog Gordon af?« spurgte Croy.

»Han vilde inspicere Batteriet lige overfor Ala Külla, men nu kunde han ogsaa snart være her, han lader saa vist ikke et Glas Punch gaa sig forbi, som han ikke behøver at betale for,« berettede Allart.

Alle lo.

»Man maa betale alt her i Livet,« ytrede Hertugen. Han tog en dygtig Slurk af sit Puncheglas og kom til at nyse. »Luk dog det Vindue,« bad han og tørrede sig om Munden med et tyrkisk Silketørklæde. Han lignede mere en velnæret Raadsherre end en General.

Adam Weide rejste sig og lukkede Vinduet. Han var en absolut Modsætning til den tykke, vinglade Hertug; gullig i Huden, tør, mager og mørkøjet lignede han en Zigeuner. Han var den eneste af

de tilstedeværende, der bar sit naturlige Haar, flettet sammen i Nakken til en Pisk, der ved hans heftige, korte Bevægelser vippede op og ned paa Frakkekraven.

Fyrst Dolgorukij rejste sig.

»Eders Højhed vil sikkert undskylde mig..... er bestilt til Trubetskoj af Czaren..... skal inspicere Preobrashenskij og Ssemenovskij Regimenterne.....«

»Jeg vil ikke afholde Eders Naade fra Pligtens Vej!« Hertugen fulgte Russeren helt udenfor Døren.

»Et Hundevejr,« sagde han, da han atter kom tilbage. »Gordon maa straks være her, han ser til ved Bygværket paa sit magre Øg.«

»En herlig Generalshest,« lo Allart.

»Man kan hænge sin Hue paa de fremstaaende Knogler..... har ikke mere Kød paa Kroppen..... denne Hest af en Hest.« General Weide fortrak haanligt Ansigtet.

»Hvad er en Hest af en Hest?« spurgte Hertugen. Han syntes imidlertid ikke at vente noget Svar, han havde atter Glasset i Haanden og inddrak med Velbehag Duften.

Gordon traadte ind, lang og mager. Et skrækkeligt Ar skæmmede det godmodige Ansigt med de klare, blaa Øjne.

»Underdanigste Tjener, Altesse..... Eders Tjener, mine Herrer!« hilste han.

Allart skænkede ham et Glas Punch og rakte ham det med en vis overdreven Højtidelighed.

»Eders Velgaaende!« Gordon drak Punchen, som om det var Vand.

»Min Mistris Swainburne,« erklærede han, »brygger den stærkere. Det er min Husholderske..... mit Faktotum i Fredstider.«

»Naar har I set hende sidst, denne Husholderske?« spurgte Allart.

»I det Herrens Aar 1693 eller 94. Hvem kan huske det? En hel Vinter laa jeg i Edinburg for at kurere mine Saar.«

»Hvis man svirer, naar man er saaret, bliver Saarlæberne røde og tykke.« Hertugen saa misbilligende paa Skottens hæslige Ansigt.

»Ja, hvad gør det, Altesse? Hvorfor skulde man leve daarligt?

Hvad en Mand trænger til, det maa han have, og Kvindfolkene, som kun ser efter et glat Fjæs, lokker mig ikke mere. Jeg er nu lykkeligt kommet over de halvtreds!«

»Vil I ikke laane Czaren Eders Ganger, Gordon?« spurgte Adam Weide.

»Jeg? Hvorfor? Jeg laaner ikke Heste ud! Catriona er en god Hest, selv om hun ikke længere er særlig smuk.....«

»I har vel allerede haft hende ved Sankt Gotthard an der Raab?« spottede Weide.

»Da var jeg femten Aar..... 1664..... Montecuccoli førte os!«

»Ved Mohacs..... 1687..... har I redet Jeres Catriona, Gordon! Det ved jeg ganske bestemt,« konstaterede Hertugen.

»Det skal nok passe, Eders Højhed! Eders Velgaaende!« Gordon skænkede sig selv et nyt Glas Punch og tømte det igen i et Drag.

»Ja! Saadan slaas en tysk Krigsfyrste og General paa alle Krigsskuepladser..... og atter og atter træffer man gamle Bekendte,« begyndte Croy og lænede sig mageligt tilbage i sin Armstol. »Denne Belejring er i alle Tilfælde det dummeste, jeg i mit Liv har været med til. Med firs Tusind Karle kan vi ikke faa Bugt med det Par Hundrede Svenskere! Man burde straks i Begyndelsen have forsøgt en Overrumpling..... i Stedet for at lade den Rede cernere af dumme Bønder med Pike og Møggreb..... Henning Rudolph Horn derinde maa jo le sig ihjel, naar han ser det Teater, og hvad gør Czaren? Inspicerer sine Preobrashenskij og Ssemenovskij Garder, de eneste Soldater, der fortjener denne Betegnelse. De andre er daarligt bevæbnede og endnu elendigere førte Kronbønder..... naar man undtager Scheremetjevs Rytteri, der ganske vist heller ikke dur ret meget.....«

»Ut aliquid fieri videatur. For at man skal tro, der sker noget?« mente Allart.

»Naturligvis!« raabte Hertugen med tordnende Stemme. »Og naar jeg siger noget, ser den unge Herre paa mig, saa jeg taber Mælet. De skal lære..... de Muschiks..... de fordømte, siger han, lære skal de!«

»En Generalstorm vilde koste mange Ofre,« indvendte Allart.

»Ofre skyr Strelitzernes Slagter saa vist ikke!«

»Ss! Altesse! Væggene har Øren her til Lands!«

»Hvad vil han egentlig,« vedblev Croy, paa hvem Punchen allerede begyndte at virke, »hvad har Czaren egentlig i Sinde?«

»Ærgre Svensken vil han..... vise ham, at han er magtesløs,« sagde Gordon paa sit mærkeligt klingende Tysk. »Hvorfor skulde jeg for Resten laane Czaren min Catriona?« vendte han sig til Adam Weide.

»Til trojansk Hest!«

Croy lo med sin dybe Bas, og Weide skoggerlo over sin egen Vittighed.

»I mener den Historie med Priamus og Dido?« spurgte Gordon i dybeste Alvor.

»Udæsk ikke Guderne, Gordon,« greb Allart ind, »Priamus har lige saa meget med Dido at gøre, som jeg med Eders Husholderske! Alvorlig talt! Mig behager Tingenes Tilstand absolut ikke, efter at jeg har hørt, hvordan den unge Svenskekonge har overfaldet Dansken. Selv om det maa anses for udelukket, at han nu debarquerer i Estland for at komme Narva til Undsætning..... saa har vi i hvert Fald Komedien til næste Foraar.«

»Om jeg dog blot vidste, hvorfor Czaren er saa opsat paa denne Svinebutik?« Croy blev med den berusedes Egensind ved sit Spørgsmaal.

»Naar han blot selv ved det,« faldt Allart ind. »Jeg er sendt hertil for at overvaage Ingeniørarbejderne. Men disse russiske Herrer har ingen Anelse om en ordentlig Tranchée, og Skansekurve er dem fuldkommen ukendte.....«

»Scheremetjev er meget stolt af sine Defilés..... Svenskerne maa igennem Pyhäjogi og Sillamägi Passerne, hvis de vil komme Narva til Undsætning,« fortalte Gordon.

»Scheremetjev? Det er ogsaa et Stykke Soldat!« Adam Weide trommede med Knoerne paa Vinduesruden.

»Syng os en, General!« opfordrede Hertugen ham.

Adam Weide blev staaende ved Vinduet og saa ud i Snefoget. Han saa ikke, at Allart tog Guitaren ned fra Væggen og vilde række ham den. Hans magre Knoer trommede haardt paa Ruden. Til Takten begyndte han at brumme en gammel Melodi.

»Trom, trom, terom, tom, tom.
Og atter vandrer Trommen om.
Trum, trum, terum, tum, tum.
Den bli'r ej træt ej heller stum.
Den truer Svensken i Mark og Lejr,
Vi hør' den i Døden, vi hør' den i Sejr.
Trom, trom, terom, tom, tom!«

»Fordømte Trommen!« buldrede Croy.

»Jeg kan jo holde op!« Weide smilede ad Hertugen, paa hvem Parykken allerede sad temmelig skævt.

»Det vil jeg meget bede om!«

Allart reddede Situationen.

»Lad os drikke paa en smuk Dames Vel!«

»Hvem er det?« spurgte Gordon.

»Catriona!«

Gravalvorligt hævede alle Glassene og drak Skotten til.

* *
*

Omtrent paa samme Tid sad Karl XII i Havnemesterens Hus i Karlshamn og skrev til sin lille Søster.

Durchleychtigste Princess, højtærede, kære Søster!

Min Hjerte Søsters Naade lider jeg paa, som ikke ilde vil optage, at jeg i lang Tid har været forsømmelig med at opvarte efter min Skyldighed. Jeg haaber, min kære Søster vil bære over med mig herudi. Herefter skal jeg forsøge at kunne opvarte flittigere.

Her passerer intet andet, end at vi driver paa med at blive færdige til at *beneventere* vore Gæster fra den anden Side.

Og jeg forbliver nu som altid min Hjerte Søsters underdanigste og trofaste

Broder og Tjener
Carolus.

Da han var færdig, ringede Karl paa en Klokke, der stod foran ham. En Tjener traadte ind.

»Dette skal med Ekspresbud til Stockholm!«

»Som Eders Majestæt befaler!«

»Er der kommet nogen?«

»Javel, Eders Majestæt! Herr Generalmajor Horn fra Drabanterne!«

»Min Kaarde!«

Tjeneren tog Vaabnet fra et Bord, hvor Kongen havde kastet det mellem Aktbundter og andre Papirer.

»Tak! Bed Herr Generalmajoren komme!«

Tjeneren gik.

»Om en Time,« hilste Kongen Arvid Horn, »gaar vi om Bord i »Västmanland«..... Sæden er moden!«

V.

MOD NARVA.

Kong Karl red alene paa Landevejen fra Wesenberg til Narva, langt forud for Hæren. Ogsaa Fortroppen, ført af Generalmajor Maidel, var han længst kommet forbi.

En bleg Sol spejlede sig i de sumpede Pytter paa begge Sider af Vejen. Efter Dages, ja Ugers Forløb skinnede Solen for første Gang. Det havde næsten uafbrudt regnet og stormet, siden Svenskehæren betraadte estnisk Jord, og det var nu over en Maaned siden.

I Gaar Aftes, i Kvarteret, havde Karl læst et Kapitel Josva, om Josvas underfulde Sejr over fem Amoriterkonger. Naar han nu kunde ige som Josva: ‚Sol, staa stille i Gibeon, og Maane i Ajalons Dal!'

Herren havde kæmpet for Israel. Han vilde ogsaa kæmpe for Sverige. Var ikke Svenskerne hans udvalgte Folk, lig Israels Børn? Mægtig var dets Kongers Daad.

Lyden af Hovslag.

Karl saa en Rytter komme imod sig og greb efter Pistolen, men opdagede, at det var en finsk Dragon af de »Maidelske«.

Rytteren holdt sin Hest an foran Kongen, som han ikke kendte.

»Kan du sige mig, Kammerat,« spurgte Finnen, »hvor Maidel bliver af?«

»Stadig lige frem efter Næsen!« Karl viste med Tommelen bagud over Skulderen.

»Du behøver ikke straks at blive grov!« raabte Dragonen og red videre.

»Egentlig har han Ret,« brummede Karl. Han blinkede mod Solen og kunde stadig ikke slippe Tanken om at gøre Josva det efter.

Aabenbart var Herren med ham og hans blaa Gutter. Dansken va besejret, den »Stærke August« havde selv rømmet Slagmarken Nu var kun Czaren tilbage, og ham vilde Gud ogsaa hjælpe at slaa Saa kunde de tre Herskere skjule sig, som Amoriterkongerne i Makke das Hule.

Men hvad var det? Krager kom i Skarevis flyvende fra Øst Retning af Pyhäjogi Passet, der laa knap en Mil borte. Raady eller Hjorte flygtede forskræmt over Vejen. Det var for langt borte til at man nøje kunde skelne, hvilken Slags Vildt det var.

Kongen, der fra sin tidligste Ungdom følte sig i Samklang mec Naturen, strammede Tøjlen og holdt an. Det var jo ikke ligefrem nødvendigt at gaa i en Fælde Aftenen før et Slag.

Atter hørte han Hovslag, men denne Gang bagfra. Det va Otto Wrangel, som bragte en Melding.

»Med naadigst Forlov, den franske Gesandt beder Eders Maje stæt indtrængende om Gehør.«

»Han kan dog komme til mig!«

»Han vover sig vist ikke saa langt frem med sin Karrosse, Eder Majestæt!«

»Ellers er han ikke ængstelig.....«

Karl vendte sin Hest og red med Wrangel tilbage ad Vejen.

»Gad nok vide, hvad den vælske Monsieur vil mig?« Konger syntes forstemt. »Stadigt,« fortsatte han, »raader den Kujon mig fra Felttoget..... som jeg maa føre, om jeg vil eller ej. De sidste hundrede og halvtreds Aar har denne Jord hørt til Sveriges Krone ..... Jeg kan og maa ikke prisgive den, kan umuligt se til, meden Czaren tager Fæstningen Narva..... vente kan jeg heller ikke, ford vor Forplejning er afhængig af Magasinerne.«

»Vore Heste har siden Afmarchen fra Wesenberg kun faaet te Maal Havre om Dagen og lidt muggent Hø. Om at fouragere kar der næppe være Tale i denne hærgede Egn,« bemærkede Wrangel

»Ja, det er sandt! Og hele Foretagendet havde været i Fare, hvi Scheremetjevs frække Overfald paa Wesenberg var lykkedes..... sandsynligvis vilde han have brændt vore Magasiner. En Lykke, a

)berst Rehbinder slog ham tilbage. I ser altsaa, min gode Wrangel, t en dristig Kamp i alle Tilfælde er at foretrække frem for Uvirk-omhed, der kun vækker Dovenskab og Utilfredshed i Hæren.....! Transivimus Rubiconem!«

De var nu naaet til Fortroppen. General Maidel afgav Rapport. Kongen takkede høfligt, med Haanden til den ‚Trekantede', dog uden at henvende Ordet til Maidel. Denne saa paa Otto Wrangel med et Blink i Øjet. Drabanten nikkede umærkeligt: Atter en Gang var det lykkedes at bringe Kongen i Sikkerhed. Dragonen, som Karl havde mødt, havde nemlig bragt Melding, at Scheremetjevs Horder grev deres Væsen ikke langt borte. Imidlertid havde Grev Guiscard virkelig bedt om en Audiens.

Medens Karl red langs Marchkolonnen, skete forude en pludselig Standsning. Først vidste ingen Grunden, hverken Generalmajor Otto Wellingk eller den gamle Rehnskjöld, som Kongen spurgte. Saa hørtes ophidsede Raab fra de karelske Dragoner. Da Karl saa sig om, opdagede han sorte Røgskyer hinsides Skoven, som han lige var redet igennem. Øjensynligt brandskattede Scheremetjevs Tatarer atter en Gang de nærmeste Landsbyer.

Nu var det umuligt at holde Kongen tilbage. I hurtigste Galop jog han atter forud, forbi Marchkolonnen. Drabanterne, som holdt ved Têten, bød han følge med. Snart var de alle oversprøjtet fra Top til Taa med Ler, som Hestehovene slyngede i Vejret fra den opblødte Vej.

Maidel sendte Melding, at han var stødt paa russisk Kavaleri og forfulgte.

En lille halv Time senere holdt Karl paa sin langbenede Sorte ved Siden af Generalmajoren.

»De to Gaarde der forude, Eders Majestæt,« viste Maidel, »er endnu fulde af Russere. Oberst Tiesenhausen.....«

»Fremad!« Kongen bekymrede sig ikke videre om Maidel, trak Kaarden og red med sine Drabanter tværs over Markerne og løs paa Gaardene, der kun laa nogle Hundrede Skridt borte.

»Hej-Ho!« I Spring satte han med Hesten over Gærdet til den

forreste Bondegaard, kløvede Hovedet paa en Moskovit, der kon ham i Vejen, var straks derefter midt i en Hob Tatarer, der var ve at læsse en Vogn midt i Gaarden. Skud faldt. Drabanterne hugged løs. Et Antal Russere blev fangede i en Lade og en Vagt ladt tilbag hos dem. Saa gik det videre.

Ved den næste Gaard modtog Russerne Kongen og hans Mæn med Bøsseskud. Men kun nogle faa holdt Stand, indtil Svenskern var kommet nær. Disse faa blev sablet ned eller taget til Fange Resten, maaske otte Hundrede Ryttere, satte i vild Flugt mod Pyhä jogi Passet.

Karl XII forfulgte med Drabanterne og Maidels Dragoner, ind til Kanonerne tordnede imod dem fra Russernes faste Forskansninger

Solen var allerede ved at gaa ned.

Saa meget havde Karl imidlertid set, at Beretningerne om Pas sets Vanskeligheder ikke var overdrevne. Paa alle Sider hindrede stejl Højder Svenskernes videre Fremtrængen. Sumpe til højre og ven stre for den knædybt opblødte Vej, og gennem Passet maatte de der var ingen anden Mulighed for et Fremstød. Pyhäjogi Passe bestod af to stejle Højdedrag, som gennemstrømmedes af et smalt men meget dybt Vandløb, hvis sumpede Bredder umuliggjorde en hver anden Overgang end over den eneste Bro.

Paa den østlige Bred laa Russerne i uindtagelige Stillinger. En Haandfuld prøvede Krigere kunde holde en hel Armé i Skak. Kar lod sig dog ikke forbløffe. Endnu i Skumringen beordrede han t Feltkanoner forud, som aabnede Ilden mod de russiske Forskansnin ger.

Han selv valgte Gaarden, som han først havde stormet, til Kvar ter. Derhen lod han den franske Gesandt komme.

Drabanterne gjorde sig det bekvemt i Huse og Stalde, og fo første Gang siden Afmarchen fra Wesenberg kunde Mand og Hes blive mætte. Russerne havde fourageret godt, om ogsaa denne Gan til Gavn for Svensken.

* *
*

Grev Guiscard traf Kongen ved Aftensmaden. Pagen Stenbock havde erobret en Kurv Æg og en Flæskeside paa den russiske Proviantvogn, og var saaledes blevet i Stand til at bage sin Herre en Flæskeæggekage.

»Vil Herr Greven ikke spise med?« opfordrede Karl Franskmanden.

»Jeg takker submissest, Eders Majestæt!« Det brankede Uhyre af en Æggekage syntes ikke at friste Gesandtens Gane.

»Noget nyt?« spurgte Karl, idet han fyldte sin Tallerken paany.

»Carolus II..... Hispaniae rex..... mortuus est,« sagde Guiscard.

»Tag dog Plads!« Karl fortrak ikke en Mine, skønt Nyheden var af største Vigtighed.

Guiscard satte sig og berettede videre: Hertugen af Anjou var af Karl II i dennes Testamente indsat som eneste Arving og havde under Navnet Filip V besteget den spanske Trone.

»Har I andet Ærinde, Greve?«

»Egentlig ikke, allernaadigste Majestæt..... Men det foruroliger mig, at Russerne er fire Gange saa talrige som Svenskerne.....«

»I tager fejl, kære Greve!«

»Jamen, Sire! Tyve Tusind Svenskere mod firs Tusind Russere!«

»Hvorfra skulde de tyve Tusind komme? Jeg har fem Tusind Mand Fodfolk og tre Tusind og tre Hundrede Ryttere, desuden syv og tredive Kanoner med mig..... naar I nøjagtigt vil vide det! Czaren er mig talmæssigt altsaa ti Gange overlegen. Men selv om han var dobbelt saa stærk, vilde jeg dog komme Narva til Undsætning, fordi Gud er med os, og vor Sag er retfærdig!«

Guiscard sagde endnu nogle Elskværdigheder og anbefalede sig. Han troede ikke paa Gud.

»Stenbock..... Biblen!« raabte Kongen, da Franskmanden havde forladt ham.

Pagen bragte Bogen, som han altid maatte have hos sig.

»Hør efter, Stenbock.....! I Josva, Kapitel 10..... Vers 31 staar skrevet: ‚Og Josva og hele Israel med ham gik over fra Libna til Lakis, og han slog Lejr imod den og stred imod den. Og

Herren gav Lakis i Israels Haand, og han indtog den paa den anden Dag, og han slog den med skarpe Sværd og alle Personer, som vare i den, i alle Maader, som han gjorde mod Libna.'«

Saa læste han videre for sig selv om Josvas Daad, medens den unge Stenbock redte ham en Seng af Grangrene.

* *
*

Den følgende Morgen, medens Svenskerne beredte sig til Fremrykning gennem Passerne, sad Czar Peter i sit Kvarter ved Morgenøllet. Huset laa paa Øen Kamperholm i Narova Floden, noget borte fra den russiske Lejr. Czarens Yndling, Fyrst Alexander Menschikov, havde lige indfundet sig.

Peter var denne Morgen temmelig faamælt. Uroligt vandrede hans kloge mørke Øjne omkring, han rynkede Panden og fo'r ofte med Haanden gennem det naturligt bølgede Haar.

»Jeg ved ikke ret, Alexander Danielovitsj.....«

»Hvad ved I ikke, Peter Alexejevitsj?«

»Gaa Fanden i Vold!«

Menschikov smilede frygtsomt. Herrens Lune var farligt.

»Det huer mig ikke, Alexaschka.....« begyndte Czaren igen.

»Du mener Efterretningen om den unge Svenskekonges Fremrykning, Lillefar?«

»Ved ikke, om jeg gør rigtigt, naar jeg afventer ham her.....«

»Men Scheremetjev holder dog Passerne!«

»Holder han dem? Er du sikker paa det..... din Slyngel?« Rasende fo'r Czaren i Vejret. »Ved du maaske, hvad jeg har drømt, du Dumrian af en Torskeflab? En lille Kanin havde jeg fanget, med denne min egen højre Haand..... havde lige knækket Halsen paa den og vilde sprætte den op, men da bed den mig i Fingeren. Den hellige Nikolaj staa mig bi.....! I Fingeren bed Bæstet mig!«

Menschikov lo støjende og unaturligt. Foran Huset hørtes Løben og Hovslag, og han vilde forhindre, at Peter blev opmærksom derpaa.

»Kan du tyde den Drøm, Lillebror?« spurgte Czaren.

»Javist, Peter Alexejevitsj! Kaninen er den lille svenske Fyrste, og han bed dig en Smule, Lillefar, en lille Smule..... en ganske lille bitte Smule. Men du slyngede Kaninen mod Væggen.«

»Der var ingen Væg..... det var i Skoven!«

»Ja, rigtigt, mod en Træstamme — og saa kreperede han!«

»Ja, saadan var det, Lillebror! Jeg havde blot glemt det! Hvor du er klog!« Med sin grusomme Haand strøg Peter over Fyrstens velfriserede Lokker.

En Tscherkesser fra Livvagten traadte ind, bøjede sig dybt og berørte Pande og Bryst med højre Haand.

»Hvad nyt?«

»Den fremmede Knjäs!«

»Hvem?«

»Croy, det tyske Svin,« indskød Menschikov.

Hertugen kunde ikke vente, han stod allerede i Døren. Peter stirrede rasende paa ham med blodskudte Øjne, men fortrak dog Ansigtet til en venlig Grimasse.

»Scheremetjev er stukket af, Eders Majestæt!« meldte Hertugen uden at afvente Czarens Spørgsmaal.

»Hvad?« skreg Peter ude af sig selv.

»Passet har han rømmet, troede sig omringet af tyve Tusind Svenskere..... Jeg kan ikke billige hans Conduite.....«

Fra Forværelset hørtes sporeklirrende Skridt. Efter en kort Ordveksel blev Døren revet op, og General von Langen, den sachsiske Kurfyrstes Gesandt, traadte ind.

»C'est inouï..... impossible..... Votre Majesté.....«

»Der ser du, Lillebror. Jeg er ikke længere Herre i mit eget Hus,« sagde Czaren paa Russisk til sin Yndling, der skoggerlo. Henvendt til Langen bemærkede Peter, at han hellere vilde tale Tysk end Fransk.

»Scheremetjev har opført sig ‚lâche' ved at forlade denne importante Position.....« erklærede Gesandten.

»Hvor er Scheremetjev?« spurgte Peter.

»I mit Kvarter,« meddelte Croy. »Han vover sig ikke for Eders Majestæts Aasyn!«

»Han skal komme.....«

Croy skyndte sig ud for at give Ordrer.

»Og hvad raader Herr von Langen mig nu til?« spurgte Czaren.

»At berede Retranchementerne til Forsvar..... at placere Skytset saaledes, som Herr von Allart i sit Aide-mémoire af 28. passati har foreslaaet.....«

Langen holdt inde. Foragteligt saa han paa Menschikov, der knælede foran et Helgenbillede i Hjørnet og uden at bryde sig om Tilskuerne bad højlydt:

»O Du, som er vor Trøst i al vor Nød..... store hellige Nikolaj, du almægtige.....! Med hvilken Forseelse ved vore Ofringer ..... vore Knæbøjninger og Velgerninger..... har vi fortørnet Dig, saa at Du har forladt os?«

Langen forstod ikke et Ord Russisk.

»Han beder for os,« forklarede Czaren med en from Mine.

Croy kom tilbage. Foran sig mere stødte end førte han den lille, sorthaarede, hjulbenede Ryttergeneral Scheremetjev, der jamrende kastede sig for Czarens Fødder.

»Tilgiv! Lillefar, tilgiv Din svage Knægt! Som Græshoppesværme faldt Fjenderne over os.....« klagede han.

Czaren løftede ham kærligt op. Taarerne strømmede ogsaa ham ud af Øjnene.

»Gud har villet det, Boris Petrovitsj. Lad det ikke gaa dig til Hjerte. Du er dum, men jeg er endnu dummere, ellers havde jeg aldrig betroet dig den Post, min lille Æsel, min Øjesten!«

Grædende omfavnede Czaren og Generalen hinanden, en Scene, som Herr von Langen beskriver i et Brev til August den Stærke: »..... Hans Czariske Majestæt har gebærdet sig som et rasende Menneske, samt alle, der var hos ham, og det var en Skam at høre og se, at saadan fornemme Folk hylede og græd som Børn.....«

Endnu samme Dag forlod Czaren Lejren ved Narva og rejste til Pskov for personligt at føre den derværende Armé paa tyve

Tusind Mand til Undsætning. Scheremetjevs uventede Tilbagekomst, saa vel som Czarens pludselige Bortrejse vakte Frygt og Usikkerhed i den russiske Lejr.

* *
*

Uanfægtet marcherede den lille Svenskehær gennem de frygtede Pas ved Pyhäjogi og Sillamägi. Et Under var sket. Scheremetjev havde ikke ødelagt Broen over Vandløbet i Pyhäjogi.

Det var Ilmarch, Karl forlangte af sine Folk, men han vilde for enhver Pris naa gennem Passerne, før Russerne var kommet til Besindelse. I straalende Solskin red han med sine Drabanter foran Hovedstyrken, saa med Undren Højdedragene til højre og venstre og maatte atter og atter spørge sig selv, hvad der vel havde formaaet Russerne til uden Modstand at rømme denne stærke Stilling.

Arvid Horn, der red sammen med ham, kunde lige saa lidt give noget tilfredsstillende Svar.

»Kun en ganske kort Tid af Dagen, Herr Generalmajor, naar Solen herned i Dalsænkningen. Men i Norge skal der være Fjorde, hvor Solen overhovedet ikke viser sig i Maanedsvis om Vinteren, kun Fjeldenes Sider, Tusinder af Fod over alle menneskelige Boliger, bliver nogle faa Øjeblikke strejfet af Middagssolens Straaler. Guiscard vilde ikke tro det.....«

»Franskmanden var hos Eders Majestæt i Gaar Aftes?«

»Jeg vidste allerede fra Piper, hvad han havde at sige mig. Karl II af Spanien er død, og nu søger den franske Ludvig Allierede. Vi skal opgive Peter, for at svenske Knogler kan tjene franske Formaal. Da den store Gustav indlod sig med Franskmændene, vidste han, hvad han gjorde, men allerede Dronning Kristina handlede letsindigt ved ikke i Tide at opgive Alliancen. Tænk paa Nördlingen, paa Freden i Münster og Osnabrück, som Sverige har betalt dyrt. Karl X Gustav og ligeledes Regentskabet efter ham opnaaede ikke at faa Subsidierne, som Frankrig havde lovet at betale. Jeg forstaar godt nok, hvad Monsieur vil mig.....«

»Ja, men hvorfor gaar han i Brechen for Polens Konge?«

»Manus manum lavat!..... Hvis det lykkes ham at stemme mig til Fred med min Fætter, saa kan Frankrigs Krone i det mindste regne med Neutralitet fra Sachsen-Polen, maaske endda med Hjælp mod den tyske Kejser!«

»Det er forbandet koldt, Majestæt!«

»I skal ikke bande, Arvid!«

»Jeg beder mange Gange om Forladelse. Jeg har ondt af de stakkels Ka'le, Majestæt, naar jeg ser dem slæbe deres Muskedonnere med tomme Maver!«

»Naar vi engang i Nat kommer til Skoven ved Laggena, saa skal Mandskabet have varmt Øl, og de Herrer Officerer hed Vin har jeg beordret.....«

»Maaske kunde Hæren trænge til en Hviledag i Morgen?«

»Det har jeg ogsaa tænkt paa. Dog er det muligt, at Czaren møder os i aaben Kamp.«

»Næppe, Eders Majestæt!«

* *
*

Først henad Midnat naaede Svenskernes Fortrop Skoven ved Laggena. Stjernerne funklede paa Himlen, fjendtlige, kølige.

Hos mange sank Modet. Stilheden i de dystre Skove var uhyggelig. Uheldsvarslende drønede Skuddene fra Belejringsskytset ved Narva; Fæstningen laa kun halvanden Mil borte.

Natten var bitterlig kold og Lemmerne paa Mennesker og Heste stivnede af Frost. Husly fandtes ikke. Teltene var blevet tilbage i Wesenberg med Størstedelen af Trosset. Saa forsøgte de fleste at hvile paa den bare Jord. Kongen sov ogsaa midt imellem sine Krigere paa Skovbunden. Den unge Stenbock fortalte Dagen derefter, at hans Herre havde dækket ham til med sin egen Kappe.

Tidligt om Morgenen, da Skoven fyldtes med et svagt rosa Skær og de første Solstraaler skød gennem Træernes Kroner, kom Kon-

gen allerede tilbage fra Forposterne. Kun hans Hund Pompé var med ham. Karl nærmede sig en Gruppe Livdragoner, der stod samlede omkring Feltpræsten Niels Aronius.

»Nu vækker vi vore Kammerater med en Sang, som vore Forfædre allerede har sunget ved Breitenfeld og Lützen. Den passer godt, synes jeg!« hørte han Aronius sige.

»Forfærdes ej, du lille Hob,« begyndte en skægget Livdragon.

»Kom, Pompé!« Kongen vilde ikke forstyrre.

Gennem den stille Skov klang den gamle Sang:

»Forfærdes ej, Du lille Hob,
Skønt Dine Fjenders Larm og Raab
fra alle Sider gjalde.
De juble ved Din Undergang,
men deres Fryd ej bliver lang.
Thi lad ej Modet falde!«

»Eccolo, Pompé!« Karl saa imod Solen.

VI.

SLAGET.

I en langstrakt Bue som en Halvmaane omsluttede de russiske Forskansninger Fæstningen Narva. Maaneseglens to Spidser stødte paa Floden Narova, der strømmede forbi Fæstningens Bagside.

Endnu var det ikke lykkedes Russerne at slaa nogen skæbnesvanger Breche i Fæstningsmuren. Det skortede paa Krudt og gode Artillerister. Kanoner var ganske vist til Stede i tilstrækkelige Mængder og var ved Efterretning om Undsætningshærens Fremrykning bragt i Stilling med Retning mod denne.

Da de svenske Fortropper nu nærmede sig den russiske Lejr — om Morgenen den 20. November — var Mundingen af hundrede og halvtreds Bronzekanoner rettet mod dem. ‚Circumvallationslinien's Volde blev besat med Czarens bevæbnede Horder, i øvrigt alt for tyndt, i Betragtning af Russernes Overtal. Hertugen af Croy raadede kun over to nogenlunde vaabenøvede Regimenter, Preobrashenskij og Ssemenovskij. Desuden havde han nogle enkelte Strelitzer Regimenter, upaalidelige, opsætsige Fyre, og de øvrige Masser var uøvede, underernærede, enfoldige Bønder fra alle Kanter af det kæmpestore Czarrige.

Efter at Svenskehæren havde taget Opstilling i to Slaglinier paa et Kanonskuds Længde fra de russiske Forskansninger — Infanteriet i Midten, Kavaleriet paa Fløjene — lod Kong Karl afbrænde to Raketter, der straks blev besvaret fra Fæstningen. En glad Mumlen lød gennem de svenske Krigeres Rækker: De kom ikke for sent. Narva var endnu svensk!

Volde og Mure laa badet i straalende Solskin.

Den lille Svenskehærs højre Fløj var under Overkommando af eneralmajor Otto Wellingk, venstre Fløj førtes af den prøvede eneralløjtnant Rehnskjöld. Svenskernes Artilleri, som bestod af syv g tredive Kanoner, var opstillet paa en Høj, det saakaldte Herannsberg, bag ved Hæren.

I Nærheden af Rehnskjöld holdt Kongen med sine Drabanter.

I Timevis ventede Svenskerne. Hos Russerne rørte sig intet. Man a vel af og til et Hoved over Lejrvoldens Brystværn, men det var gsaa alt. Da lod Kong Karl sit Artilleri affyre en dobbelt Salve i etning af de russiske Forskansninger.

Men der skete tilsyneladende stadig intet.

* *
*

Hertugen af Croy stod paa samme Tid med Generalerne Allart, angen og Gordon ikke langt fra sit Hovedkvarter paa Befæstningens Brystværn. Gennem et Perspektiv betragtede han de svenske ækker.

»Det der kan allerhøjst være Fortroppen,« mente han med en lovedrysten, »der er højst seks-syv Tusind Mand. En Insolence .... quasi at tilbyde mig Kamp.....«

»Se der!« Allart pegede paa Røgsøjlerne fra det svenske Skyts. Et jeblik senere naaede ogsaa Knaldet fra den første Salve Generarnes Øren. De svenske Kugler pløjede Jorden op foran Lejrvolden. er var dog temmelig langt herhen.

Den næste Salve traf bedre. Det hylede og bruste om Feltherrnes lille Gruppe. Bag ved dem, mellem Teltene, slog Kuglerne ned, en en af dem ricochetterede paa Volden foran Gordon, hoppede dere, traf ham for Brystet og udslukte hans Liv.

Allart greb ham og lod ham glide til Jorden.

»Catri..... ona,« stønnede den døende.

»Saadan hedder jo hans Skindmær,« bemærkede Allart.

»Det er velsagtens et Kvindemenneske,« brummede Hertugen.

* *
*

Imidlertid havde Solen naaet sit højeste Punkt og begyndte alle rede at vandre mod Vest. Da lod Kongen henimod Klokken to on Eftermiddagen atter afbrænde to Raketter: det aftalte Signal ti Angreb.

Sol, staa stille i Gibeon!

Ganske vist stod Solen ikke stille som paa Josvas Tid, men der skjulte sig bag sorte Skymasser. Fra det Øjeblik, Svenskerne rykked frem til Angreb, formørkedes Himlen, og et stærkt Snefog pisked Russerne hvinende i Ansigtet. Snestormen blændede dem saa fuld komment, at de intet anede om Svenskernes Bevægelser. Saalede naaede Stormkolonnerne saa godt som ubemærket tæt hen til de rus siske Skanser og Batterier.

Paa den højre Fløj trængte en Bataillon Gardegrenaderer, ført a Grev Sperling, ind i de russiske Forskansninger efter at have fyld Graven med Faskiner. Efter Grenadererne fulgte andre Gardebatail loner under Major Nummers, Oberstløjtnant Palmquist, Kaptajn Ehrensten, saa kom Helsinglænderne under Oberst Knorring, Väst manlændere, Finner og efter dem alle Rehbinders Ryttere.

Den venstre Fløj gjorde Fremstød i to Kiler. Dalkarle, ført a Magnus Stenbock, aabnede Kampen, Hastfers Finner fulgte efte med Faskiner. Snart kunde ogsaa den venstre Fløjs Ryttere træng ind i Russernes Stillinger.

Foran alle stormede Kongen med sine Drabanter.

Paa nogle faa Øjeblikke var alt afgjort. Over Hals og Hove søgte Moskovitterne at komme i Sikkerhed og trængte sig mo Narovabroen for at naa den modsatte Bred. Broen kunde dog ikk bære de flygtende Masser, men brød sammen, og i et Nu var Flo den fyldt med Tusinder af druknende, skrigende og hjælpeløse Men

nesker. Forfærdende Lyde sønderrev Luften, angstfyldte Dødsskrig fra de druknende Heste.

Saa hørte Skrigene lidt efter lidt op. Tusinder stod stumme, tæt sammenpressede paa det Sted, hvor kort i Forvejen Broen havde været.

Lammelsen varede ikke længe. De tilbageblevne indsaa, at den eneste Mulighed for Redning var tapper Modstand. Svenskerne huggede alle ned, som satte sig til Modværge. Nu samlede nogle Tusinde Russere sig længere tilbage i Terrainet og byggede en Vognborg til Forsvar. Talmæssigt var de stadig Svenskerne betydeligt overlegne.

Hertugen af Croy og General von Allart var ogsaa naaet derhen og forsøgte at skaffe Orden, men Karl XII erkendte straks Faren og beordrede Infanteri fra sin sejrrige højre Fløj til Forstærkning. Det begyndte at blive mørkt, Russernes Modstand bag Vognborgen blev svagere og svagere og hørte til sidst fuldstændig op.

* *
*

I Mørket stødte Stenbocks Dalkarle af en Fejltagelse sammen med Gardister fra Bataillon Nummers, Magnus Stenbock søgte at genoprette Ordenen og lod antænde Fakler. Obersten bandede frygteligt, da han opdagede, at nogle af hans egne Dalkarle var blevet saaret af Gardisterne.

»Fordømte Fæhoveder! Stockholmer-Stueplanter!«

»Det kunde nu let ske,« mente den unge Kaptajn Clysendorf, der havde været første Mand paa den fjendtlige Vold.

Ved Vognborgen faldt atter Skud. Russerne havde antændt et stort Bundt Straa. Glimtvis blev Landskabet oplyst som ved højlys Dag.

»Hvad er der nu paa Færde?« spurgte Stenbock. »Man kvæles jo næsten af Røg!«

Da hørte han nogen tiltale sig paa Tysk. En stor, velnæret Herre i Brystpanser og med en uordentlig Allongeparyk stod foran ham.

»Vi fremmede Officerer i den russiske Hær maa overgive os paa Naade eller Unaade..... Min Herre!« Det var Hertugen af Croy, der overrakte Grev Stenbock sin Kaarde. Bagefter ham kom Generalerne von Allart, von Langen, Oberst Baron Blumberg, von Kragen, Jacob Pindegras og endnu et Antal Oberstløjtnanter, Majorer og Kaptajner med tyske Navne.

»Og hvem har jeg Æren at tale med.....« spurgte Stenbock usikker.

»Hertugen af Croy, Monsieur!«

»Og Czaren?«

»Han rejste allerede i Gaar.....«

»Stukket af,« hørtes en Stemme fra Mørket.

Hertugen trak paa Skulderen. Hans Uniform var snavset og forrevet. Hovedrystende saa Stenbock paa den mærkelige Forsamling. Han vendte sig om. Bagved ham stod nogle af hans Dalkarle med sænket Musket....

Stenbock lagde Hertugens Vaaben paa Jorden foran sig, Allart kastede sin Kaarde ovenpaa. Den ene efter den anden løsnede sit Vaabengehæng og gjorde det samme. Hen paa Bunken fløj Pistoler, Dolke, Piker og krumme Tyrkersabler.

Croy fortalte ophidset, men med dæmpet Stemme, hvordan det var gaaet de tyske Anførere. Ubeskriveligt, hvad de havde lidt. Moskovitternes Had mod de Fremmede, som de kaldte Tyskerne, var efter Svenskernes Angreb udartet til Raseri. Man havde overdænget Herrerne med Snavs og Skældsord og spyttet paa dem. Nogle var slaaet ihjel, og de øvrige havde kun reddet sig ved Flugt.

»Bring disse Herrer tilbage,« befalede Stenbock sine Folk, »maaske til den græske Kirke og bevogt dem vel..... for Russerne!«

* *
*

Paa Vejen derhen traf Hertugen af Croy og hans Herrer paa Kongen af Sverige og Grev Piper, der i Dag havde bevist, at han ikke var nogen Pennehelt, som Arvid Horn undertiden kaldte ham. Som en af de første havde han været paa Skanserne lige efter Kaptajn Clysendorf.

Nu spurgte Piper med barsk Stemme, hvad det var for et Optog de fakkelbærende Dalkarle ledsagede. Den førende Officer fra Dalregimentet gav Oplysning. Karl XII red nærmere. Han sad paa en erobret Russerhest og havde kun een Støvle paa, bemærkede Croy ved Fakkelskæret.

»Det gør mig ondt at maatte hilse paa Eders Durchlauchtighed under disse Omstændigheder,« sagde Karl med Haanden til Hatten.

Hertugen gentog, hvad han lige havde fortalt Grev Stenbock og spurgte derefter, med et Blik paa Kongens Strømpe, om Majestæten var saaret?

»Nej, Durchlauchtighed,« svarede Karl paa sit lidt anstrengte Hoftysk, »jeg var saa heldig at *echappere* en *blessure,* men en mat Kugle naaede mig dog i Halsbindet, hvor den endnu sidder, og en Støvle har jeg mistet i Moradset, ellers vilde jeg ikke blive til Hest medens mine Gæster staar.«

»Pas de quoi!« skyndte Hertugen sig at forsikre.

»Jeg taler Tysk, Durchlauchtighed! Nu skal jeg sørge for at I faar Tag over Hovedet og noget at spise. I Morgen ses vi atter!« Karl vinkede med Haanden og red langsomt videre.

* *
*

Gardister fra Bataillon Sperling eskorterede en Parlamentær. Det var den tyske Kaptajn Arnold Westhoff, der bragte et Brev fra den saarede General Adam Weide. Skrivelsen var rettet til General Wellingk, der var Russerne bekendt som Fører af Fortroppen.

Kongen foldede Brevet ud og læste højt for Piper:

»Højvelbaarne, Højtærede Herre!

Vi er afskaaret fra Armeen og vil forsvare os til sidste Blodsdraabe, men hvis vi kan opnaa en for begge Parter raisonnabel Accord, saa vil jeg, hvis den er genereus, acceptere. Jeg afventer Svar og forbliver Eders Ekscellences underdanigste Tjener

Adam Weide.«

Piper lo tørt. »Af en Blesseret kan man ikke vente Logik.«

»Bring Eders General herhen,« befalede Karl.

»Javel!« svarede Kaptajnen. »Taler jeg med Herr General Wellingk, Eders Ekscellence?«

»I staar for Kongen af Sverige!« erklærede Piper.

»Aa! Tør jeg ogsaa bringe min General herhen, Eders Majestæt?« spurgte Kaptajnen.

»Lige saa mange Generaler, I vil, Herr Kaptajn. Der vil ikke blive krummet et Haar paa nogen,« raabte Karl og red videre. »Nam parcere subjectis et debellare superbos. Thi det er en Fyrstes Pligt at skaane de Overvundne og bekrige de Overmodige,« føjede han til, henvendt til Piper.

Under Ridtet til Kongens Telt traf de overalt paa svenske Soldater, der stod omkring flammende Baal. Afvæbnede Russere laa i Hobevis paa Jorden. Der lugtede af brændt Straa, Krudtrøg, vaadt Tøj og Mennesker. Ved Fakkelskær fordelte Officerer erobrede Levnedsmidler, Klæder og Vaaben. Der blev slagtet et Svin, og Høns kaglede forskræmt.

I den russiske Forsvarsstilling traf Kongen paa den skæggede Major Appelmann, der netop lod de erobrede russiske Kanoner bringe i Stilling for eventuelt at kunne benytte dem næste Dag. Ryttere uden Heste, letsaarede Infanterister og Trainsoldater havde Majoren samlet sig, da de faa Artillerister ikke slog til.

Fra Fæstningen blev der stadig fyret temmelig livligt. Mørsere fra Bastion »Kong Thor« kastede deres Bomber over Narova i Nærheden af Ala Külla. Man kunde følge Bombernes ildspyende Bane, og hørte dem efter en Tids Forløb eksplodere. Tilsyneladende for-

søgte Russerne stadig at naa over Floden, og Narvas Kommandant ødelagde Fornøjelsen for dem.

Endelig var Kongen naaet til sit Telt. Pagen Stenbock havde varm Havregrød parat, saa stiv, at Skeen kunde staa deri, og frisk, tyk Fløde. Karl spiste sin Grød i Tavshed, men han fik ikke Fred ret længe. Generalløjtnant Wachtmeister lod sig melde.

»Hvad Nyt bringer Herr Generalløjtnanten?«

»Scheremetjev er undkommet, Eders Majestæt,« klagede den graahaarede Rytteranfører.

»Glæd Eder dog! Jo flere Russere, der undkommer, desto bedre for os! Indser I ikke det?«

»Jo vist, Eders Majestæt!« Det klang ikke særlig overbevist.

»Hvordan var det med Scheremetjev?«

»Det samlede russiske Rytteri, Eders Majestæt, stod paa Russernes yderste venstre Fløj, udenfor Retranchementerne vel at mærke, halvandet Tusind Klafter (2½ km) til højre for mine Finner og Kareler..... Dog var Wellingks Fodfolk næppe inde i Skanserne, før Scheremetjev med alle Rytterne flygtede over Floden ved Jola, hvor Strømmen skal være rivende. Utallige er druknede. En Jammer, at vi ikke kom til at hugge ind paa dem.....«

»Ja saa?«

Forbavset tog Ryttergeneralen Afsked med den unge Konge, som han i Dag næppe kunde kende. Men Karl havde svære Bekymringer for Dagen i Morgen.

* *
*

Endnu laa mange Tusinde Russere imellem Forskansningen og Fæstningen. Tusinder var faldne i Kampen eller druknede i Narova, men Resten var endnu Svenskerne talmæssigt overlegne. Nøjagtige Talangivelser kunde Karl ikke opnaa. De tyske Generaler, som han endnu samme Nat lod udspørge, nævnede aabenbart for lave Tal for at formindske Skammen ved Nederlaget. De svenske Førere

overdrev Fjendernes Tal for at forstørre deres Sejr. Saa meget var imidlertid sikkert, at Karls lille Hob befandt sig i en mer end trykkende Situation, men ved Daggry viste Russerne ikke nogen som helst Tilbøjelighed til at fortsætte Kampen. Det var umuligt at tage større Mængder til Fange, fordi der manglede Levnedsmidler, rent bortset fra, at hele den svenske Armé næppe havde slaaet til som Bevogtning. Karl gjorde altsaa kort Proces og lod den enorme Hob Russere defilere forbi sig, lod dem lægge alle Vaaben og Faner i en Dynge og lod saa de afvæbnede vende tilbage til Hjemmet over Broen, der atter var sat i Stand. Kun de russiske Generaler og højere Officerer maatte blive tilbage i Fangenskab: Dolgorukij, Golovin, Trubetskoj og mange andre.

Fangernes Forbidefilering varede hele Dagen og en Del af den følgende. Hertugen af Croy og de andre tyske Anførere befandt sig i Følge med Svenskekongen, der hele Dagen saa paa Forbimarchen uden at trættes.

Hundrede og halvtreds Faner og tyve Standarter faldt i Svenskernes Hænder, foruden umaadelige Forraad af Vaaben, Ammunition, Penge og Levnedsmidler.

»Eders personlige Ejendom kan I beholde!« vendte Kongen sig til Hertugen af Croy.

»Med naadigst Forlov, Majestæt, men vi ejer kun de Laser, vi har paa..... Alt andet er plyndret.«

»Svenske Soldater plyndrer ikke!«

»Russerne har røvet alt..... saa snart Slaget var begyndt.....«

Karl talte sagte med Grev Piper, paa hvis Ansigt man kunde se, at han absolut ikke var enig med sin unge Herre.

»Jeg vil,« erklærede Kongen, »lade Eders Durchlauchtighed anvise tusind Dukater, og de andre Herrer tilsvarende Summer.«

En bifaldende Mumlen hørtes mellem de tyske Officerer, men døde hen, da Piper med snerrende Stemme gjorde Hertugen et Spørgsmaal.

»Hvor meget var der egentlig i Eders Krigskasse, Eders Højhed?«

»Over 100,000 Rubler,« svarede Croy uden Betænkning.

»Men der er kun 32,000 Rubler tilbage.....«

»Fyrst Dolgorukij er Krigskommissariatets Chef..... han er ansvarlig..... ikke jeg!«

Croy følte Mistanken og blev rød.

»Tag mig det ikke ilde op, Eders Højhed!« Piper trængte sig atter hen i Nærheden af Kongen og ventede taalmodigt, til han drejede sig om.

»Hvad nu?« spurgte Karl, der saa Pipers Blik rettet paa sig.

»Krigskassen er plyndret..... Fyrst Dolgorukij siges at være ansvarlig.....«

»Saa lad ham hente!«

Otto Wrangel begav sig af Sted og kom efter nogen Tid tilbage med Russeren, der stirrede trodsigt frem for sig.

»I er Krigskommissæren?« spurgte Piper paa Tysk. Dolgorukij trak paa Skulderen, som vilde han dermed sige, at han intet forstod.

»Et mea res agitur — det drejer sig ogsaa om mine Anliggender,« blandede Hertugen af Croy sig i Forhøret. »Fyrsten forstaar udmærket godt Tysk..... Han skal kysse Korset og sværge, at han ikke ved, hvor Resten af Pengene er blevet af.....«

»Ja!..... Han skal kysse Korset!« raabte Arvid Horn, der morede sig over Situationen. Baron Blumberg bragte et græsk Kors, rigt forsiret med Ædelstene.

»Det gav min Værtinde i Sokolniki mig, jeg skulde tænke paa hende..... en Baronesse.«

»Var hun med?« spurgte Horn med en Blinken.

»Det skal I komme til at bøde for!« brølede Blumberg.

»Jeg staar til Disposition for den Herre til enhver Tid, han behøver blot at trække blank!«

Latter.

»Altsaa Fyrst Dolgorukij skal kysse Korset,« raabte Piper med hævet Stemme.

»Jeg vil blæse Jer et Stykke!« Dolgorukij forsøgte at forsvinde i Mængden.

»Grib ham!« befalede Piper.

Snart bragte karelske Dragoner Fyrsten, der bandede og skældte.

»I vil formodentlig betale Hertugens Belønning for hans Forræderi med russiske Penge?« Pludselig kunde Dolgorukij Tysk.

Karl, der tilsyneladende ikke havde bekymret sig om, hvad der foregik, vendte sig om.

»Han kommer i Taarnet, indtil han har givet Oplysning om Pengene!« bestemte han med hint Smil, som kyndige vel vidste kunde være farligt.

* *
*

Paa den tredie Dag efter Slaget holdt Karl XII sit Indtog i det befriede Narva. Fra Voldene tordnede Skytset Kongesalut. Kirkeklokkerne kimede, og ved Byporten modtog Oberst Henning Rudolph Horn, den tapre Kommandant, sin unge Hersker.

Karl sprang af Hesten og omfavnede den graahaarede Kriger.

»Majestæt, vi har alle kun gjort vor Pligt.....«

»Nu kan Herr Generalmajoren hvile ud efter alle Strabadser!«

»Tusind Tak, Eders Majestæt, for Udnævnelsen..... min allerunderdanigste Tak!«

»Jeg er Tak skyldig! Havde Herr Generalmajoren ikke holdt ud i ti Uger, saa havde vi ikke vundet Bataillen. Men I ser graa ud i Ansigtet.....«

»Vi har sultet..... lidt, Majestæt!«

I Domkirken blev afholdt en højtidelig Takkegudstjeneste. Efter Tedeum prædikede Aronius over Josva, Kapitel 10, Vers 40: »Saa slog Josva alt Landet paa Bjergene og mod Sønden og Lavlandet og Dalene og alle deres Konger, han lod ingen blive tilovers til at undkomme og han ødelagde alt det, som havde Aande, som Herren Israels Gud havde befalet.«

Karl hørte til, alvorlig, støttet til sin lange Kaarde.

»Han har selv udsøgt Stedet til Klerken,« hviskede Arvid Horn til Grev Stenbock. »Nu drager han mod Sønden, eller jeg vil æde min gamle Hat!«

»Det vilde være den største Fejl, hvis vi ikke først vilde debellere Czaren fuldstændigt..... Min Svigerfader mener.....«

»Han hører ikke paa Bengt Oxenstjerna. Eders Svigerfader, der er gammel og vis.....«

»Sss! Kongen ser herhen!« hviskede Stenbock.

Arvid Horn lod, som om han med spændt Opmærksomhed lyttede til Præstens Ord.

Straks efter Gudstjenesten red Kongen sammen med Generalmajor Horn og et Antal Drabanter fra Fæstningen over Floden ind mod Ingermanland.

Maaske vilde han se, hvordan det forholdt sig med Levnedsmidler, eller maaske om Russerne samlede sig til ny Modstand. Det viste sig, at Landsbyerne i videste Omkreds var udplyndrede til sidste Halmstraa, og Beboerne slæbt bort. Enkelte af Scheremetjevs adspredte Ryttere stak af, naar de blot i det Fjerne opdagede en blaa Uniform.

Tavs red Kongen forud for sine Ledsagere. Først paa Hjemvejen vinkede han Arvid Horn hen ved Siden af sig.

»Hvor kan Patkul være?« spurgte han umotiveret.

Arvid vidste det heller ikke. Men over for ham, der var nøje fortrolig med de politiske Begivenheder, afslørede Spørgsmaalet langt mere om Kongens Tanker og Planer, end Kongen antagelig havde ønsket.

VII.

PATKUL.

KONG KARL tilbragte Vinteren paa Slottet Lais, der laa mellem Dorpat og Peipus-Søen. Vaabnene hvilede. Med Undtagelse af mindre, spredte Fægtninger ved den russiske Grænse skete der saa godt som intet. Med saa meget større Iver drev Diplomaterne deres Spil. Grev Piper forhandlede med alle Europas Hoffer. Sendebud kom og gik. Men Pipers Foretagsomhed begyndte at mishage Kongen. Han gjorde en Ende derpaa, idet han henviste alle fremmede Gesandter til Raadet i Stockholm. Han havde ingen Tid til Forhandlinger i Felten, lod han dem sige gennem den krænkede Piper. Af denne forlangte Kongen kun punktlig Udførelse af sine Befalinger, og sagde i øvrigt ikke et Ord om sine videre Planer.

Breve fra Stockholm meddelte, at man havde i Sinde at fejre Karlsdagen — den 28. Januar 1701 — med Fyrværkeri og alle mulige Festligheder. Denne Dag vilde Kongen ikke tilbringe paa Lais. Han frygtede Besøg fra Sverige. Fruentimmer sagdes at være undervejs for at formaa ham til Ophævelse af Forbudet mod Indførsel af Silkestoffer. Deputationer med Hyldestadresser kunde ventes. Det var bedst at undgaa saadanne Uhyrligheder. Altsaa begav Karl XII sig sammen med Magnus Stenbock, Karl Gustav Wrangel og nogle indfødte Jægere paa Elgjagt.

* *
*

Jægernes Slæder holdt ikke langt fra det Sted, hvor Embach munder ud i Peipus-Søen. Knudrede Fyrretræer og ældgamle Ege

spejlede sig i den blanke Isflage, der dækkede den kæmpestore Sø. Karl steg ud, gik paa den frosne Mosejord ned til Søens Bred, og saa med sine klare, blaa Øjne mod Øst, hvor Moskovitterne maatte være. Magnus Stenbock og Wrangel stod afventende bag deres ungdommelige Herre.

»Man kan ikke se den anden Bred,« beklagede Karl.

»Søen er maaske dobbelt saa bred, som Sundet mellem København og Malmø,« ytrede Stenbock. »Vore Estlændere vinker, Majestæt..... Der er ikke langt til Anstanden!«

»Ja, lad os gaa!«

»Majestæt,« begyndte Stenbock paa Vejen, »Karlene fortalte før, hvordan Czaren jager Elg.....«

»Hvordan det, Måns Bock?«

»Paa Vildtbanen bliver et ungt Træ bøjet til Jorden, og Toppen bliver bundet fast med en tynd Snor, saa Elgen ved at løbe forbi sønderriver Snoren. Men paa Spidsen af Træet, som nu svipper i Vejret, er anbragt et Jernspiger, der trænger ind i Vildtets Bug og sprætter det op. Saa kommer Czaren frem fra sit Skjul og dræber Elgen med sit Jagtspyd.....«

Kongen vandrede stum gennem Sneen.

»Hvis Patkul,« sagde han efter en længere Pause, »var en Elg, vilde det være en Fryd at nedlægge ham paa den Maade.«

Stenbock og Wrangel saa paa hinanden.

»Er Patkul virkelig saa farlig?« spurgte Stenbock.

»Til Sommer, naar det gaar mod Sachserne, fanger vi ham maaske levende!«

»Men Czaren, Eders Majestæt!«

»Han har foreløbig faaet nok..... Turen kommer til dem alle, den ene efter den anden.«

»Jeg tænkte paa, om man allerede kunde forstyrre ham en Smule i Pskov, Majestæt!«

»Det er der ikke noget i Vejen for, Måns Bock!«

De var nu naaet til Anstandene, Skærme af Grangrene, der

skjulte Jægerne for det forbiløbende Vildt. Stenbock anviste Kongen Plads og vandrede videre med Wrangel til sin egen Saat.

»Men Stenbock,« spurgte Wrangel, »hvordan har Jægerne kunnet fortælle Jer saadan en lang Historie? I forstaar dog ikke Estnisk!«

»Sancta simplicitas! Jeg vilde jo blot føre Samtalen hen paa Czaren, og nu ved vi jo, hvad Kongen har i Sinde!«

* *
*

Sent paa Natten kom Jægerne tilbage til Lais. Kongen var i overstadigt Humør. Han havde selv nedlagt to Elge. Tjenerskabet blev vækket med Pistolskud. Paa Slottet troede man det var et Overfald af Russerne, og der opstod det vildeste Virvar, indtil Fejltagelsen blev opklaret. Feltpræsten Rabenius kom ned ad Trappen med en Ildrager i Haanden, da han ikke havde noget andet Vaaben. Karl lo ham ud.

I Forhallen traf Stenbock Grev Piper, der kom fra sit Værelse i Natdragt og med Kaarde i Haanden for at se, hvad der var paa Færde.

»Vi kommer lige fra Jagten, Herr Greve,« berettede Stenbock leende, »og lystige er vi ogsaa!..... Maaske tillader I, at jeg kommer et Øjeblik ind til Eder.«

»Vær saa god!« Pipers Stemme lød ikke særlig venlig, men Stenbock lod ikke til at bemærke det, lukkede Pipers Dør op, traadte ind og satte sig uden videre Formaliteter i en Armstol foran den flammende Kaminild.

»En herlig Dag, Herr Greve,« sagde han, og strakte sig med synligt Velvære, »Maanen steg op af de mørke Buske, og saa var hele Himlen badet i et sælsomt gyldenrødt Skær. Hvide Taager sænkede sig derover..... Stjernerne funklede som forrykt.....«

»Har Herr Generalmajoren ikke andet at fortælle?« Piper havde

sat sig lige over for sin sene Gæst og syntes ikke længer hverken forundret eller ærgerlig.

»Det gaar mod Sachserne, Grev Piper!«

»Det er ikke muligt?« Piper forsøgte at give sin Stemme en ironisk Klang. Det lykkedes imidlertid ikke ganske. Han vidste meget godt, at Stenbock ikke uden Grund havde opsøgt ham. Han vidste ogsaa, at Magnus Stenbock stod i høj Gunst hos Kongen, der havde udnævnt ham til Generalmajor paa Slagmarken ved Narva. Han vidste, at Stenbock ikke var nogen Stræber og Rygtesmed, men ligesom han selv fyldt af ængstelig Omsorg for Fædrelandets Skæbne.

Uden Fortrydelse gentog Magnus Stenbock nu med tørre Ord Samtalen med Kongen og dennes Bemærkning om Patkul. »Jeg frygter,« endte han Beretningen, »at Kongen i sit Had til Kong August og Patkul kunde glemme Czaren. Gustav Adolf har allerede sagt, at Sverige skulde aldrig føre Krig mod Moskovitterne længere end to Aar... og min Svigerfader.....«

»Bengt Oxenstjerna,« afbrød Piper ham, »staar længst udenfor Begivenhederne.« Piper, der kun var en Embedsmand, der havde haft Heldet med sig, formaaede ikke at undertrykke denne Hentydning til Oxenstjernas Magtesløshed.

»Ganske vist staar han udenfor, men han har dog endnu stadig Øjne og Øren.....«

»Hvad I der siger om Kongens Planer,« afledte Piper, »er in principio rigtigt, men der er Ting i Gang, som I endnu ikke kender, og som vor unge Herre heller ikke endnu in extenso er blevet bekendt med. Disse Omstændigheder vil forhaabentlig i rette Tid overbevise ham om, at det ikke saa meget drejer sig om at faa fat paa radix omnium malorum..... førnævnte Patkul..... men derimod at besejre Czaren fuldstændigt.....«

»Ja, saa er vi ganske enige!«

»Naturligvis, min gode Stenbock..... og jeg skal nu fortælle Jer noget, som kun faa Mennesker ved, nemlig at den russiske Gesandt i København har sluttet en ny hemmelig Overenskomst, ifølge hvilken danske Hjælpetropper skal sendes til Sachsen..... Ganske vist

indeholder Traktaten en og anden Klausul..... og skal kun træde i Kraft, hvis England og Holland bliver indviklet i Krig med Frankrig, hvad i øvrigt snart vil ske. Penge har Dansken ogsaa faaet, og saaledes er den gamle Alliance atter i Stand..... trods Freden i Travendal.«

»I nævnede før Patkul som Roden til alt ondt, Grev Piper?«

»Gjorde jeg? Ja, saa har det vel ogsaa været min Mening.«

»Og vores unge Herre?« Stenbock bukkede sig for at lægge en ny Brændeknude paa den døende Ild. Hvor gerne havde han ikke set Pipers Ansigt. Det var ubehageligt at tale om disse Ting i fuldstændigt Mørke.

»Med Rette ser ogsaa Kongen i Patkul sin værste Fjende, Herr Generalmajor!«

»Hvordan hænger det egentlig sammen med den Ka'l, Grev Piper? Altid bliver hans Navn nævnet med Afsky, men ingen ved rigtigt, hvad han har forbrudt..... Ja! Jeg ved saa meget, at han stammer fra en livlandsk Adelsslægt, tjente under Hastfer i Riga, at han ogsaa var med i den Deputation, der henvendte sig til Karl XI med en Protest i Anledning af Reduktionen af de livlandske Adelsgodser. Man lod de Fyre..... Vietinghoff, Budberg og hvad de alle sammen hed..... indespærre, men Patkul undslap..... han skal saa atter være dukket op ved August den Stærkes Hof.....«

»Hvad I der siger er rigtigt, men ikke tilstrækkeligt. Vietinghoff og de andre har Karl XI benaadet paa sit Dødsleje, men for Herr Johan Reinhold von Patkul gives der ingen Naade i Sverige, thi han er Drivkraften i enhver Alliance mod Sverige, han er Arvefjenden..... Forræderen!« Piper var sprunget op ved disse Ord, og Stenbock saa ved Skæret af den opflammende Kaminild med Forbavselse, at den ellers saa rolige og overlegne Minister var ganske rød i Hovedet af Harme.

»Patkul,« fortsatte Piper, efter at have sat sig igen, »er ikke alene blevet dømt for sin Optræden i den Deputation, men ogsaa paa Grund af oprørsk Adfærd som Officer..... en lang Historie, som I kan lade Oberst Helmersen fortælle Eder. Men han undslap, som

I ved, og traadte for tre Aar siden i Kongen af Sachsen-Polens Tjeneste. Naturligvis fandt han et aabent Øre hos August, hvem han lige kom tilpas. Patkul, der paa det nøjeste er fortrolig med alle livlandske Forhold, hidsede Kong August til at erobre Riga, hvis Svagheder han forraadte..... Med den danske Storkansler Reventlow forhandlede han i Dresden og rejste saa — 1699 — i Augusts Ærinde til Moskva, hvor han tilvejebragte Forbundet mellem Rusland, Danmark og Sachsen imod sit Hjemland Sverige. De tre Stater forpligtede sig til samtidigt at bryde med Sverige og ikke slutte Fred, før vi havde afstaaet alle tidligere erobrede Provinser, og Czaren havde faaet en Østersøhavn.....«

»Men Danmark har dog imidlertid sluttet Fred.....« indvendte Stenbock.

»Kære Stenbock,« svarede Piper med et overlegent Smil. »Jeg fortalte Eder jo i Begyndelsen af vor Samtale, at Golovin har sluttet en ny Overenskomst med Danmark..... Frederik IV betragter kun Freden i Travendal som en Vaabenstilstand..... og desuden, bagved alle Intriger mod os staar atter og atter Patkul, han er Sjælen i ethvert Forbund. Det er ham, der stadig tuder Kong August Ørene fulde med Rygter om en stærk Misstemning i Livland mod Sverige, fabler om en bevæbnet Opstand af Livlændere mod os..... iøvrigt en Taabelighed, hvormed han ikke har opnaaet andet, end at det livlandske Ridderskab har erklæret ham for en Løgner og Æreskænder.....«

»Den Historie kender jeg,« nikkede Stenbock, »I mener vel den Erklæring, Dahlberg aftvang dem.....«

»Aftvang?« Piper rynkede Panden. »Det er vel ikke helt det rigtige Udtryk! Hos de polske Senatorer i Warszawa var Lister i Omløb med Navnene paa de Livlændere, der foregav at ville slutte sig til August, naar han havde erobret Riga. For vor Gesandt, Wachtschläger, kunde disse Lister ikke holdes hemmelige. Han sendte dem til mig og opfordrede Dahlberg til at afgive Beretning. C'est tout!«

»Tja! Og vor Gesandt er endnu stadig i Kongeriget Polen!

Komisk! Vi har jo kun Krig med den sachsiske Kurfyrste, men ikke med den glorrige polske Republik, der ganske vist er et Kongerige.....« Stenbock holdt Haanden for Munden for at skjule en Gaben. »Et mærkeligt Fænomen,« fortsatte han, »..... en Republik, der har en Konge.«

»I maa ikke glemme, at den valgte polske Konge i de fleste Tilfælde kun er en Skygge, naar han ikke har særlige Egenskaber som Johan Sobieski..... ellers har jo kun Adelen noget at skulle have sagt, og Rigsdagens Beslutninger gaar saa godt som aldrig igennem, fordi en eneste Mands Veto er afgørende.«

»Og denne ene findes altid?«

»Han kan i Nødsfald købes.....«

Stenbock lo.

»Desværre er Wachtschläger,« begyndte Piper et andet Tema, »endnu i Polen, og vor Rex skriver mange Breve til ham uden at vise mig dem eller at sige mig et Ord om deres Indhold.....«

»Gør Eder ingen Bekymringer, Grev Piper! Inden det bliver Foraar, vil der endnu løbe meget Vand fra Embach i Peipus Søen ..... og nu vil vi sove!«

»Jeg ønsker en god, rolig Nat!«

* *
*

Durchleychtigste Princess!

..... Her er siden intet passeret uden nogle Strejftog, som Livregimentet har gjort. Generalmajor Spens har nyligen gjort et stort Strejftog til Petschory Stad og Magazin, som han har nedbrændt, og 500 regnes at være slaaet ned foruden dem, der blev brændt med Staden. Paa ingermanlandsk Side har Cronhjort med de nyoprettede Tropper fra Finland været i Rusland og brændt noget.

Ellers har vi ogsaa her paa Vejen til Narva haft nogle Bondebryllupper, som sker med megen Larm og Complimenter. Hun, Bruden, maa tude og hyle i eet væk og beklage sin Jomfrudom, og

hun bærer et Klæde over Ansigtet og lader sig ikke se. Og han tager hende under Armen og *taskar* af med hende. Foran gaar een med et Sværd og slaar Kors paa alle Dørene. Senere, naar de skal age til Vielse, sætter Bruden sig paa et Hynde i Slæden, og han sætter sig paa Skødet af hende, og alt Brudefolket brummer i eet væk som en Hob Ulve og har en Sækkepibe i Spidsen! De danser paa russisk Maner og staar, tripper og tramper imod hverandre paa eet Sted i Cadence og skriger, krummer og vrider sig i Ryggen som Mider.

Og jeg forbliver altid, min Hjerte Søster, underdanigste Broder og Tjener

Carolus.

P. S. Pompé og Snushane har bedt mig hilse Madame *Minjone* og om der var andre Hofhunde.

* * *

Kong August II af Polen, som sachsisk Kurfyrste kaldet Friedrich August I, med Tilnavn den Stærke, var født i 1670, Søn af Kurfyrst Johan Georg III og den danske Prinsesse Anna Sophie. Han var altsaa en kødelig Fætter baade til den danske Konge og til Karl XII af Sverige. Han havde siden 1694 været Kurfyrste af Sachsen og siden 1697 Konge af Polen og vedblev hele sit Liv at være en Mester i Galanteri og Pokuleren, en Fyrste i machiavellistisk Forstand, rodløs og holdningsløs, Løve og Ræv i een Person. Friedrich den Stores Søster, den ondskabsfulde Markgrevinde af Bayreuth, har tildigtet ham 365 uægte Børn, et Tal, som vel har sin Oprindelse i Aarets 365 Dage. August anerkendte i hvert Fald kun Aurora von Königsmarks Søn, Grev Moritz af Sachsen, og desuden Grevinde Kosels Børn.

Drivfjedren i Augusts mærkværdig splittede og uvederhæftige Politik var en forrykt Sværmers Værk, Paul Grebners: Sericum mundi filum, som en vis Wilhelm Petersen, en Ven af Spener, havde

oversat til Tysk; i dette blev der spaaet Wettinerne Herredømme over hele det østlige Europa. I Aaret 1696 skulde en August blive Konge af Polen, senere tysk og græsk Kejser, dø i Adrianopel og blive begravet i Konstantinopel. Kun Bourbonerne, hed det i dette Makværk, vilde da kunne maale sig i Magt med Wettinerne.

August troede blindt paa Spaadomme, som han i det hele taget klamrede sig til enhver Overtro. Saaledes førte han sin Oldefaders, Kurfyrst Augusts ‚Punktérbøger' med sig paa sine Krigstog. Men Grebners Værk gav han Fortrinet fremfor alle andre Skrifter, fordi det forudsagte tilsyneladende gik i Opfyldelse Punkt for Punkt, ganske vist noget senere end angivet. Alle hans Handlinger kan altsaa egentlig føres tilbage til den faste Tro paa Rigtigheden af disse Spaadomme. August var en fuldkommen Slave af den længst afdøde og fuldkomment opstyltede Grebner fra Schneeberg. Hans Sammensværgelse og Forræderi mod Forbundsfællerne forstaar man kun, naar man ved, at Grebners Syner og ikke sund Forstand ledte August den Stærkes Gøren og Laden.

Intet har August fortrudt mere bittert end Bruddet med Svenskekongen.

* *
*

Det var dog lykkedes Magnus Stenbock at indvikle Kongen i alle mulige Forpostfægtninger mod Russerne, han haabede paa denne Maade umærkeligt at nære Hadet mod Moskovitterne og give næste Aars Felttog den ønskede Retning.

Samtidig med, at svenske Kanoner rullede over Peipus Søens Is, og Karolinerne iført Sneskjorter listede sig bag paa de russiske Poster, forberedte August den Stærke sig til at modtage sin Forbundsfælle Czaren i den litauiske By Birshi.

Paa en klar Februarmorgen stod August ved Vinduet i sit Arbejdsværelse paa Slottet Birshi, som tilhørte Familien Radziwill. Fornøjet saa han de første Russere komme ind paa Slotspladsen. Czarens Kavalerer red smaa, mærkværdige Heste, Heste med stridt

Haar og lange, uredte Haler; Sadeltøjet var af spraglet Safianlæder og besat med funklende Ædelstene i alle Farver; Rytterne bar lange, brogede Kaftaner, hvide, røde og grønne, og høje Pelshuer af lysebrunt Zobel, Bæver eller sort, krøllet Astrakan.

Ved Siden havde de krumme Sabler, og Kosakkerne i Følget bar utroligt lange Lanser. Kalmukker med fremstaaende Kindben kom ridende, middelalderligt bevæbnede med Bue og Pil. Der imellem kom atter Soldater i hvide Uniformsfrakker med moderne Bevæbning og stram Holdning. Krøblinge, Dværge og Markedsharlekiner dansede ind og ud mellem den bevæbnede Hob.

August lo haanligt.

»Nu kommer Pragtstykket,« sagde han til sin Adjudant Einsiedel.

Denne kiggede over sin Herres Skulder. En forgyldt Kanon rullede ind paa Slotspladsen. Hjulene var besat med Malakit, men trods det syntes Vaabnet ikke at være noget Legetøj.

De russiske Ryttere lod sig ikke forstyrre af Sachserne, som tog imod dem, de sang deres ensformige, melankolske Sange, som pludselig endte med vilde, dyriske Skrig.

»Afstanden mellem de dybe Basser og Tenorerne er af en sjælden Virkning, Eders Majestæt,« bemærkede Grev Einsiedel.

»Naa ja..... Czaren skal være her om nogle Timer, det bliver ikke nogen helt let Situation..... Flemming skal komme til mig..... og Patkul!«

»Javel, Eders Majestæt.«

* *
*

I tre Uger blev Monarkerne sammen, indtil Slutningen af Marts. Og der blev ikke alene forhandlet.

Kun faa udvalgte sad omkring Spisesalens runde Bord, der næsten segnede under en Overflod af udsøgte Spiser og Drikke. Ingen Tjener maatte varte op. Czaren ønskede ikke, at Lakajer og Pager var til Stede; det var ikke nødvendigt, at uvedkommende hørte,

hvad der blev forhandlet. Czar Peter sad ved Siden af den tykke Kong August, hvis Ansigt allerede rødmede stærkt af Vinen. Ved Siden af August havde General von Flemming faaet Plads og til venstre for Czaren den skumle Patkul. Hertug Ferdinand af Kurland sad lige over for Czaren. Ved Siden af ham stod en Stol tom. Man ventede endnu den polske Vicekansler Szuka.

»Indtil det lykkes mig at vinde den polske Republik for os, er jeg altsaa sikker paa fra Eders Majestæt aarligt at modtage to Millioner Daler som Subsidier.....« gentog August den Stærke vendt mod Czaren. Det var ham om at gøre, at Peter i Vidners Nærværelse bekræftede Overenskomsten.

Peter nikkede blot, trak et Fad med kold Vildsvinesteg hen til sig og begyndte at file et passende Stykke af.

»Eders Majestæt bringer inden Sommer to Hundrede Tusind Mand paa Benene. Og jeg forpligter mig til at opstille en Hær paa halvtreds Tusind Mand..... deraf seks Tusind Danskere.....«

Patkul fo'r op. Han troede næppe sine Øren. Hvad Kongen der sagde, var det rene Vanvid! Om saadanne Tal kunde der aldrig for Alvor være Tale. Flemming advarede Patkul ved et Blik. Han tav og begyndte at trille Brødkugler.

»I Morgen vil vi skyde til Skive med Skytset,« foreslog Czar Peter. Han talte med Munden fuld af Mad.

»Det er storartet!« gav August sit Bifald til Kende. Saa rørte han ved en Sølvklokke, som stod foran ham. En Tjener traadte ind.

»Endnu en Kande med Ungarvinen!« befalede August.

Tjeneren gik. August krøllede uden synlig Anstrengelse en Sølvtallerken sammen som et Blad Papir og kastede den til Tjeneren, da denne kom med Vinen.

»Du skal ogsaa kunne halshugge en Tyr med eet Slag, Lillebror?« spurgte Czaren beundrende.

»Naturligvis!«

»Det maa du engang vise mig, ellers tror jeg det ikke!«

»Vi vil altsaa,« vedblev August, »ikke slutte Fred, før vi har

erobret alle Sveriges Besiddelser paa denne Side Østersøen. Saa kan vor Broder i Kurland ogsaa blive holdt skadesløs.«

Hertug Ferdinand trak paa Skulderen.

»Ja vist, Durchlauchtighed!« raabte August patetisk.

»Naar det blot lykkes Eders Majestæt at overbevise Polakkerne,« sagde Kurlænderen tvivlende.

»Det vil ikke falde mig svært..... Fru von Spiegel, min tyrkiske Veninde Fatime har fortalt mig, hvad Madame Przebendovska har forraadt hende.«

»Madame Przebendovska er jo min Søster,« sagde Flemming leende.

»Eder fortæller hun ikke alt, hvad hun betror Fatime..... naar Kvinder er alene.....«

»Lillebror,« blandede Czaren sig i Samtalen, »har du ikke nogle smukke Kvinder her?«

»Siden Flemming er blevet forelsket i Madame Sapieha, sørger han ikke for os mere!« raabte August.

»Jeg er dog egentlig ikke Haremsvogter!« brummede Flemming rød i Hovedet.

Døren gik op, og en sachsisk Kyrasser kom til Syne, gik tre Skridt frem og meldte den polske Vicekansler.

»Velkommen!« sagde August og fortrak Ansigtet venligt.

Lige efter Kyrasseren kom Polakken, rigt klædt, mager og med nedhængende Knebelsbart; under Armen holdt han en Baret med Ørnevinger, og hans venstre Haand hvilede paa Krumsablens rigt forsirede Greb.

Czaren rejste sig og rystede den nyankomnes Haand overstrømmende venligt, August klappede ham paa Ryggen, og Flemming skænkede Vin for ham.

Men Polakken syntes kold og tøede heller ikke op, da Czaren lagde sit Ord i Vægtskaalen, han viste aabenlyst, at han ikke troede paa de gyldne Løfter.

* *
*

Endnu mere faamælt end sædvanlig red Kong Karl gennem sine Krigeres Kvarter. I Svenskehæren hærgede Plettyfus, som dagligt krævede sine Ofre. Forstærkning fra Hjemmet og fra Finland kunde ikke ventes, før Havnene var isfri. Med største Betænksomhed greb Kongen ind, hvor det var nødvendigt. De syge lod han isolere, skældte og smældte over de uvidende Feltskærers Dovenskab, sørgede for styrkende Midler og god Forplejning. Her lagde han allerede Grunden til den Kærlighed og Tilbedelse, som i stadig stigende Grad strømmede ham i Møde fra hans Karoliner.

En smuk Martsmorgen afhentede han Grev Stenbock i Laisholm til et Ridt. Stenbock ventede allerede til Hest og svingede om paa venstre Side af Kongen.

»Magister Aronius er død!« sagde Karl.

»Det ved jeg, Majestæt!«

»Prins Adolph vil heller ikke staa det igennem!« Karl mente sin Onkel, Hertugen af Stegeborg.

»Og Apotekeren kunde heller ikke leve, Majestæt, skønt han havde alle sine Kasser fulde af Urter og Plastre.«

»Apotekerne maa ogsaa dø, Lurifax, ligesom alle vi andre.«

»Ja..... mod Døden vokser ingen Urt!«

»De dumme Karle siger, jeg er skudfri, at jeg bærer en Amulet, der beskytter mig mod Kuglerne!«

»Hvem fortæller Eders Majestæt saadanne..... Dumheder?«

»Arvid Horn har hørt det.....«

»Naa ja, Horn.....«

»Kan I ikke lide Arvid, Måns Bock?«

»Naar jeg skal være ærlig, Majestæt, saa maa jeg sige, at jeg helst ser hans Ryg.....«

»Men hvorfor?«

»Paa Sydskrænterne lyser Skovbunden allerede gennem Sneen, Eders Majestæt..... og paa Isen har den smeltede Sne ædt dygtige Huller. Snart vil man ikke længere kunne ride over Embach, og Søen vil jo ogsaa engang blive isfri.«

»Jeg har allerede givet Admiral Gideon von Nummers Anord-

ning paa, hvordan han til Sommer skal forsvare Søen. Cronhjort bliver staaende i Ingermanland med sine seks Tusind Mand, og Schlippenbach lader jeg blive her til Forsvar af Livland.....«

»Og Czaren.....«

»Hvorfor snakker I altid om Czaren, Lurifax! I har dog selv set, hvordan vi har gjort det af med Russerne. Vor Fjende staar ved Düna! Jeg vil støde min troløse Fætter August fra Tronen og lade Patkul spænde paa Hjul og Stejle. Ham vil ingen Apoteker kunne hjælpe!«

»Hvorfor skulde en Apoteker ogsaa hjælpe Patkul, Majestæt?«

»Pompé, kom her!« Karls Yndlingshund jagede en Hare, som den havde skræmt op. Den hørte ikke efter sin Herres Kalden. Karl galoperede efter Pompé. Efter nogen Tids Forløb kom Hunden tilbage, logrede brødebetynget, fik et Rap af Karl, der var steget af Hesten, og tiggede saa længe om Forladelse, til dens Herre atter klappede den.

»Vi vil have Frokost, Lurifax!« Kongen trak en Skorpe tørt Brød op af Lommen og bed i den. Pompé tiggede.

»Det er fra Lurifax,« sagde Karl og gav Hunden en Bid Brød. Pompé tog det og begyndte at synke.

»Det er fra Piper,« raabte Kongen ved næste Mundfuld.

»Pompé er ikke forvænt,« bemærkede Stenbock.

»Det kommer ganske an paa, fra hvem Bidden er. Der er ogsaa Folk, fra hvem Pompé ikke vil tage noget.«

»Det er jeg spændt paa!«

»Pas paa, Lurifax! Kom her, Pompé, det Stykke er fra Fætter August!«

Pompé drejede Hovedet til Siden og var ikke at formaa til at tage Brødet.

Karl brækkede et nyt Stykke af og rakte Hunden det med venstre Haand, opdagede Stenbock.

»Det er fra denne Patkul!« sagde Karl ganske alvorligt.

Pompé saa uinteresseret til Siden.

»Det er forbavsende!« Stenbock havde godt bemærket, at Hun-

den kun aad af den højre Haand og ikke maatte tage noget fra den venstre.

Kongen lo med sin lyse Drengelatter og sprang atter paa Hesten.

»Måns Bock! Ikke et Ord om vor Samtale før, ikke engang til Piper. Han siger mig heller ikke alt, hvad han ved.«

»Jeg vil fortælle det til Apotekeren, Majestæt!«

»Han er jo død!«

»Ja, netop derfor! Ethvert Menneske skulde altid have en Apoteker, som han kunde betro sine Secreta. De kolde Apotekere egner sig bedst dertil.«

»Alverdens Urter kan ikke hjælpe mod en røbet Hemmelighed, Lurifax!«

»Myreæg samlet ved Fuldmaane og sat paa Snaps beskytter mod Misundelse, Avind og Skelen, Majestæt!«

»Mener I?«

»Secreta, min kongelige Herre, hvisket for Vinden spredes som Pest..... som den sorte Pest! Tør jeg bede Eders Majestæt om en Gunst?«

»Gerne!«

»Saa beder jeg Eders Majestæt i dybeste Alvor om aldrig til nogen som helst at nævne Navnet Patkul.«

»Hvorfor?« Karl kneb Læberne sammen, om hans Mund spillede hint uheldsvarslende Smil.

»Maa en Dalkarl ikke ogsaa have en Hemmelighed?«

»Naturligvis! Og jeg lover Eder aldrig mere at nævne det Navn. Men engang vil jeg..... skrive ham op.«

Stenbocks Hest snublede. Saa det var Greven umuligt at opfatte hele Sætningen.

»Naar jeg dikterer Freden,« havde Karl sagt.

VIII.

MOD KURLAND.

Grev Piper havde en »Partigænger« ved de sachsiske Kyrasserer, en skotsk Adelsmand. Denne kunde han takke for Efterretningen om Monarkernes Møde i Birshi. Om Sammenkomstens Forløb havde han ganske vist intet kunnet erfare med Bestemthed; dog den Kendsgerning, at Czaren havde forhandlet med Kong August, var tilstrækkelig til at udelukke enhver Tvivl om deres Hensigter.

Senere maatte Tillidsmanden sammen med den sachsiske Feltmarskal Steinau begive sig til Egnen omkring Riga og kunde ogsaa nu til Stadighed underrette Grev Piper om Sachsernes Bevægelser. Sine Breve lod han besørge af Jøder, som uantastet sjakrede sig gennem Landet og havde deres Forbindelser overalt.

For det meste undlod Piper at forelægge Kongen sine Agenters Beretninger. For Karl var den Tanke ubehagelig, at hans Minister havde Spioner i sin Tjeneste og gik Bagveje for at komme i Besiddelse af de nødvendige Efterretninger. Imidlertid skete det en Dag, da Karl uventet opsøgte Grev Piper, at han tilfældigt fik et Brev fra hin Skotte i Haanden. Der stod at læse paa ubehjælpsomt Latin, at »magister equitum Paykul« befandt sig i Steinaus Følge.

Kongen læste Navnet Patkul i Stedet for Paykul, blev rød, men huskede straks det Løfte, han havde givet Stenbock. Altsaa spurgte han ikke Piper videre ud, men rejste sig og sagde noget om uopsættelige Sager, som maatte besørges. Det passede Piper daarligt. Der var forskellige vigtige Papirer, som manglede Kongens Underskrift.

Karl saa det misfornøjede Udtryk i Pipers Ansigt.

»Jeg maa forlade Eder, Herr Greve,« sagde han, »jeg maa raadslaa med Stuart om Enkelthederne ved Overgangen over Düna. Wachtschläger har i Dag skrevet, at min Fætter August har maattet indkalde Rigsdagen i Warszawa..... et Tegn paa, at Polakkerne ikke vil følge ham. Men hvis jeg giver ham Tid, overtaler han dem dog maaske. Nu gælder det om at handle saa hurtigt som muligt.....«

Dermed forlod han sin Minister.

Piper tog Brevet, der saa tydeligt havde forstemt Kongen, og forstod straks hvorfor. Øjensynligt vidste Kongen intet om den sachsiske Oberst Otto Arnold von Paykul, der ligesom Patkul var Livlænder af Fødsel, men ellers ikke havde det ringeste med denne at gøre. Piper havde ogsaa erfaret, at Patkul fra Birshi var rejst til Moskva, og altsaa ikke kunde være ved Riga. Men det var haabløst at ville forklare Kongen det.

»Han vil jo ikke vide det,« brummede Piper for sig selv.

I Slutningen af Juli var den svenske Hær endelig parat til at begynde Fremrykningen mod Kurland.

* *
*

Den nedgaaende Sols Straaler forgyldte Rigas Taarne. Dvaske rullede Dünaens Bølger mod Havet. I Havnen laa Handelsskibe i Dusinvis, Hollændere, Spaniere, Englændere og nogle Hanseater.

Den første og eneste Erobring, Sachserne havde gjort, var Kobernskansen, som laa paa den vestlige Dünabred. Paa dens Volde stod nu en Gruppe højtstaaende Officerer: den tykke gamle Feltmarskal Steinau, Oberst Paykul, den russiske Fyrst Repnin, der havde skaffet tyve Tusind Mand Hjælpetropper, og Hertug Ferdinand af Kurland.

Paykul, der var omkring de fyrre og bar den sachsiske Hærs skarlagenrøde Frakke, tog en Pris Snustobak, tørrede den lange, silkebløde Knebelsbart, rømmede sig og begyndte at tale med hæs Stemme.

»Med Forlov, Ekscellence, men Forbundshærens Stridskræfter er ved den svenske Konges manoeuvres nu splittet ad paa otte forskellige Steder.«

Steinau vendte langsomt sit røde Ansigt mod den talende. Det enę Øjenlaag var lammet efter et Slagtilfælde og hang ned over Øjet. Det saa ud, som om Feltmarskallen blinkede listigt. Det var imidlertid absolut ikke Tilfældet. Han var sig sin Svaghed bevidst, uden Humor og temmelig raadløs. Men det Raad, han fik, vilde han ikke følge.

»Jeg erindrer ikke at have spurgt Eder, Herr Oberst,« brummede han barskt.

»Vi err Svenskerrne talmæssigt megget overleggne!« erklærede Fyrst Repnin.

I og for sig var det rigtigt. Repnin havde føjet det dobbelte Antal Russere til Steinaus ti Tusind Sachsere. Ved Skansearbejderne havde de ogsaa vist sig villige og ganske flinke, men om der ellers var noget at stille op med dem, vidste Sachserne ikke. Efter Slaget ved Narva havde Russerne intet godt Ry som Soldater.

»Batteriet Garras kan bestryge Dünaen..... Her kommer ikke en Kat til vor Bred,« oplyste en Artillerikaptajn.

»En Kat maaske ikke..... men Svensken,« svarede Paykul giftigt.

»Impossible!«

»Svenskerne er en søfarende Nation,« advarede Paykul. »Tænk paa Landgangen ved København forgangen Sommer!«

»Rex Sueciae skal først i Gaar være naaet til Riga. Der vil gaa Uger, inden han kan vove Forsøget. Men til den Tid vil vi være klar over hans Planer og indrette os derefter,« trøstede Feltmarskallen sig.

Solen var imidlertid gaaet ned, men paa disse Breddegrader var det længe lyst. Af og til blinkede et Kanonskud hinsides Düna, sachsiske Kanoner svarede, ved Dahlholm blev der skudt og endnu længere mod Syd.

»De er ikke livligere end ellers,« beroligede den gamle Feltmar-

skal sig. Saa vendte han sig om og steg, tungt støttet til sin Stok, ned ad Trinene for at naa til sin Vogn.

* *
*

Men Karl XII slog til som Lynet. Allerede ganske tidligt næste Morgen, Klokken fire, stødte hans Landgangsbaade fra Bredden ved Riga. Syv Tusind Infanterister og tre Hundrede Ryttere befandt sig om Bord i nogle Hundrede højst forskelligartede Fartøjer, som Grev Dahlberg paa Kongens Befaling i Løbet af de sidste Maaneder ubemærket havde bragt sammen.

Dahlberg, Guvernøren af Riga, havde været Karls Lærer i Krigskunst. Han og hans Elev Stuart, der havde iværksat Landgangen ved København, var denne Gang Planens Fædre.

Og Planen lykkedes.

Da Baadene allerede havde tilbagelagt Halvdelen af Vejen over Floden, blev de omsider bemærket af Sachserne. Nogle Vagtposter fyrede deres Geværer af mod Svenskerne. Derefter begyndte en frygtelig Kanonade fra Fæstningens Volde. Snart var alt indhyllet Krudtrøg. Men ikke nok med det, paa nogle af de svenske Pramme blev der antændt vaadt Straa, og Røgen drev med den gunstige Vind mod den fjendtlige Bred, saa at Sachserne ikke kunde se, hvad der gik for sig paa Vandet.

Rigas Indbyggere var, hidkaldt af Kanontordenen, ilet op paa Voldene; Matroserne hang i Skibenes Master og jublede af Begejstring over Skuespillet.

Karl XII sprang i Land mellem de første. I Spidsen for sine Gardegrenaderer trængte han frem mod Sachserne, der gjorde tapper Modstand. Steinau og Paykul blev saarede, Hertugen af Kurland fik skudt to Heste bort under sig. Sachserne forsøgte endnu engang at bringe en Træfning i Stand, men Svenskernes Voldsomhed var for overvældende. Da de svenske Gardere oven i Købet havde erobret en lille Skanse i Sachsernes Flanke og begyndte at beskyde de fjendt-

lige Batailloner med det forefundne Skyts, forlod Sachserne Slagmarken. Russerne løsnede overhovedet ikke et Skud, men flygtede ind i Skovene.

Efter faa Timers Forløb var Svenskernes Sejr fuldkommen.

Tabene beløb sig kun til fem Hundrede Mand døde og saarede paa svensk Side, medens Sachserne efterlod det firedobbelte paa Slagmarken. Store Mængder af Vaaben, Krudt og Proviant faldt i Sejrherrernes Hænder.

Magnus Stenbock, der i Spidsen for sine Dalkarle havde afslaaet heftige Angreb fra de sachsiske Ryttere, kom netop til, da Kongen ophidset spurgte efter Listen over de fangne sachsiske Officerer.

»Han var slet ikke med, Majestæt!« hviskede han Karl i Øret.

»Hvad mener Herr Generalmajoren?«

»Han har for nylig taget sin Afsked fra den kurfyrstelige Tjeneste og er rejst til Czaren..... til Moskva.«

»Hvorfra véd I det?«

»En sachsisk Kaptajn, som jeg tog til Fange, har fortalt mig det.....«

»Livet er grusomt, Måns Bock!«

Et Tordenslag fik Luften til at sitre; Jorden rystede. Faa Øjeblikke efter regnede det med Jordklumper og Træstykker. Heste rev sig løs og galoperede forskræmt gennem Teltgaderne. Teltpæle løsnede sig, og Lærredet blafrede i Aftenvinden. Krudtmagasinet i Kobernskansen var sprunget i Luften.

I Stockholm prægede man til Ære for Sejren en Mønt med Kongens Billede og en Indskrift paa Tysk: Gott und Ich sein 2 und haben geschlagen alle 3.

* *
*

Dagen efter Slaget travede halvandet Tusind svenske Ryttere ført af Generalmajor Mörner paa Landevejen mellem Riga og Mitau.

Ved Dukke, to Mil fra Mitau, saa Dragoner fra Fortroppen et Antal skarlagenrøde og hvide Frakker imellem Buskene. Kornet Mörner, Generalens Søn, glemte sin Ordre og svingede med sin lille Hob om ad en Sidevej for at forfølge Fjenden. Vejen blev stadig smallere. Til sidst kunde blot en enkelt Rytter komme frem ad den. Hele Landet var en eneste Sump, Tirulsumpen, der strakte sig milevidt, og hvor Tusinder af Sachsere og Russere holdt sig skjult.

Kornetten var ikke kommet ret langt, før han ved en Drejning af Vejen pludselig stod overfor en kæmpestor ‚Hvidfrakke', der straks angreb ham. Mörners store Hest var ikke saa hurtig som Russerens Fuldblods, og Kornetten blev truffet i Hovedet af Russerens krumme Klinge og sank bagover.

Russeren gjorde omkring og forsvandt lige saa hurtigt, som han var kommet. Dragonerne løftede omsorgsfuldt deres bevidstløse Anfører op paa Hesten og bragte ham til Skovløberhuset ved Hovedvejen. De lagde ham paa Skovløberens brede Himmelseng. Beboerne holdt sig ængsteligt tilbage. En hvidhaaret Fourér, der havde overtaget Befalingen, forlangte Vand, Linned og Snaps.

Næppe var Kornetten forbundet, før man hørte Hovslag fra de efterfølgende Regimenter.

»Lad dem blot ride,« brummede Foureren. »Jeg kender Mitau fra Felttoget under højsalig Kong Karl Gustav. Det er nu over fyrretyve Aar siden!«

En af Dragonerne foreslog, at man skulde skjule Hestene bag ved Huset. De havde alle en daarlig Samvittighed. Men det var for sent. Udenfor hørtes Generalens drønende Stemme. Den gamle Fourér kløede sig bag Øret og gik ud for at afgive Melding.

Imidlertid vaagnede den saarede. »Min Fader!« hviskede han. Med feberglinsende Øjne stirrede han mod Døren. Men Faderen kom ikke. Kun Foureren kom tilbage og satte et betænkeligt Ansigt op. Da han saa, at den saarede var vaagnet, studsede han.

»Herr Generalmajoren beder hilse,« sagde han uden at se paa den unge Mörner.

»Ellers intet?«

»Herr Generalmajoren maatte straks videre til Mitau. Kongen har befalet det.....«

»Ja, naar Kongen har befalet.....«

Efter kort Tids Forløb faldt den unge Mörner atter i Søvn.

Det, Foureren havde sagt, var ikke sandt. Generalen havde ingen Hilsen sendt til Sønnen. Han skulde begive sig i Arrest, saa snart han kom til Mitau, svarede Generalen paa Fourerens Melding. En Dragon kunde blive tilbage hos den saarede og passe hans Hest. De andre skulde forføje sig til deres Eskadron. Generalen havde ikke spurgt om noget som helst, hverken om Sønnen var haardt eller let saaret, heller ikke, om Russerne eller den overmodige Kornet havde angrebet. Den Kendsgerning, at Sønnen var afveget fra Vejen og ikke havde fulgt Befalingen, var ham nok.

Mitaus Porte var stænget, da Generalmajor Mörner naaede Byen. Men Borgerne aabnede straks Byens og Slottets Porte, da de saa, at Generalen lod sidde af for at storme. De to lette Feltkanoner, der i Galop blev kørt forud for at banke paa Byporten, behøvede ikke at bringes i Stilling.

Uhyre Forraad fandtes i Kurlands Hovedstad: 8000 Musketer, 9000 Par Pistoler, 12,000 Alen Munderingsklæde. Mörner forlangte desuden 60,000 Tønder Øl, 1000 Fade Brændevin, 40,000 Tønder Havre, 100,000 Rationer Hø, 6000 Okser og 60,000 Daler.

Efter Sønnen spurgte han ikke mere.

* *
*

I den store Stue i Skovløberhuset Dukke brændte kun en Tranlampe. Den saarede laa paa Ægtesengens Stadstæppe med Støvler og Sporer paa, Foureren sov paa en Bænk med sin Sadel under Hovedet. Johan, Dragonen, var blevet i Stalden hos Hestene. Det var nær ved Midnat, da en Dør gik op, og en Skikkelse lydløst smuttede ind i Værelset. Den gamle mærkede intet.

Skikkelsen bøjede sig over den saarede, lyttede, om han aandede,

og strøg med en let, blid Bevægelse over det unge Menneskes blonde Haar.

»Hvem er I?« spurgte Mörner, der laa vaagen.

»Jutta, Skovløberens Datter,« svarede hun paa Tysk.

»Vand!«

»Straks, Herre!« Jutta gik atter ud for at hente frisk Vand fra Brønden.

Hun kom snart tilbage og tændte et Par Kærter, der stod i en Jernstage paa Bordet. Saa gav hun forsigtigt den saarede noget at drikke.

»Tak!« Hans Mörner saa nu, hvor smuk Pigen var med det sorte Haar og de store, dybblaa Øjne, der næsten virkede sorte. Juttas Bevægelser havde en sjælden Rankhed og Finhed uden at virke affekterede eller bevidste. Det unge Menneske syntes, hun var en Gudinde. Han troede i sine Feberfantasier at være i Paradis.

»Lilith!« sukkede han.

Pigen var forsvundet lige saa lydløst, som hun var kommet.

Først ved Morgengry sov Hans Mörner atter ind og vaagnede ikke, før Foureren begyndte at rumstere med Ilden.

»Han er stadig her?« spurgte Kornetten forbavset. »Fader har dog befalet, at kun Johan skal blive her!«

»Man kan da ikke lade Herr Kornetten blive liggende her muttersalene.....«

»Men min gamle.....«

»Herr Generalmajoren vil ikke spørge efter en Fourer.«

»Og Ritmesteren?«

»Herr Kornetten skulde ikke tale saa meget!«

»Aahaa! Og hvor er Lilith?«

»Hvem?«

»Pigebarnet!«

»Her er ikke noget Pigebarn!«

»Hvem har da tændt Kærterne i Nat?« Hans Mörner pegede paa Lysestumperne, der var brændt helt ned.

»For Djævlen.....«

»Han skal ikke bande, Fourer!«

Gaaden opklaredes i samme Øjeblik. Jutta kom ind og bragte en Skaal med Grød til den saarede.

Den gamle Fourer rejste sig og strøg sit graa Skæg.

»En Frøken!« sagde han paa Tysk. Hans smaa, graagrønne Øjne lynede.

»Gør Eder ingen Ulejlighed!« svarede Jutta rødmende. Hun satte sig paa en Skammel ved Siden af den saarede og madede ham, som man mader et lille Barn. Hans Mörner havde øjensynlig ikke noget imod det.

Hen imod Middag hørtes atter Hovslag udenfor Vinduerne.

Et Øjeblik efter blev Døren revet op, og Mörner saa til sin Skræk Kongen træde ind sammen med Magnus Stenbock.

Med en klagende Lyd flygtede Jutta hen i et Hjørne af Stuen. Foureren stod i ‚Giv Agt' Stilling.

Karl tog høfligt Hatten af og forhørte sig om den syges Befindende. Tøvende svarede den gamle Karoliner, forsnakkede sig og blev forlegen. Men Kongen fik med sine Spørgsmaal hurtigt Sandheden frem.

»Altsaa, Herr Generalmajoren har sat sin Herr Filium i Arrest?« Karl lo ganske vist, men det var ikke nogen behagelig Latter. »Og en Kæreste har Herren ogsaa lagt sig til?« fortsatte han.

Hans Mörner saa sin Konge trodsigt i Øjnene uden at besvare Spørgsmaalet. Han var sig ingen Skyld bevidst.

»Krigsretten vil jo træffe Afgørelse. Intet godt Budskab for Eders Herr Fader,« sluttede Karl og vendte sig for at gaa. Jutta kom fra sin Krog og kastede sig for Kongens Fødder.

»Barmhjertighed..... for Jesu Christi Skyld..... Barmhjertighed!« raabte hun.

Karl fortrak ærgerligt Ansigtet. Stenbock forsøgte at gøre Tegn til Pigen, men Jutta greb fat i Kongens Frakke og blev ved at tigge om Barmhjertighed.

Irriteret rev Karl sig løs, naaede Døren og steg til Hest, rød af Vrede.

Magnus Stenbock red tavs ved hans Side, indtil Kongen begyndte at tale.

»I bliver altsaa Gouvernør i Mitau, Måns Bock!«

»Javel, Eders Majestæt!«

»Vi vil ikke lade den unge Hertug undgælde for hans Formynders Fejl!«

»Sikkert ikke, Majestæt! Men ogsaa Hertug Ferdinand har kun nolens volens sluttet sig til Kurfyrsten af Sachsen. Hvad skulde han gøre, naar han ikke vilde have, at Kurland blev hærget af Fjenden..... og til syvende og sidst er han jo kun Hertugens Formynder og ikke de jure Landets Herre.«

»Altsaa vil vi fare lempeligt med Kurlænderen! Kvindfolk er der vel sagtens ogsaa paa Mitauer-Slottet?«

»Formodentlig, Eders Majestæt!«

»En underlig Nation..... Kvindfolkene..... Er det ikke sandt, Lurifax!«

»En eller anden Filosof siger om dem: mulieres in ecclesia sanctae, angeli in accessu, in domo daemones, in fenestra bubones, in porta picae, in horto caprae — Kvinder er hellige i Kirken, Engle naar man nærmer sig dem, Dæmoner i Hjemmet, Ugler i Vinduet, Skader i Dørene, Geder i Haven.«

»Caprae..... Geder..... alle sammen!« Karl lo.

»Det maa Eders Majestæt helst ikke skrive til Stockholm!«

»Jeg skal nok tage mig i Agt! Men er det ikke mærkværdigt, at de er som Fluer efter Honning, saa snart en smuk Karl viser sig? Selv naar han ligger saaret, med en dygtig Bule i Hovedet..... straks er de der..... og ikke til at jage væk.....«

»Jeg tror snarere, det var naturlig Medlidenhed, der fik den unge Pige til at pleje Mörner..... Det gør mig ondt for ham!«

»Fjerner sig uden videre fra sin Trop og har Kærestesjov i Kvarteret.....«

»Med naadigst Forlov, Majestæt, men det kan der vel næppe være Tale om.«

»Det er ikke med let Hjerte, at jeg maa underrette Herr Generalmajor Mörner om hans Søns Forseelse.«

»Men, Eders Majestæt! Forseelse? Den gode Mörner skal selv finde ud af, hvad han har at gøre. Han skal nok faa Fyren paa ret Køl..... og..... hvis Eders Majestæt vil tillade en underdanig Bemærkning.....«

»Ud med Sproget!«

»Eders Majestæt skulde ikke i ethvert Kvindemenneske se Djævelen!«

»Ak, Lurifax.....! De allerfleste er mig jo saa..... modbydelige! Alt dette Vrøvl og dumme Skaberi.....« Karl brød af og red til. I det fjerne kom Mitaus Taarne til Syne.

Omtrent en Time red de tavse videre, indtil Stenbock opdagede de svenske Farver paa Slotstaarnet.

»Mörner har Reden, Eders Majestæt!«

»Vi siger i hvert Fald ikke noget til ham. Han maa selv se, Lurifax!«

»Javel, Eders Majestæt, javel!«

IX.

AURORA.

I Mitau opholdt Karl sig ikke længe. Videre jog han med sine Rytterskarer. Snart var hele Kurland i hans Besiddelse, begge Havnene blev besat, Windau og Libau. Det blev imidlertid udtrykkeligt forbudt de svenske Tropper at betræde den polske Republiks Territorium. Efter Overgangen over Düna havde baade Czaren og August den Stærke anmodet de europæiske Stormagter om Fredsmægling. I Vesten rasede den spanske Arvefølgekrig, og alle implicerede Magter havde kun eet Ønske, at se den nordiske Krig endt, om ogsaa af højst forskellige Bevæggrunde. Kejser Leopold havde Brug for Sachserne og de danske Hjælpetropper. Vilhelm af Oranien derimod frygtede Sveriges Indblanding til Gunst for Frankrig, efter at det var lykkedes Karl at underkue Modstanderne fuldstændig. Altsaa vilde han bede om godt Vejr og sendte Salpeter til Sverige, Klæde og Penge oven i Købet. Frankrig smigrede. Men Karl var og blev døv for alle Forestillinger. Uafbrudt forhandlede han med den polske og litauske Højadel, der ikke var venligt stemt overfor deres Konge, August.

Under alle disse Forhandlinger, Intriger og Kabaler var det umærkeligt blevet Efteraar. Løvet farvedes allerede brunt, og en kold Vind strøg over det kuriske Lavland. Kongen flyttede sit Hovedkvarter til Slottet Würgen, nogle Mil inde i Landet. Han boede dog ikke paa selve Slottet, men i en straatækt Hytte, som han i alt for haard Frost lod opvarme med glødende Kanonkugler. Karl foretrak at bo midt imellem sine Karoliner, som han vilde foregaa med

et godt Eksempel, for at Uvirksomheden ikke skulde forvænne dem og gøre dem blødagtige.

I sin Hytte læste han Biblen og Quintus Curtius: ‚Alexandertog'. I Slottet modtog han de litauske og polske Magnater. Hans Hensigter fremgaar tydeligt af hans Skrivelse til Polens Kardinal-Primas Radziejovski: »..... hverken Republiken,« hedder det deri, »eller dens Naboer kan regne med en Bevarelse af Freden, hvis en saa troløs Fyrste som August Friedrich ikke bliver afsat fra Tronen.«

I et Brev til de polske Senatorer udtaler han sig endnu tydeligere: »..... at Republiken maa være betænkt paa at skaffe de fremmede Krigsfolk ud af Landet og vælge en Konge, med hvilken Sverige forhaabentlig kan leve i Fred.«

* *
*

I det nærliggende Storhertugdømme Litauen, der hørte til Polens Krone, laa paa den Tid to mægtige Adelsslægter, Sapieha og Oginski i stadig Fejde. For Tiden var Familien Sapieha underlegen, et Medlem af denne var taget til Fange af Oginski og var blevet hugget ned. Kasimir Johan Sapieha, den litauske Kronfeltherre, og Benedikt Sapieha, Storhertugens Skatmester, henvendte sig til Svenskekongen, bekendte deres Had til Kong August og havde dermed vundet Spillet. Oberst Hummerhjelm blev med seks Hundrede Ryttere kommanderet til Egnen ved Schawli for at beskytte Familien Sapiehas Godser mod Oginskis Ryttere, der sværmede overalt. Saaledes gik det til, at svenske Tropper dog alligevel betraadte den polske Republiks Jord. Som det var at vente, tog Oginski nu aabent Parti mod Karl. Hans Strejfkorps viste sig snart her snart der og lod ikke Svenskerne Ro i deres Vinterkvarter. Nu besluttede Kongen at tugte Oginski med egen Haand. Han kaldte Oberst Meijerfelt til Würgen.

»Herr Obersten vil begive Eder til Schawli med Eders seks Hundrede Ryttere og afvente mig der..... Alexander Hummerhjelm har

Ordre til det samme..... ligeledes vil en Bataillon Gardere paa Slæder melde sig hos Herr Obersten..... Om Ordren maa I ikke tale, ikke til nogen som helst!«

»Som Eders Majestæt befaler!«

Med faa Ryttere i sit Følge ankom Karl i Begyndelsen af December til Schawli. Morgenen efter Ankomsten brød han op med de to Rytterregimenter og Infanteristerne. Det gik Syd paa. Endnu havde Kongen ikke talt et Ord om Hensigten med Foretagendet. Gennem endeløse Skove gik Marchen, ad frygtelige Veje. Hen paa Eftermiddagen faldt en varm Regn, der gjorde det umuligt for Infanteristerne at følge med paa deres Slæder.

»Tilbage til Schawli,« befalede Kongen Bataillonens Fører, »der maa I afvente videre Ordre!«

Efter faa Timers Forløb havde Regnen forvandlet Vej og Sti til et bundløst Morads. Hummerhjelm og Meijerfelt raadslog med hinanden og travede saa forud til Kongen.

»Herligt Vejr!« raabte Karl muntert.

»Javel, Eders Majestæt,« svarede Oberst Meijerfelt, »men maaske kunde man dog.....«

»I vil sikkert vide,« afbrød Kongen, »hvor Rejsen gaar hen! Glemte jeg at nævne det? Vi fanger Oginski!«

»Aha!« Meijerfelt undrede sig.

»Det har jeg dog straks tænkt mig!« raabte Hummerhjelm.

»Hvorfor spørger I saa?« Kongens langbenede ‚Sorte' blev bange for en Vandpyt, gjorde alle mulige Krumspring, og begge Oberster blev oversprøjtet fra øverst til nederst med Ler og Vand.

»Jeg beder om Undskyldning!« raabte Karl og gav Hesten et Rap mellem Ørerne med sin Ridepisk.

De to Oberster saa paa hinanden, men vovede ikke at sige et Ord.

I Snefog kom Svenskerne hen imod Aften til en lille, snavset Rede, hvor der boede mange Jøder. Det var saa godt som umuligt at opdrive et Bundt Straa eller et Knippe Hø. Oginski havde allerede været der om Formiddagen og havde fourageret.

»Oginski wczystko sabrali..... Oginski har taget alt!« jamrede Jøderne paa Polsk.

»Chaine Aier, chain Brott!« forsikrede de paa Jiddisch.

Men for gode svenske Sølvdalere aabenbaredes dog dette og hint Skjulested. Kongen lo og delte rundhaandet Penge ud.

Tidligt næste Morgen gik det videre gennem de øde Skove. Beboerne i de Landsbyer, Svenskerne kom igennem, viste sig fjendtlige og tavse. Overalt havde Oginski netop været. Det var, som vilde han haane Svenskekongen. Aabenbart var han informeret om Karls Planer, skønt Kongen ikke havde talt derom, selv ikke til Piper eller Arvid Horn, som han ellers plejede at underrette om sine Forehavender. Det var en komplet Gaade.

Stadig længere mod Syd trængte Kongen, stadig mere fjernede den lille Skare sig fra den øvrige Hær. Hummerhjelm og Meijerfelt bandede og svor, men lige meget hjalp det. Havde de gjort Indvendinger, vilde Kongen i heldigste Tilfælde have let dem ud.

En Aften naaede Svenskerne til en lille By, som tilhørte Oginski. For at komme ind i Byen, maatte man først ride igennem en Flod med stejle Bredder, da Oginski havde ødelagt Broen. Meijerfelt fandt et Vadested, men selv her gik Vandet Rytterne til Halsen. Tænderklaprende og rystende af Kulde red de ind i Landsbyen. Her var kun Præsten, Klokkeren og nogle faa gamle Folk blevet tilbage. Oginski havde været der samme Morgen og havde ført alle de øvrige Indbyggere med sig. Det burde have gjort Svenskerne opmærksomme. Men til Trods for denne Kendsgerning ansaa de det for overflødigt at opstille Vagtposter.

Hestene blev anbragt i de tomme Stalde og gnedet af. Noget Foder havde Rytterne selv med. Saa søgte enhver sig, saa godt det lod sig gøre, en Soveplads. Kongen og de højerestaaende Officerer boede paa Oginskis Slot og lagde sig efter et sparsomt Maaltid ligeledes til at sove.

Ved Midnatstid blev der pludselig blæst Alarm. Halvt paaklædt, med blanke Kaarder styrtede Svenskerne ud af Husene.

Oginski med tusind Ryttere var ubemærket kommet ind i Byen. Paa Torvet havde han ladet nogle Huse stikke i Brand for at faa Lys.

To Ritmestre fra Livregimentet, der indtil nu havde drukket og spillet Terning, var de første, der styrtede løs paa Polakkerne. De huggede ind paa dem, til der kom Undsætning. Snart kom ogsaa Kongen til Syne (han havde sovet med Støvlerne paa), Officererne og mange Ryttere. Polakkerne kunde ikke holde Stand mod de sejrvante Svenskere og flygtede. Oginski selv var nær ved at blive fanget af Claes Bonde.

Karl var rasende. Endnu før Daggry brød han atter op for at forfølge Oginski, gav ham ingen Tid til at puste og drev ham foran sig til Kovno. Her tabte han pludselig Lysten, efterlod de to Oberster med begge Regimenter til Besættelse af Staden og vilde begive sig paa Hjemvejen med sine faa Ledsagere.

Kongen var netop ved at efterse sin Hests Seletøj endnu en Gang, før han skulde ride hjem, da Oberst Meijerfelt traadte hen til ham.

»Hvad ønsker Herr Obersten?«

»Det kan umuligt gaa, at Majestæten rider gennem dette Land saa godt som uden Dækning. Det vrimler med alle mulige Strejfkorps..... bag hvert Træ kan lure Forræderi!«

»Ingen vil vove,« svarede Kongen og trak Øjenbrynene i Vejret, »at angribe mig, selv ikke, naar jeg kun har ti Mand med mig!«

»En Eskadron kan vi sagtens undvære her, Majestæt!..... Jeg lader straks sadle.....«

»Nej Tak!«

»Det hører til mine Pligter, som jeg har aflagt Ed paa, at advare Eders Majestæt!«

»Frygter Herr Obersten ikke sin Konges Unaade?«

»Oberst Meijerfelt frygter langt mere..... at han paa Dommens Dag ikke vil kunne staa for Jesu Christi Aasyn, naar han har forsømt sin Pligt for at vinde jordisk Naade.....«

»Jeg rider alene!« Høfligt lettede Kongen paa sin Hat, sad op

og red i Galop over Kovnos Torv uden at vente, til hans faa Ledsagere var kommet i Sadlen.

* *
*

I Hovedkvarteret i Würgen herskede stor Ophidselse. Ganske vist forekom det ofte, at Kongen blev borte om Natten eller var fraværende i flere Dage, men Piper eller i det mindste Arvid Horn vidste altid, hvor han var at finde. Denne Gang var alt hyllet i Mystik.

Rehnskjöld gjorde Piper Bebrejdelser.

»De Meijerfeltske er ogsaa rykket ud for en Uge siden uden at afgive Melding derom. En bundløs Uorden,« buldrede Generalløjtnanten.

»Det kan jeg da ikke gøre for,« forsvarede Piper sig. »Vor Konge beordrer meget ofte Tropper ved egenhændig Skrivelse..... som for nylig med Hummerhjelm, og det kom nu mig ved, fordi Kongen lod ham rykke ind paa polske Enemærker. Men tror Herr Broder maaske, at Kongen har spurgt mig?«

Med tungt Hjerte ventede Piper endnu nogle Dage. Imidlertid bragte han i Erfaring, at en Bataillon af Garden samtidig med Karls Forsvinden var alarmeret midt om Natten og var draget afsted paa Slæder med ukendt Maal. Et Medlem af Familien Sapieha kom og fortalte skrækslagen om et Rygte, der var i Omløb: Kongen, hed det, var hugget ned af Oginskis Ryttere i Egnen mellem Kovno og Vilna. Piper kaldte nu alle Generalerne sammen til Krigsraad. Det blev besluttet at gøre Armeen marchberedt og at udsende Arvid Horn med Drabanterne for at indhente nærmere Oplysninger om Kongens Skæbne.

Drabanterne red i Følge med nogle sprogkyndige Adelsmænd først til Schawli, hvor Kongen efter Sigende skulde have været. Der hørte de om de to Rytterregimenters Møde, deres Afmarch, Gardisternes Tilbagevenden med Slæderne og som et Fingerpeg den

Kendsgerning, at Slæderne for faa Dage siden var blevet beordret til Kovno. Altsaa var der intet andet at gøre, end at ride til Kovno. Vejen var let at finde. Man behøvede blot at følge Bataillonens Slædespor.

Arvid Horn red sammen med begge Wrangels ved Drabanternes Tête. Bitre Vittigheder fløj fra den ene til den anden.

»Hvad kan man nu vente?«

»Kvinderegimente!«

»Vi har da faaet nok af Kristina!«

»Maaske den holstenske Hertug?«

»Aldrig i Livet!« raabte Arvid Horn.

»Hvorfor ikke? Han kan jo ogsaa ride op ad Trapperne.....«

»Ogsaa ned ad dem!«

»Maaske hurtigere..... end op.....«

»Maaske et Regentskab af de bedste.....«

»Hvem er de?«

»Altid de andre, mon cher!«

En Drabant fra Fortroppen kom ridende i Karrière. Store Klumper Sne slyngedes bagud af Hestens Hove. Kragerne paa de nærmeste Træer fløj skrigende i Vejret.

»Melding fra Ritmester Adlerfelt..... Ryttere..... mange Ryttere kommer imod os!«

»Polakker?« spurgte Horn.

»Ved ikke, Herr Generalmajor!«

Yderligere Spørgsmaal blev overflødige. Hele Fortroppen kom tilbage og i Spidsen red Kongen, som man kunde kende paa lang Afstand. Han hilste venligt paa Horn, ganske som om de for nylig var skiltes og nu vilde ride hjem sammen.

Drabanterne svingede ind paa en Række og lod Kongen ride forbi. Paa hver enkelt hilste han elskværdigt, idet han lagde Haanden til Hatteskyggen og bøjede sig en Smule i Sadlen. Alle Bekymringer var i et Nu forsvundne. Karl saa ind i Hundreder af begejstrede Øjne. Da han var kommet forbi og Drabanterne atter svingede i

Geled for at følge, gav Stemningen sig Luft i et Udbrud af stormende Jubel.

»Vivat Carolus!« begyndte en gammel Drabantkorporal.

»Vivat Carolus!« faldt flere ind.

»Vivat Carolus!« klang det som Ekko fra de bageste Rækker.

* *
*

Ingen vovede et bebrejdende Ord, da Kongen vendte tilbage til Hovedkvarteret, selv ikke Piper, der havde udstaaet den værste Angst og var blevet forhaanet af Rehnskjöld. Piper havde en prekær Mission at udrette hos Kongen.

Grevinde Aurora Königsmark var ankommet til Würgen. Denne svenske Dame havde sin særlige Historie. Hun blev ikke blot regnet for sin Tids skønneste Kvinde, men var ogsaa i mange Aar August den Stærkes Elskerinde. Han havde ganske vist ofret hende for nye Forbindelser, men vedblev dog at staa i et venskabeligt, fortroligt Forhold til hende. Nu var Grevinden rejst gennem Prøjsen, Polen og Kurland, efter Sigende for at opnaa Karl XII's Tilgivelse for sin Svoger, Grev Lewenhaupt, i Virkeligheden for at mægle Fred mellem August og Karl. Hun havde Breve med fra August, baade til Piper og til selve Kongen. Piper lovede den skønne Gesandt en Audiens, naar Kongen kom tilbage; han indkvarterede Grevinden i Slottet Würgen og stillede til hendes Disposition alt, hvad hun ifølge Navn og Rang kunde vente.

Piper haabede at kunne formaa Kongen til en personlig Sammenkomst med August. Derfor saa han i Aurora snarere en Forbundsfælle end en Fjende.

»Jeg saa nylig her paa Gangene,« begyndte Karl sin første Samtale med Grev Piper, »et udenlandsk Fruentimmer..... ved I, hvem det er?«

»Maaske Kammerjomfruen?«

»Ja, saadan saa hun ud!«

»Maaske Grevinde Königsmarks Kammerjomfru, Eders Majestæt!«

»Königsmark?« Kongens Øjne funklede.

»Hun er kommet for nogle Dage siden..... og har bedt om Audiens.....«

»Saa?«

»Hun vil bede om Naade..... for sin Svoger Lewenhaupt!«

»Hvorfor kommer han ikke selv?«

»Han staar dog i kursachsisk Tjeneste, Majestæt!«

»Lad ham blot blive der!«

»Hans Godser er.....«

»Det ved jeg! Det bliver, som jeg har sagt!«

»Og Grevinden?«

»Hun er en Skøge, og jeg vil ikke se hende!«

»Med hendes Rang!«

»En Skøge har ingen Rang!«

»Om hun ogsaa har syndet, saa var det dog i alle Tilfælde med en salvet Konge.....«

»Konge eller Dragon..... hun er en Skøge!«

»Hun bringer et fordelagtigt Fredstilbud, Majestæt!«

»Fordelagtigt for hvem?«

»For begge Parter..... som ved enhver god Overenskomst. Thi det er af det onde, naar der efter en Fredsafslutning bliver det ringeste Spor af amertume tilbage.«

»Min menedsvorne Fætter August kan overhovedet ikke afslutte nogen Kontrakt uden den polske Republiks Samtykke.....! Og hvem har ophidset Oginski?«

»Tør jeg gøre opmærksom paa, at Schlippenbach ikke just havde Heldet med sig i Livland i de sidste Kampe mod Scheremetjev?«

Kongen lo blot, slog med sin Ridepisk paa Bordet, saa Støvet hvirvlede i Vejret, stirrede med et spotsk Blik Piper ind i Ansigtet og gik til sin Hytte. Her tog han Biblen og læste i Dommernes Bog om Samson og Dalila: »Og Filisternes Fyrster kom op til hende og sagde til hende: lok ham, og se, hvorudi hans store Kraft bestaar,

og hvormed vi formaa noget imod ham, saa ville vi binde ham for at plage ham, og vi ville hver give dig tusinde og hundrede Sekel Sølv.....«

* *
*

Grev Piper havde næsten daglig Besøg af den smukke Grevinde. Skønt begge kæmpede for det samme, spillede de dog Kispus med hinanden.

»Her er meget kedeligt i Würgen,« sagde Grevinden engang. Hun vilde ikke forraade sin Utaalmodighed.

»En Krigslejr er ikke noget underholdende Opholdssted for skønne Kvinder,« svarede Piper. »Har Kong August ikke sendt Eder Efterretninger?« spurgte han ganske umotiveret. Han vidste, at Aurora havde modtaget et Sendebud.

»Aa, det var kun..... i Fortrolighed sagt..... en billet doux!« svarede Aurora. I Virkeligheden havde August meddelt hende, at den polske Rigsdags Opløsning var nær forestaaende. Udsendinge fra Republiken vilde i den allernærmeste Tid ankomme til det svenske Hovedkvarter, og dette Gesandtskab maatte Aurora søge at komme i Forkøbet.

»Det burde jeg have sagt mig selv,« skyndte Piper sig at svare, skønt han ikke troede et Ord.

»Jeg har ganske vist ikke noget at skynde mig efter,« løj Grevinden, »men det er dog besynderligt, at Majestæten ikke modtager mig..... Jeg har alle Fuldmagter, og jeg formoder, at man lettere vil kunne forhandle med mig end.....« Hun standsede.

»End med hvem, naadigste Grevinde?«

»Ja..... for Eksempel med et Gesandtskab af flere polske Herrer, hvoraf hver for sig vil noget forskelligt.....«

Piper vidste nu, hvad han vilde vide. Gesandtskabet var paa Vej. Han selv var ikke særlig ivrig efter at modtage de hovmodige Polakker. Han frygtede, at Militærpartiet i den svenske Lejr, Rehnskjöld, Horn og andre, paa Grund af Polakkernes Holdning skulde

finde en velkommen Anledning til at rykke længere ind i Polen, ganske bortset fra Kongen selv, der ønskede nøjagtig det samme.

»Heller ikke mig,« tilstod han, »kommer Forhandlinger med Polakkerne særlig tilpas..... Kongen er let at fornærme.....«

»Har jeg da fornærmet ham?« spurgte Aurora og slog uskyldigt Øjnene op.

»Paa ingen Maade, naadigste Grevinde!«

»Men hvorfor vil Majestæten ikke se mig?«

»Tja.....« Piper slog ubeslutsomt Øjnene ned.

»Jeg beundrer dog Kongen..... Et Digt har jeg skrevet om ham..... Maaske kan det blødgøre ham?« Hun lagde et Papir paa Bordet.

»Jeg skal gerne vise Hans Majestæt Eders Poème, naadigste Grevinde!«

Piper vidste virkelig intet bedre end at forelægge Kongen Auroras Digt, der var skrevet paa Fransk. I den Tids Stil gengav det en Samtale mellem Olympens Guder, i hvilken disse priste den nordiske Helts Egenskaber.

»Aa..... det er Fransk!« Karl tog Bladet og rynkede paa Næsen. Den sidste Linie læste han højt:

»Mais Venus et Bacchus n'en dirent pas un mot!«

»Meningen er god!« Piper lo anstrengt.

»Skøge!« var Karls eneste Svar.

Da Piper ikke kunde skaffe hende Audiens, besluttede Grevinden at fremtvinge et Møde med Kongen. Naar det var godt Vejr, kørte hun af og til en Times Tid. Ingen tog Notits deraf. En af disse Køreture skulde skaffe hende Lejligheden. Ved Hjælp af rigelige Drikkepenge skaffede Aurora sig Oplysning om Tiderne og hvilke Veje, Kongen plejede at vælge til sine ensomme Ridt.

Efter flere mislykkede Forsøg lykkedes det hende endelig at træffe Kongen paa en smal Skovvej ved Würgen. Han kom netop til Syne ved en Drejning af Vejen, opdagede straks, hvem han havde for sig og studsede.

Aurora Königsmark steg ud af Vognen for at hilse paa Kongen.

Men denne tog blot Hatten af, bøjede sig og pressede sine Knæ i Hestens Flanker. Dyret stønnede, men lystrede, gjorde omkring paa Bagbenene og forsvandt i Galop.

Nu opgav Grevinden sit Forehavende. Ved Svenskernes Afmarch, der fandt Sted kort derefter, maatte hun ogsaa forlade Slottet Würgen. Endnu nogen Tid blev hun i Nærheden for at iagttage, men rejste saa til den prøjsiske Grænseby Tilsit. Her naaede Kammerherre Vitzthum von Eckstädt hende med nye Breve fra Kong August. Men Aurora kunde kun raade ham til at begive sig til det svenske Hovedkvarter og forsøge sin Lykke. Hun selv rejste med uforrettet Sag tilbage til Sachsen.

En svag Hævn skaffede hun sig ved at prale med, at hun var det eneste levende Menneske Karl XII havde vist Frygt.

X.

SLAGET VED KLISSOW.

Efter sin Tilbagekomst fra Togtet mod Oginski begyndte Kongen at rykke flere Tropper mod Syd ind paa polsk Territorium. Da Frosten begyndte ved Aarsskiftet, drog han med Resten af Hæren fra Kurland til Litauen.

Piper, der frygtede Forviklinger med den polske Republik, advarede forgæves. For Karl var Oginskis Røverier tilstrækkelig Grund.

Det var usigeligt, hvad Karolinerne maatte gennemgaa paa disse Marchture! Saa længe Kulden vedvarede, var Vejene fremkommelige, men da Tøvejret først indtraadte med vedholdende Regn, blev Fremrykningen besværliggjort til det yderste. Vejene var rædselsfulde, Kvartererne elendige, Befolkningen gnaven og fjendtlig. Utrættelig ilede Kongen fra Marchkolonne til Marchkolonne og hjalp, hvor han kunde. Soldaterne beklagede sig ikke, da de saa, hvordan deres høje Officerer og den unge Konge delte alle Strabadser og Savn med dem. Overalt, hvor Karl viste sig, lyste Glæden paa Karolinernes Ansigter.

Kvarterene ved Rossijeni-Tauroggen holdt Hæren skadesløs for alle Genvordigheder.

* *
*

Den polske Rigsdag splittedes imidlertid paa Grund af en forgræmmet Magnats Veto; det var tilstrækkeligt til at ophæve alle Beslutninger. Saaledes var den polske Lovgivning.

For Kong August var der altsaa intet andet at gøre end

at indkalde Senatet, hvis Beslutninger ligeledes havde lovgivende Kraft. Med denne ikke saa talrige Korporation haabede han hurtigere at blive færdig. Men han tog fejl. Senatet gjorde ham de samme Bebrejdelser som Rigsdagen: Han havde brudt ‚Pacta conventa' og kaldt Fjenden ind i Landet. Ligesom Rigsdagen besluttede Senatet ogsaa at afsende et Gesandtskab til Svenskekongen. For i hvert Fald at komme dette Gesandtskab i Forkøbet sendte August Kammerherre von Vitzthum til Aurora Königsmark med Breve til Karl XII og Piper. Sendebudet traf allerede Grevinden i Tilsit. Uden særlig Møje lykkedes det hende at overtale den ærgerrige Hofmand til selv at rejse til det svenske Hovedkvarter.

Karl XII hørte altid hurtigt gennem Familien Sapieha og andre misfornøjede Polakker om Tingenes Tilstand i Warszawa. Han laa nu paa Slottet Bjelowice, ikke langt fra Rossijeni og ventede blot paa Foraaret for at kunne fortsætte Fremrykningen i Polen. Herhen, til Bjelowice, kom den sachsiske Kammerherre og lod sig først melde hos Grev Piper. Denne behandlede Afsendingen meget køligt. Han havde vel imidlertid overbevist sig om, at den unge Konge ikke havde helt Uret i sin Opfattelse af Tingenes Stilling.

Da Karl til sædvanlig Tid opsøgte ham for at afgøre forskellige Regeringsanliggender, berettede Piper om den sachsiske Kammerherres Ankomst.

»Det vilde maaske være rigtigt,« mente han, »i det mindste at læse den polske Konges Brev..... Skrivelsen, som denne Herre vilde overrække mig, har jeg ikke modtaget..... Jeg vilde først indhente Eders Majestæts Tilladelse.....«

»I behøver ikke modtage det..... Vi vil ogsaa uden det kunne læse det!«

»Maaske tilbyder den polske Majestæt at give Afkald paa Tronen?« svarede Piper, der ikke forstod, hvad Kongen mente.

»Det er mig ganske ligegyldigt, hvad han tilbyder, kære Piper! Jeg har i Sinde at handle, men ikke at forhandle!«

»Ganske vist, Eders Majestæt..... men.....«

»Lad den sachsiske Afsending hente!« afskar Karl alle Indvendinger.

Piper ringede. Kabinetssekretær Hermelin kom fra Værelset ved Siden af og modtog Ordre til at bringe Herr Vitzthum for Hans Majestæt. Karl gav imidlertid nogle Underskrifter.

Hermelin kom snart tilbage med Sachsernes Sendebud. Paa hans Ansigt spillede et hoverende Smil, men det veg dog straks for et Udtryk af uforstilt Frygt, da han havde set Kongen i Ansigtet.

»Hvor er Herrens Pas?« Karl spurgte paa Tysk i en høflig Tone.

»Mit Pas, allernaadigste Majestæt?..... Ak ja! Jeg troede.....«

»Hvad troede Herren?«

»Brevene fra min naadige Herre syntes mig at være tilstrækkeligt Bevis.....«

»Man kommer i Arrest, naar man rejser uden Pas!« sagde Karl tørt.

»Jeg er dog Ambassadør..... jus gentium foreskriver.....«

»Folkeretten, min Herre, er som en Staalklinge..... Man kan bøje den og bryde den..... som Eders naadige Herre adskillige Gange har gjort.«

»Men Brevene, Majestæt!«

»Dem skal man nok befri Eder for!« Karl vendte ham Ryggen. »Den Herre kommer til Riga paa Fæstningen,« befalede han.

Hermelin førte den sammenbrudte Hofmand ned til Vagten. Her blev alle Papirer taget fra ham, hans Bagage blev gennemsøgt og derefter fik han anvist et Taarnværelse med tilgitrede Vinduer. En Trøst var det, at han fik bragt Mad og Drikke fra Kongens Taffel.

Straks efter Fængslingen bragte en Livdragon et Stykke Flæskesteg paa Sølvservice og en Flaske Rhinskvin.

»Hovedet vil ikke blive hugget af Monsieur,« trøstede Karolineren godmodigt. Han var en forløben Student fra Greifswald.

»Næ, næ, min bedste..... men mine Breve.....«

»Dem har vor Rex netop læst ved Bordet..... og han har let skrækkeligt derover!«

»Naa da.....«

Nu kunde man vente det polske Gesandtskab, som Karl mistænkte, fordi han ikke med Urette formodede, at det kun vilde vinde Tid. Derfor kom det ham meget tilpas, da den nye litauske Kronfeltherre Viesnoviecki forsøgte forskellige Fremstød mod Kovno, hvor Oberst Hummerhjelm overvintrede med sin lille Stridsmagt. Hummerhjelm selv havde det Uheld ved en Skærmydsel at falde i Hænderne paa Polakkerne. Med denne »Sejr« lod Viesnoviecki sig nøje og drog mod Vilna. Karl XII beordrede Generalerne Mörner og Stenbock derhen med nogle Tropper. De tog den litauske Hovedstad ved en Overrumpling.

Stenbock var ikke særlig lykkelig over Felttoget til Polen. Nu som før ansaa han Czarens Underkastelse for den vigtigste Opgave.

»Jeg kan,« skrev han fra Vilna til sin Familie, »intet Nyt meddele Eder, da vi er over tredive Mil fjernede fra Kongen. Nogle taler ganske vist om Fred, men andre igen om en langvarig Krig. Jeg anser den sidste Efterretning for mest troværdig, thi en Fred vilde være for gunstig for Fædrelandet.....«

I sine Handlinger lod Stenbock sig ikke lamme af Tvivl. Efter at have tilføjet Viesnoviecki endnu et føleligt Nederlag, blev han i Omegnen af Vilna, indtil Kongen tilkaldte ham til det afgørende Slag. Det er højst rimeligt, at Stenbock var paavirket af sin Svigerfader Bengt Oxenstjernas Gammelmandsbrummen. Denne sendte ved Paasketid Kongen et omfangsrigt Memorandum, der i flere Henseender prises som et Mønster paa Statsklogskab. Dog sagde han deri intet, som ikke allerede var Karl XII nøje bekendt.

Saa snart Sne og Is var smeltet, og Østenvinden nødtørftigt havde tørret Vejene, brød Kongen op med Hæren. Njemen blev overskredet og Marchen fortsat mod Grodno, hvortil de polske Afsendinge allerede var ankommet. Hovmodige insisterede de først paa et bestemt Ceremoniel, forlangte at blive afhentet i Stadsequipager, Senatorer skulde modtage dem o. s. v.

»Senatorer har jeg ikke med i Lejren,« erklærede Karl den hændervridende Piper, »men prøvede Generaler og Officerer i Mæng-

de. Polakkerne bliver nødt til at stige til Hest, hvis de vil herhen..... eller gaa til Fods..... hvis jeg blot kan vente saa længe!«

Piper oversatte Kongens Tilkendegivelse for den polske Kammerherre von Sacken. Efter længere Forhandlinger frem og tilbage, erklærede Gesandterne sig tilfredse. Karl var imidlertid marcheret videre. I Dlugowice lod han rejse et prægtigt Telt og sendte Generalløjtnant von Liewen med Drabanterne for højtideligt at afhente Polakkerne.

Med klingende Spil og flyvende Faner præsenterede Garden Gevær for Republikkens Afsendinge. I sit Telt modtog Kongen Gesandtskabet i Nærværelse af Grev Piper og fire Generaler. Han selv bar sin simple blaa Frakke, høje Støvler, Læderbukser og ikke særligt nye Musketerhandsker af Elgskind. Et ildevarslende Smil spillede om hans Mund, da han saa Polakkernes brogede Silkedragter, deres Sølvrustninger, krumme Sabler og det Hovmod, de aabent bar til Skue.

Grev Lipski, en af August den Stærkes Tilhængere, holdt en Tale paa Latin. Piper svarede kort, ligeledes paa Latin. Næsten haanligt klang hans afmaalte Ord. Han havde faaet nok af Polakkernes opblæste Væsen og deres Ceremoniel.

Kongen udvalgte nu de Diplomater, der i de næste Dage skulde føre Forhandlingerne med den polske Delegation. Denne blev det betydet at følge Armeen paa Marchen. Enten de vilde eller ej, maatte de føje sig. Deres Formaal, at sinke Fremrykningen, opnaaede de altsaa ingenlunde.

Ved Forhandlingerne viste det sig, at Polakkernes Fordringer ikke var langt fra at være latterlige: Den svenske Hær skulde uopholdelig forlade Republikens Territorium, erstatte alle Skader og endvidere omgaaende tilbagegive de i Dünamünde erobrede Kanoner, der var en Gave fra Republiken til August den Stærke.

Svenskerne drømte ikke om at opfylde en eneste af deres Fordringer, men forhandlede videre. Til sidst kom Polakkerne indbyrdes i Strid og gik løs paa hverandre med Sablerne.

Nu havde Karl nok af deres Snak og vægrede sig ved at se Gesandterne mere.

* *
*

Uafbrudt trængte Svenskehæren videre frem og besatte i Slutningen af Maj Hovedstaden Warszawa uden at løsne et Skud. Karl ønskede frem for alt at forhandle med den polske Kardinal-Primas Radziejovski, med hvem han havde ført en livlig Brevveksling. Kongen vidste, i hvor høj Grad Kirkefyrsten hadede den polske Konge. Ganske vist havde Radziejovski aldrig svaret paa Karls Spørgsmaal angaaende Augusts Abdikation, men det kunde være Forsigtighed. Imidlertid viste det sig, at der behøvedes gentagne og indtrængende Opfordringer, før Kardinalen bekvemmede sig til at vise sig for Svenskekongen.

Større Modsætninger kan man daarligt tænke sig end den spinkle, simpelt klædte Konge og den velnærede Kardinal i sin røde Robe. Kongen modtog Radziejovski i sit Telt. Kun Grev Piper og Hertugen af Holsten var til Stede.

»Polen er et rigt Land,« tiltalte Karl den Gejstlige paa Latin, som de begge talte. »Paa den Strækning, vi nylig marcherede, har vi fundet saa megen Sæd, at ti Tusind Mand sikkert kunde leve deraf i nogle Maaneder.«

»Aa..... De svenske Soldater vil faa det godt i Polen,« svarede Kardinalen med en bred Latter, »Føde er her nok af..... Husly behøver de ikke om Sommeren..... og om Vinteren kan man jo varme op med glødende Kanonkugler, hvis jeg er rigtigt underrettet?«

»Og hvordan staar det til med min menedsvorne Fætters Tronafsættelse?«

»Derom kan der dog ikke være Tale, Eders Majestæt!«

Karl var som forstenet.

»Eders Eminence kender dog min urokkelige Vilje!«

»Ganske vist, Eders Majestæt, men min Fuldmagt strækker sig

ikke saa vidt, at jeg kan indkalde Rigsdagen, der alene kan foretage Kongevalget.....«

»Men Eders Eminence er dog af samme Mening som jeg, at der ikke kan blive Fred, før der er valgt en Konge, med hvem en vedvarende Fred er mulig?«

»Kong August har fortrudt!«

»Hvad har han fortrudt?« Karl trak foragteligt paa Munden.

Radziejovski tog en Skrivelse fra August frem, i hvilken denne beklagede sin letsindige Forbindelse med Danmark og Rusland og bad Kardinalen, sin Ærkefjende, om Hjælp. Den var affattet i saa ydmyge og ydmygende Ord, at Karl med synlig Væmmelse lagde Brevet fra sig.

»Mit velmente Raad,« sagde Radziejovski, »er at være forsigtig! Vor Konge vil for enhver Pris undgaa Kamp og udmatte Eders Majestæt med evindelige Marchture..... Han har endnu Tilhængere i stort Tal..... og hvis jeg gaar ind paa Eders Majestæts Forslag, paadrager jeg mig den polske Nations Uvilje, om Lykken, hvis Luner er vankelmodige, skulde vende sig mod Eders Majestæt. Mit Raad gaar altsaa ud paa.....«

»Mascula consilia.....« faldt Karl ham i Ordet.

»Credat Majestas Vestra..... quod nostra consilia sint prudentia — Eders Majestæt kan sikkert tro, at vort Raad er klogt!«

»Sed timida — Men fejgt!« fuldendte Kongen. Han indsaa, at det var umuligt at komme videre med den tvetungede Præst og afbrød snart Samtalen.

* *
*

Piper forhandlede i de følgende Uger videre uden synligt Held. Men han gav ikke op. Som Repræsentant for Kongen, der bibeholdt sin enkle Levevis, foranstaltede Ministeren prægtige Fester. Den listige Arvid Horn og Otto Wellingk maatte ogsaa føre stort Hus. Sapieha, Tarlo, Leszczynski, Stormarskal Bielinski, Palatin To-

vianski, Poniatovski og mange andre af Augusts Fjender spiste og drak med Svenskerne. Baller og Havefester vekslede med Gæstebud, til hvilke den franske Traiteur Poireaus raffinerede Lokale blev foretrukket. Ved disse Lejligheder erfarede Svenskerne mangt og meget, der var værd at vide.

Kong Augusts Modstandere forraadte den mindste af hans Bevægelser. Han var flygtet til Krakau under Karls Fremrykning. Der lykkedes det ham at samle en polsk Arme paa otte Tusind Riddere under Feltherren Lubomirski. Fra Sachsen hidkaldte han tyve Tusind Mand, trods sin Ed paa ‚Pacta conventa', ifølge hvilken han aldrig maatte kalde mer end seks Tusind Mand til Polen.

En smuk Juniaften var svenske og polske Herrer indbudt hos den franske Gesandt du Héron. Arvid Horn vandrede i Haven med den unge Komtesse Tarlo, sagde hende forelskede Komplimenter og bragte umærkeligt Augusts Tronafsættelse paa Tale.

»Jeg ved ikke, hvor længe jeg endnu vil faa Lejlighed til at sige, hvor jeg tilbeder Komtessen,« hviskede han.

»Oh..... comme vous êtes ridicule!«

»Slet ikke!..... Men vi drager snart i Krig for at slaa Kong August. Saa kommer jeg tilbage for at gøre Grev Tarlo et Spørgsmaal.«

»Hvilket?«

Horn saa sig om, om der var nogen i Nærheden. Saa kyssede han den lille.

Hun sitrede i hans Arme.

»Hvor længe vil I saa blive?« spurgte hun.

»Indtil Polen har valgt sin ny Konge.....«

»Det kan vare længe.....«

»Hvordan det?«

»Hvad er I Svenske dog for Bjørne!« Komtessen lo lystigt. »I tror, at vi vælger en ny Konge, fordi Eders Herre vil have det? Der tager I slemt fejl!«

»Saa?« Arvid forsøgte at tirre ved spodsk Modsigelse.

»I tager ganske fejl, naar I tror, vi vil have en Sobieski eller

Leszczynski til Konge. Os passer en svag Konge bedre end en stærk ..... og August er meget svag, saalænge han ikke har slaaet Eder.....«

»Og det vil ikke ske, Komtesse!«

»Forhaabentlig ikke..... For slaar han Eder, bliver vi aldrig af med hans Sachsere. Saa kan han skalte og valte efter eget Forgodtbefindende..... afskaffe Adelens Friheder.....«

»Det vilde jo være frygteligt!«

»Terrible! N'est-ce-pas?«

Arvid Horn lukkede den lille Plapremund med et Kys. Om sin Viden forraadte han intet af Grunde, som først mange Aar senere blev aabenbaret.

Efter at der en hel Maaned var blevet forhandlet, danset, flirtet og snakket, kom Efterretningen om den sachsisk-polske Hærs Fremmarch under Augusts Anførsel. Nu kunde Karl ikke tøve længere, selv om han gerne havde afventet Forstærkningerne, som var undervejs: Stenbock og Mörner fra Vilnakanten og Feltmarskal Gyllenstjerna med tolv Tusind Mand fra Pommern.

Altsaa brød han op med sin lille Hær for at slaa Fjenden.

* *
*

I smaa Dagsmarcher naaede Svenskerne Kielzy, hvor de blev staaende for i det mindste at afvente Stenbock og Mörner. Fra Meijerfelts Ryttere kom der imidlertid Efterretning om, at August ikke var langt borte.

»I Morgen tidlig bryder vi op,« bestemte Kongen, da han afgav sine Befalinger.

Forgæves forsøgte Piper, Nieroth og selv Rehnskjöld, der ellers sagde ja til alt, at holde Kongen tilbage. Karl vægrede sig. Da blev Stenbock meldt. Som han gik og stod, støvet og forsvedt, var han ilet forud for sine Tropper for at melde Kongen sin Ankomst.

»Aha, Måns Bock!« Karl var synlig oplivet, rystede Vennens

Haand. »I kommer som kaldet for at beneventere min menedsvorne Fætter. Det bliver en varm Dag.«

»I Dag var det allerede varmt nok, Majestæt!« Sommeren 1702 var virkelig usædvanlig varm.

»Det er kun godt, naar det er rigtig varmt, saa tørrer Sumpene nogenlunde ud, saa Kavaleriet kan komme igennem!«

»Det skader heller ikke, at Rytterne engang faar lært at svømme, Eders Majestæt!..... Mörner er for øvrigt kun en Dagsmarch herfra.«

»Godt!..... Altsaa i Morgen, Lurifax!«

»Helst ikke i Morgen, Eders Majestæt!«

»Hvorfor?«

»I Overmorgen er det et Aar siden, vi gik over Düna!..... Hvordan skal Skoledrengene kunne huske det, naar Eders Majestæt ikke vil regulere Eders Bedrifter en Smule efter Kalenderen?« Den fiffige Stenbock vilde blot opnaa en Hviledag for sine Tropper.

Piper og Rehnskjöld, de to Modstandere, saa stjaalent paa hinanden.

»Ellers er der vel intet, Majestæt?« spurgte Piper.

»Vi marcherer i Overmorgen.....« sagde Karl lidt efter. Han havde nu Lyst til at sludre med sin ‚Lurifax' og affærdigede sine Raadgivere.

»Har I noget Ønske, Måns Bock?« spurgte han, da de var blevet alene.

»Et Bæger Snaps og en Pibe Tobak, Eders Majestæt! Vi har smøget Bøgeblade, og af de søde, polske Liqueurer faar man ligefrem Kvalme!«

Karl lo og lod en Page bringe det ønskede.

Stenbock satte sig lige over for Kongen, der havde smidt sig paa sin Feltseng.

»Har I allerede truffet Bekendte, Måns Bock?«

»Posse og nogle Oberster.....«

»De giver vel ondt af sig, fordi vi blev over en Maaned i Warszawa?«

»Der bliver altid skældt og smældt, Majestæt..... men jeg forstaar heller ikke, hvorfor Majestæten ikke forhindrede Lubomirskis Forening med Sachserne. Man havde dog let kunnet slaa dem hver for sig.....«

»Tænk Jer engang om, Måns Bock!«

»Ganske vist er der vel ikke meget at frygte fra Polakkerne.....«

»Netop derfor!« faldt Karl ham ivrigt i Ordet. »Mig er det om at gøre, at den polske Kronarmé i det mindste en Gang har staaet imod os i Slagmarken. Lubomirski skal bekende Kulør!«

»Ja, nu forstaar jeg, Eders Majestæt!..... Det er klart!..... Men hvorfor lader Eders Majestæt aldrig falde et Ord derom til andre end mig?«

»Fordi Herr Generalmajoren har bevist, at I kan tie!«

* *
*

Mörner kom virkelig den følgende Dag, og Karls Hær voksede til tolv Tusind Mand. De allierede var dobbelt saa talrige og stod i en fortræffelig Stilling ved Landsbyen Klissow. Fronten var beskyttet af Sumpe og Flanken af Skove.

Karl XII tøvede ikke. I Slagorden, to Træfninger efter hinanden, Kavaleri paa Fløjene, Infanteriet i Midten, førte han sin lille Hær gennem en Bøgeskov mod Fjenden. Da de var kommet gennem Skoven, saa Svenskerne den sachsiske Lejr foran sig. Ufremkommelige Sumpe skilte Modstanderne.

Kongen red forud paa Recognoscering.

Nu livede Sachserne op. Deres Artilleri begyndte at give Ild, om ogsaa uden Held, da Afstanden endnu var for stor.

Lynsnart fattede Karl sine Beslutninger. Behændigt bragte han ved Frontforandring sin Hær forbi de sværeste Forhindringer og tvang derved Sachserne til at foretage en tilsvarende Evolution, der imidlertid ikke bragte dem nogen Fordel.

Klokken to sendte Kongen sin Generaladjudant Dücker til Hertugen af Holsten, der kommanderede den venstre Fløj.

»Hans Majestæt befaler uopholdeligt at attaquere den polske Kronarmé,« meldte Gustav Dücker.

Den unge Hertugs Øjne lyste. Ham blev Æren for det første Angreb tildelt.

Han hævede sin Kaarde.

Bag ham stampede de skaanske og smaalandske Rytteres Heste utaalmodigt i Jorden. Sachsernes matte Kanonkugler, der kom skraat bagfra, pløjede Jorden op. Der langt borte saa man de polske Ridderes skinnende Pansere og Husarernes lysende, brogede Snorefrakker.

»Fremad! Hug ind, Gossar!« raabte Hertugen og sprængte frem, men sank i samme Øjeblik af Hesten med en Stønnen. Hans Ryttere sprængte forbi ham ind paa Fjenden, medens Dücker og Oberstløjtnant Skyttenhjelm bragte den saarede Hertug til det nære Skovbryn.

Otto Wellingk overtog Befalingen af den venstre Fløj. Polakkerne holdt ikke engang Stand mod det første Angreb, men flygtede rædselsslagne og forsvandt fra Slagmarken.

Men nye Fjender dukkede op. Sachsiske Ryttere, ført af Flemming, angreb Wellingks Ryttere, men kom derved ind i Kalmar-Regimentets Ildlinie og veg i vild Flugt.

Den svenske Midte arbejdede sig fremad gennem det sumpede Terræn. Kongen havde ikke uden Grund prist den voldsomme Varme, man kunde nu komme næsten tørskoet gennem Moradset. Heller ikke det sachsiske Fodfolk kunde holde Stand mod Svenskernes Voldsomhed. Det blev snart kastet tilbage af Regimenterne Upland, Kalmar og Smaaland. Overalt saa man Sachserne i deres skarlagenrøde Frakker forsvinde gennem Sumpenes mandshøje Siv.

Sachsernes samtlige Artilleri, 22 Tolvpunds og 26 Trepunds Kanoner, faldt i Svenskernes Hænder, et velkomment Bytte, da Karl intet Skyts havde bragt med.

Under Kampene paa den venstre Fløj og i Midten var det lyk-

kedes Feltmarskal Steinau at omringe Svenskernes højre Fløj med en stor Del af det sachsiske Rytteri. Men Rehnskjöld opdagede i rette Tid Faren og ilede med Drabanterne og Livdragonerne imod Feltmarskallen. Ogsaa her blev Sachserne slaaet.

Efter fire Timers forbitret Kamp var Sejren vundet. En Forfølgelse af de flygtende Sachsere ansaa Kong Karl for lidet hensigtsmæssig i Betragtning af Troppernes Udmattelse. Karolinerne bemægtigede sig nu Sachsernes Tros, der for Størstedelen var blevet tilbage i Sumpene. August den Stærkes Telt, hans Sølv og Krigskassen og den russiske Gesandts Vogn med 12000 Rigsdaler i Sølv blev Svenskernes Bytte.

Svenskerne mistede henved tusind Mand, døde og saarede; Sachserne omtrent det dobbelte, foruden halvandet Tusind Fanger.

* *
*

Efterretningen om Hertugen af Holstens Død traf Karl XII haardt. Allerede under Slaget havde han erfaret, at Hertugen var saaret. Da Dücker bragte Sørgebudskabet, fyldtes Karls Øjne med Taarer.

»Led han meget, Dücker?« spurgte han med hæs Stemme.

»En Falkonetkugle traf Hans Højhed i Ryggen.....«

Karl gjorde en hjælpeløs Bevægelse med Armene.

»Havde han sit Harnisk paa?« spurgte han saa.

»Ja vel, Majestæt!«

»Ja, ja..... det er godt! Ellers havde min Farmoder skændt paa mig!«

Tung i Sindet red Kongen over Slagmarken. Undervejs traf han Magnus Stenbock i Samtale med nogle sachsiske Damer, der havde opholdt sig i Lejren.

Karl løftede Hatten og smilede forlegent som altid, naar han maatte tale med Damer. Først Stenbocks Holdning gjorde dem op-

mærksomme, saa de i den unge, tarveligt paaklædte Herre genkendte den svenske Konge.

En Obersts Frue nejede dybt og bad om Naade.

»Damerne vil i Morgen under Beskyttelse blive ledsaget til den schlesiske Grænse, Herr Generalmajor!« sagde Karl til Stenbock.

»Som Eders Majestæt befaler!«

»Har I Tid?«

»Naturligvis, Eders Majestæt!«

Endnu engang hilste Karl paa Damerne med næsten overdreven Venlighed og red saa videre med Stenbock.

»Frederik er død, Måns Bock!« begyndte han, da de var udenfor Damernes Hørevidde.

»Rygtet var mig bekendt, Majestæt!..... Min dybtfølte Deltagelse!«

»Jeg havde gerne gjort ham til Konge i Norge!«

»Eders Majestæt har mange Kroner at give bort!«

»Arvid Horn og Posse er alvorligt saarede.«

»Mange maa bløde for Sverige, Eders Majestæt!..... Ogsaa Ritmestrene Ahlefeldt og Jägerskjöld er døde..... Kaptajn Oliveblad og den lystige Silverhjelm fra Drabanterne.....«

Karl svarede intet, saa ikke paa Stenbock.

»Mörner,« fortsatte Greven ubekymret, »fortalte mig før, at han har mistet sin Søn.....«

»Kornetten?«

»Ja, ham, der blev forbigaaet ved sidste Avancement.....«

»Det er afskyeligt!«

»Ja!«

»Sig mig hellere, hvad I mener om Bataillen!«

»Der blev manoeuvreret gloriøst..... Eders Majestæt har lært meget siden Narva.....«

»Hm!«

»Men..... Czaren har sikkert ogsaa lært.....«

»Hvad vil I sige dermed?« Karl saa spodsk paa Dalkarlen.

»Patkul er hos ham nu!«

Stenbock saa, at Kongen blev hvid af Raseri.

»Jeg kan dog ikke gøre for det, Majestæt!«

»Nej, nej, min kæreste Lurifax!« Karl rakte forsonligt Vennen sin Haand. Men han gik ikke nærmere ind paa Hentydningen til Czaren.

Det begyndte at blive mørkt. Her og der flammede Vagtbaal. Kongen red fra Bataillon til Bataillon, fra Eskadron til Eskadron, overalt hilst af sine Karolineres Jubel.

En begyndte Tedeum, begejstret stemte flere i, og snart tonede Lovsangen over hele Slagmarken.

* *
*

Kong August flygtede med Resterne af sin Hær til Krakau, ganske vist fik han Forstærkning fra Sachsen. At han alligevel ikke bedømte sin Stilling særlig optimistisk, fremgaar af et Brev til hans Fjende Radziejovski, hvori han vemodigt beder om Mægling: »Kronarmeen,« hedder det deri, »flygtede straks ved det første Angreb en Mil bort, og mine Sachsere nærede større Frygt for den end for Svenskerne, da de indbildte sig, at Polakkerne vilde falde dem i Ryggen. Polakkerne derimod troede, jeg var i Ledtog med Svenskerne, og at vi vilde overfalde dem og hugge dem ned. Den ene mistænkte den anden, og det har hidført Ulykken.....«

XI.

SPILLET OM POLENS KRONE.

En Afgørelse bragte Slaget ved Klissow ikke. Endnu i Aarevis var det ulyksalige Polen Tumleplads for fjendtlige og allierede Hærskarer. Den polske Højadel svømmede imidlertid i en Syndflod af Forræderi, Proklamationer, Adresser, Løgne, Rigsdage og Modrigsdage.

Kong August kæmpede med alle Midler for sin Krone. Hans Forbundsfælle, Czaren, viste sig snart varm, snart kold, engang hjalp han, en anden Gang trak han Hjælpen tilbage, som det nu tilfældigt passede med hans egne Planer. Medens Karl XII med urokkeligt Stivsind arbejdede paa August den Stærkes Tronafsættelse, tog Czaren den ene Provins efter den anden fra ham, Ingermanland, Estland, Livland og en Del af Finland. Karl bekymrede sig foreløbigt ikke derom. Han forfulgte August. Men denne lod det ikke komme til noget afgørende Slag. Ganske vist tilkæmpede Svenskerne sig hist og her spredte Sejre over Sachserne og Polakkerne, men den afgørende Sejr lod vente paa sig.

* *
*

Snart efter Slaget ved Klissow tog Karl Fæstningen Krakau med Storm. Magnus Stenbock blev Guvernør.

»À présent,« skrev han ved den Lejlighed til sin Hustru, »je suis le gouverneur et le diable de la ville de Cracovie. J'en tire pour le Roi 60,000 écus, outre les vivres et cela est exécuté en deux jours.....«

Kongen havde paa den Tid et farligt Uheld, han styrtede med Hesten og brækkede et Ben. Ved Efterretningen derom udbredte August det Rygte, at Karl XII var død. Der opstod Forvirring, men snart var Svenskekongen atter i Virksomhed. »Den lille Skavank, jeg har faaet i Benet, er allerede kureret,« skrev han som Efterskrift i en Nytaarshilsen til sin yngre Søster.

Det var ikke saa meget Kampen mod Fjenden som Vanskeligheder ved Forplejningen, der tvang Karl til at fordele sine Troppestyrker. Han glædede sig over den billige Krigsførelse i Fjendeland, saadan betragtede Svenskerne den polske Republiks Omraade, trods alle Diplomaternes og Kongens modstridende Forsikringer. I et af hans Breve til Stenbock hedder det: »..... man maa tvinge Polakkerne til at følge os nolens volens, eller vi maa klemme dem saadan, at de ikke saa hurtigt skal glemme, at Måns Bock har været hos dem. De Landsbyer, som er anvist Kronarmeen, maa I ikke skaane, men blot requirere det nødvendige for Armeen, saa der ikke bliver noget tilovers for de andre. I maa, Herr Generalmajor, anvende al Eders Flid paa at udpresse dem, saa godt I formaar, og skrabe det mest mulige sammen for Armeen. Saa skal I atter komme hertil og vise Lublinerne Eders store Skæg.«

I Foraaret 1703 slog Karl Sachserne, der blev ført af Steinau, ved Pultusk. Saa belejrede han Thorn. Imidlertid førtes Forhandlingerne videre med Kardinal Radziejovski og Augusts andre Fjender, uden noget væsentligt Resultat. Det var, som den lille Komtesse Tarlo havde forsludret sig: Polakkerne vilde ikke have en ny Konge, hvis Magt beroede paa svenske Bajonetter. Desuden var de indbyrdes langtfra enige. Radziejovski handlede altsaa i nøje Kendskab til sine Landsmænd, naar han stadig tøvede med at foretage noget afgørende Skridt.

Karl XII var i sit rette Element, sloges med de polske Strejfkorps og overvaagede Forberedelserne til Belejring af Thorn. I Teltet, hvori han sov, kunde man hver Uge grave et Antal Kugler op. Da han en Dag for at opmuntre sine Karoliner deltog i Skansearbejderne i Løbegraven, rev en Kanonkugle Faskinen ud af hans Haand.

Han foretog de vildeste Ridt til fjerntliggende Afdelinger. I urokkelig Tillid til Gud og i Forvisning om, at intet ondt kunde tilstøde ham, jog han gennem Polens øde Skove med faa Ledsagere, lo ad Advarsler, sov et Par Timer, indhyllet i sin Kappe under et Træ, og videre gik det. De to og tredive Mil til Dirschau tilbagelagde han paa to Dage, et Besøg hos Rehnskjöld, der laa endnu længere borte, gjorde han paa lige saa kort Tid.

Om Efteraaret faldt Thorn. Derefter lagde Karl sine Tropper i Vinterkvarter i Egnen ved Danzig. Han selv blev i den lille By Heilsberg. »..... vi ligger bare i Kvarter nu og lurer paa,« skrev han til Ulrike Eleonore, »at den skønne Vaar skal komme igen. Drabanterne og Hofstaten, som ligger her i Heilsberg, diverterer sig nu med Baller og Assembleer med denne Stads Fruentimmer, bestaaendes af fem Personer. Drabanterne og Hofstaten har ogsaa været spændt derpaa, thi det er den første Stad, de har taget Kvarter i, siden Krigen begyndte.....«

Arvid Horn og den smidige Wachtschläger rejste til Warszawa som Kongens Afsendinge. Ved Hjælp af Augusts Breve, som Aurora Königsmark og den usalige Vitzthum havde overbragt, lykkedes det endelig at overbevise Polakkerne om Augusts skumle Hensigter. I Foraaret 1704 erklærede den polske Rigsdag derpaa Tronen for 'vacant'.

Nu var imidlertid gode Raad dyre. Om en ny Konge kunde Magnaterne ikke saa hurtigt enes. Jacob, en Søn af den store Johan Sobieski, blev foreslaaet. Ogsaa Karl XII var tilfreds dermed. Men August hørte om Planen og lod Prinsen anholde paa neutral schlesisk Grund og bringe til Sachsen.

Om Sommeren blev derfor i Stedet for Prins Sobieski den unge Stanislaus Leszczynski valgt til Konge.

August den Stærke gav ingenlunde op. Medens Karl efter Kongevalget rykkede mod Lemberg for at belejre denne »uindtagelige« Fæstning, drog August fra Vest mod Warszawa og besatte Byen uden at støde paa særlig Modstand. Arvid Horn faldt ved denne Lejlighed i Fangenskab. Stanislaus Leszczynski undgik med Nød

og næppe den samme Skæbne. Paa Flugten blev hans yngste Datter, Maria Leszczynska, glemt i Farten og kun ved et Tilfælde fundet igen. Dette Barn blev senere som Ludvig XV's Gemalinde Dronning af Frankrig.

Karl XII, der i en Haandevending havde erobret Lemberg, kom tilbage i Stormmarch, men fandt Reden tom. August var allerede draget mod Vest og havde paa vanlig Vis delt sin Hær. Karl holdt sig lige i Hælene paa ham. Paa ti Dage tilbagelagde han Vejen fra Weichsel til Oder. Her naaede han endnu en Del af den sachsiske Hær ført af Schulenburg, slog den ved Punitz og trængte den over Oderen. Saa lagde han sig i Vinterkvarter i Egnen omkring Rawitsch.

* *
*

Den barske Østenvind peb stadig over det polske Land, skønt det allerede var blevet Marts, og Solen i Middagstimerne smeltede Sneen fra Tagskæggene.

I den lille By Rawitsch herskede i disse Dage et ualmindeligt Røre. Kong Stanislaus havde besøgt Svenskekongen. Den ene Fest havde afløst den anden til Ære for det unge polske Kongepar. Arvid Horn, der for nylig var blevet udvekslet med General von Allart og var kommet til Rawitsch, havde forlovet sig med Ingeborg Törnflycht, Grevinde Pipers Søster. Snart skulde Brylluppet fejres.

»Naa, gamle?« hilste Grev Stenbock Drabanternes Kaptajnløjtnant, da han mødte denne paa Gaden i Rawitsch.

»Har I set Kongen, Grev Magnus?« spurgte Horn som Svar.

»Han er vred paa mig..... fordi jeg har givet Kommandanten i Lemberg en Lussing.....«

»Galecki?«

»Ja, ham.....! Jeg var gal paa ham..... allerede fra Stockholm.....«

»Kongen tænker ædelt!« Horn lo tvetydigt.

»Cæsar nøjedes ikke med at give Vercingetorix en Lussing.....«

»Men Gideon von Maxibrandar gjorde ikke saadanne Ting som I, Grev Magnus!«

»Hvem er nu det?«

»Helten i vor Konges sidste nye Yndlingsbog..... en eventyrlig Ridder, nyligen echapperet fra Kong Artus Taffel..... eller saadan noget lignende!«

»Det kalder jeg Nyheder.....! Maa man ønske Eder til Lykke? Det er jo en stor Ære at gifte sig ind i Grev Pipers Familie!« spottede Stenbock.

»Chacun a sa chacunière, gamle Dreng!«

»Ja vist! Og saa gaar det til Warszawa for at salve Ulykkesfuglen.....? Der agter I formodentlig at forestille Eders Gemalinde for den smaa Tarlo?«

»Hvad ved I derom?«

»Tilsyneladende..... for meget. I behøver ikke blive graahaaret af den Grund, Horn..... Men det gør mig oprigtigt ondt for Stanislaus!«

»Det er ikke lutter Fryd at staa i vor rørige Konges Gunst, Grev Magnus! I kan ogsaa tale med derom!«

»Jeg maa atter og atter beundre ham, Arvid! Intet formaar at bringe ham ud af Ligevægt..... For nylig brændte et Par Dusin Huse ned her i denne Lusserede. Han maatte naturligvis hjælpe ved Slukningen, da det som bekendt ikke gaar uden ham, og derved faldt en Bjælke ned over Hovedet paa ham. Alle stivnede af Rædsel, og ingen havde Aandsnærværelse til at gribe ind. Men han stod straks op igen, lo og hjalp videre med Slukningsarbejdet. Skader intet, sagde han..... som sædvanligt..... Skader intet!«

»Han er lykkeligst, naar han kan ligge og slaas med de polske Ryttere.....«

»Ak ja! For to Aar siden var jeg med..... dengang, da Kammerpagen Klinkowström fik tre Pile gennem Armen..... Paa et hængende Haar var vor Rex omkommet. To Gange styrtede den gamle Krikke Naseweis, men begge Gange fik han den atter paa Benene og havde selv ikke faaet en Skramme.....«

»Soldaterne tror, han er kuglefast!« mente Arvid Horn og lo.

»Og I bestyrker ham yderligere i den Slags Daarskaber!«

»Ikke Tale om!«

»Det har han jo selv fortalt mig, men det er længe siden!«

»Maaske har han en Skytsgudinde?« Horn lod sig ikke forbløffe.

»Saa er det sikkert Tyche, Gudinden for det lykkelige Tilfælde!«

»Lad os hellere sige Ate, Forblændelsens Gudinde.....«

»Si l'on parle du loup,« hviskede Stenbock.

Kongen kom ned ad Gaden, uden Kappe, kun iført sin sædvanlige blaa Uniform.

»Måns Bock!« raabte han paa lang Afstand.

»Majestæt!« Stenbock løb ham i Møde.

»Har I ordentlig klemt Spidsborgerne, Måns Lurifax? Kommer der Penge til Huse?«

»Nogle Hundred Tusind Dalere, Majestæt! Krigen betaler Krigen!«

»Lad blot ikke Piper høre det!«

»Det skal Horn nok fortælle ham, Majestæt!«

Arvid Horn lo lidt syrligt. Kongen blev staaende og begyndte at udspørge ham om Forholdene ved det sachsiske Hof. Stenbock, der bedre end Horn vidste, hvor Kongen vilde hen, indskød et Spørgsmaal om Patkul.

»Aa, den Kujon!« sagde Horn med en Skuldertrækning, »han har snart udspillet..... Han er General og Czarens Gesandt ..... rejser stadig frem og tilbage og forsøger at holde Kurfyrsten til Ilden, men han har tabt Terræn. — De ynder ham ikke længere i Dresden!«

»Det er jo noget ganske nyt!«

»Da han belejrede Posen, sendte han Kommandanten et Budskab..... Men vor Marderfelt svarede ham ikke. Han ansaa Patkul for et levende Lig, og det var ikke hans manière at indlade sig med afdøde Personager, sagde han til Parlamentæren, som maatte drage af Sted med en lang Næse.....«

»Hm!« Karl rømmede sig, vilde gerne have hørt mere. Men Stenbock saa ham i Øjnene, og saa tav han.

* *
*

Tyske Prinser kom til Rawitsch for at se den Mand, der havde sat hele Europa i Forundring. Fremmede Gesandter viste sig ogsaa: Zinzendorf, der paa Kejser Leopolds Befaling skulde mægle til Gunst for August, og Robinson, Dronning Annas Sendebud, der kom med lignende Hensigter. Men Karl viste Sendebudene til Stockholm. Piper maatte kun tale med dem, naar de aflagde Titlen som Gesandt. Det var i Sandhed et magert Resultat.

Arvid Horn holdt Bryllup. Kong Stanislaus vilde overvære Festen med sin Gemalinde til Ære for den Mand, hvem han i første Linie kunde takke for sit Valg. Men Horn var meget syg og kunde allerede ved Vielsen næppe holde sig oprejst.

Ved Bryllupsmaaltidet sad Kong Karl mellem det polske Kongepar og trillede forlegent Brødkugler. Han maatte vel egentlig holde Festtalen, men vidste ikke rigtig, hvad han skulde sige.

»Den Samtale, jeg nylig havde i Danzig med Radziejovski, var meget komisk, Eders Majestæt,« begyndte Stanislaus paa udmærket Svensk, som han meget hurtigt havde lært.

»Hm!«

»Madame Tovianska har uden Tvivl faaet Penge af den franske Minister!«

»Hvem er Damen?«

»Sa maîtresse..... sans doute,« indskød den unge Dronning.

Karl saa paa hende med sine straalende, blaa Øjne og fortrak Munden til et Smil. Den smukke Polakinde blev rød, Skeen sitrede i hendes Haand og klaprede paa Kanten af Sølvtallerkenen.

»Kardinalen,« forklarede Stanislaus, »spillede først den livstrætte Olding, der har set Ulykker nok og nu vil have Ro. Hverken Augusts tabte Krone eller mit svage Scepter formaaede han at støtte.....«

»Saa skulde da ogsaa.....«

»..... men til sidst erklærede han sig beredt til at foretage Kroningen i Warszawa i Midten af Juli.....«

»Saa saa!« Karl spekulerede stadig paa sin Tale.

Musikken spillede en Ryttermarch.

»C'est la paix.....« forsøgte Dronningen atter sin Lykke.

»Endnu ikke!« Karl talte Svensk, som Dronningen ikke forstod.

»Votre Majesté ne parle pas français?« spurgte hun med beklemt Stemme.

»Aldrig!«

»Jamais!« oversatte Stanislaus for sin Gemalinde.

»Hvortil har denne omtalte Dame faaet Penge af Franskmændene?« forhørte Karl sig hos Stanislaus.

»Ganske simpelt.....! Kong Ludvig ser helst, at Uroligheder i Polen varer ved i al Evighed, saa Eders Majestæt ikke kan komme Kejser Leopold til Hjælp.....«

»Han skal ikke sætte sig i Bekostning for min Skyld!«

»Fredstraktaten mellem Sverige og den polske Republik kunde det snart være paa Tide at drøfte, synes jeg.....«

»Det har jeg ikke noget imod,« svarede Karl, »men jeg underskriver ikke, før Eders Majestæts Kroning har fundet Sted!«

»Meget vel!«

Kong Karl rejste sig nu, tog sit Bæger i Haanden og lod skænke et Par Draaber Vin deri. Alle rejste sig: Kongen vilde tale!

»Skål, Grev Arvid.....! Skål, Grevinde Horn!« raabte Karl.

Man ventede, at Talen nu vilde følge. Men det syntes ikke at være Tilfældet. Den polske Dronning gik rundt om Bordet og klinkede med Brud og Brudgom. Svenskerne raabte noget forbløffet deres Skål, der blev klinket, let og raabt.

Saa bad Piper om Ordet, holdt en velformet Tale og takkede Kongen for det unge Ægtepars Ophøjelse i Grevestanden. Arvid Horn selv stod bleg med Ansigtet fortrukket af Smerter, kunde ikke røre sig og maatte bringes ud af Salen af sine Venner. I Ugevis laa han syg af Helvedsild, og da hans unge Hustru havde plejet ham,

indtil han var rask igen, maatte hun forlade ham, thi Kongen taalte kun Kvinder i Vinterkvarter.

* *
*

Efter Taflet var Kongen forsvundet. Bryllupsgæsterne var ikke kede af det.

Et Øjeblik stod Karl og lyttede ved den Bagdør, han var sluppet ud af. Musikken spillede den finske Rytterimarch. Kongen maatte tænke paa Finland, som han havde forsømt. Hævnen vilde ogsaa træffe Czaren, naar først August definitivt var sat ud af Spillet, og det kunde blot være et Tidsspørgsmaal.

Stanislaus syntes han om, men Dronningen var aabenbart temmelig paatrængende. Hvad vedkom Freden en Kvinde?

Og der stod nu igen en Kvinde foran ham og kniksede. Det var for sent til at knibe ud. Kongen smilte forlegent, gjorde en let Bøjning.

»Majestæt!« sagde Damen.

»Sara Tørne!« Kongen havde genkendt sin Ungdomsveninde. Nu var hun gift med hans trofaste Ledsager, Kammerherre von Düben.

»Breve, Majestæt, og en Gave fra Deres Kongelige Højheder..... Fru Hertuginden og Prinsesse Ulrike.....« Sara von Düben rakte Kongen en lille Pakke.

»Tusind Tak! Hvorfor har Düben ikke sagt mig noget?«

»Jeg er først lige kommet..... blev forsinket..... fandt ikke straks.....«

»Og Madame har endnu ikke talt med Düben?«

»Nej, Eders Majestæt..... det haster ikke!«

Karl betragtede Veninden, der, noget ældre end han selv, nu stod i sin fulde Blomst. Hvor havde han dog været forelsket i de blonde Fletninger, som nu à la mode var skjult under et Uhyre af en Hat. Hvor ofte havde han ikke trykket den hvide Haand paa sin kejtede Drengemaner?

»Sara!« kom det hæst fra hans Læber.

»Majestæt?« Fru von Düben lo lidt spottende. Hun var meget sikker.

»I har ikke engang givet mig Haanden, Sara!«

»Min Konge har ikke givet mig Haanden. Jeg er Undersaat og véd.....«

»I ved slet intet, lille Sara!«

»Pompé er jo død, og jeg har et nyt Halsbaand med til ham..... fra Fru Klot.....«

»Ja, den gamle Dreng..... Om Aftenen krøb den op i min Seng, og næste Morgen laa den død ved mine Fødder.....«

»Adskillige vil misunde Pompé, Majestæt!« Det lød som Spot.

»Ved I intet bedre?«

»At Majestæten ikke har flere ordentlige Skjorter..... ved jeg!«

»Fra hvem?«

»Gustav har skrevet det..... Hendes Højhed har givet mig Rekruter med.....«

»Rekruter?«

»Nye Skjorter, Majestæt!«

»Aa.....! Det er meget naadigt af Hertuginden.....! Hvordan har Karl Frederik det?«

»Den lille Højhed lærer allerede at læse og skrive..... i Reglen har han sorte Fingre af Blækket.....« Sara lo en hel Skala, da hun opdagede, at Kongen ogsaa havde Blækfingre. Han lukkede netop Pakken op og holdt Miniaturbillederne af sine Søstre i Haanden.

»Det ligner udmærket,« sagde han uden rigtigt at have set paa dem.

»Majestæten skulde virkelig se paa Billederne!«

»Hm!«

»Der er endnu et Billede, Majestæt!«

»Aa..... hvad er det? En ubekendt..... Skønhed?«

»Arveprinsessen af.....«

»Det interesserer mig ikke Spor,« afbrød Karl utaalmodigt. »Næppe er I kommet, før I vil stifte Ægteskab.....! Sig de Konge-

lige Højheder, at jeg ganske sikkert vil gifte mig, naar Felttogene er forbi..... Nu har jeg ingen Tid..... Dum moliuntur, dum comuntur, annus est. Med Dans og Sludder forgaar Tiden, siger Terentius om Eder..... om Kvinderne!«

»Javist, allernaadigste Majestæt!« Sara von Düben kniksede med et spottende Smil.

»Naadig.....? Nej, det var jeg ikke mod Eder, lille Sara..... Har ganske glemt Eder over Dansken og Polakkerne.....«

»Det var bedst saadan, Majestæt!«

»Maaske.....? Jeg ser Eder vel igen, inden I rejser?«

»Maaske, allernaadigste Majestæt!«

Karl greb hendes Haand, trykkede et frygtsomt Kys paa den og gik sporeklirrende gennem den foraarsgrønne Have, hvor Solsorterne sang.

I hans Kvarter faldt to Skud straks efter, at han havde betraadt det.

»Han skyder sig sine Ærgrelser ud af Knoglerne!« hviskede en af de vagthavende Drabanter den anden i Øret.

* *
*

Ganske vist havde Kardinal Radziejovski holdt sit Løfte og havde indkaldt Rigsdagen til Warszawa i Midten af Juli. Her skulde Kroningen finde Sted og Freden mellem Sverige og Republiken besegles. Men snart gjorde Kardinalen forskellige Betænkeligheder gældende: Krakau syntes ham langt bedre egnet til Kroningen, da de polske Konger altid var blevet kronet her, eller i det mindste nogle af dem.

Paven blandede sig ogsaa deri og forbød alle polske Biskopper at foretage Stanislaus Kroning. Dette Indgreb i den polske Frihed vakte kun Uvilje. Men Radziejovski vægrede sig nu afgjort ved at komme til Warszawa. Paa Porten til hans Palæ i Danzig fandt man en Morgen Pavens Brev opslaaet. Højst rimeligt havde Radziejovski

selv foranlediget det. Kardinalen var meget syg. En Galdelidelse plagede ham, og han døde omtrent samtidig med, at Stanislaus endelig blev kronet.

Efter tidsspildende og brydsomme Forhandlinger erklærede Ærkebiskop Zielinski fra Lemberg sig villig til at foretage Kroningen.

Karl XII blev imidlertid roligt i Egnen om Rawitsch, da August den Stærke laa med en Hær paa tyve Tusind Mand ved Guben. Til Kroningen sendte Karl kun to Tusind Ryttere under General Nieroth til Warszawa. I Nærheden af Hovedstaden traf Svenskerne paa en langt overlegen sachsisk-polsk Hær under Paykul. Nieroth angreb uden Tøven, slog Fjenden i et Nu og tog Generalløjtnant Paykul til Fange. Hos ham fandt man Papirer, hvoraf fremgik, at Czaren vilde komme til Warszawa med fyrretyve Tusind Mand i Midten af August.

Magnaterne, der allerede var forsamlet til Kroningen, var ved Efterretningen om Paykuls Ankomst spredt for alle Vinde. Først efter Nieroths glimrende Sejr indfandt de sig atter en efter en.

Nu blev der ogsaa forhandlet om Freden mellem Sverige og Republiken, og de enkelte Artikler blev udarbejdet. Disse betonede i Hovedsagen, at Sverige og den polske Republik nu *i Forening* skulde fortsætte Krigen mod Czaren, og kun en fælles Fred maatte afsluttes med Rusland. Med August den Stærke derimod kunde hverken sluttes Fred eller Vaabenstilstand, før han havde frasagt sig Polens Krone.

* * *

Ved Efterretningen om Czarens Ankomst, der var fundet hos Paykul, brød Karl XII op fra Rawitsch med seks Tusind Mand. Rehnskjöld lod han blive tilbage med langt den største Del af Hæren til Bevogtning af Sachserne. Han selv marcherede mod Warszawa og slog Lejr ved Blonie, ikke langt fra Hovedstaden.

Endelig, den 13. Oktober 1705, kunde Stanislaus Leszczynskis Kroning finde Sted. Tre Dage før Højtiden havde det unge Konge-

par maattet faste. Saa var de til Alters, og Stanislaus maatte højtideligt aflægge Ed paa ‚Pacta conventa'.

Imidlertid havde alle Senatorer og Adelige, med Undtagelse af Augusts Tilhængere, samlet sig i Kongeslottets Sal. Salsdørene blev bevogtede af svenske Ryttere assisteret af polske Officerer, som skulde udpege de Gæster, hvis Nærværelse ikke ønskedes.

En Mumlen hørtes. Stanislaus traadte ind, klædt i en straalende Rustning. Over Skuldrene hang en rød Kappe foret med Zobel. Dronningen, iført en hvid, sølvbroderet Robe, gik bagefter ham, som Ceremoniellet foreskrev.

De svenske Soldaters Trommehvirvler modtog Polens Konge, der nu gav Kur for at modtage de forsamledes Lykønskninger. Saa gik det til Kirken under Anførsel af Rigsklenodiernes Bærere. Kronen og Insignierne havde Svenskekongen ladet fremstille, da August havde taget sine egne med til Dresden.

Ogsaa Kirkedørene var besat med svenske Ryttere. De præsenterede med deres gode Kaarde for Polens Konge.

I Logen over Koret sad Karl XII, der var kommet over fra Blonie, incognito. Grev Piper var sammen med ham, og i Baggrunden af Logen stod Arvid Horn og Wachtschläger, Kongemagerne.

Et Lettelsens Suk undslap Kongens Læber, da han saa Stanislaus. Piper saa fra Siden paa sin ungdommelige Herre. Karl syntes hverken at høre Korsangen eller Salutbatteriernes Kanonskud. Han stirrede stift lige ud paa et Kirkevindue, hvor nogle af de farvede Glas manglede i Blyindfatningerne.

Arvid Horn gjorde Piper opmærksom paa den rødmossede Ærkebiskop Zielinski, der netop tog Hjelmen af Kong Stanislaus.

»Hvad skal det være godt for?« spurgte Piper med sagte Stemme.

»Det bliver endnu bedre,« hviskede Horn, der kendte Ceremoniellet.

Nu kyssede Stanislaus Ærkebispens Ring. Derefter faldt den samlede Gejstlighed paa Knæ, og Stanislaus lagde sig fladt ned paa Jorden.

Karl XII fortrak Ansigtet. Man var ikke sikker paa, om det var

et Smil. Maaske tænkte han paa sin egen Kroning, da han selv havde sat Kronen paa sit Hoved.

Imidlertid havde Stanislaus atter rejst sig, Ridderne tog hans Harnisk af, og Zielinski bøjede sig frem efter at have dyppet Fingeren i indviet Olie og salvede Kongens Haandflader.

»Jeg salver dig til Konge..... i Faderens..... Sønnens..... og Helligaandens Navn,« forkyndte han med kvækkende Stemme.

Arvid Horn hviskede Piper noget i Øret, der fik ham til at le.

»Hvad sagde Grev Arvid?« spurgte Karl.

»Nu kroner Polens største Snapsdrikker Polens største Tobaksrøger til Konge,« berettede Piper og lo stadig.

»Det var det!« Karl forlod Logen.

Foran Sidedøren, der førte ud i det frie, ventede Drabanterne med Hestene. Karl og Grev Piper sad op og red ad den korteste Vej til Blonie.

Meget var opnaaet, dog ikke alt.

XII.

PJOTR.

Czar Peter forstod at udnytte den Tid, som Striden om Polens Krone sikrede ham. Klarere end Karl XII's nærmeste Fortrolige erkendte han den urokkelige Konsekvens i Svenskekongens Handlinger og beundrede ham glødende.

Peter forudsaa, at Karl efter August den Stærkes Fald vilde vende sig mod Rusland. Ganske vist understøttede Czar Peter Kongen af Sachsen-Polen med Penge og Tropper. Men Patkuls Beretninger om Tilstanden i Sachsen og Polen, om Augusts Ødselhed og hans mange Maitresser, havde ikke mindst bidraget til at aabne Czar Peters Øjne. I Stedet for altsaa at binde sine Kræfter i Polen, rettede Czaren sin Opmærksomhed paa de svenske Kronlande i Nærheden af den russiske Grænse. Han lod dem lægge øde, for saa vidt Besiddelsen ikke tydede paa at ville blive af Varighed, eller han anlagde faste Støttepunkter, hvor det passede i hans Fremtidsplaner. Rusland skulde og maatte komme i Besiddelse af en Østersøhavn.

Ogsaa en Hær skabte Peter i uafbrudte Kampe mod Kronlandenes smaa svenske Besætninger. Det skadede jo ikke, at de russiske Generaler blev slaaet. Kun paa denne Maade kunde en kampberedt Hær opstaa.

»Broder Karl,« sagde han engang, »vil slaa os saa længe, til vi selv faar lært at besejre ham.«

* * *

»Hele Dorpat Kredsen er lagt øde,« skrev Scheremetjev i Januar 1702 til Czaren, »vi gjorde først Holdt, da Mennesker og Heste ikke

kunde komme videre. Vi har fanget hundrede og fyrretyve Tyskere; hvor mange Estlændere, der var, ved jeg ikke. Den Geschäft afgjorde Kosakkerne mellem sig.«

»Kvæg og Estlændere,« berettede han et halvt Aar senere, »har vi fanget i Massevis. Vi har nedbrændt: Erlaa, Wolmar, Trikaten, Ronneburg, Jürgensburg, Smilten, Schwaneburg, Sesswegen, Berson, lutter Sten-Slotte, desuden Kirkerne, som vi drev Folket ind i og brændte ned. Fanget levende og slæbt med: Officerer, Soldater, Trommeslagere, Præster, Læger, Klokkere, Møllere, Smede, Skræddere, Enker, store og smaa Pigebørn.....«

Scheremetjevs Tatarhorder var endnu ikke i Stand til at levere en ordnet Fægtning. Men Patkul førte om Sommeren det Aar en russisk Hær mod Livland og slog Schlippenbach ved Dorpat. Imidlertid fortsatte Scheremetjev sit Værk med Hengivelse og Iver.

»Jeg kan meddele Dig,« skrev han til Peter, »at den almægtige Gud og allerhelligste Gudsmoder har opfyldt Dit Ønske. I Fjendeland er der intet mere at ødelægge. Fra Pskov til Dorpat, langs Peipus Søens Bredder til Narovas Munding, omkring Dorpat forbi Lais, indtil to Mil foran Byen Narva, fra Lais til Reval, halvtreds Verst mod Wesenberg, fra Dorpat op langs Embach, fra Felliner Søen mod Helmet og Karkus og bagom Karkus indtil fyrretyve Verst mod Pernau og fra Riga til Walk: Alt er hærget, alle Slotte lagt i Grus; med Undtagelse af Pernau, Riga og Reval er alt udryddet, Rub og Stub..... Hvad skal jeg stille op med Byttet? Fængslerne er overfyldt og alle med fornemme Fanger. Det er farlige Mennesker, der i deres Fortvivlelse er i Stand til alt. Der er udbrudt Farsot imellem dem, saa tæt er de stuvet sammen. Jeg har heller ingen Penge til at fodre dem for. Skal jeg sende dem til Moskva? Befal, hvad der skal ske med dem.«

Røverierne i Estland og Livland havde givet Scheremetjev Mod. Om Efteraaret drog han til Ingermanland og slog den svenske General Cronhjort ved Nyenskans ved Neva. Til at forfølge kunde han ikke bekvemme sig. Derimod marcherede han mod Øst og be-

gyndte Belejringen af den lille stærke Fæstning Nöteborg, der laa ved Nevaens Udløb i Ladoga Søen. Efter en Maaneds Forløb maatte Nöteborg kapitulere, efter at Besætningen var skrumpet sammen til firs Mand.

Czar Peter betragtede denne Fæstning som Nøglen til Ingermanland og Finland og kaldte den i sin Begejstring »Schlüsselburg«.

Det følgende Aar — 1703 — brød en stærk russisk Hær under Menschikov ind i Finland. Cronhjort, der raadede over knap fire Tusind Mand, stillede sig i Nærheden af Viborg mod Russerne. Efter en haard Kamp maatte han vige, atter uden at blive forfulgt. Menschikov trak sig langsomt tilbage til Nevaen. Ikke langt fra det Sted, hvor Floden udmunder i den finske Havbugt, grundlagde Peter i Pinseugen Byen Sankt Petersborg.

Estland og Livland blev dette Aar atter hjemsøgt. Schlippenbach var for svag og vankelmodig til at foretage sig noget og søgte Beskyttelse under Revals Kanoner. »Over de fangne Officerer og Soldater,« meldte Scheremetjev sin Hersker, »sender jeg dig en Fortegnelse. Hvor mange Estlændere og Kvinder, der er fanget, har jeg ikke ladet skrive op. Det var for mange. Tropperne har fordelt dem mellem sig. Af Kvæg og Heste har vi taget dobbelt saa meget som sidste Aar, af mandlige Estlændere noget færre, fordi ikke alle kunde slæbes med. I alle Tilfælde kommer paa hver Soldat en Estlænder. Resten har vi jaget bort eller hugget ned.....«

Ødelæggelserne i Estland og Livland skete med Czarens udtrykkelige Billigelse. Dog var det ikke alene Raahed og Glæde over at ødelægge, der foranledigede Peters Fremgangsmaade. En vel overvejet Plan laa til Grund: De øde Landstrækninger skulde afholde Svenskerne fra Marchen mod Petersborg, naar Gengældelsens Time kom. »Scheremetjev har huseret fortræffeligt i Livland,« skrev han dengang til Admiral Apraxin. Ingermanland derimod skaanede Czaren, og Anlæggelsen af Petersborg fremskyndede han med største Energi. Haandværkere og Bygmestre fra hele Rusland blev hentede dertil, ligegyldigt, om de vilde eller ej. Udenlandske Hjælpere blev

antaget, og svenske Fanger maatte tørlægge de Sumpe, hvoraf den nye Hovedstad voksede i Vejret.

* *
*

1704 faldt Dorpat og Narva. Erobringen af Dorpat lykkedes uden større Blodsudgydelser. Efter flere Ugers Beskydning og to tilbageslaaede Stormangreb aabnede Oberst Skytte Portene for Russerne. Czaren var selv til Stede, tog imod Indbyggernes Hyldest og behandlede Staden med usædvanlig Mildhed.

Saa ilede han mod Narva, der allerede blev belejret af Feltmarskal Ogilvy. Den gamle Generalmajor Horn havde stadig Overbefalingen i Narva.

Paa en Sommerdag blev Dorpats tidligere Kommandant, Oberst Skytte, meldt hos ham. Obersten blev ledsaget af to russiske Officerer.

»For Djævlen, Skytte,« hilste Horn paa den gamle Kammerat. Russerne maalte han med mørke Blikke.

Skytte berettede, hvordan det var gaaet ham, at han paa Ogilvys Foranledning kom som en Slags Parlamentær og tilføjede i Overensstemmelse med Sandheden, at Fæstningen ikke kunde regne med Undsætning fra Schlippenbach. Denne raadede endnu kun over to Hundrede Ryttere og sad hjælpeløs og ubeslutsom i Reval.

»Schlippenbach har jeg aldrig haft rigtig Tiltro til..... Altid er han utilfreds,« brummede Horn.

»Hvis jeg tør raade Eder, saa overgiv Eder til Czaren..... I staar paa en forladt Post, Broder Horn!«

»Spørg den Pjalt af en Feltmarskal, om han allerede har glemt Slaget ved Narva,« brølede den gamle Hugaf. »Som Gud dengang var med Svenskerne, saadan vil han nu heller ikke forlade dem! Gaa Fanden i Vold!«

Skytte og de to Russere maatte drage af med uforrettet Sag. Horn sparede ikke sin gamle Krigsfælle for den Skam at lade ham

binde for Øjnene. De udsultede Svenskeres Haanlatter forfulgte Parlamentærerne.

Narva fik Følgerne af Forhandlingen at føle. Bombardementet tog til i Heftighed. Dagligt oprettede Russerne nye Batterier. Dag og Nat faldt Bomberne ned i Fæstningen og sprængtes med øredøvende Brag. Huse brændte ned. En skønne Morgen fløj Bastion Honors i Luften. Russerne havde kunstfærdigt undermineret den. Nu var Voldgraven i den Grad opfyldt af Brokker fra det sprængte Murværk, at der ikke længere var noget til Hinder for at storme.

Czar Peter satte personligt Stormkolonnerne ind. I fire Timer i Træk stormede de atter og atter. Over Bjerge af døde og saarede rasede Angriberne ind paa Svenskerne, der efterhaanden tabte Kræfterne. Henning Rudolph Horn stod i Brechen foran sine Folk. Men alt Heltemod var omsonst. Til Slut blev Forsvarerne af Brechen overmandede. Russerne trængte ind og lod i deres ubeskrivelige Raseri og Forbitrelse saa godt som hele Besætningen springe over Klingen.

Henning Rudolph Horn gik uantastet til sit Kancelli i Slottet. Han behøvede ikke vente længe, før Døren blev revet op, og et Antal kæmpestore Karle i hvide Frakker styrtede ind i Værelset. Med fældede Piker blev de staaende foran den gamle. Horn troede, hans sidste Time var kommet.

»Herre Jesus, i dine Hænder befaler jeg min Sjæl,« sagde han med fast Stemme.

Da hørtes raske Skridt fra Gangen, og ind traadte Czaren, stor og bred, med blodskudte Øjne. Lynsnart slog han den gamle Officer to Gange i Ansigtet.

»Du, du..... er Skyld i alt..... i alt det Blod, der er udgydt til ingen Nytte..... For længst burde du have stukket den hvide Fane ud,« skreg han til Kommandanten. »Paa Succurs kunde du ikke haabe, og et andet Middel til at redde Staden gaves der ikke!«

»Jeg er Svenskér, Majestæt,« sagde den gamle General stille.

Rasende kastede Peter sit blodige Sværd paa Bordet.

»Se her..... mit Sværd..... der er rødt af russisk og ikke af

svensk Blod. For at redde denne Stads Indbyggere fra Slagtebænken, har jeg dræbt mine egne Soldater..... Men du er Skyld i alt!«

Horn blev kastet i Fængsel og først efter elleve Aars Forløb befriet for Lænkerne.

* *
*

Opmuntret af sine Sejre besluttede Czaren nu ogsaa at sætte sig i Besiddelse af Riga. Han lod store Mængder Artilleri anbringe paa Dünaen i Nærheden af Fæstningen. Scheremetjev skulde næste Foraar fra Litauen gaa imod Riga. Den eneste Hindring for dette Foretagende var den svenske General Lewenhaupt, der stod ved Mitau med en Stridsmagt paa syv Tusind Mand. Da Lewenhaupt hørte om den russiske Hærs Fremmarch, stillede han sig til Slag ved Gemauerthof, ikke langt fra Mitau. Skønt Scheremetjev talmæssigt næsten var ham tre Gange overlegen, blev Russerne fuldstændig slaaet. Scheremetjev selv blev saaret og lod sig paa en Baare bringe til Vilna, hvor Czaren ventede, for at afgive Melding om Nederlaget. Først rasede Peter, men saa trøstede han sin General.

»Vær ikke fortvivlet, Boris Petrovitsj, min lille Sjæl! Mange, for hvem alt tilsyneladende lykkes, vil netop derved blive ført i Fordærv..... Glem Ulykken og anspor dine Folk dobbelt! Jeg hævner dig!«

Som sagt, saa gjort.

Med en Hær paa fyrretyve Tusind Mand brød Czar Peter op for at overrumple Lewenhaupt. Han lod udsprede det Rygte, at Tropperne var bestemt til Understøttelse af August den Stærke, sendte nogle Regimenter i Retning af Grodno og lod ogsaa slaa Broer over Njemen for at tilsløre sine Hensigter. Med største Delen af Hæren marcherede han til Kurland. Lewenhaupt mærkede dog i rette Tid Czarens Hensigt og trak sig tilbage til Riga og Dünamünde. Da Peter hørte det, udbrød han: »Dat hett em de Düwell gelehrt!«

XIII.

PRO FIDE, REGE ET LEGE.

August den Stærke havde tilbragt et Aar i Dresden. Han haabede stadig paa Mægling med Kejserens, Pavens eller en anden Magts Hjælp. Forgæves.

Patkul, Czarens General og Gesandt, var snart i Dresden, snart i Berlin eller Wien. Men de Efterretninger, han bragte, var ikke særlig behagelige. Patkul var desuden saa uforsigtig over for den forfængelige Fyrste ordret at gentage en Ytring af Wiener Vicekansleren Grev Kaunitz.

»Naa, saa lad da i Djævlens Navn Kurfyrsten fare..... saa ved vi endelig, hvad vi har at regne med,« havde Kaunitz sagt.

Paa Augusts Opfordring affattede Patkul et Memorandum, der beskæftigede sig med Situationen i Sachsen-Polen. Hvad hans frimodige Ytringer havde indledet, fuldendte dette mærkelige Skriftstykke.

»Hvad angaar Midlerne til at finde en Udvej,« hedder det deri, »er saa megen Tid gaaet tabt, og der er taget saa mange falske *mesures,* at enhver *medicin,* hvis en saadan virkelig skulde findes, vil komme for sent og være forgæves, *sintemalen* Eders Majestæts Sager er kommet til en saa farlig Krise, at hidtil ikke en eneste Stat i hele Europa har været i en lignende Situation. Resultatet er afskyeligt, og jeg ved meget vel, at gejstlige og politiske Profeter til alle Tider har været, og til alle Tider vil vedblive at være deres Herre *odiøse* paa Grund af deres ubehagelige Spaadomme.....«

* * *

Aaret 1705 forløb uden større krigeriske Begivenheder. Karl XII

laa stadig ved Blonie. Fra Telte og Jordhytter steg Røgen lodret mod den frostklare Himmel. Tilhyllede Skikkelser ilede gennem Lejrgaderne. Heste blev beslaaet. Der lugtede af brændt Horn og af Hestekroppe. Gnisterne sprang fra Slibestenene. Officererne eftersaa Seletøjet, og Fourerne bandede og skældte, naar de fandt noget i Uorden. Dragoner flettede Straakranse til Stigbøjlerne til Beskyttelse mod Jernets Kulde. [illegible] Smaalændinge bragte med stort Halløj et Antal Slæder, som han havde »fundet« i Landsbyerne.

Generalmajor Lagerkrona spankulerede, indhyllet i en lang Pels, ned ad Teltgaden i Retning af Kongens Kvarter. Der saa han Stenbock staa foran Indgangen.

»Måns Bock!« raabte Lagerkrona paa lang Afstand.

»I hvert Fald ikke din Måns Bock,« brummede Stenbock, der ikke kunde udstaa Lagerkrona.

»Vi mangler Lærred til Skjorter, Herr Generalkommissarius,« sagde denne, da han kom nærmere.

»Sørg dog selv for noget!«

»Det er ikke min Sag, Stenbock..... ikke min Sag!«

»Hvor meget behøver du?«

»Otte Hundrede Alen,« sagde Lagerkrona paa Slump.

»Sig hellere til hvor mange Mand!«

»To Hundrede!«

»Det er fire Alen til hver Skjorte, Lagerkrona!«

»Rigeligt!«

»Ja, ja! Det lader sig høre. To Alen til Forstykket, en til hvert Ærme.«

»Og Bagdelen?«

»Der kan din Tunge sidde, din Spytslikker!«

»Haa!« Karl var kommet ud af sit Telt og havde hørt Samtalens sidste Ord.

»Stenbock mener det ikke, Majestæt!«*

»Det er jo godt! Kom, vi vil spise!« Karl gik atter ind, og Lagerkrona skyndte sig at følge efter. Stenbock blev staaende, ube-

slutsom, saa sig om efter en Lejlighed til at forsvinde, men smuttede saa ligeledes ind i Teltet.

Paa et Underlag af Kampesten laa nogle glødende Kugler, der udbredte en taalelig Varme, men ogsaa en afskyelig Lugt.

»Her lugter lidt,« undskyldte Kongen.

Stenbock saa paa sin Herre. Til Trods for sine tre og tyve Aar havde Karl ikke mange Haar paa Hovedet. Hans Træk var blevet skarpere, og to dybe, ironiske Folder trak sig fra Næseroden ned mod Munden. Naar han lo, blev Munden grim, Smilet virkede haanligt, bittert. Men de dybblaa Øjne havde stadig den gamle Glans.

Lagerkrona forsikrede omstændeligt, at Lugten absolut ikke generede ham, og satte sig ved Bordet. Stenbock tog ogsaa Plads lige over for Kongen.

Kammerpagen bragte et Fad Grød, der paa den lange Vej fra Køkkenet til Kongens Kvarter allerede var blevet koldt. Stenbock stak forsigtigt i Grøden. For Gæsterne blev der skænket Rødvin. Karl drak kun Vand.

»I Morgen bryder vi op,« sagde han efter længere Tavshed.

»I denne Kulde, Majestæt?« Lagerkrona syntes ikke at være begejstret.

»Paa denne Kulde har jeg kun ventet..... Vorherre bygger de bedste Broer, meget bedre end Måns Bocks Dalkarle.«

»Bug og Narew..... først naturligvis Weichsel!« nikkede Stenbock.

»I kender Vejen, Måns Bock?«

»Grodno! Det kan selv en blind finde i Mørke..... Der ligger mange Sumpe paa Vejen, og Majestæten har haft fuldstændig Ret i at vente..... Vi kommer tidligt nok.....«

»Min menedsvorne Fætter og Czaren skal være i Grodno..... og den Person.....«

»Den Person,« afbrød Stenbock Kongen med en meget sigende Mine, »som Majestæten formoder er i Grodno, er i Berlin, efter hvad en Polak har forraadt mig..... Vi vil imidlertid fore-

finde Czaren og Kurfyrsten af Sachsen..... Czaren har efter sit mislykkede Tog mod Lewenhaupt fornyet Grodnos gamle Fæstningsværker. Han har fra sin tidligste Ungdom været interesseret i al Slags Befæstningskunst og har i sin Suite mange udenlandske Officer, som forstaar sig derpaa..... Om hans Tog mod Warszawa er der ikke længere Tale.....«

»Naar han blot havde holdt Ord!«

»Ja, saa behøvede vi ikke at opsøge ham, Majestæt.....! Tør jeg berette, hvad min Hjemmelsmand har fortalt?«

»Vær saa god!«

»Til Grodno er ankommet mange af den tidligere polske Konges Tilhængere, min Ven Viesnoviecki, Radziwills, Czatoryski, Lubomirski naturligvis, det falske Asen, Jablonovski og hvad de nu alle hedder..... Vor quondam Rex har forsøgt at afstive sit vaklende Kongedømme ved Fornyelsen af en Orden, der bærer Devisen: Pro Fide, Rege et Lege..... for Troskab, Konge og Lov..... kære Lagerkrona!«

Kongen lo højt.

»Måns Lurifax kan fortælle de alvorligste Historier som en Vittighed,« roste han.

»En splinterny Kardinal-Primas har vor quondam Rex ogsaa udnævnt, skønt Kong Stanislaus allerede har forfremmet Ærkesnapsdrikkeren fra Lemberg dertil i Stedet for salig Radziejovski. Polen raader for Tiden altsaa over tvende Konger, tvende højeste Kirkefyrster og tvende Rigsdage..... Czaren har atter fornyet Alliancen med Kurfyrsten, skønt den ene ikke stoler paa den anden.«

»Situationen,« tog Kongen Ordet, »er ikke saa lige til..... Sachserne staar stadig ved Guben, Russerne i Grodno, og i Volhynien sværmer en vis Mazeppas Kosakker om og skænder og brænder..... Jeg har undertegnet Freden med den polske Republik og maa hjælpe den, hvis jeg vil staa ved mit Ord..... Det tror jeg bedst, jeg vil kunne gøre ved at drage mod Grodno.....«

»Men Strabadserne!« indvendte Lagerkrona.

»Jeg har indbudt de Herre til at spise og ikke til Krigsraad!«

Lagerkrona blev rød i Hovedet.

»Jeg venter,« fortsatte Kongen, »at I tier med, hvad I lige nu har hørt..... Jeg vilde sætte Pris paa, hvis I, Lagerkrona, vilde lade Eder informere om Krigskommissariatets Sager af Stenbock. Han forstaar sit Arbejde bedre end nogen..... I fire Aar har Hæren levet paa Bekostning af Fjendeland; det maa blive ved, saa at vi ikke behøver at falde Hjemmet til Last.....«

* *
*

Helligtrekongers Dag 1706 brød Kongen op fra Blonie og marcherede mod Warszawa. Her stødte Stanislaus med sin Hofstat til Svenskehæren. Det gik over Weichsel og videre, foreløbig i østlig Retning. Man fortalte i Hæren, at Toget gjaldt Mazeppa. Men da Karl drejede mod Nord, var man klar over hans Hensigter. Vejene var frosne, men ikke desto mindre sank Kanoner og Trosvogne ofte i til Akslerne. Hestene brækkede Benene paa Grund af Isslag, og Karolinerne fik Koldbrand i Fingre og Tæer.

Bug var tilfrosset, men Isen var endnu ikke sikker nok til at kunne bære saa tunge Laster. Stenbock gav et godt Raad: Man skulde strø et tykt Lag Straa paa Isen og overrisle det dygtigt med Vand, saa vilde det til næste Morgen have dannet en Bro. Det lykkedes. Men nu var der de stejle Bredder paa den anden Side, der i deres nuværende glatfrosne Tilstand frembød en næsten uovervindelig Hindring for Kanoner og Vogne.

I Landsbyerne og de mindre Byer, man kom igennem, var det umuligt at faa nogen som helst Forplejning. Alt maatte føres med. Karl XII bar Strabadserne som den simpleste Dragon og opmuntrede sine Karolinere med Tilraab, naar Kræfterne truede med at slippe op. Paa sytten Dage tilbagelagde han saaledes Vejen til Grodno, uden at Fjenden erfarede det mindste om hans Fremmarch. Først et Sammenstød med sachsiske Ryttere forraadte Svenskernes truende Nærhed.

August samlede nu sine Sachsere og Russere, der laa i Vinterkvarter, spredt i alle Omegnens Landsbyer. Da Karl vilde gaa over Njemen ved Grodno, besatte nogle russiske Eskadroner den modsatte Bred. Kongen lod straks en Bataillon Grenaderer træde an og førte den selv ad den stejle Bred ned paa Isen. Saa gik det i Stormskridt mod Fjenden. Russerne fyrede Pistolskud ud i det blaa og forsvandt. Karl lod nogle Eskadroner forfølge Moskovitterne.

Den Nat bivuakerede den svenske Arme paa begge Sider af Njemen. Dagen derpaa rykkede den frem til Grodnos Mure.

Svenskekongen blev under sin personlige Udforskning af Fæstningsværkerne en Skive for russiske Konstabler, der uafladeligt skød. Ved den Lejlighed blev det ham klart, at der ikke kunde være Tale om nogen Overrumpling. Altsaa maatte han bestemme sig til at belejre Fæstningen. Desværre var Czaren allerede rejst og August undsluppet med fire Tusind Ryttere. Han vilde falde Rehnskjöld i Ryggen ved Rawitsch og sendte Ordre til Schulenburgs Korps ved Guben om samtidigt at angribe Svenskernes Front.

Schulenburg var ikke begejstret over Planen, skønt hans Tropper talmæssigt var Rehnskjölds langt overlegne. »..... on avait remarqué de tout temps, qu'il regnait une certaine timidité parmi les troupes de Saxe par rapport aux Suédois,« skriver han i et Brev til August.

* *
*

Karl XII kedede sig ved Grodno. Der var ikke noget at stille op med Feltmarskal Ogilvy, der nu var Kommandant i Fæstningen. Naar først Sneen begyndte at smelte, vilde Vanskelighederne blive saa godt som uovervindelige. Allerede nu var Nøden i Svenskehæren næsten uudholdelig. Atter og atter saa man Karolinerne grave i Jorden i Nærheden af Husene for at søge efter skjulte Kornforraad, Honning eller Tønder med nedsaltet Kød. Tropperne maatte stadig rykkes længere og længere bort fra Grodno, for at de kunde skrabe det allernødvendigste sammen. Med Henblik paa Foraaret skulde

Stenbock med sine Dalkarle slaa en Bro over Njemen. Karl besøgte ham en Dag, vovede sig for langt ud paa Isen og gik igennem. Kun med Nød og næppe blev han reddet.

»Skader intet,« sagde han som sædvanligt, nægtede at skifte Tøj og red, lige saa vaad han var, til sit Kvarter, der laa milevidt derfra.

Her ventede Piper med en god Nyhed.

»Rehnskjöld har slaaet Sachserne fuldstændigt ved Fraustadt, Majestæt. Han har taget over hundrede Faner og Standarter, erobret alle Kanoner og taget Tusinder til Fange..... Otte Tusind, hvis Beretningen ikke overdriver..... For Russerne gaves der ingen Pardon, selv om de skal have forsøgt at vende det røde Foer ud af deres hvide Frakker for at blive antaget for Sachsere.....«

»Saa?« Karl bed i sin Underlæbe.

Piper udnyttede ikke den Bølge af Misundelse, som han tydeligt mærkede.....

»Tør jeg anbefale Eders Majestæt et særligt Naadesbevis for Rehnskjöld?« spurgte han.

»Hvor gammel er han nu?«

»Midt i Halvtredserne, Majestæt!«

»Saa vil vi gøre ham til Greve!«

»Meget vel, Eders Majestæt!«

»Er der ellers noget?« Karl var utaalmodig, fordi det vaade Tøj klistrede paa Kroppen, og han gerne vilde klæde sig om. Piper vidste ikke noget om hans Uheld og kunde heller ikke se nogen særlig Forandring paa Kongens Klæder, da de var tørret udvendigt af Ridtet. Den slidte blaa Frakke var ikke synligt forandret.

»Javel, Eders Majestæt.....« Piper svarede efter nogen Tøven. »Endnu noget meget vigtigt.....! Kurfyrsten af Sachsen har ved Juletid sidste Aar, da han i Grodno afsluttede den nye Traktat med Czaren, i al Stilhed ladet Patkul arrestere og bringe til Sonnenstein.....«

»Det er ikke muligt?« Karl blev skiftevis rød og bleg.

»Det er sandt, endskønt Patkul dog formodentlig var Hans sach-

siske Durchlauchtigheds høje Forbundsfælles overordentlige Gesandt og betroede Minister.....«

»Vi vil ogsaa gøre Rehnskjöld til Feltmarskel, Piper! I kan udfærdige Diplomerne og skildre hans krigeriske Løbebane deri, betone hans Fortjenester, som I kender bedre end nogen anden.....«

»Javel, Eders Majestæt..... og saa er der desuden kommet en Skrivelse fra Stockholm.....«

»Fat Jer kort, jeg er vaad..... maa skifte Tøj.....«

»Saa meget haster det ikke!«

»Vær saa god!« Karl satte sig for at tilkendegive, at han havde Tid.

»Hin Paykul, som Nieroth sidste Sommer tog til Fange ved Warszawa, har Hofretten.....«

»Ja, jeg véd Besked.....! Og hvad saa videre?«

»Hofretten har frikendt ham, fordi han allerede som Barn har forladt Livland, og hans Fader af højsalige Karl XI var blevet løst fra sine Forpligtelser som Undersaat..... Han kunde altsaa ikke betragtes som indfødt Livlænder og som Følge deraf heller ikke beskyldes for at have brugt Vaaben mod sit Lands Konge..... Det er Paykul, Eders Majestæt, ikke at forveksle med.....«

»Han skal dø..... Dommen er kasseret!«

Piper bukkede og gik.

* *
*

Sejren ved Fraustadt forandrede Situationen for Karl XII i Bund og Grund. Heller ikke den russiske Hær i Grodno behøvede man længere at regne med som Modstander, den havde lidt for meget under Kulde og Sult. Desuden gjorde Marskal Ogilvy Karl den Tjeneste i al Stilhed at drage af, da Sneen begyndte at smelte. Karl marcherede ganske vist efter ham, men det gik kun langsomt fremad. Vejene var bundløse, og paa Floderne brød Isen op og rev de møjsommeligt sammentømrede Broer bort.

Karl havde imidlertid ganske andre Planer end at forfølge Russerne, men foreløbig tav han.

Svenske Underførere havde Held i Kampene mod de russisk-polske Friskarer. Blandt andre Oberst Creutz, der ved Slonim med tusind Ryttere tilintetgjorde en ti Gange overlegen fjendtlig Stridsmagt. Ved Efterretningen om Sejren ilede Karl med Oberst Meijerfelt og halvtreds Drabanter forud for Hæren for at lykønske Creutz. Paa begge Sider af Schara var Landet, som de maatte igennem, en eneste Sump. Men naar Creutz var kommet igennem, maatte Karl ogsaa vove det.

Om Aftenen fandt man Husly i en Landsby, hvis Beboere var flygtede. Af Drabanterne indfandt sig efterhaanden et Dusin Stykker. De andre sad endnu fast et eller andet Sted i Sumpen. Karl og Meijerfelt sørgede selv for deres Heste, vilde hente Vand fra en Brønd.

»Det kan man ikke drikke, Eders Majestæt!« erklærede Meijerfelt, da han løftede Spanden op over Brøndkanten.

»Det stinker som bare Pest! Hvad kan det være?«

»De Bæster har smidt en død Hund derned..... eller en Kat.....«

»Ja, minsandten!«

Ved den næste Brønd var det det samme.

»Vand nok og ikke noget at drikke,« bandede Obersten.

Ganske tidligt vækkede Kongen sine Ledsagere. En af Drabanterne havde brygget en Ølsuppe, og Karls Bidrag til Frokosten var en tør Brødskorpe. Derefter brød man op. Snart maatte Drabanterne blive tilbage den ene efter den anden. Ved Middagstid var Kongen atter alene med Meijerfelt i det endeløse Morads. I det fjerne saas Slonims Taarne rage op af Vandet. Hestene faldt hvert Øjeblik i usynlige Huller, hvis Tilstedeværelse man ikke kunde ane. Vejen til Slonim var elendig, Kørebanen belagt med Træstammer, der for største Delen var raadne og øjensynligt ikke havde været fornyet i den sidste Menneskealder.

»Russerne kalder det Rasputiza, Majestæt!« fortalte Meijerfelt, der var sprunget af Hesten og førte den ved Tøjlen.

»Hvilket, Herr Oberst?«

»Den Tilstand, Landet kommer i ved Tøbrud, Skidtet, Urskidtet, hvis Majestæten vil tillade det Udtryk..... Tohuvabohu, som vi kender fra Biblen.«

Karl stak med en lang Stok i Vejens Mudder, for at undgaa Huller, hvori Hestene kunde brække Benene.

»Jeg takker Eder, Meijerfelt! Nu ved jeg altsaa, hvad Skidt hedder paa Russisk.«

»Har Eders Majestæt hørt, at Kosakkerne for nogle Dage siden har røvet Kong Stanislaus Medicinkasse og hans Sølv?«

»Frække Ka'le! Men til Gengæld har Creutz taget seksten Faner, fire Kanoner og to Tusind Heste fra dem. Det med Hestene kommer mig særlig tilpas.....«

»Det er nok de smaa, haardføre Bæster, som Kosakkerne rider, gode, flittige smaa Heste.«

»Vore tunge Krikker taaler kun daarligt Strabadserne, bliver magre..... og saa passer Seletøjet ikke mere og gnaver Saar.«

Endelig blev Vejen bedre. Karl og Obersten sad op. Meijerfelt maatte atter og atter klappe sin Hest paa Halsen for at berolige den. Millioner af Myg og Bremser sværmede omkring de to ensomme Ryttere. Kongen brækkede en nedhængende Gren af og viftede Blodsugerne fra Fuksens Flanker.

Ved Solnedgang blev de to Ryttere raabt an af Oberst Creutzs Forposter, og snart derefter klaprede de trætte Heste over Slonims toppede Brolægning.

* *
*

Fra Slonim ilede Karl til Pinsk. Her samledes Hæren lidt efter lidt.

Sammen med Stenbock og Lagerkrona besteg Kongen Jesuiter-

klostrets Taarn. Ogsaa herfra saa man kun Vand, saa langt Øjet rakte.

»Men vi marcherer alligevel til Kiev!« erklærede Karl og smilte.

»Naa, ja..... Josva, Kap. 10, har vi overstaaet,« mente Stenbock med den alvorligste Mine. »Nu kommer det ellevte!«

»Tre Gange har jeg læst Biblen igennem fra Ende til anden under dette Felttog.« Karl forstod ikke, hvad Greven mente.

»Saa ved Majestæten, hvad der nu kommer..... Kongerne over Kanaanitterne forsamlede sig..... over Amoriter, Hetiter, Jebusiter og hvad de alle hed.....«

»Og Herren sagde til Josva: Frygt ikke for deres Ansigt, thi i Morgen ved denne Tid vil jeg give dem allesammen ihjelslagne for Israels Ansigt, du skal ødelægge deres Heste og opbrænde deres Vogne med Ild.....« fuldendte Kongen.

»Men Herren har sikkert ikke befalet Josva at ride tredive Mil paa een Dag, at lade sine Ledsagere blive tilbage og at vade alene med Meijerfelt gennem Sumpene..... et velkomment Bytte for Kosakkerne og Viesnovieckis Ryttere!«

Paa Trappen op til Platformen hørtes slæbende Skridt. Prioren var paa Vej op, en hvidhaaret Polak med et klogt Ansigt. Han bøjede sig dybt, pegede paa de uoverskuelige Sumpe, nød Kongens barske Spørgsmaal og svarede i Overensstemmelse med Sandheden, at en March gennem Pripjet Sumpene var en Umulighed.

»Aquae..... paludes..... majestras vestra — Vand..... Sumpe ..... Eders Majestæt!« Samtidigt pegede han paa Landkortet, som Lagerkrona havde udbredt paa Murens Brystværn.

Kongen takkede den Gejstlige, for hvem der ikke var andet at gøre end at fjerne sig.

»Mon Manden virkelig tror, jeg vil marchere mod Kiev?« spurgte Kongen Grev Stenbock, da Polakken var udenfor Horevidde.

»Det tror alle!«

»Saa er det godt!«

»Vi ansaa dette her for Rubicon, Majestæt!«

»Andre kaldte det Halys,« indskød den taabelige Lagerkrona.

Karl lo ikke engang, han vendte sig om og steg langsomt ned ad de mange Trin.

* *
*

Karl havde aldrig for Alvor haft til Hensigt at marchere videre mod Rusland. Erobringen af Pinsk var kun en Trusel. Ganske vist drev han Patrouiller helt frem mod Kiev, men rykkede med Hæren mod Volhynien. I dette rige Land følte Karolinerne sig som i et nyt Kanaan. Snart var alle Savn og Kvaler glemt. Soldater glemmer hurtigt.

Svenskehærens Indmarch i denne næsten uberørte Provins foraarsagede at mange polske Stormænd, der hidtil havde været Augusts Tilhængere, underkastede sig. Nu skælvede de for deres Godser. De to Brødre Jablonovski kom, Fyrst Czatoryski, Kronfeltherren Lubomirski og desuden Storkansleren af Litauen, Fyrst Radziwill.

Mangen gemte den splinterny »Hvide Ørn« paa Bunden af sin dybeste Skuffe. Pro Fide, Rege et Lege.

Karl XII opholdt sig paa et Slot ved Luzk. Kun Grev Piper indviede han i sine Planer. Denne raadede indtrængende derfra. Men Kongen blev som altid halsstarrigt ved sin Beslutning.

Ved Midsommertid brød han op og drog mod Vest. Tilbage over Bug og Weichsel. Kongen trak Strejfkorpsene til Hæren, ogsaa Sapiehas Tropper. Videre gik det mod Vest, og da Rehnskjöld ligeledes havde forenet sig med Kongen, kunde ingen længere være i Tvivl om Maalet.

Ved Steinau blev Oderen overskredet, og nu marcherede Svenskerne to Dage gennem kejserligt Gebet uden at rette særlige Forespørgsler til Wien. Ved Efteraarets Begyndelse blev den sachsiske Grænse passeret.

XIV.

ALTRANSTÄDT.

Medens Karl XII rykkede ind i Sachsen, stod August den Stærke i det nordøstlige Hjørne af Polen ved Nowogrodek med Resterne af sin slagne Hær. Han havde nylig faaet Forstærkning: et russisk Korps under Menschikov. Som Følge deraf blev August imidlertid snarere Russernes Fange end deres Forbundsfælle. Czaren havde været meget kølig siden Patkuls Fængsling.

Efterretningen om Besættelsen af Sachsen gjorde et dybt Indtryk paa August. Nu maatte der sluttes Fred, koste hvad det vilde. Hvis Karl XII blev i Sachsen, vilde han i den Grad udsuge det, at det ikke mere var muligt at fortsætte Krigen. Rent bortset fra, at der ikke vilde blive en rød Heller at opdrive til Kurfyrstens noble Passioner: Byggeforetagender og Kvinder.

Altsaa sendte August fra Nowogrodek to af sine Raadgivere, Herrerne Imhoff og Pfingsten, til det svenske Hovedkvarter uden at sige et Ord til Fyrst Menschikov. De to Underhandlere fik ubegrænset Fuldmagt: De skulde paa »billig og kristelig Vis« opnaa, at Karl ikke blev i Sachsen. Men de Herrer kom for sent. Inden de havde faaet deres Pas, var Sachsen allerede oversvømmet af svenske Tropper.

Ligesom paa Sjælland beroligede Karl XII Beboerne med en Kundgørelse. De kursachsiske Tropper flygtede ud af Landet uden at gøre videre Modstand.

* *
*

I Bischofswerda begyndte Forhandlingerne mellem de sachsiske Embedsmænd og Grev Piper. De blev omgivet med den største Hemmelighedsfuldhed, for at Russerne ikke skulde erfare noget.

Piper maatte hurtigt tilstaa overfor sig selv, at han ikke kunde komme nogen Vegne med de to Sachsere. Han forlod dem for at holde et Foredrag for sin Konge. Karl rystede paa Hovedet til alle Forslag.

»Skriv, kære Piper..... Det er ganske ligetil!«

»Javel, Eders Majestæt!« Ministeren tog sin Skrivetavle frem, og Karl dikterede:

»For det første kan min Fætter beholde Kongetitlen, men maa give Afkald paa den polske Trone for sig og sine Efterkommere! Har I det?«

»Javel!«

»For det andet maa Forbundet med Czaren opsiges.....«

»Javel!«

»For det tredie skal Prinserne Sobieski sættes paa fri Fod og alle Overløbere udleveres.....«

»Meget vel!«

»Giv mig Eders Tavle, Piper!«

Med egen Haand tilføjede Karl til Punkt tre: »Frem for alt Patkul!« Navnet udtalte han ikke, som han havde lovet Stenbock.

Piper nikkede, smilede flygtigt og gik atter til Sachserne.

Paa faa Dage kom Fredsbetingelserne i Stand. Saa maatte der sendes Forespørgsel til Kong Stanislaus, der dengang holdt Hof i Meissen, og allerede i Slutningen af September kunde Freden undertegnes. Til Augusts Ratifikation var der fastsat en Frist paa seks Uger. Underhandlerne rejste hjem for at opnaa deres Herres Underskrift.

* *
*

August den Stærke var rasende, da Pfingsten i Petrikau forelagde ham Fredsdokumentet.

»Vi har ikke bemyndiget Eder til at give Afkald paa Polens Krone paa Vore Vegne, naar Svensken allerede er inde i Vort Land. Ved Hjælp af dette Offer vilde vi have afholdt ham derfra..... I er en Skurk, en Idiot, der har overskredet Eders Fuldmagt!«

»Hvad skulde vi da have gjort, Allernaadigste Majestæt?« jamrede den ulyksalige Embedsmand.

»Trække Forhandlingerne i Langdrag..... afvente Rigets og Sømagternes Intervention.....«

»Det havde Grev Piper aldrig indladt sig paa.«

»Naa ja..... saa var det bedre, at I var rejst. Vi behøver dog ikke at lade Os slaa med to Ris, at se til, medens Landet bliver lagt øde og ydermere afslutte en forsmædelig accord..... og det oven i Købet midt i en russisk Hær!«

»Vi har strictissime bevaret Hemmeligheden, og Svenskerne har ligeledes lovet at tie. In publico fortælles der, at vi har truffet Overenskomst om en Vaabenstilstand paa ti Uger.«

»I har taget Penge..... af Piper!«

»Ved min Sjæls Salighed, Majestæt!«

»I kan kun redde Eders Liv paa een Betingelse, Pfingsten, kun paa en Betingelse!«

»Jeg er rede, Allernaadigste Majestæt!« Rædselsslagen stirrede Gehejmeraaden paa sin Konge. Hvad vilde han nu forlange?

»Vi vil sige,« begyndte August efter en Pause, »naar Situationen fordrer det af Os, at I ikke har sagt Os hele Sandheden! I har fremstillet det saadan for Os, at der endnu ikke er truffet nogen endelig Afgørelse, og at Betingelserne endnu vil kunne ændres, naar Vi selv kommer til Sachsen.....«

»Det vil jeg sige, Allernaadigste Herre!«

»Kvæghoved! Vi vil sige det, I taler kun, naar I bliver spurgt ..... indtrængende udspurgt. Ellers har I at holde Mund!«

»Javel, Allernaadigste Herre!«

»Hør videre!..... Vi overgiver Eder Blanketter forsynet med Vor Underskrift, og I har saa at sige, at I har benyttet Papirerne, fordi

I maatte indse det var umuligt at opnaa mildere Betingelser af Svenskerne, I tager altsaa hele Skylden paa Jer! Har I forstaaet?«

»Javel, Eders Majestæt!«

August satte sig ved Bordet og undertegnede Fredstraktaten. Ogsaa et Abdikationsdokument affattede han: »At det ud af en oprigtig Længsel efter Freden behager Os at give Afkald paa ovennævnte Kongerige Polen og at anerkende den durchlauchtigste Fyrste, Herr Stanislaus den Første, som Polens sande og retmæssige Konge og Storhertug af Lithauen.....«

Gehejmeraad Pfingsten stod rystende og bævende i et Hjørne af Gemakket. Endelig syntes August at være færdig. Nej! Han tog endnu et Ark Papir og skrev et ydmygt Brev til Karl XII.

»Kom her!« kommanderede han den sønderknuste Gehejmeraad. »Hold Lyset, saa Vi kan forsegle det!«

»Her!« August rakte Pfingsten Dokumenterne.

Denne tøvede.

»Det er godt!« August saa rasende paa sin Embedsmand.

»Men Blanketterne, Allernaadigste Majestæt!«

»Det dèr er Eders Blanketter, og nu kan I gaa Fanden i Vold eller til min kære Fætter Karl, men lidt hurtigt!«

* *
*

August havde ikke Lykken med sig. Næppe havde han affærdiget den ulyksalige Pfingsten, før Alexander Menschikov indfandt sig hos ham. Russeren vilde før Aaret var gaaet kunne melde sin Hersker en Sejr, og troede at have fundet en Lejlighed dertil. Ved Kalisch stod nemlig et svagt Korps under den svenske Generalmajor Mardefelt, Karl havde beordret det derhen til Rygdækning af sin Hær. Pfingsten skulde have bragt denne General en Efterretning om »Vaabenstilstanden«. Men han havde overgivet Brevet til en tredie, og Efterretningen var ikke kommet Mardefelt i Hænde.

August havde hellere end gerne undgaaet en Træfning med Svenskerne, da han meget vel anede, hvilken Situation han vilde komme i, naar han deltog i Kampen med sine Sachsere. Menschikov trængte paa. Altsaa var der intet andet at gøre for August end at aftale alle Enkeltheder med den russiske Feltherre og rykke i Marken. Endnu samme Dag sendte han Bud til Mardefelt, at Generalen maatte trække sig tilbage, da en Vaabenstilstand var afsluttet. Svenskeren antog Efterretningen for en Fælde og blev staaende. I sikker Tiltro til de svenske Vaaben, der saa ofte havde besejret en overlegen fjendtlig Magt, optog han Kampen og blev slaaet. August var ulykkelig, skrev en Undskyldning til sin Fætter Karl og maatte derefter begive sig til Warszawa for at fejre Sejren med Menschikov. Nu lykkedes det ham ogsaa at ryste Russeren af sig. Menschikov drog med sin Hær til Volhynien i Vinterkvarter. Næppe var han borte, før August ogsaa drog af Sted for at raadføre sig med sine Ministre i Schlesien. Han besluttede selv at forhandle med Karl XII for dog eventuelt at opnaa en Mildnelse af Fredsbetingelserne.

Karl, der først var opbragt over Augusts Troløshed, lod sig formilde af Brevet med alle hans Undskyldninger og Udsmykninger og stillede kun som Betingelse, at alle Fanger omgaaende blev udleverede. Med Publicering af Fredsslutningen ventede han endnu nogen Tid for ikke paany at sætte August i Forlegenhed.

Da slog Efterretningen om Fredslutningen i Altranstädt ned som en Bombe.

* *
*

Kort før Jul besøgte August Grev Piper i dennes Kvarter i Güntersdorf, ikke langt fra Hovedkvarteret i Altranstädt. Karl XII, der straks blev underrettet, rejste sig fra Taflet og red i Galop op til Güntersdorf. August ilede ned ad Salstrappen for at modtage ham. De to Fætre omfavnede hinanden hjerteligt og trykkede Gang paa Gang hinandens Hænder.

»Mon frère har haft en god Rejse?« forhørte Karl sig.

»Merveilleux! Det gamle Leipzig er fuldstændig uforandret!«

»Og hvordan gaar det Eders Fru Moder, min allernaadigste Tante?«

»Udmærket! Hun vil være henrykt over at lære sin Herr Nevø at kende.«

»Jeg vil gøre ma tante min skyldige Opvartning!«

»Udmærket!« August saa Karl straalende i Øjnene. »Saadan ser altsaa min Fætter Karl ud! Ganske som han er blevet Os beskrevet. De høje Støvler.....«

»Dem trækker jeg kun af, naar jeg sover.«

»De høje Skafter er ikke særlig behagelige at gaa med.....«

»Men til Ridning! De beskytter mod..... naa, hvad hedder nu det tyske Ord.....?«

»Mod carambolage med Naboen!«

»Rigtigt, mon frère!«

»Man har ogsaa Sadler, der er særligt egnede.....«

»Sikkert! Men jeg foretrækker Støvlerne.....«

»Saalerne er meget tykke!«

»De er syet specielt med Henblik paa Polen, hvor Vejene ofte er bundløse, som mon frère sikkert ved.....«

»Et skrækkeligt Land.....« August vidste ikke mere at sige. Piper greb ind og foreslog, at Monarkerne skulde ride til Hovedkvarteret, hvor man kunde berede Hans Majestæt en værdigere Modtagelse end det var muligt i Güntersdorf.

»Godt!« Karl erklærede sig rede, ogsaa August forlangte sin Hest. Svenskekongen lod stadig sin overvundne Modstander ride paa sin højre Side, overlod ham i Altranstädt sit eget Sovegemak og sad ved Taflet ved hans venstre Side.

To svenske Kammerherrer opvartede Kong August.

Ved Bordet blev der ogsaa kun ført ligegyldige Samtaler. Rehnskjöld, den behændige Grev Piper, Grev Posse og Otto Wellingk var beordret til Taffels og sørgede for Underholdningen. Derefter

erklærede August, at han var meget træt og trak sig tilbage. Tolv Drabanter holdt Vagt foran hans Sovegemak.

* *
*

Næste Dag blev de to Fyrster sammen indtil Middag og talte fortroligt med hinanden.

»Har mon frère sovet godt?« spurgte Karl, da August traadte ind.

»Fortræffeligt!«

»Det er en god Seng!«

»En meget god Seng!« August fortrak Ansigtet. Han var vant til noget bedre end Svenskekongens haarde Leje.

»Mon frère har sikkert ikke noget imod, at jeg sender General Meijerfelt med, for at han kan ledsage de to Prinser Sobieski hertil?«

»Absolut ikke! Men ved denne Lejlighed vilde jeg gerne udbede mig en Naade.....«

»Hvad drejer det sig om?« Karl trak Øjenbrynene i Vejret og traadte et Skridt tilbage.

»At man overlader mig Patkul,« sagde August med nedslaaede Øjne og hæs Stemme.

»Derom vil vi ikke tale, Eders Majestæt!«

»Naa, ja..... Han er en Forræder, har ogsaa forraadt mig. Men Paykul skulde Eders Majestæt benaade. Han har aldrig regnet sig som svensk Undersaat.«

»Men han er det!«

»Om det Spørgsmaal er de Lærde ikke mere enige end vi. Den svenske Hofret har frikendt ham.....«

»Jeg har kasseret Dommen, og nu er han dømt.....«

»Ja vist! Men jeg har et Bevis for, at han ikke betragter sig som Undersaat.....« August knappede sin Vams op og tog et Papir frem, som han rakte Karl XII.

Han tog det med Fingerspidserne.

»Jeg haaber i Løbet af fjorten Dage eller højst tre Uger at have den Naade at overgive den vilde og rasende Yngling af Sverige, enten levende eller død, til Eders Kongelige Majestæt,« læste Karl.

»Naa?« August saa forventningsfuld paa Fætteren. Maaske troede han med dette »Bevis« at have bestemt Svenskekongen om.

»Min Farmoder,« svarede Karl, »og begge mine Søstre er gaaet i Forbøn for Paykul. Han er Adept, og i Stockholm har han leveret enfoldige Mennesker en Prøve paa sin Kunst..... Men han maa dø!«

»Eders Majestæt kan undvære de Vises Sten?«

»Derom drejer det sig ikke!«

»Formodentlig tror mon frère,« mente August leende, »at I allerede har fundet de Vises Sten i Sachsen!«

Der opstod en ubehagelig Stilhed.

»Altsaa Meijerfelt henter Prinserne Sobieski og de tretten Standarter..... foruden to Par Pauker, som der staar skrevet,« begyndte Karl efter en længere Pause.

»Godt! Mon frère aner sikkert ikke hvor mine Underhandlere har bedraget mig.....«

»Man maa være meget forsigtig i Valget af sine Folk.«

August den Stærke indsaa, at der ikke var noget at stille op med Karl og brød af. Svenskekongen gengældte Besøget den paafølgende Dag i Leipzig, men undgik at tale med August uden Vidner.

De to Prinser Sobieski kom nogle Dage derefter til Altranstädt, og deres Ankomst blev fejret af Karl og Stanislaus med en højtidelig Banket. Men Fredstraktatens Betingelser var endnu langtfra alle opfyldt.

* *
*

Altranstat, d. 23. December 1706.

Durchleychtigste Princess, allernaadigste kære Søster!

Jeg har nu saa længe været forsømmelig og misbrugt den uforlignelige Naade, som bliver mig uværdige til Del, saa at jeg nu er helt

raadløs og ved intet, hvordan jeg skal kunne driste mig til at fremkomme med min ringe Skrivelse.....

Freden blev her straks sluttet, kort efter at Armeen kom ind i Sachsen. Jeg takker mon coeur allerunderdanigst for den allernaadigste Lykønskning. Kong August bor nu her i Leipzig, som ligger en Mil herfra *Altranstat*. Jeg har nogle Gange været sammen med ham. Han er lystig og munter. Han er ikke meget stor, men *ramaserad*, noget korpulent er han ogsaa. Han bær sit eget Haar, der er helt mørkt.....

Mon coeur skriver i sidste Brev om en mig angaaende *mariage*, men da maa jeg vel tilstaa, at jeg hellere forbliver ugift hos mine Soldater, i Lyst og Nød at leve eller dø. En *mariage* søger vi alle her ved Armeen at undgaa.

Mon coeur har skrevet mig angaaende *Paikull*, om han kunde pardonneres. Jeg ønsker jeg kunde efterkomme mon coeurs Befaling, men da Sagen er af saadan svær Beskaffenhed, at han ikke vel kan eftergives, saa beder jeg mon coeur ikke tage unaadigt op, at han ikke kan blive forskaanet.

Jeg rekommanderer mig nu sluttelig i mon coeurs bestandige Naade og forbliver uophørlig til min Død

min Hjærte Søsters underdanigste trofaste Broder og Tjener

Carolus.

P.s. Jeg beder min *recommendation* til lille Carl F. og til *alt fruntimbret*.

* *
*

Mord og Forræderi ulmede under en tynd Skal af Høflighed. August søgte med alle Midler at opretholde en venskabelig Forbindelse med Svenskekongen, skønt han havde indset Umuligheden af at opnaa nogen Mildnelse af Fredsbetingelserne.

Piper fik hurtigt Besked om Kurfyrstens Forsøg paa at optage Laan i Holland og andre Steder, om hans diplomatiske Skridt i København, Berlin og Wien. Det kunde man bære over med, da

disse Forsøg var ganske uden Virkning. Men da man saa fik Fingre i nogle Breve fra August til de polske Magnater og til Czaren, kom det for Dagen, at han kun ønskede en passende Lejlighed til at bryde Freden. I et af Brevene befalede han Partigængeren Smigelski at arrestere nogle polske Herrer, som i Følge Fredsbestemmelserne var blevet sat paa fri Fod. I nogle af de andre Breve raadede han Polakkerne til paany at erklære Tronen vakant og udskrive Kongevalg. Penge til Iværksættelse af Planen vilde August stille til Disposition.

Brevene til Czaren viste det samme.

Karl XII tav til alt, men gjorde ikke Mine til at forlade Landet. Hans Tropper holdt jernhaard Disciplin. De følte sig vel tilpas i Sachsen, der bød paa saa rige Muligheder, at Karolinerne glemte de seks Krigsaar.

I Foraaret indbød August den Stærke sin Fætter til en Vildsvinejagt ved Liebenwerda. Den unge Prins af Württemberg og mange høje svenske Embedsmænd og Officerer var allerede ankommet. Men Kong Karl lod stadig vente paa sig. Da kom Generalmajor Lagerkrona ridende i Galop og overbragte Hilsner fra sin Herre.

»Majestæten har desværre taget fejl af Vejen, og da han desuden befandt sig i Nærheden af Lichtenburg, saa holdt han det for passende og høfligt pligtskyldigst at gøre Eders Majestæts Fru Moder, Enkekurfyrstinde Anna Sophie, sin Opvartning,« meldte Lagerkrona Kong August.

»Ja saa! Kommer Majestæten?«

»Maaske? Det vil sige..... jeg er ikke ganske sikker.....«

»Saa vil vi begynde!«

* * *

Karl var imidlertid naaet til Lichtenburg og havde ladet sig melde, Kurfyrstinden var baade overrasket og glad.

»Ah, mon neveu, hvilken Ære!« sagde hun, da Karl kyssede hende paa Haanden.

»Jeg maatte dog aflægge ma tante et Besøg.....« svarede Karl og rødmede til Haarrødderne under Kurfyrstindens prøvende Blik.

»Hvilken Lighed med min Søster Ulrike!« sagde hun og sukkede.

»Man siger det, durchlauchtigste Fru Tante, men Hedvig skal ligne Moder endnu mere.«

»Jeg har et Kontrafej af Eders Majestæts Søstre.....«

»Aa!«

»Vor Gesandt i København har skaffet mig det..... En Jammer, denne Krig. Men nu er jo Gud ske Lov Myrderiet til Ende.....«

»Maaske, ma tante!«

»Det vilde være horrible..... ikke excusable.....«

»I Øjeblikket skulde jeg egentlig jage Vildsvin sammen med min Fætter i Liebenwerda!«

»Ja, jeg har hørt noget derom! Er Jagten da aflyst?«

»Egentlig ikke, men jeg vilde ikke bringe min Fætter i Forlegenhed.....«

»Hvorledes?«

»Jeg vilde ikke risikere, at en af hans Herrer skulde forveksle mig med et Vildsvin.....«

»C'est affreux! Hvorfor siger Eders Majestæt saadanne Ting?«

»For at Moderen skal advare Sønnen..... advare ham meget indtrængende!«

»Jeg kan ikke tro det.....«

»Og jeg vil ikke tro det, ma tante, ellers havde jeg sendt et Regiment til Liebenwerda.....«

Kurfyrstinden græd, klagede og forsikrede atter og atter, at August var et godt, om ogsaa et svagt Menneske og bad om Tilgivelse for Synder, som han ikke havde begaaet. Karl tog høfligt Afsked og red tilbage til Altranstädt.

* * *

Fyrster og Gesandter fra alle Verdens Lande kom til Sachsen for at se den nordiske Kæmpe, som hele Verden talte om.

Georg Heinrich von Gørtz forestillede sig, som holstensk Gesandt. Grev Zinzendorf kom fra Wien, for at skaffe Misforstaaelserne mellem Kejseren og Svenskekongen ud af Verden.

Karl overlod Forhandlingerne til Grev Piper. Han selv red omkring i Landet, inspicerede sine Tropper, og hvervede Soldater.

I Leipzig besøgte han Filosofen Leibniz. Svenskekongen havde forestillet sig en tysk Filosof anderledes. Han vidste, at Leibniz havde levet mange Aar i Paris oven i Købet paa en Tid, da Ludvig XIV laa i Krig mod Tyskland. Endvidere havde Leibniz tjent under Kurfyrsten af Hannover, en Konvertit, som Karl XII ikke brød sig om. Men Leibniz' Ry var upaaklageligt, i Særdeleshed Matematikerens. Om Politikeren Leibniz var der delte Meninger.

Nu stod foran Kongen en middelhøj Mand paa omkring de tres, en Hofmand efter Klædedragten at dømme. Leibniz bøjede Knæ, uden mindste Usikkerhed, aabenbart vant til Omgang med fyrstelige Personer.

»Jeg har hørt om Regnemaskinen, som Herr Baronen har opfundet,« begyndte Karl.

»Det er egentlig hverken mere eller mindre end et Legetøj, Majestæt. Langt vigtigere forekommer mig Integralregningen.....«

»Sir Isaak Newton gør Fordring paa at være Ophavsmanden, Herr Baron!«

Leibniz sukkede.

»Det er rigtigt, Eders Majestæt! Men det er en kendt Sag, at den Slags Ting ofte bliver opdaget samtidigt..... uafhængigt af hinanden, naar Tiden er moden dertil.«

»Hm..... Kan I med faa Ord forklare mig Problemet?«

»Med faa Ord, næppe.....«

»Det er sørgeligt..... Jeg beskæftiger mig meget med matematiske Spørgsmaal..... jeg er her imidlertid af andre Aarsager.....«

»Sikkert, Eders Majestæt!«

»Kan I, Herr Baron, forklare mig hvordan det hænger sammen med hint Skrift..... Consilium Aegyptiacum?«

»Eders Majestæt ved Besked derom?« Leibniz hævede forbavset Øjenbrynene.

»Som I hører.....«

»Alt, hvad der er tysk,« sagde Leibniz med sløret Stemme, »er presset ind mellem skarpe, rovbegærlige Tænger fra Øst til Vest. Iøvrigt er Billedet ikke ganske rigtigt..... Der bestaar ingen Sammenhæng mellem Øst og Vest foreløbig. I hvert Fald er den tyrkisk-franske Tang mulig. Da jeg for mange Aar siden saa Rhinen i den herligste Fred, slog den Tanke ned i mig at aabne Tangen uden Skade for Kristenheden. Jeg foreslog derfor den franske Majestæt den Udvej endnu før Holland gik over til Angreb at erobre Ægypten, medens Polen og det tyske Rige bekrigede Tyrken til Lands. Men nu har Begivenhederne udviklet sig ganske anderledes og Consilium Aegyptiacum er saa forrykt som vel muligt.....«

»Saa ganske Uret havde I ikke dengang. Men hvad nu?«

»Skal jeg raade mit Hjemlands Fjende?«

»Sverige er ikke Eders Hjemlands Fjende, Ekscellence, kun Eders Kurfyrstes Fjende.....«

»Det turde falde svært, Eders Majestæt, at skelne mellem saa fine Nuancer, skønt jeg fuldstændig forstaar det.....«

»Hvad vilde I gøre, hvis I var min Raadgiver?«

»Jeg vilde raade Eders Majestæt til at gaa mod Øst, hvorfra Faren truer..... Striden med den sachsisk-polske Majestæt var en Biting, en Leg imod det, der vil komme. Jeg har lært Czar Peter at kende i Hannover..... 1697, hvis jeg ikke husker fejl..... Det behagede ham at underholde sig med mig, idet han foregav at være en vis Narischkin. Af denne Hersker kan Eders Majestæt vente Alt, baade Godt..... og Ondt.....«

»Godt?«

»Ogsaa Godt, Majestæt. Thi inderst inde er Czar Peter ukrigerisk..... det vil sige, at han vilde foretrække at naa sine Maal uden Blodsudgydelser, hvis en saadan Mulighed eksisterede.....«

»I drømmer, Herr Leibniz! Denne Mand, der leende halshuggede

halvtreds af sine Strelitzere med egen Haand, denne raa Fyr, der har udgydt Strømme af Blod.....«

»Og stadig udgyder.....« faldt Leibniz Kongen i Talen imod al Etikette. »Og dog forandrer jeg ikke min Dom, Majestæt!«

»Hvorledes det?«

»Rusland, denne Kolos af et Land uden Adgang til Havet begynder at strække sig..... at vaagne af en aarhundredlang Søvn. Bosporus er og bliver lukket for Czaren, skønt han med uhyre Møje erobrede Asov..... Altsaa bliver der kun een Udvej, Østersøen..... og der kommer hans Interesser i Konflikt med Eders allernaadigste Majestæts Planer.....«

Karl nikkede.

»Var det nu,« fortsatte Filosoffen, »ikke det klogeste, om Eders Majestæt sluttede en fredelig Overenskomst med Czaren?«

Karl skiftede Farve, fortrak Ansigtet til et Smil, mumlede noget om »ingen Tid længere«, hilste og forlod Leibniz uden at give den store Videnskabsmand Haanden.

Leibniz fulgte Kongen til Døren, trak paa Skulderen og med et Suk fordybede han sig atter i sit Arbejde.

* *
*

En Dag besøgte Karl XII Slagmarken ved Lützen. Sammen med Rehnskjöld og Nieroth red Kongen omkring, undersøgte alle Enkeltheder og nævnede med sin forbløffende Hukommelse alle Regimenter, der i sin Tid havde deltaget i Træfningen.

»Jeg har altid forsøgt at leve som Kong Gustav Adolf, maaske er Gud saa naadig at lade mig dø som min Forgænger.....« sagde Karl ved Gustav Adolfs Mindesten.

Med Afmarchen havde det ingen Hast. Kurfyrsten havde endnu ikke opfyldt Fredsbetingelserne. Svenskerne omtalte det ikke med et Ord, lige saa lidt som deres Viden om Augusts Breve. De blev i Sachsen og udskrev Skatter. Det virkede bedre end Ord. Saa maatte

August ofre Patkul, der blev overgivet til Meijerfelts Dragon-Regiment.

I Paasken ankom Hertugen af Marlborough til Altranstädt. Karl modtog ham med særlige Æresbevisninger, omgivet af Generalerne og de højeste Embedsmænd. Den Tids to største Feltherrer stod overfor hinanden.

»Jeg skal overrække Eders Majestæt en Skrivelse fra min allernaadigste Frue, Dronningen af Storbritannien,« sagde Marlborough til Kongen paa Engelsk. Gesandten, Robinson, oversatte.

»Hun vilde have sat en særlig Ære deri,« fortsatte Hertugen, »personligt at besøge Eders Majestæt..... den Fyrste, som hele Europa beundrer, hvis det var foreneligt med hendes Køn at foretage en saa lang Rejse..... Imidlertid er jeg saa lykkelig at gøre Eders Majestæt min Opvartning og vilde regne det for en endnu større Lykke, hvis jeg af en saa stor Hærfører som Eders Majestæt kunde lære, hvad der endnu mangler mig i Krigsvidenskab.«

Piper svarede for Kongen, der smilte forlegent.

»Majestæten takker for de venlige Ord. Og iøvrigt vil jeg ikke undlade at betone, at vi forlader Sachsen, saasnart alle Fredstraktatens Punkter er opfyldt, men heller ikke før.«

»Hans Majestæt vil sikkert have vægtige Grunde derfor,« mente Hertugen, der aabenbart var temmelig ligeglad med Sachserne.

Karl spurgte om nogle Enkeltheder fra Slaget ved Höchstedt. Marlborough svaredo udførligt, alvorligt, uden Forfængelighed.

»Udmærket! Det var glimrende!« bemærkede Karl ved Skildringen af det franske Tilbagetog.

»I mit Hjemland,« sagde derefter Marlborough, »nærer man Bekymringer..... men ogsaa Forhaabninger med Hensyn til hvorhen de svenske Vaaben vil vende sig, naar deres Nærværelse i Sachsen ikke længere er nødvendig.....«

»Sig ham,« henvendte Karl sig til Robinson, »at alle Tanker i saa Henseende er overflødige. Jeg fører ingen uretfærdig Krig og angriber kun, hvor Pligten tvinger mig dertil. Med Franskmændene vil jeg ikke have noget at gøre!«

Det var tydeligt, men endnu tydeligere var det lynende Blik paa Kortet over Rusland, der laa udbredt paa Bordet.

»Man turde antage, at Czaren er stemt for Freden,« mente den snu Brite. Karl fortrak blot Ansigtet, hans blaa Øjne lynede uheldsvarslende, og Marlborough vidste, hvad han vilde vide.

Næste Dag besøgte Hertugen Kong August og kørte saa til Piper for at tage Afsked. Baron Gørtz var hos ham i Karrossen. Piper ærgrede sig derover, da han var mistroisk over for Gørtz og misundte ham. Altsaa lod han Hertugen holde en kort Tid foran Døren, inden han gik ham i Møde som Etiketten fordrede.

Marlborough var ikke forlegen, men aabnede Vogndøren paa den anden Side, steg ud, forrettede et Ærinde ved den nærmeste Havemur og lod nu Piper, der imidlertid var kommet ned foran Døren vente en Stund. Saa hilste han paa ham og blev ogsaa til Middag.

* *
*

Sachsen havde nu saa temmelig opfyldt, hvad det havde lovet. Sælsomt virkede imidlertid Efterretningen om de to Fredsstiftere, Pfingstens og Imhoffs Fængsling. August desavouerede ganske aabenbart sine Underhandlere med denne Forholdsregel.

Karl XII ønskede dog ikke at gribe ind. Han var desuden klar over, at August ved den første givne Lejlighed vilde bryde Freden. Han belv imidlertid i Sachsen af andre Grunde. Wiener-Hoffet rettede sig ikke uden videre efter Svenskekongens Ønsker. Karl forlangte nemlig de russiske Soldater, der var flygtet til Østrig, udleveret. Kejser Josef vægrede sig.

Endvidere fordrede Karl XII Religionsfrihed for Lutheranerne i Schlesien. Paa deres Gennemmarch havde Svenskerne erfaret, at deres schlesiske Trosfæller i Modstrid med den westfalske Freds Bestemmelser blev hindret i fri Religionsøvelse. Deres Kirker var blevet lukkede eller overgivet til Katolikerne.

Grev Zinzendorf forhandlede med Piper. Maaneder forløb uden

at man opnaaede Enighed. Da tabte Karl Taalmodigheden og lod nogle Regimenter rykke ind i Schlesien. Det hjalp. Der blev afsluttet en formel Overenskomst, der lovede Opfyldelse af alle Svenskernes Fordringer.

Den pavelige Nuntius i Wien bebrejdede Kejseren, at han havde givet efter for en »Kætter«.

»Vi maa være lykkelige over,« svarede Joseph leende, »at Kong Karl ikke fordrer, at vi skal gaa over til den lutherske Tro, thi Gud maa vide, hvad vi kunde blive tvunget til.«

Kejseren kunde ikke tillade sig at drive Svenskerne i Armene paa Frankrig. Det vilde sikkert have betydet Nederlag i den spanske Arvefølgekrig.

Saa stor var paa det Tidspunkt Karl XII's Magt.

Efter at han saaledes havde ydmyget Kejseren, kunde han bryde op og gaa mod Czaren.

XV.

ALEXANDERTOG.

MAGNUS Stenbock tog Afsked med sin Konge i Altranstädt. »Min Parmenion forlader mig altsaa?« Karl var bevæget.

»Majestæten under mig det aabenbart godt,« spøgte Stenbock.

»I har Ret, Lurifax! Man har ikke altid Curtius parat i Hukommelsen.«

»Alt hvad Romeren fortæller, er maaske heller ikke sandt. Han var jo i hvert Fald ikke til Stede!«

»Det gør mig ondt, Måns Bock, at jeg maa lade Eder rejse! Men Dalkarlene kan en anden ogsaa kommandere. I vil som Generalguvernør i Skaane finde mangt og meget i Uorden, og saa er der endnu en Ting.....«

»Jyden, min naadige Herre!«

»I er en kløgtig Svend, Måns Lurifax!..... Ja! Jeg maa sende prøvede Generaler til Hjemlandet. Arvid Horn og Otto Wellingk gaar til Stockholm som Medlemmer af Raadet. Nieroth og Posse bliver anvendt andetsteds, og Jer maa jeg ogsaa ofre for at holde mig Ryggen fri, naar jeg marcherer mod Øst.«

»Jeg husker endnu hin Elgjagt ved Lais, som om det var i Gaar, Majestæt! Da svarede min naadige Herre paa mit Spørgsmaal om Czaren, at Turen vilde komme til dem alle een efter een. Kong August har mistet Polens Krone, i disse Dage maa Krigens Ophavsmand bøde med sit Liv for sine Handlinger. Nu er der virkelig kun Czaren tilbage!«

Karl gik med lange Skridt frem og tilbage i Værelset. Saa blev han staaende foran Greven og saa ham i Øjnene.

»Tror I paa Drømme, Måns Bock?«

»Undertiden, naar det er Nat! Om Dagen tror jeg ikke paa dem, Eders Majestæt! Man har vel i Reglen to Meninger, en for Dagen og en for..... Mørket.....«

»I maaske, Lurifax!«

»Majestæten talte om en Drøm?«

»I Nat saa jeg en Dreng i hvide Klæder med en Palmegren i Haanden. Drengen saa paa mig..... saa sælsomt.....! Han sagde intet, men det var, som vilde han spærre Vejen for mig..... Derefter saa jeg paa en Gang den nordiske Sol og et Par Bisole ovenover, det var i en Skov..... Fyrretræer..... og i Græsset blomstrede mange hvide Blomster.«

Tankefuldt saa Stenbock ud af Vinduet og rystede paa Hovedet.

»Det betyder ikke noget, Majestæt!«

»Naar I har noget vigtigt at skrive til mig, Grev Magnus, saa benyt Eder af Cifferskriften..... Hils mine Søstre og sig dem, at de snart kunde sende mig nogle syltede Pomeransskaller.....«

»Tja..... i Petersborg blomstrer ingen Pomeranser, Eders Majestæt!«

»Fiffikus! Til Petersborg vil jeg ikke komme saa hurtigt. Czaren har atter sendt mig et Fredstilbud, med den franske Oberst de Carrière, men han vil ikke gaa ind paa min eneste Betingelse.....«

»Og det er?«

»Foruden den selvfølgelige Tilbagelevering af alle mine Lande, at han skal sløjfe Sankt Petersborg. Landene vil han rømme, men Byen opgiver han ikke.«

»En elendig Stad midt i en Sump! Det lønner sig næppe at slaas derom..... og hvis den czariske Majestæt nu staar fast ved sit.....«

»Hvis jeg lader ham beholde Petersborg, saa har vi Russerne i vore Farvande!«

»De er ikke Søfolk, Majestæt!«

»Peter gør dem dertil!«

»Majestæten faar sikkert Ret som saa ofte før. Og hvis Czaren allierer sig med Jyden, kunde det gaa os galt.«

»Se Jyden paa Fingrene, Stenbock, og slaa ham, saa Pjalterne flyver..... hvis han rører sig!«

»Det skal jeg besørge, Majestæt! Jeg haaber ogsaa snart at kunne melde, at en vis Remedur er indtraadt i alle désordres. Intet Under, den Slendrian i Hjemmet..... absente rege.....«

»Altsaa..... Farvel, Grev Magnus! Og hils hjemme!«

»Farvel, naadige Herre!« Stenbock kunde ikke sige mere. Maaske anede han, at han aldrig mere skulde faa sin Konge at se.

* *
*

Med den stærkeste Hær, Karl XII endnu havde haft, forlod han sent paa Sommeren 1707 Kurfyrstendømmet Sachsen. Fyrretyve Tusind vel udrustede og udhvilede Krigere kunde nok tage Kampen op mod Russerne.

Czaren havde benyttet det Aars Ro til at faa Polen i sin Haand. Men denne Haand var ikke just lykkelig. De russiske Horder hærgede i den Grad Landet, at den ene efter den anden af de polske Stormænd faldt fra Czaren og underkastede sig Stanislaus. Selv Viesnoviecki tilbød sin Hjælp mod Czaren, og Lewenhaupt tilvejebragte en Forsoning mellem Sapieha og Oginski.

Czarens brutale Fremgangsmaade og hans Yndling Menschikovs Hovmod ophidsede Polakkerne, ellers var det muligvis lykkedes Russerne at give Landet en tredie Konge. Men Peters Bestræbelser blev uden Resultat. Nedbrændte Landsbyer og Slotte, hærgede Skove, nedtrampede Marker og endeløse Skarer af Flygtninge vidnede tydeligt om hans Skalten og Valten.

* *
*

En Trup paa syv Ryttere nærmede sig Fæstningen Dresden. Portvagten standsede de fremmede, og den vagthavende Officer spurgte om deres Navne.

»Jeg er Dragon og hedder Karl,« svarede den forreste Rytter, en ung Herre i en simpel blaa Uniformsfrakke uden Distinktioner.

»Og jeg er Oberst Hård,« meldte Karl Gustav Hård, der ikke havde meget Lune.

»Jeg er Drabant,« sagde Oberst Creutz.

»Jeg ogsaa,« sagde Olof Bomann og talte Sandhed.

»Jeg hedder Måns Lange,« forsikrede Hertugen og Administratoren af Holsten den vagthavende.

Men Rideknægten Måns Lange, hvis Navn Hertugen havde laant, behøvede intet at sige, da han ikke blev spurgt.

Tilfældigt befandt Feltmarskal Flemming sig i Nærheden og kom til for at se det besynderlige Optog. Da han genkendte Dragonen Karl, omfavnede han med største Ærbødighed hans Støvle, Folk stimlede sammen, og snart havde det Rygte spredt sig, at den frygtede Svenskekonge var i Staden.

Karl red til Slottet, sad af og besøgte sin Fætter August.

»Jeg vilde blot sige mon frère Farvel,« var det eneste, de bestyrtede Hofmænd fik at høre. Saa lukkedes Dørene efter de to Monarker. Efter en halv Times Forløb kom Svenskekongen atter til Syne, ilede til Enkekurfyrstindens Gemakker for at tage Afsked med sin Tante og red saa med sine Ledsagere atter bort fra Dresden.

Vagterne, som han kom forbi, traadte an og rørte Spillet, Kanonerne paa Voldene skød Salut.

Da denne mærkelige Udflugt blev bekendt i Hæren, gjorde Generalerne Kongen Bebrejdelser; sikkert ikke med Urette. Karl lo kun. Ved Aftentaflet fortalte Piper, at Kong August havde forsamlet alle Ministre og Generaler, efter at Karl havde forladt Dresden.

Gesandten Strålenhjelm mente: »I skal se, han beslutter i Dag, hvad de skulde have gjort i Gaar!«

* * *

Svenskehæren marcherede nu til Egnen omkring Posen, hvor den blev staaende for at afvente Rekrutter fra Hjemmet.

Czaren havde lagt flere af sine Korps, ført af tyske Generaler, i Omegnen af Warszawa, men var selv rejst til Petersborg. I hans Sted havde Menschikov Overbefalingen.

Da Svenskerne nu langsomt rykkede frem, trak Fyrsten de samlede russiske Stridskræfter tilbage hinsides Bug og gik i Vinterkvarter.

Johan Reinhold von Patkul var allerede i Sachsen blevet dømt til Døden. Han skulde radbrækkes levende, halshugges, firdeles og lægges paa Hjul og Stejle. Angaaende Dommens Fuldførelse paa sachsisk Grund var der opstaaet Betænkeligheder, og saa ventede man til Efteraaret. Indtil sidste Øjeblik havde Patkul haabet paa Benaadning, alene paa Grund af sin Egenskab som Czarens Gesandt. Han haabede stadig, ogsaa da de Meijerfeltske slæbte ham med i Lænker til Posen og videre til Slupzy. Her traadte Feltpræsten Lorenz Hagen en Morgen ind i Patkuls Celle. Udenfor gryede Dagen, og Fuglene sang.

»Jeg kommer for at berede Eder til den sidste Gang, Herr von Patkul!«

»I spøger, Herr Magister! Jeg er Ambassadør!«

»Hvor skulde en Præst kunne spøge i saa alvorlig en Sag? Gesandt er I ikke længere, thi paa Grund af Fængslingen, som Kong August anordnede, har I lidt capitis deminutionem og mistet Eders statum.«

»Derefter skulde jeg altsaa have ophørt at være Gesandt? Det er latterligt!«

»Vor naadige Konge, Herr Patkul, fordrede ikke Czarens Gesandt udleveret, men en Mand, der har forladt sit Fædreland, har unddraget sig retfærdig Straf, har hidset fremmede Monarker til Krig mod Sverige og brugt Vaaben mod sin retmæssige Herre.....«

»Kong August har endnu længe efter Freden i Altranstädt lovet, at han aldrig vilde udlevere mig. Jeg havde allerede en accord med Kommandanten paa Königstein, i Følge hvilken jeg kunde echappere, hvis jeg vilde betale en bestemt Sum. Vi ventede paa Sendebudet, der skulde bringe Pengene, men da kom Dragonerne og hentede mig.....«

»Tænk paa Eders arme Sjæl, Herr von Patkul!«

»Min Trolovede, Herr Magister, Frøken von Einsiedel.....« En Hulken kvalte den stærke Mands Stemme. Ved Tanken om Døden blev Patkul svag. I disse Dage skulde han have fejret sit Bryllup.

»Ak ja!« Han fattede sig hurtigt. »I kan være forsikret om, Herr Magister, at alt, hvad jeg her i Dødens Time betror Eder, er sandt.....«

»Jeg tror Eder!« nikkede Lorenz Hagen.

»Eders Konge.....«

»Det er ogsaa Eders,« afbrød den gejstlige.

»Det bestrider jeg, og det gør heller ikke noget til Sagen..... I kan altsaa meddele Kong Karl, at der ikke eksisterer noget nederdrægtigere Menneske paa denne Jord end den sachsiske Kurfyrste og intet ædlere end Czaren! Kun alt for godt har jeg tjent Augustus! Havde jeg blot forraadt Czaren, hvor hans Subsidier forsvandt, som han liberaliter gav Kurfyrsten, saa havde han ikke sendt en eneste Kalmuk eller en Daler mere til Sachsen eller Polen. Kurfyrsten var rasende paa mig, fordi jeg har sagt og skrevet ham Sandheden. Den kan Fyrster ikke taale at høre.....«

»Vor naadige Konge elsker at høre Sandheden af Ven eller Fjende!«

»I Sandhed en meget naadig Konge!«

»Skal vi ikke hellere bede, Herr von Patkul?«

»Lad være! Det letter mig mere, naar jeg kan betro mig til Eder..... Mit novum Testamentum havde jeg altid hos mig, og mit Regnskab med den Højeste er afsluttet! Nu mangler blot Menneskene!« Udmattet standsede Patkul.

»Skinsyge,« fortsatte han efter en Pause, »Skinsyge in puncto puncti er den egentlige Grund til min Fængsling. Jeg var kommet ind paa Flemmings Enemærker, og kun alt for gerne troede Kurfyrsten paa Bagvaskelserne. Jeg skulde have i Sinde at tilvejebringe en Særfred mellem Kong Karl og Czaren? Noget dummere kunde man daarligt tænke sig! Mit Hjemland, Livland, har jeg villet tjene og har kun benyttet Fyrsterne til at befri Livland fra det svenske

Aag. De var alle kun Legetøj for mig. Alle mine Bestræbelser gjaldt kun mit Hjemland!«

»Ja ja, Herr von Patkul, Gud vil dømme.....«

»Sig Eders Konge, at Augustus vilde lade ham ombringe paa Jagten ved Liebenwerda. En Ven skrev til mig til Königstein, at Kong August nu vilde vinde mere paa én Jagt end Kong Karl i seks Felttog. Alt var nøjagtigt udregnet. Vielopolski laa paa Lur i en Hulvej med sine Ryttere.....« Patkul standsede. Dumpe Trommehvirvler lød i det Fjerne, kom nærmere.

»Vi vil bede, Herr von Patkul, Eders Time er kommet.«

Tre Hundrede Mand til Fods og halvtreds Ryttere stod opstillet i Firkant omkring Retterstedet. Patkul skred fattet fremad; først da han fik Øje paa Hjulet, brød han sammen.

Skarpretteren var en polsk Bonde, der ganske vist tiltalte Patkul med »Naadige Herre«, men ikke forstod sit Arbejde. Saa blev Henrettelsen endnu mere kvalfuld og afskyelig end sædvanlig.

Den ulykkelige, hvem Hjulet havde tilredt grufuldt, men ikke dræbt, krøb hylende hen mod Blokken.

»Hug til, din Bondeknold!« stønnede han.

Polakken gloede dumt, indtil en af de svenske Officerer trykkede ham Bøddeløksen i Haanden og befalede at hugge til.

* *
*

Tyrkiet, hvis Omraade grænsede til Polen, var paa den Tid en Stormagt. Stanislaus havde efter sin Tronbestigelse sendt et Gesandtskab til ‚den høje Port'.

En polsk Konge, der var Russerne fjendtlig sindet, kunde kun være Tyrkerne velkommen. Peters voksende Magt var vel egnet til at vække Bekymring. Czaren havde allerede taget Byen Asov og gjorde dem stadig mere og mere Rangen stridig som Herskere over Sortehavet. Imidlertid vidste Tyrkerne meget vel, hvem Stanislaus kunde takke for sin Krone. Da nu en Aga, en højtstaaende tyrkisk

Embedsmand, dukkede op i Hovedkvarteret, officielt for at gengælde det polske Gesandtskab, blev den egentlige Aarsag til hans Komme snart aabenbaret. Han bad om Audiens hos Karl XII og overrakte et smigrende Brev, i hvilket der blandt andet stod, at Sultanen vilde sende hundrede fangne Svenskere tilbage, der af Kosakkerne var blevet solgt som Slaver til Tyrkiet.

Kongen vilde ikke modtage Tyrken, fordi han ikke var sendt af Sultan Ahmed selv, men fra Seraskeren af Bender, Jussuf Pascha. Men Piper forstod at tilintetgøre Kongens Betænkeligheder.

»Hvor kan det være,« spurgte Karl Tyrken, »at Sultanen beviser mig, en ubekendt, en saadan Ære?«

Den gensidige Forstaaelse var ikke helt let. Kancelliraad Hermelin oversatte Kongens Ord til Latin, en Polak oversatte dem for Tyrken, og ad den samme Omvej kom Svaret.

»Hans Majestæts Navn og Sejre har vakt Sultanens Opmærksomhed,« lød Svaret.

»Hvordan har mit Navn kunnet blive bekendt saa langt borte?«

»Det har ganske vist ikke kunnet ske gennem en Gesandt eller ad Handelsvejen, thi en saadan Forbindelse eksisterer endnu ikke mellem Tyrkiet og Sverige. Var det Tilfældet, vilde det kun være en Fordel for begge Riger.«

»Svenske Skibe,« lod Kongen oversætte, »er nyligt blevet kapret ved Tunis af tyrkiske Sørøvere!«

»Algier og Tunis er kun delvis afhængig af ‚den høje Port', men man vilde ogsaa der anerkende det svenske Flag, hvis det vilde forene sig med det tyrkiske.«

»Og hvilken Bistand kunde jeg vente fra »den høje Port«, hvis jeg fører Krig mod Czaren?«

»Storvesiren og Jussuf Pascha besidder Sultanens Fortrolighed. Et Ord fra dem kan have uhyre Virkning. Men Afstanden er stor.....«

Karl takkede Gesandten og lod ham overrække en anselig Pengegave. Piper og Hermelin forhandlede i de følgende Dage videre med Tyrken. Denne lod skinne igennem, at der ikke eksisterede uover-

vindelige Hindringer for Afslutningen af et Forbund. Sultanen var ganske vist imod Krigen, men Storvesiren og Jussuf Pascha havde en anden Mening.

Efter Gesandtens Afrejse udspandt der sig en Brevveksling mellem Feltkancelliet og Seraskeren Jussuf. Paa Storvesirens Befaling stillede Jussuf Pascha Svenskerne i Udsigt, at de i Tilfælde af en videre Indtrængen i Rusland kunde vente Hjælp fra Krimtatarernes Khan.

Et Tilbud fra Mazeppa, Kosakkernes Hetman, var ogsaa naaet til Karl. Mazeppa var en Polak, der havde maattet forlade sit Hjemland og var blevet uindskrænket Anfører af en Kosakhær. I de forudgaaende Aar havde han hærget i Volhynien og foraarsaget Stanislaus megen Skade. Nu foregav han at være utilfreds med Czarens Herredømme. Karl XII var i Begyndelsen fuld af Mistro til Mazeppa. Men denne forstod at vælge behændige Underhandlere, en Livlænder, der var faldet i russisk Fangenskab, og en forhenværende bulgarsk Biskop, der nu — tiggende i sin Præstedragt — uantastet kunde naa ind i det svenske Hovedkvarter og tilbage til Mazeppa, uden at nogen forundrede sig derover.

* *
*

Aaret 1708 kom med streng Frost. Nu var der ikke længere noget til Hinder for Svenskernes Fremmarch. Med seks og tredive Tusind Mand gik Karl XII over Weichsel mellem Plock og Wlozlawek, rykkede langs den prøjsiske Grænse mod Grodno. Kongen, der var utaalmodig efter at faa Fingre i denne Stad, ilede forud for Hæren med ni Hundrede Ryttere. Rehnskjöld var hos ham og den unge Prins af Württemberg.

To Tusind russiske Dragoner under General Mühlenfeld skulde forsvare Broen over Njemen, men ved Synet af Svenskerne greb de til Harens Vaaben. Ved Mørkets Frembrud stod Karl med sin Haandfuld Ryttere foran Grodnos Volde. Intet Skud brød Stilheden.

Derinde, i Jesuiterklostret, sad Czaren sammen med Menschikov ved Refektoriets Bord og spiste til Aften.

Foran Døren opstod Larm. General Mühlenfeld kom ind med klirrende Sporer.

»Hvad er der paa Færde?« spurgte Peter.

»Svedski krol!«

»Hvor stærke er Svenskerne?«

»Hele Hæren staar foran Portene, Eders Majestæt!« Mühlenfeld vilde forskønne sin Flugt.

»Hvad mener du, Alexander?« vendte Czaren sig til Menschikov.

»Det vilde være i Modstrid med dine Pligter, Peter Alexejevitsj, at lade dig indespærre her. Vi vil ride!«

Hestene stod sadlede i Klostergaarden. Med ni Tusind Ryttere ilede Czaren ud af Staden, medens Karl XII stod udenfor og overvejede, hvorledes han den følgende Morgen kunde erobre Fæstningen ved en Overrumpling.

* *
*

»I vid Omkreds,« befalede Kongen Oberst Hjelm, »maa I lade tænde Vagtblus, for at Russerne skal tro, de har hele Armeen for sig. Bøndervogne maa I lade skille ad og anbringe Træstammer paa Hjulene, saa de i Fæstningen indbilder sig, at vi fører svært Skyts med os. Ved Daggry maa alt være færdigt!«

»Javel, Eders Majestæt!« Oberst Hjelm strøg smilende sin Knebelsbart og skyndte sig af Sted for at udføre Kongens Befalinger.

»Vi er knap nok et Bøsseskud fra Portene, Majestæt!« formanede den unge württembergske Prins.

»Kan min durchlauchtigste Broder maaske se Porten?«

»Næ..... Men en Kugle kunde forvilde sig.....«

»Kong Pyrrhus af Tarent fik en Tagsten i Hovedet..... og Natvægteren i Slupzy skal være død ved Dag,« haanede Kongen.

Hos Russerne blev alt stille.

»Naar vi har Grodno,« mente Rehnskjöld, »gaar det vel mod

Østersøprovinserne, til Petersborg? Lewenhaupt staar jo med en anselig Magt ved Mitau.....«

»Herr Feltmarskal,« svarede Karl, »jeg forstaar meget godt, at I gerne vil vide, hvad den nærmeste Fremtid bringer. Men hvad vilde Følgen blive, hvis vi drog til Livland og Ingermanland? Saa maatte vi blive der..... Czaren vilde nemlig straks være i Landet igen, naar vi vendte Ryggen til. En Svækkelse eller Tilintetgørelse af den russiske Magt vilde vi aldrig opnaa med den Slags Apotekermidler. Det har jeg i hvert Fald lært i Krigen mod min Fætter August!«

»Det er sandt, Eders Majestæt!« Marskallen frøs og længtes efter at komme under Tag.

»Kun ved at tilintetgøre hans Hær og true hans Land alvorligt, kan Czaren betvinges.....«

»Men Czaren trækker sig jo stadig tilbage,« indskød Rehnskjöld, »Eders Majestæt skal se, i Morgen tidlig er Reden tom. Jeg har allerede i nogen Tid hørt Hovslag.....«

»Mine Planer rækker videre, Herr Feltmarskal! Vi marcherer mod Øst til Minsk..... Er vi først der, vil Mazeppa i Ukraine bringe Kosakkerne til Opstand mod Czaren. Jeg venter i disse Dage Mazeppas fordrukne Sendebud for at afslutte en Overenskomst. Saporogerne og Donkosakkerne vil ogsaa komme os til Hjælp. Seraskeren af Bender har tilsagt mig Understøttelse af Krimtatarerne. Jo længere vi trænger ind i Rusland, desto talrigere vil Rytterfolkene støde til os fra Syden. Moskva vil Czaren sikkert ikke ofre. Altsaa maa han bekvemme sig til Kamp, inden vi naar saa langt..... eller undertegne den Fred, jeg dikterer ham. Tertium non datur! Lewenhaupt vil snart støde til os, og Lybecker skal til Foraaret fra Finland gøre Fremstød mod Ingermanland for at ødelægge Petersborg..... Rex Poloniae lader jeg blive i Polen. Krassov bliver hos ham med otte Tusind Mand, og han skal holde os Ryggen fri!«

»En storartet Plan!« For Rehnskjölds Forstand var Karls Forehavende for vidtløftigt og alt for svagt underbygget. Men som altid underordnede Marskallen sig villigt.

»Nu vil vi tage en Lur,« foreslog Kongen, tog formelt Afsked

med Rehnskjöld og Württembergeren og gik til en Hytte i Nærheden, hvor Kammerpagen havde beredt hans Leje.

»En Plan, der er den store Alexander værdig,« sværmede den unge Prins, da Karl var udenfor Hørevidde.

Rehnskjöld brummede noget uforstaaeligt. I det svage Lys fra Stjernerne kunde Prinsen se det hæslige Smil, som fortrak Generalens ellers saa forstenede Ansigt.

XVI.

OVER BERESINA.

Ved Daggry viste det sig, at Feltmarskallen havde hørt rigtigt. Grodno var rømmet, Portene stod aabne, ikke en russisk Soldat var at se. Ufortrødent drog Karl XII med sine Karoliner efter Russerne. Deres Spor kunde man ikke forfejle. Om Dagen viste tykke, sorte Røgskyer Vejen efter Menschikovs Horder, om Natten var Horisonten i vid Omkreds rød af Ildskæret fra brændende Landsbyer og Kornstakke.

Karl jagede Russerne gennem hele Litauen. Karolinerne led ingen Nød paa denne March, skønt Russerne hærgede Landet, saa godt de kunde. De litauske Bønder, der var blevet kloge af Skade, forstod nemlig at grave deres Forraad ned i Jorden. Men Varmen, der steg op fra Kornet, smeltede Sneen og tørrede Muldjorden, og Karolinerne, der ikke var mindre snu, forstod at finde Forraadene.

Ved Smorgon holdt Karl XII Rast for at afvente de tilbageblevne Troppeafdelinger og Trosset. Hertil naaede ogsaa Mazeppas Sendebud. Piper modtog den forhenværende Biskop. Denne omfavnede Ministeren og kyssede ham efter russisk Skik paa begge Kinder. Piper smilte noget forbeholdent, lod bringe Snaps og gennemlæste Mazeppas Skrivelse, som Budet havde tryllet frem af sin sammenrullede Haarpisk.

Mazeppa lovede at ville overgive Svenskerne alle Ukraines Fæstninger og være parat med sine Kosakker. Til Gengæld skulde Ukraine atter blive Len under den polske Krone, og Mazeppa skulde forvalte det som dets Hertug.

»Det er der ikke noget at sige til,« mumlede Piper. »Vi vil nu affatte en formel Traktat,« fortsatte han med hævet Stemme. »Eders Fuldmagt, mon père!«

Biskoppen tog et tykt Guldkors ud af Folderne i sin Tiggerkappe, trykkede paa en Fjeder og aabnede den øverste Del af Korset. Et Stykke sammenrullet Pergament kom til Syne, hvorpaa Mazeppa egenhændigt havde skrevet Fuldmagten. Piper kendte Haandskriften fra opsnappede Breve. Et bedre Bevis behøvedes ikke. Men Biskoppens Pralerier over Mazeppas Magt og Rigdomme ærgrede den svenske Minister.

»Sig mig hellere..... hvilken er den bedste Aarstid for fælles Operationer?« spurgte han.

»Junius mensis! Saa er Græsset højt og saftigt. Der er Brug for meget Foder til de mange Heste!«

»Hvor mange Heste?« Piper var stadig mistroisk og haabede at kunne bevise Kongen, at Forventningerne til Mazeppas Hjælp var for store. Men Sendebudet var paa sin Post.

»Saa mange Heste, at de er umulige at tælle,« svarede han.

Piper tav.

* *
*

Om Morgenen paa en skøn Foraarssøndag stod Generalmajor Axel Sparre ved Vinduet i sit Kvarter i Wenslawenenta ved Smorgon. Fra Gaden hørtes raske Hovslag. Kongen kom galoperende med Lagerkrona.

»Har I noget Frokost, Sparre?«

»Javel, Eders Majestæt!«

Karl sad af, kastede Tøjlerne til Rideknægten og traadte sammen med Lagerkrona ind i Bondehuset. Sparre havde givet de nødvendige Ordrer, og snart kom en kæmpemæssig Æggekage stegt med Spækskiver til Syne, dertil Hvedebrød og Mjød af Bihonning.

Kongen spiste hurtigt og uden at nyde det. Efter Maaltidet op-

fordrede han Sparre til at gaa med over Markerne. I den opblødte Vejs Ler travede de af Sted.

»I skal i Nat overrumple en russisk Afdeling, Sparre, i Omegnen af Soly..... Det russiske Pak vover minsandten at falde os i Ryggen!«

»Javel!«

De kom til en lille Bæk. Buskene langs Vandløbet havde Knopper, Græsset var allerede grønt; kun paa Nordskrænterne laa der endnu noget Sne. En straalende broget Isfugl fløj op tæt foran dem.

»Fugl Phønix, Sparre!«

»Den flyver til Moskva for at melde vor Ankomst, Majestæt!«

Lagerkrona var kommet langsomt bagefter og havde kun hørt Ordet Moskva.

»Skal I marchere mod Moskva, Sparre?« spurgte han.

»Ikke just det,« svarede Sparre og lo. Svenskehærens højerestaaende Officerer var enige om Lagerkronas Dumhed. Ingen forstod, hvorfor Kongen saa øjensynligt udmærkede ham.

»Se der!« Lagerkrona pegede over mod det nærliggende Skovbryn. Der holdt, knap hundrede Skridt borte, et Antal Kosakker med lange Lanser. Men de flygtede, da de opdagede Svenskerne.

»Vi maa hellere gaa tilbage til Landsbyen,« mente Karl.

»Man kunde maaske ellers komme hurtigere til Moskva, end det var ønskeligt!« bemærkede Sparre. »Ved Majestæten i øvrigt,« fortsatte han, »at der i vor Familie eksisterer den Spaadom, at en Sparre engang skal blive Guvernør i Moskva?«

»Det vilde snarere være en Post for mig!« raabte Lagerkrona, der ustandselig havde set sig om efter Kosakkerne.

Karl svarede ikke, lo blot.

Det var rygtedes i den usle Landsby, at Svenskekongen var kommet. Bønderne stod foran Dørene i deres omvendte Faarepelse, tog deres Skindhuer af og bøjede sig dybt for de fremmede Herrer. Kvinderne i deres brogede Søndagsstads kiggede ud af Vinduerne og fniste til hverandre.

Alle syntes at antage den smukke og elegant klædte Lagerkrona for Kongen.

* *
*

Det gik snart videre til Egnen ved Minsk. Kosakker sværmede stadig i Nærheden af den svenske Hær, men var sjældent til at faa Ram paa. Deres Tilstedeværelse var mere besværlig end farlig. Det var ingenlunde tilraadeligt for Enkeltperson at møde disse lige saa rovbegærlige som fejge Røvere.

General Lewenhaupt kom fra Riga for at modtage Anvisning og Befalinger for Sommerfelttoget.

»Det forekommer mig,» sagde Kongen, »at Generalen endnu maa kunne klemme noget ud af Kurland til Fordel for Hæren.....«

»Det vil sikkert lade sig gøre, selv om Landet ikke er saa rigt som Sachsen.....«

»Sachsen var et rent Paradis! Det glæder mig altid, naar jeg kan nøjes med at forlange det mindst mulige fra Stockholm.....«

Lewenhaupt greb i sin Lomme og tog en Mønt frem.

»Til Tak, Eders Majestæt, slaar de ogsaa Mønt af enhver Begivenhed, der blot bekommer deres Pengepung vel. Til Minde om Indmarchen i Sachsen har de slaaet halve Dalere.«

Karl tog Pengestykket og læste Indskriften højt paa sit mærkeligt klingende Tysk:

»O dencke Sachsenland
Carolus ward gesand
Dich wieder bringen zu der Ruh
Dafür dank Gott und ihm dazu.«

»Hvad siger Majestæten?«

»Det er Sludder, vi har jo kun bragt Uro og hævet Skatter. Men det var nødvendigt, ellers havde min Fætter af Sachsen aldrig opfyldt de conditiones, som jeg var nødt til at paalægge ham.«

»Dobbelt nødvendigt, Majestæt, da Livland og Ingermanland er fuldkommen forarmet. Finland lider Nød, og i Hjemmet skal heller ikke alt være rosenrødt. Paykul skal jo have lavet Guld, men Hovedet blev hugget for tidligt af ham.....«

»Og om han saa havde forvandlet hele Brunkeberg til en Guld-dynge, maatte han dog dø, kære Greve! Guld kan man ikke lave, og hvad vilde det ogsaa nytte, naar man intet kan købe derfor? Her er allerede stor Knaphed! Lagerkrona, som jeg har gjort til Generalkrigskommissarius i Stenbocks Sted, synes ikke at have den lykkelige Haand som Bocken.....! Ham savner jeg meget! Og nu maa I altsaa samle alle Slags Forraad og læsse paa lette Bøndervogne. I skal bryde op i Juni med Eders Armé og Trosset. Befalingen skal i Tide naa Jer i Riga! Lagerkrona vil sige Eder, hvad I skal medbringe. Listen har han færdig.«

»Og hvor skal Marchen gaa hen, Eders Majestæt?«

Karl rynkede Panden.

»Det vil blive meddelt Eders Ekscellence, som jeg bemærkede. I hvert Fald gaar det til stærkt udhungrede Egne.....«

Lewenhaupt vilde gerne have hørt mere, men kendte Kongen tilstrækkeligt til ikke at spørge.

Hos Rehnskjöld og Piper, som Adam Ludwig Lewenhaupt nu opsøgte enkeltvis, fik han lige saa lidt at vide. Derimod fortalte Rehnskjöld om sin Strid med Piper og denne om sin Strid med Marskallen. Lewenhaupt raadede til Samdrægtighed.

Rehnskjöld var øjensynligt krænket over, at Lewenhaupt ikke med Fyr og Flamme tog hans Parti.

Piper tog hans Raad om Forsoning roligere.

»Maaske har I Ret, Grev Lewenhaupt. Thi hvad vedkommer vor Strid Eder?« svarede han.

»Jeg raader ikke til Enighed, fordi Eders Strid ikke vedkommer mig, men for Sagens, for Kongens Skyld! Ingen kan eller vil sige mig, hvor jeg skal føre mine Tropper hen. Jeg skal modtage Befaling..... det er alt, hvad jeg hører af Kongen. Marskallen ved aabenbart intet..... og I.....«

»Jeg tør intet sige Eder og kunde heller ikke, thi jeg ved ikke meget mere end Rehnskjöld. Kongens Egensind er stort, kun Ulykken vil kunne formaa at bøje hans Vilje, og saa falder hele Værket sammen af sig selv.....«

»Og rebus sic stantibus strides I endnu stadig med Rehnskjöld?«

»I vil komme til at erkende, Lewenhaupt, at han aldrig vil tilgive Eder, for det første, fordi I sejrede ved Gemauerthof, og dernæst, fordi I ikke vilde tage Parti mod mig.....«

Dybt nedtrykt begav Lewenhaupt sig paa Hjemvejen til Riga.

* *
*

Medens Hæren endnu laa ved Minsk, havde nogle Rytterpatrouiller gjort Fremstød helt til Beresina. Adskillige Gange var det kommet til Fægtninger med russiske Fortropper. Czarens Hovedmagt stod ganske vist endnu længere mod Øst mellem Vitebsk og Mohilev.

Tidligt paa Sommeren brød Karl XII op og gik over Beresina og Druc. Nu kom der Melding om, at Russerne laa i en godt forskanset Lejr ikke langt borte, ved Holovcyn.

En Sidearm af Druc løb foran den russiske Stilling. Vandløbets Bredder var Morads. Ogsaa midt igennem den russiske Stilling, lodret paa Druc, strakte sig en Sump, der delte Russerhæren i to Halvdele.

Svenskerne og Russerne var omtrent lige stærke.

Kong Karl rekognoscerede selv og besluttede trods alle Vanskeligheder at gaa til Angreb. Aftenen før Slaget lod han efter Mørkets Frembrud et Antal svært Skyts bringe i Stilling tæt foran den russiske Midte. Da Solen stod op — den 13. Juli 1708 — og Taagerne, der laa over Sump og Vand, begyndte at spredes, slyngede de svenske Kanoner deres Jernhagl mod den russiske Stilling. Russerne trængte sig sammen paa Fløjene.

Kongens Garderegiment, Dalkarle, Västmanlændere, Østgoter, Uplændere — i alt syv Hundrede Mand — havde imidlertid samlet

sig bagved det ildspyende Batteri. I Læ af Kanonerne blev der endnu tømret paa en Pontonbro, da Kongen pludselig mistede Taalmodigheden. Med højthævet Kaarde sprang han i Floden, hvis Vand kun naaede ham til Bæltestedet.

»Kom, Gossar!« raabte han, og Karolinerne fulgte ham. Patronerne blev ganske vist vaade, og saa blev der kun fægtet med Bajonet. Breddens Morads var heller ikke nogen uovervindelig Hindring, selv om mange Støvler blev siddende deri.

Russerne gav heftigt og forbitret Ild, men de sejrvante Svenskere brød uovervindelige ind i Stillingen.

Heller ikke de russiske Ryttere kunde udrette noget. Marskal Rehnskjöld selv ilede med nogle Hundrede Drabanter og Nylændinger imod dem og slog de langt overlegne Rytterskarer paa Flugt.

Angrebet havde kun været rettet mod den ene russiske Fløj. Den anden Fløj kunde paa Grund af det mellemliggende Morads ikke gribe ind i Tide. Saa havde Svenskerne vundet Sejren paa faa Timer. Russerne begyndte Tilbagetoget. Paa Grund af de bundløse Veje kunde der ikke være Tale om Forfølgelse.

Svenskernes Tab var kun ringe. Men Russernes døde og saarede var en Trediedel af den samlede Styrke.

Czar Peter var rasende og lod alle de Soldater, der var saarede i Ryggen, arkebusere.

* *
*

Videre mod Øst drog Karl XII og naaede Dnjepr ved Mohilev. Efter den aftalte Plan skulde Mazeppa nu vise sig paa Skuepladsen. Men Karl ventede næsten en Maaned i Omegnen af Mohilev, skønt Mazeppa Gang paa Gang sendte Bud, at Svenskerne skulde marchere til Ukraine. Maaske vilde Kongen afvente Lewenhaupts Ankomst, denne maatte forlængst have modtaget Befalingen til Afmarch fra Riga. Ingen vovede at spørge og endnu mindre at komme med Raad. Karl vilde blot have svaret med hint Smil, alle frygtede.

Endelig besluttede han sig dog til at marchere mod Syd.

Solen brændte. Den fugtige Luft gjorde det næsten umuligt at aande. Sværme af Bremser og giftige Myg indhyllede de marcherende Tropper i et ækelt Slør. Snavset fra Vejene, der var opblødt af vedvarende Regnskyl, trængte gennem Infanteristernes møre Støvlesaaler. Hestene var plaget af Bylder i Koderne. Lamme, med matte Øjne og fremstaaende Ribben slæbte de stakkels Dyr sig af Sted, ude af Stand til at bære Rytterne. De beredne, der ikke var vant til at gaa, stolprede gennem Snavset. De tunge Ridestøvler gnavede Hul paa Anklerne.

Kongen kom i Trav forbi Marchkolonnen. Hans blaa Øjne lynede. Ingen kunde se paa ham, at Sorgerne trykkede ham.

»Vivat Carolus!« raabte de vejrbidte Krigere. Hver eneste Mand tog sig sammen. Kongen levede ikke bedre end den menige Mand. Det vidste alle. Hvis en eller anden mukkede, blev han snart bragt til Tavshed af Kammeraterne.

Naar Solen havde skinnet længe nok, blev Himlen atter sort, og snart piskede den iskolde Regn ned paa Karolinerne, i Timevis, uden Ophør.

»Holdt!«

Den nærliggende Skov gav lidt Læ. En havde en Haandfuld Straa, og noget tørt Træ var der ogsaa. Men Ilden døde hen, da der blev kastet grønne Grene paa Baalet.

»Kom, Gossar! Af Sted! Fremad March!«

»Hvorhen?«

»Spørg Kaptajnen!«

»Han ved det heller ikke.«

»March!«

Skyerne skiltes. Atter brændte Solen uden Medlidenhed fra en skyfri Himmel, tørrede de vaade Pjalter, fik Støvlerne til at skrumpe ind, og straks var Myggene der igen.

Dag ud og Dag ind gik det mod Syd. Ikke et Hus, uden at det var brændt ned til Grunden. Kun de murede Skorstene ragede endnu op i Luften. Brøndene var fulde af Kadavere. Ikke engang Hunde

og Katte var blevet tilbage i de hærgede Landsbyer. Kun Rotter, Rotter og atter Rotter.

Efter fjorten Dages Forløb var Hæren naaet til Czerykov ved Soz. Atter og atter kom det til spredte Fægtninger mellem Kosakkerne og de svenske Forposter. Ingen turde fjerne sig fra Lejren eller Marchkolonnen, hvis han ikke vilde risikere at falde i Hænderne paa disse Røvere.

En Aften lod Kongen Marskal Rehnskjöld kalde til sig.

»Jeg har modtaget Melding,« sagde Kongen, »at Czaren staar med sin Hovedstyrke kun fem Mil herfra ved Malatyce. Det ligger ganske vist noget nordligere, men det er bedst, jeg angriber ham..... Derved bortleder jeg Opmærksomheden fra, at vor March egentlig gaar mod Ukraine. Mazeppa har større Handlefrihed, naar Czaren ikke mistænker ham.....«

»Javel! Meget rigtigt!« skyndte Feltmarskallen sig at forsikre.

»Fra Lewenhaupt har jeg endnu ingen Efterretning.....«

»Det har jeg heller ikke ventet, Majestæt!«

»Hvorledes?«

Rehnskjöld trak paa Skulderen, smilte meget sigende.

»Jeg forstaar meget vel, hvad I mener, men lær af mig..... I maa ikke tale ondt om nogen i Kongens Nærværelse!«

»Meget vel!«

* *
*

Nu gik det altsaa videre mod Nord. Peter stod ved Floden Tschernaja Napa bag udstrakte Sumpe. Svenskerne var næsten en Uge om at tilbagelægge de fem Mil. Saa slog Hæren udmattet Lejr foran Moradset, der endnu skilte den fra Czarens Hær.

Peter lod lave en Vej gennem Sumpene ved Hjælp af Fletværk og Faskiner, og en Morgen, da Taagen var tæt nok til at skjule hans Bevægelser, angreb han Svenskernes ene, noget afsidesliggende Fløj. Generalmajor Roos, der kommanderede her, gjorde, hvad han kunde. Dalkarlene sloges med deres sædvanlige Tapperhed, og den unge

Prins af Württemberg angreb i Spidsen for sine Dragoner Russerne med en saadan Heftighed, at de flygtede. Skønt han egentlig ikke var slaaet, gik Czaren med hele sin Hær tilbage mod Øst, velsagtens for at lokke Karl XII efter sig.

Og Svenskekongen lod sig narre. I usigeligt udmattende Marchture fulgte han Czaren. Hver eneste Aften flammede Horisonten af Ildskæret fra de brændende Landsbyer. Svenskerne fandt kun rygende Tomter, Dyrekadavere og nedtrampede Haver. Høsten var allerede bragt i Hus og indtil sidste Straa slæbt med eller gaaet op i Flammer. Ikke saa meget som en sølle Kaalstok, ikke en Høne, ikke en Kanin! Kun Rotter, Rotter og atter Rotter.

Karl red i Spidsen for Avantgardens Kavaleri sammen med Oberst Gyllenkrook, der nu i sin Egenskab af Marchrutens Bearbejder var en vigtig Hjælp. Gyllenkrook, Generalkvartermesteren, var en ærlig Soldat med stor militærisk Indsigt. Nu kom han af og til med en af sine forsigtige Bemærkninger.

»Maaske vil Czaren lokke os ind i sit Land, Majestæt.....! Vi er snart ved den russiske Grænse, og det forekommer mig utroligt, at den czariske Majestæt lader sit eget Land hærge paa denne Maade.....«

»Vi maa vove, saa længe vi har Lykken med os,« plejede Karl at svare paa den Slags Indvendinger.

Gyllenkrook stirrede frem over Sadelknappen.

»Hvor langt er vi endnu fra Rusland?« hørte han Kongen spørge.

»Knap en Mil, Eders Majestæt! Den By ligger paa russisk Jord.«

Gyllenkrook pegede paa de løgformede Kupler i Tatarsk, der straalede i Septembersolen.

Sælsomme Trompetsignaler naaede Rytternes Øren. Paa venstre Side, ikke langt borte, laa en Skovstrækning. Dèr var ogsaa Ryttere, fjendtlige Ryttere.

»Se der! Kom, Bussar!« Karl trak sin Kaarde og viste Føreren af den forreste Eskadron Fjenden, hvis Styrke ikke kunde fastslaas.

»Maaske var Forsigtighed tilraadeligt, Majestæt!« advarede Gyllenkrook. »Bag Skoven kan lure alle mulige Overraskelser!«

»Vi maa vove, saa længe vi har Lykken med os, Herr Oberst!«

Karl attakerede Russerne tværs over Stubmarkerne, langt forud for sine Ryttere. Østgoterne jog efter ham, Marskal Rehnskjöld var pludselig ved Siden af Kongen sammen med Generaladjudanten Thure Hård og nogle Drabanter. Men Russerne veg ikke. Det var ikke Kosakker. Nu satte Czaren sine Eliter paa Spil. Ganske vist kastede Karl og hans Ledsagere de første omkuld. Hans lange Kaarde mejede Polonzkis Ryttere af Hestene. Men Bladet vendte sig snart. Der dukkede stadig flere og flere Russere op. Den ene Eskadron efter den anden kom fejende omkring Skovbrynet.

Karls Hest fik en Pistolkugle i Hovedet og brød sammen. Men Kongen kom paa Benene og fægtede videre. Thure Hård sank til Jorden ved Siden af Kongen. Hans Bryst var gennemboret paa flere Steder. Karl sprang paa hans Hest og kæmpede videre.

Da kom Oberst Dahldorf til Undsætning med sine smaalandske Ryttere, Gyllenkrook og nogle af Drabanterne befriede Kongen fra den fjendtlige Skare, som havde omringet ham.

* *
*

Ved Tatarsk laa hele den russiske Armé forskanset bag Sumpe, der var af en saadan Art, at selv den uforsagte Karl ikke vovede at tænke paa Angreb. Imod Sædvane spurgte han sine Omgivelser til Raads. Hvad var der at gøre? Gyllenkrook svarede meget fornuftigt, at han ikke kunde give noget Raad uden at kende Kongens Planer.

»Jeg har ingen Plan!« sagde Karl.

Gyllenkrook opfattede det som en Spøg og blev sparet for at svare ved Rehnskjölds Tilsynekomst.

Næste Dag spurgte Kongen atter om Gyllenkrooks Mening.

»Jeg har virkelig ikke tænkt nærmere derover, fordi jeg antog Eders Majestæts Svar for en Spøg.«

»Nej.....! Det er mit ramme Alvor!«

»I saa Fald maa jeg bede om Betænkningstid, Majestæt!«

»Naturligvis!«

Gyllenkrook gik til Piper. Men denne benyttede kun Lejligheden til at komme med en ondskabsfuld Bemærkning om Feltmarskallen:

»Den Djævel, der hidtil har givet gode Raad, kan ogsaa fortsætte dermed!«

Herefter opsøgte Gyllenkrook Feltmarskallen og bad ham indtrængende at opgive den personlige Strid til Fordel for det fælles bedste.

»Jeg véd ganske vist ikke, hvad Herr Obersten hentyder til, men jeg vil gerne gøre det! Tør jeg spørge om Eders Mening om Situationen?«

»Der er tre Muligheder,« svarede Gyllenkrook, »men de to kan der højst sandsynligt ikke blive Tale om.....«

»Og det er?«

»Den ene er Vejen ind i Rusland. Men dèr maatte hvert eneste Skridt fremad erobres. Forplejning er ikke til at opdrive, altsaa er denne Vej faktisk umulig! Den anden Vej vilde føre tilbage til Djnepr.....«

»Det gaar Kongen aldrig i Livet med til!« indskød Marskallen.

»Saa bliver der kun den sidste Mulighed tilbage. Marchen til Ukraine, til Kosakkerne.«

»Ja! Fra den Side har vi intet at frygte.«

»Men Grev Lewenhaupt er højst rimeligt allerede naaet til Dnjepr.....«

»Det er tvivlsomt!« Rehnskjölds Ansigtsudtryk ved denne Bemærkning viste Gyllenkrook, at der ogsaa var indtraadt en Forandring i Forholdet mellem Rehnskjöld og Lewenhaupt.

* *
*

Der kom Ilbud fra Mazeppa: »..... at jeg uden Tøven stræber efter at bevise min Iver, kan jeg besværge. Jeg har udsøgt de bedste Byer til Kvarter og til Forsvarspunkter, samlet Levnedsmidler og

Ammunition, i sikker Tiltro til Saporogernes og Krimtatarernes Bistand. Eders Majestæts Tapperhed og Klogskab vil bedst kunne bedømme, hvor lidet de sidste to uheldige Fægtninger behøver at faa nogen Virkning paa fremtidige Begivenheder. Lykken har ikke blot et sørgmodigt Ansigt oven paa et muntert, men ogsaa et muntert efter et sørgmodigt. Derfor beder vi ogsaa af vor ganske Sjæl og venter med Længsel paa, at Eders Majestæt skal støde til os.....«

Kongen gav Gyllenkrook Brevet. »Jeg er nu fast besluttet paa,« tilføjede han, »at marchere mod Ukraine..... Vilde blot gerne vide, hvad den Kosak mener med de to sidste uheldige Fægtninger?«

»Hvem véd, hvad Czaren har udspredt.....«

»Det kan være!«

»Grev Lewenhaupt maa snart være her, Eders Majestæt! Naar han kommer, bliver Situationen en helt anden. Han har ti Tusind Mand med sig og Levnedsmidler for tre Maaneder!«

»Nej! Hvem véd, naar Lewenhaupt kommer! Vi marcherer! Her er ikke noget at vente efter!«

Gyllenkrook huskede pludselig en dunkel Hentydning fra Feltmarskallens Omgivelser, i Følge hvilken man ikke havde særligt Hastværk med at sende Efterretning til Lewenhaupt.

»Nogle Dage,« sagde han, »rækker Provianten endnu! Hvis vi ikke venter nu, naar Lewenhaupt os først i Ukraine..... hvis han overhovedet naar os.....«

»Jeg vil sende Lagerkrona i Forvejen med tre Tusind Mand, for at han kan bane Vejen for Lewenhaupt og for os.....«

»Lagerkrona?« Gyllenkrook saa bestyrtet paa Kongen.

»Har I noget imod Lagerkrona?« spurgte Karl forbavset.

»Nej, Eders Majestæt! Jeg har absolut intet imod Baronen!«

»Altsaa marcherer vi i Morgen! Lagerkrona bryder op allerede i Dag, gaar over Mglin til Starodub og tager Reden. Dèr vil Lewenhaupt formodentlig støde til os.«

Gyllenkrook forlod Kongens Telt dybt bestyrtet. Han kendte Lagerkronas Fejghed og Udygtighed og maatte frygte, at Russerne

skulde skubbe sig ind mellem Karls og Lewenhaupts Hære og tilintetgøre dem, den ene efter den anden.

Som bedøvet vandrede Gyllenkrook gennem Teltgaderne. Oberst Dücker standsede ham, en gammel prøvet Ven og Kammerat fra mange Kampe.

»Naa? Hvad siger vor Rex, Gyllenkrook?«

»Alt er tabt!« Generalkvartermesteren lod den forbløffede Kammerat staa og skyndte sig til sit Telt for at udarbejde Marchruten for Lagerkrona.

XVII.

SLAGET VED POLTAVA.

MARCHEN til Ukraine gik gennem ufremkommelige Skove, over Flodløb og Sumpe. Styrtede Heste og bortkastede Geværer viste Vejen for Lagerkronas Fortrop. Pludselig saa det ud til, at han havde taget fejl af Vejen. Halvt udsultede Efternølere vidste kun, at Herr Generalmajoren havde forhandlet med nogle Jøder om, hvilken Retning han skulde slaa ind paa.

Karolinerne fantaserede om de ypperlige Maaltider, de vilde sætte til Livs, naar de naaede det rige Ukraine, og fortalte hinanden om den eventyrlige Mazeppa og om de vilde Saporoger, Kosakkerne fra Dnjepr. Paa den Maade glemte de deres egen Elendighed.

Endelig naaede Hæren til Mglin. Intet Spor af Lagerkrona!

»Han maa være gal,« sagde Kongen til Gyllenkrook.

Obersten tav og tænkte sit.

Næste Dag kom et Brev fra Lagerkrona. Kongen læste det og sendte derpaa Bud efter Gyllenkrook. Obersten kom galoperende og parerede sin Hest foran Kongen.

»Sid af, Herr Oberst.....! Lagerkrona er gal! Han ved ikke, hvad han gør!«

Gyllenkrook læste Skrivelsen, som Karl rakte ham. Lagerkrona var ad en stor Omvej lykkeligt naaet til Starodub, den nærmeste Kosakfæstning, men var ubeslutsomt blevet staaende udenfor Portene, indtil en stærk russisk Afdeling besatte Fæstningen for Næsen af ham.

»Jeg ventede, at det vilde gaa saadan med Lagerkrona, Eders Majestæt!« sagde Obersten og rakte Brevet tilbage.

»Ja! Han har vist sig meget ubehjælpsom, og nu spørger han oven i Købet, hvad han skal gøre!« Men Kongens Vrede syntes atter at være fuldkommen forduftet.

Hen imod Aften samme Dag ankom nogle Flygtninge fra Lewenhaupts Armé til Mglin. Selv da bevarede Kongen fuldkommen sin Ro og Fatning.

»Foreløbig er det umuligt,« sagde han til Rehnskjöld, »af disse Folks Snak at slutte sig til andet og mere, end at Lewenhaupt er stødt sammen med Russerne.«

Videre gik det til Starodub. Undervejs stødte Dele af Lewenhaupts Stridskræfter til Hæren. Saa kom Lewenhaupt ogsaa selv ridende med blodplettet Frakke og Parykken i Uorden.

»Endelig!« raabte Karl og rystede Generalens Haand.

»Jeg kommer med syv Tusind Mand..... men i øvrigt med tomme Hænder, Eders Majestæt!«

»Hvorledes det?«

»Vi er flere Dage i Træk blevet angrebet af overlegne russiske Kræfter..... har ganske vist forsvaret os..... om ogsaa med betydelige Tab. Trosset maatte jeg for største Delen ofre, sænke Kanonerne i Moradset..... ellers havde det været mig umuligt at bringe mine Folk hertil, og vi havde højst rimeligt tabt alt!«

»Hvor var det?«

»Ved Ljesna, Majestæt!«

»Havde I selve Czaren til Modstander?«

»Det ved jeg ikke, Majestæt! I hvert Fald var det meget svært at ryste Russerne af. Deres Ryttere er overhovedet ikke til at holde fra Livet, de har forandret sig..... fordømt!«

»Det lader til det, min kære Greve. Men I maa ikke bande!«

»Hvor kan man andet, Majestæt, naar man kun kan bringe sin naadige Herre Resterne af en Hær?«

»Det skader ikke, Herr General! Snart vil vi finde alt, hvad vi behøver. Ukraine er rigt..... og Mazeppa er vor Ven!«

»Give Gud, at Eders Majestæt ikke tager fejl.....! Vi har kun truffet Fjendskab hos Indbyggerne..... Mangen Svensker har

maattet bøde med Livet for sin Letsindighed i Omgang med disse Mennesker..... Et skrækkeligt Land!«

»Altsaa..... nu maa Herr Generalen se at komme til Kræfter.....«

Karl hilste og vendte sin Hest.

* *
*

Ved Starodub optog Svenskehæren atter Lagerkronas Fortrop og drog videre mod Novgorod Sjeversk, den næste Kosakfæstning. Et Angreb paa Starodub syntes ikke tilraadeligt, og Novgorod Sjeversk var allerede i Russernes Hænder. Overalt sværmede Scheremetjevs letbevæbnede Ryttere, med hvem det svære svenske Rytteri ikke kunde maale sig i Hurtighed. Som sædvanlig var Landet hærget i vid Omkreds, naar Svenskerne nærmede sig. Men her i det rige Ukraine var der altid saa meget at finde, at den værste Sult kunde stilles.

Ufortrødent drog Karl XII mod Syd for at møde sin Forbundsfælle, Mazeppa. I Baturin, Mazeppas Hovedstad, fandtes alt, hvad Svenskerne manglede: Krudt, Bly, Foder til Hestene, Brød og Kød. Maaske ogsaa Læder, saa man kunde faa Sko. Nu marcherede mange af Sted med Sandaler, som de selv havde lavet af Bark.

Ofte var det endnu utaalelig varmt om Dagen. Men Nætterne var allerede kølige; det var blevet Efteraar.

Ved Djesna vilde Svenskerne støde paa Mazeppas Hær, meldte hans Udsendinge, vilde Karle med glatragede Hoveder.

Da Floden var naaet, kunde man paa den modsatte Bred se Kosakhærens Lejrbaal. Næste Dag gik det over Floden. Med et tusindtalligt Følge nærmede Mazeppa sig Svenskekongen.

To rigt klædte Kosakker bar Hetmansfanen og Hestehalen i Forvejen. Efter dem kom Kosakkernes Hetman, han steg langsomt af Hesten og gik hen imod Kongen. Mazeppas Øjne straalede af glad

Bevægelse. Ogsaa Karl sad af og rakte Mazeppa Haanden, som denne kyssede.

»Gud ske Lov og Tak, at Eders Majestæt har besluttet at befri Kosakkerne fra Moskovitternes Aag,« begyndte Mazeppa sin Tale paa Latin. Han fortsatte med sine Taksigelser, saa at Kongen havde Lejlighed til at betragte sin nye Forbundsfælle.

Det var en Mand i Tredserne, lille, mager, med et friskt Ansigt og den sædvanlige polske Knebelsbart.

Kongen svarede ordknapt som sædvanligt, bad til Bords og spiste alene med Mazeppa i Kongeteltet, der imod Sædvane var slaaet op. Piper og Rehnskjöld beværtede Følget.

Efter Taflet lod Mazeppa Hestehalen hente og lod den plante foran Karl XII's Telt. Dermed overgav han Befalingen over sine Kosakker til Svenskekongen.

Svenskerne og Kosakkerne fortsatte næste Dag i Fællesskab Marchen til Baturin. Det blev stadig tydeligere, at Mazeppa ikke var kommet som Forbundsfælle i Spidsen for en anselig Hær, skønt han ved sit Møde med Svenskehæren havde haft over femten Tusind Mand med sig. Han var snarere en stakkels Flygtning, fra hvem dagligt Tusinder rømmede, fordi han ikke havde oplyst sine Oberster om den sande Sammenhæng.

Indtil sidste Øjeblik havde han forsikret, at det gik mod Svenskerne. Alt, hvad Mazeppa havde villet og forsikret, viste sig at være Hjernespind. Hans Kosakker drømte ikke om at bryde deres Troskabsed til Czaren. De kendte Peters haarde Haand og frygtede den mere end den lille Hob halvt udsultede Skandinaver, som vandrede gennem Steppen.

Mazeppas Omgivelser havde forlængst forraadt ham til Czaren, og Hævnen var allerede undervejs. Da Svenskerne og de faa Tusind Kosakker, der var blevet deres Hetman tro, naaede Baturin, kom de for sent. Menschikov havde allerede været der. Alle Kosakstadens Beboere havde han ladet hugge ned og antændt Byen paa alle Kanter. Ogsaa Mazeppas Slot laa i Aske. Fyrretyve Kanoner, store Forraad af Krudt og Bly, alle de sammenhobede Levnedsmidler, Foder

til Hestene, store Skarer af Heste var blevet Russernes Bytte og var slæbt med af dem. Mazeppas fornemste Tilhængere havde Menschikov ladet spigre paa Brædder og kaste i Floden.

I Stedet for det Paradis, Karolinerne havde drømt om, fandt de altsaa kun rygende Tomter og Ruiner, hvor de forkullede Lig laa og forpestede Luften. Karl XII lagde sin Hær i Omegnens elendige Kosak-Landsbyer. Indbyggerne kom med Brød og Salt. Foder til Hestene var der nok af, og Menneskene led heller ikke ligefrem Nød.

Kongen lod ikke Mazeppa undgælde for Ulykken, men talte gerne og ofte med ham og smedede Planer. Dertil var Mazeppa den rette, og den nøgterne Gyllenkrook maatte mangen Gang gribe sig til Hovedet, naar han fik deres Planer at høre. Dog maatte han stadig beundre Kongens ubøjelige Mod.

* *
*

Snart drog Hærene videre mod Syd igennem de frugtbare Landstrækninger ved Romny og Hadjacz. Her havde Russerne endnu ikke hærget. Svenskerne kom hurtigt til Kræfter. Snart faldt den første Sne og klædte Steppen i hvidt. Men Russerne fortsatte ganske mod tidligere Aars Sædvane med at forstyrre Karolinerne i deres Kvarter ogsaa om Vinteren. Det tirrede Kongen. Han gav Befaling til Opbrud. De nærmeste Byer med russisk Besætning skulde bøde derfor.

»Hvilket Vanvid staar nu paa Dagsordenen,« spurgte Grev Piper Oberst Gyllenkrook, »siden vi skal marchere?«

»Det gaar løs paa en lille Rede nogle Mil herfra.«

»Ja, lad os bare klemme paa! Engang faar alt jo en Ende!«

»Sikkert, Herr Greve! Kunde I ikke raade Kongen? I er dog den nærmeste dertil!«

»Henvend Eder til Feltmarskallen!« svarede Piper uvilligt.

»I ved dog, at han siger begejstret ja til alt!«

»Netop derfor! Tror I maaske, at Krassov kan marchere ud af Polen til Kiev, som Kongen har befalet?«

»Det vil højst rimeligt,« mente Obersten, »afhænge af, i hvilken Situation Kong Stanislaus befinder sig..... fra ham har vi jo ikke hørt noget i et halvt Aar.....«

»Og hvorledes bedømmer I Hjælpen fra Sultanen? Vi har bedt ham om at lade Krimtatarerne støde til os.«

»Maaske gør han det, maaske ikke! Herr Greven har jo set, hvad det betød med Mazeppa.....«

Piper nikkede. »Hvad skal det blive til?« spurgte han sukkende. »Hvad det sidste Aar ikke har naaet, vil Vinteren fuldende..... Hvad skal Kongen stille op til Foraaret med den lille Hob, som bliver tilovers? Tilbage til Polen gaar han paa ingen Maade! Jeg tror ikke paa nogen som helst Hjælp fra Sultanens saa berømmede Rytterfolk ..... heller ikke paa Krassov eller andre Hjælpetropper..... Under disse Omstændigheder kan vi ikke marchere mod Moskva..... Vi har allerede forlængst ophørt at være en Modstander, Czaren frygter. Vi er færdige, og kun Tidspunktet, hvornaar Katastrofen bryder ind over os, er ubestemt.....! Mener I ikke det samme?«

»I mangt og meget har Herr Greven ikke Uret..... men I glemmer vor Konges Mod og Sjælsstyrke..... Det er kostelige Skatte, der erstatter mange Tusind Ryttere, hele Regimenter og Rækker af Kanoner..... I har været ved Hæren siden 1700, Herr Greve! I véd ogsaa, at vore Folk med Glæde gaar i Døden, at de fryser ihjel paa deres Post hellere end at forlade deres Plads..... Hvad Fornuften end hvisker til mig, den herlige Ufornuft fører mig ad absurdum!«

»Et herligt Credo, Herr Oberst, en brav Soldat værdigt! Credo quia absurdum. Jeg tror, fordi det er utroligt.....«

»Jeg forstaar ikke helt Herr Greven.....«

»Det er ikke saa vigtigt,« svarede Piper tørt og vendte sig til sine Papirer.

* *
*

Veprik, den lille Kosakfæstning, med en Besætning paa halvandet Tusind Russere, med sumpede Grave og Volde forsynet med Pali-

sadeværk, nøgternt anlagt i Kvadrat, var Hærens Maal. Juledag, i bidende Frost, kom Svenskerne tilsyne foran Fæstningen.

Paa en Høj, et Kanonskuds Længde fra Staden, stod et Antal højere Officerer, Lagerkrona, Poniatovski, den unge Württemberger og Gyllenkrook. Kongen var noget bagude ved Marchkolonnen for at opmuntre sine Folk.

»Herr Generalmajoren har altsaa sendt Oberst Dahldorf til Fæstningen som Parlamentær?« spurgte Gyllenkrook Baron Lagerkrona.

»Vi venter paa ham, den hvide Fane vil straks gaa til Vejrs!«

»Saa saa? Ligesom ved Starodub!«

»I skal altid kritisere, Gyllenkrook!«

»Naa ja.....! Dengang maatte jeg finde mig i Kongens Luner ..... og ikke Herr Generalmajoren!«

»Vær ikke saa uforsonlig, Gyllenkrook.....! Denne Gang har jeg taget Lære af Skade og har sagt til Kommandanten, at han bliver henrettet, hvis han ikke øjeblikkelig overgiver sig!«

»Vil Dahldorf overbringe det?«

»Hvorfor skulde han ikke? Han har Befaling dertil!«

»Tænker Herr Generalmajoren ogsaa paa, hvad Dahldorf vilde svare i Russerens Sted?«

»Hør nu her, Gyllenkrook! Der er dog en vældig Forskel mellem en Russer og en Svensker. Kommandanten paa dette Sted fortjener ikke bedre end at blive henrettet, hvis han vægrer sig, og Kongen af Sverige staar foran Portene.«

»Foreløbig staar kun en lille Hob Officerer og Rideknægte foran Portene, og dèr kommer Dahldorf tilbage! Hvor bliver den hvide Fane af, Herr Generalmajor?«

Oberst Dahldorf vinkede langt borte fra, som Soldaterne ved Skydeskiverne, naar een havde skudt forbi.

Gyllenkrook ventede ikke, til Dahldorf kom tilbage, men forlangte sin Hest.

* *
*

Kongen kom ridende og rekognoscerede selv. Lagerkrona holdt sig tæt i Hælene paa ham og blev ikke træt af at fremstille Vanskelighederne saa smaa som muligt. Han vilde for enhver Pris udslette Erindringen om Starodub og gav en let forvrænget Beretning om Gyllenkrooks Forsvar af den russiske Kommandants Optræden.

Karl XII saa selv, at Fæstningen ikke vilde være saa let at tage med Storm. De Tider var forbi, da man, som ved Krakau og Lemberg havde overrumplet de største Fæstninger med en Haandfuld Dragoner.

Veprik laa paa en Høj, og Besætningen havde flittigt overhældt Voldene med Vand; saaledes var der dannet tykke Isskorper, som nu viste sig at frembyde næsten uovervindelige Hindringer. Ikke desto mindre befalede Kongen at storme Fæstningen. Angrebet skulde foregaa samtidigt fra tre Sider. Men det lykkedes kun ganske faa at anlægge Stormstigerne. Russernes Ild tyndede skrækkeligt ud mellem Stormkolonnerne. De faa Svenskere, som lykkeligt og vel naaede til Volden, blev knust af nedstyrtede Bjælker og store Sten, eller skoldet med kogende Vand og Olie. Ingen naaede op paa Volden. Svenskerne efterlod over tusind døde foran Fæstningen. Deriblandt de to Grever Sperling, begge Grevernе Gyllenstolpe, Oberstløjtnanterne Mörner og Liljegren, alle sammen Krigere, der havde gjort Felttogene med fra Begyndelsen.

Karl sad i sit Telt med sammenknebne Læber, da Gyllenkrook traadte ind.

»Lille Veprik, lille Veprik, din Kommandant bliver hængt!« sagde han.

Gyllenkrook lod, som han ikke forstod Hentydningen. Han vidste, hvem der havde bagtalt ham.

»Hvad skal nu ske, Majestæt?«

»Vi sender igen en Parlamentær.....! Hvis den Karl derinde ikke giver efter, bliver han henrettet!«

»Skal Dahldorf gaa derind igen?«

»Det kan I gøre, som I selv vil!«

»Ne Jupiter quidem omnibus, Majestæt! Selv ikke Jupiter kunde

gøre alle tilpas, i langt mindre Grad en Oberst..... jeg maa bede min naadige Herre om en Befaling!«

»Dahldorf kan jo gaa.....«

»Eller Lagerkrona?«

»Han er for ubeslutsom!«

Kommandanten fandt det virkelig denne Gang paa Tide at kapitulere. Dahldorf bragte denne, Oberstløjtnant Jurov, med til Kongen.

»I har forsvaret Eder tappert, Herr Oberstløjtnant!« modtog Karl ham. »Behold Eders Kaarde! Jeg beundrer Eders Mod!«

»Jeg havde straks overgivet Fæstningen, Eders Majestæt, da jeg saa hele den svenske Hær, men Truslen om at hænge mig, hvis jeg gjorde Modstand, gjorde mig haard.....«

»I er en tapper Mand! Lev vel!«

* *
*

Scheremetjevs Ryttere overfaldt uafladeligt Svenskerne i deres Vinterkvarter. Dagligt kom det til Fægtninger, og dagligt led Svenskerne Tab. Karl fik snart nok af denne evige Aareladning og brød op med nogle Rytterregimenter for at tugte Fjenden. Infanterister med Slæder skulde følge efter. Karolinerne døjede meget paa Grund af den strenge Frost. Men Karls Tapperhed overvandt alle Hindringer. Han sprængte ind paa Fjenderne, hvor de var tættest, altid langt forud for sine Ledsagere, og satte sig om Aftenen til et dækket Bord, som en eller anden russisk General havde bestemt for sin egen Mund, inden han maatte forsvinde gennem Bagdøren. Ved Morgengry var Svenskerne atter paa Benene, Karl med dem, altid ved godt Mod.

Fuglene faldt døde til Jorden, Hestenes Hove frøs fast til Vejene. Det mindste Saar kunde paa Grund af den stærke Frost blive dødeligt. Hver Dag fik Tusinder Koldbrand i Lemmerne. Skildvagterne døde taalmodigt paa deres Poster, naar de ikke længere kunde holde Geværet i deres stivfrosne Hænder.

Mazeppas Kosakker fulgte ogsaa begejstret Svenskekongen paa hans Hævntog. Men mange var det ikke. Atter maatte Karolinerne lide bitter Nød. Engang rakte en gammel Dalkarl Kongen et Stykke muggent Brød.

»Dagsrationen, Majestæt!«

Karl bed til og tyggede.

»Godt er det ikke, men det kan spises!« sagde han og red videre. Latter forplantede sig langs Rækkerne. Saadan et Ord var tilstrækkeligt til at vække Livsmodet paa ny.

Foraaret satte en Stopper for alle Foretagender. Det vandrige Ukraines Floder gik over deres Bredder, og hele Landet lignede en Sø. Langsomt slæbte Svenskehæren sig til Egnen ved Poltava. Denne Fæstning var allerede besat af Russerne, men paa Grund af de store Forraad stak den Kongen i Øjnene.

Paa denne Tid blev den svenske Hær ogsaa forstærket med femten Tusind Saporoger under Hetman Horodenko.

Karl XII drillede Grev Piper for hans Varsler og gav sig til at rekognoscere Fæstningen Poltava, hvis Erobring laa Saporogerne brændende paa Hjerte.

»Naa, min lille Vauban,« sagde Karl til Gyllenkrook, »hvordan kan man saa snart som muligt faa Fingre i den Rede?«

»Selveste Vauban vilde have befundet sig i en vanskelig Situation, Majestæt, hvis han som vi fuldkomment havde manglet det nødvendige Materiale til Belejring af en saadan Fæstning! Vi har intet Krudt og ingen Kugler til de faa Kanoner, vi har overhovedet intet, og jeg kan kun atter og atter indtrængende raade Eders Majestæt til snarest at marchere til Kiev, for at vi kan forene os med Krassov og Forstærkningerne fra Pommern, før vi gør videre Fremstød.....«

»Jeg venter endnu Svar fra Seraskeren af Bender!«

»Kunde man ikke lige saa godt afvente det i Kiev?«

»Det bliver, som jeg har sagt! Poltava maa falde!«

Altsaa begyndte Belejringen. Saporogerne gav snart op, da de blev sat til Skansearbejde. Den Slags Slavearbejde vilde de ikke ud-

rettę. Russisk Guld gjorde Resten, saa at man snart ikke mere kunde regne med »Forstærkningen«.

* *
*

Saa snart Czar Peter var klar over, at Svenskekongen for Alvor tænkte paa Erobring af Poltava, samlede han alle Tropper inden for Rækkevidde og fordelte dem paa den østlige Bred af Floden Vorskla, hinsides Poltava. Da han selv ankom til Armeen, viste det sig, at han ikke havde i Sinde at vente, men selv vilde tvinge Modparten til Aktion. Efter flere Skinmanøvrer lykkedes det ham at gaa over Vorskla. Her forskansede han sig, men rykkede i de følgende Dage stadigt nærmere mod Byen. Øjensynligt vilde han fremtvinge den afgørende Kamp med den sammensmeltede Svenskehær.

Karl XII begyndte at ane, hvad der forestod. Han huskede pludselig paa Grev Lewenhaupt, som han i den senere Tid syntes fuldstændig at have glemt. At de unge Officerer kaldte Greven ‚Volontøren', var ham ikke ubekendt.

En Aften i Slutningen af Juni 1709 laa Greven paa Sengen i sit Kvarter, da Kongen uventet traadte ind.

Lewenhaupt troede først ikke sine Øjne, men sprang op, da han begreb, hvem der stod foran ham.

»Lad os tage Plads, kære Greve! Vi maa raadslaa!«

»Men, Majestæt.....«

»Czaren staar ikke langt borte i en forskanset Lejr. Han er tre eller fire Gange saa stærk som vi, har Krudt og Bly, hvad raader I til?«

Den gamle Kriger tænkte sig om. »Der er kun een Udvej,« svarede han saa, »at gaa imod Fjenden og slaa ham. Ganske vist maatte Belejringen saa opgives, den sluger for mange Kræfter. Vi har Brug for alle Tropperne!«

»Nej! Belejringen vil jeg ikke opgive! Kommer I med? I skal føre Infanteriet i Bataillen!«

»En stor Ære for mig, Majestæt! Mine Heste staar altid sadlede!«

I Ly af Mørket red Karl og hans General langs Vorsklas Bredder for at rekognoscere. Men Taagerne, som steg op fra Lavlandet, hyllede alt i tætte, hvide Slør. Først ved Solopgang kunde man se noget. Det var ikke just opmuntrende, hvad de fik at se. Russerne havde gjort store Fremskridt ved deres Skansearbejder.

Karl og Lewenhaupt red nu langs en Eng, der førte til de russiske Skanser. Kuglerne begyndte at slaa ned til højre og venstre, men Kongen red uanfægtet videre.

»Majestæten skulde vende om,« formanede Lewenhaupt. »Jeg vilde ikke gerne have en eneste Dragons Liv paa min Samvittighed.«

Karl hørte ikke efter ham, red Volter med største Sindsro, som om han vilde forhaane de russiske Skytter.

Da blev Lewenhaupts Hest ramt af en Kugle.

»Skader ikke!« raabte Karl. »Lewenhaupt faar nok en anden Hest!«

Greven gik tilbage til Fods for at bestige sin Rideknægts Hest. Ogsaa Kongen red tilbage, men traf paa Vejen en Eskadron, med hvilken han forsøgte at fordrive Fjenden fra den nærmeste Skanse. Ved den Lejlighed fik han en Kugle i venstre Fod. Projektilet blev siddende mellem to Tæer.

Lewenhaupt kom til paa en frisk Hest og forstod straks, at der maatte være sket noget ubehageligt, da han saa Kongens Ansigt.

»Skader ikke, Lewenhaupt! Det er kun Foden! Kuglen sidder der endnu, men jeg vil lade den skære ud, saa det syder!«

Karl talte med sin sædvanlige Sindsro, men han saa bleg og lidende ud. Endnu nogen Tid red han omkring, men foran sit Kvarter maatte han løftes af Hesten. Saaret blev undersøgt og forbundet, efter at en Mængde Bensplinter var fjernet. Ikke en Lyd kom over Kongens Læber.

Men han vilde være alene. Kun Kammertjeneren Hultmann maatte blive hos ham.

»Fortæl mig noget, Hultmann!« stønnede han.

Den tro Sjæl begyndte at fortælle om Goternes Konge Gøtrik, den eneste Historie, han kunde.

Om Aftenen kom Grev Pipers Hoved til Syne i Døraabningen.

»Majestæten er for syg, Ekscellence,« hviskede Kammertjeneren.

»Hvad er der, Hultmann?« spurgte Karl.

»Herr Ministeren..... Grev Piper!«

»Karl Piper.....? Lever han endnu.....? Han lever.....! Kom her, Piper..... og fortæl mig ogsaa om Gøtrik.....«

»Gud give, jeg kunde fortælle Eders Majestæt noget underholdende.....«

»Fat Eder i Korthed.....! Er Hesten kommet noget til?«

»Nej, Eders Majestæt!«

»Har Baron Gyllenkrook duelleret med Scheremetjev?«

»Absolut ikke, Majestæt! Men der er Nyt fra Polen..... Kong Stanislaus og Generalmajor Krassov staar endnu i det vestlige Polen, de er indbyrdes uenige og har langt fra i Sinde at marchere mod Kiev..... Siniavski og et russisk Korps under Goltz holder dem fast.....«

»Skader ikke, min Gode.....! Hvad skulde jeg nu stille op med Stani?«

»Fra Sultanen er der ogsaa kommet Efterretning.....«

»Krimtatarerne.....«

»Kommer ikke, Majestæt! Sultanen har forbudt alle sine Vasaller at understøtte Eders Majestæt.....«

»Skade! Vi vil snart angribe Darius..... Darius..... Dareios..... Hvad er nu rigtigt.....? En Gang skriver han Piter..... en anden Gang Pjotr..... Jeg skriver Carolus, og nu skal det altsaa komme til at knalde!«

Piper gik forfærdet bort.

* * *

Czaren hørte snart, at Svenskekongen var saaret. Nu gjaldt det om at drage Fordel deraf. Han lod Rublerne rulle. I Skarevis løb

Kosakkerne og Saporogerne over til Russerne. Hvad Guldet ikke formaaede, opnaaede Scheremetjevs prøvede Ryttere. De nedbrændte Kosakkernes Landsbyer og ødelagde Saporogernes Reder paa Klipperne ved Djnepr, indtil de genstridige blev møre og kom. Saaledes fik Czaren ogsaa alle mulige Oplysninger fra den svenske Lejr.

Svenskerne havde nu kun ti Tusind Mand, som de kunde føre i Marken. Fem Tusind syge laa i Landsbyerne eller ved Trosset, som den gamle Mazeppa forsvarede med de Kosakker, der var blevet ham tro, maaske i alt to Tusind. Ammunition til Kanonerne havde Svenskerne overhovedet ikke. Til Musketterne havde de kun Krudt, som ikke duede. Skuddene lød, som om en eller anden klappede i Hænderne med vaade Handsker, og Kuglerne fløj kun tredive Skridt.

Den syge Konge fik daglig Beretning om Russernes Bevægelser. Efterretningerne lød stadig mere truende. Nærmere og nærmere rykkede den russiske Hær. Saarets Tilstand forværredes, og Feltskæren talte om at sætte Foden af. Karl skar selv det betændte Kød ud af Saaret uden at fortrække en Mine, skønt Sveden sprang ham ud af alle Porer. Forpint kastede Kongen sig frem og tilbage paa sit Leje, rystende af Feber. Han vidste, at et afgørende Slag ikke kunde opsættes længe og anede, hvor lidt Rehnskjöld egnede sig til at befale. Ogsaa Generalernes indbyrdes Stridigheder kendte han, men han kunde ikke gribe ind.

Atter og atter lod han Hultmann fortælle sig Historien om Goternes Konge Gøtrik, saa ud gennem det aabne Vindue i den Klostercelle, hvor man havde anbragt ham paa Grund af Julivarmen, hørte de dumpe Skud fra Russernes Kanoner, der blev affyret mod Belejrerne fra Poltavas Fæstningsværker.

Ti Dage efter, at han var blevet saaret, maatte han beslutte sig til Kamp. Om Tilbagetog vilde han ikke høre Tale, og det var desuden tvivlsomt, om det paa det nuværende Tidspunkt overhovedet vilde være muligt at komme fri af Fjenden. Kun Piper og Rehnskjöld meddelte han sit Forehavende. Marskallen skjulte sin Usikkerhed bag en mørk Mine og gnavne Ord. Hans Ordrer var spar-

somme og modsigende. Gyllenkrook vred Hænderne, men vilde nødig sige noget til Kongen, som laa med høj Feber.

Saa forsamledes den lille Hob Svenskere til Slag Natten mellem 7. og 8. Juli 1709. Kongen lod sig bringe til venstre Fløj i en Hængekarm, baaret af Heste. Rehnskjöld holdt sig i hans Nærhed, skændtes med Generalerne, overfusede Lewenhaupt og tog det altsammen tilbage igen.

Karl havde en Støvle paa det raske Ben og Kaarde i Haanden, og han opmuntrede de forbipasserende Batailloner med Tilraab, mere kunde han ikke gøre.

Generaler og Oberster fra den nærmeste Troppeafdeling lejrede sig omkring Kongen i de tidlige Nattetimer. De Spøgefuldheder, som blev vekslet, vakte kun forbeholden Latter. Stjernerne glimtede paa Himlen, og fra det fjerne hørtes Skildvagternes og Rundernes Raab.

Lewenhaupt kom.

»Naa.....? Hvad mener I, Lewenhaupt?«

»Vi vil haabe, at alt gaar godt..... med Guds Hjælp, Majestæt!«

»Ja! Det vil vi!«

Ved Daggry gav Feltmarskallen Befaling til at rykke frem. Infanteriet under Lewenhaupt, knap fire Tusind Mand, marcherede i fire Kolonner mod de russiske Skanser og tog straks nogle af dem. Kavaleriet sprængte, uden at afvente Kommando, forbi Infanteriet løs paa Czarens Ryttere og kastede dem tilbage.

Lewenhaupts Fodfolk rykkede ligeledes frem, men maatte gøre Holdt, da Marskallen sendte Kontraordre. Da blev Kolonnerne under Generalmajor Roos angrebet af overlegne russiske Kræfter og trængt bort fra Hovedstyrken. Roos forsvarede sig tappert, men blev taget til Fange sammen med største Delen af sine Folk.

Da Russerne var blevet klar over, hvilken Retning Svenskernes Angreb vilde tage, stillede de sig i Slagorden og lod til en Begyndelse Artilleriet spille. Karolinerne kunde ikke besvare Ilden og blev skudt sønder og sammen. De døde uden at klage.

Derpaa lod Czaren friske Regimenter rykke frem. Svenskerne gjorde tapper Modstand, men Russernes Antal var for stort og

truede med at overmande den lille Hob Karoliner. Forvirringen voksede fra Minut til Minut i den svenske Hær, og til sidst begyndte den ene Bataillon efter den anden at vige.

Ti Tusind Mand uden Krudt og Bly maatte rømme Marken for en mange Gange overlegen, udhvilet, godt bevæbnet og langt bedre ført Modstander.

»Min Gud, er det muligt, de løber!« raabte Karl, da de første Flygtninge kom forbi.

Det var virkelig Tilfældet. De flygtede, efter at Blomsten af den svenske Hær var faldet eller taget til Fange. Ogsaa Rehnskjöld maatte overgive sig, som mange andre Generaler: Schlippenbach, Hamilton, Stackelberg. Grev Piper overgav sig frivilligt til Czaren for ikke at falde i Hænderne paa omstrejfende Kosakker.

Karl XII lod sig under Slaget bære hen, hvor det gik varmest til. Hængekarmen blev splintret af Kanonkugler, og en Hest, hvorpaa han lod sig løfte op, blev skudt bort under ham. En saaret Officer tilbød Kongen sin Hest. Med den forbundne Fod over Sadelknappen red Karl til Lejren i Midten af de afmarcherende Tropper. Russerne forfulgte ikke.

* *
*

Peter Alexejevitsj skaanede sig ikke paa denne Dag. Paa en tyrkisk Hest, en Gave fra Sultanen, fløj han gennem sine Krigeres Rækker og formanede dem til at gøre deres Pligt.

Han ordnede selv sit flygtende Kavaleri, slog løs paa dem med sit Spanskrør, bad, besvor, bandede ukristeligt, rasede videre til Infanteriet, til Kanonerne. Hans Hat blev gennemboret af en Kugle, en anden, mat Kugle traf hans Crucifix og en tredie Sadelknappen.

Om Aftenen stod han under et Træ ikke langt fra Poltavas Volde sammen med Menschikov og Fæstningens Forsvarer, General von Allart. Nogle Fanger blev bragt forbi, deriblandt en ung General, som Czaren antog for Svenskekongen. Men det var den lille

Prins af Württemberg, der ogsaa paa denne Dag havde udført Mirakler af Tapperhed i Spidsen for sine Dragoner.

Udmattet og tilstøvet stod han for Czaren, der drejede Spidserne af sin Knebelsbart med et tilfreds Smil.

»Faar jeg ikke min Bror Karl at se i Dag?« spurgte Peter paa Plattysk.

Prinsen trak paa Skulderen.

»Det er ikke ham,« hviskede Allart til Czaren.

Peter skubbede Generalen til Side med en utaalmodig Haandbevægelse.

»Træk Støvlerne af!« snerrede han ad Prinsen.

»Hvad skal jeg?« Forundret saa Württembergeren paa Czaren, rynkede foragteligt Panden over et saa mærkeligt Forlangende.

»I skal trække Støvlerne af, vil se, om I er min Bror fra Sverige.....«

Prinsen rakte den højre Fod hen mod en Tscherkesser fra Czarens Livvagt.

»Først den venstre!« befalede Peter. Efter egenhændigt at have undersøgt begge Fødder og indset sin Fejltagelse spurgte han Prinsen om hans Navn, gav ham Kaarden tilbage og sendte ham senere til hans Hjemland.

Peter var meget stolt af Sejren ved Poltava. I hans Dagbog hedder det: »Vor første Sejr var Slaget ved Ljesna, thi endnu havde vi aldrig sejret over regulære Tropper med en mindretallig Styrke. Slaget ved Ljesna var altsaa Moder til Poltava, efter ni Maaneders Forløb fødte hun denne Datter, som blev afgørende for Krigen.«

XVIII.

MOD DEN BITRE ENDE.

Kong Karl sad i Vognen ved Siden af Mazeppa; rystende af Feber og forpint af Smerter saa han mod Aftensolen, der sank fjernt i Horisonten. Skyerne paa Vesthimlen flammede blodrøde, antog langsomt en dybere Farve og blev graa. Natten kom.

Vognen rullede videre over Steppen mod Syd. Mazeppa tav, og Drabanterne, som ledsagede Vognen, sagde heller ikke et Ord. Kun Vaabnene klirrede svagt. En Skov skjulte de flygtende. Venus funklede gennem Fyrretræernes Grene. En Ugle skreg.

»Vi kan snart holde Rast, Majestæt!« hviskede Mazeppa.

»Som I vil!«

»Sørgelige Tanker nytter kun lidet, Eders Majestæt!«

»Jeg maa stadig tænke paa min Søster Hedvig..... femina sexu, animo vir — af Køn Kvinde, af Sindelag Mandfolk..... — stadig maa jeg tænke paa hende.«

»Hun vil forstaa.....«

»Maaske!«

»Alt er ikke tabt endnu, Majestæt!«

»Det tror jeg heller ikke.....! Armeen er paa Vej til Perewoloczna, hvor Vorskla løber ud i Dnjepr.....«

»Derfra er der ikke langt til Tyrkiet, Majestæt!«

»Nej, netop!«

Et Skovløberhus indbød til at holde Hvil. Der var ikke et Menneske. En Gryde med Boghvedegrød stod endnu paa det kolde Ildsted. Kong Karl laa paa Husets eneste Seng. Mazeppa sad ved

Bordet og tog af og til en Slurk ungarsk Vin, som hans Livkusk altid havde parat.

»I er dog Polak, som man siger?« begyndte Karl.

»Det er rigtigt, majestas vestra! Af gammel volhynisk Familie ..... og blev opdraget som Page ved Kong Johan Kasimirs Hof..... Saa havde jeg Ulykke in puncto.....«

»Hvordan det?«

»I Kærlighed, majestas vestra! Jeg elskede og blev elsket..... men den udkaarne var allerede bundet..... Hendes Ægtefælle blev underrettet derom, lod mig gribe og binde paa en Hest..... nøgen ..... Med en brændende Halmvisk under Halen rasede Dyret med mig ud i Steppen i Dagevis..... rullede sig rundt med mig..... kunde ikke ryste mig af..... Jeg var nær ved at drukne i en Flod, som den svømmede igennem.....«

»Volenti non fit injuria — Mands Vilje Mands Himmerig,« mumlede Karl.

»Endelig,« fortsatte Mazeppa, »fandt Kosakkerne mig og befriede mig for Lænkerne..... Jeg drog med dem mod Tatarerne..... blev valgt til deres Hetman..... Senere kom jeg til Moskva til Czaren..... I Fuldskab skældte han mig ud, og saa svor jeg Hævn. Hvis mine Kosakker ikke havde forraadt mig.....«

»Ecce!« kom det næsten uhørligt fra Karls Læber, der var fortrukket af Smerte.

Mazeppas Livkusk traadte ind. Det var en gammel Kosak med glatraget Hoved, sort nedhængende Knebelsbart, lang rød Frakke og et Bælte af broget Silke, hvori der sad to Dolke.

Med en underdanig Gestus stillede han et Fad med stegte Vagtler paa Bordet, bragte ogsaa Grød, en Trætallerken med Melonskiver, Honning og Jordnødder. Behændigt parterede han en Vagtel for Kongen.

»Giv hid!« Karl slugte Maden og bad saa om en Drik Vand. Det var imidlertid et uopfyldeligt Ønske. Men Mazeppa bød ham i Stedet et Stykke Vandmelon.

* * *

Faa Dage senere stødte Kongen til Resterne af sin Hær ved Perewoloczna. Af de fyrretyve Tusind, som han havde bragt med fra Sachsen, var der knap tolv Tusind tilbage, deriblandt mange syge og saarede.

Tilbagelænet i Vognen betragtede han Dnjepr, hvis blygraa Bølger dovent strømmede forbi.

Grev Lewenhaupt og Axel Sparre stod ved Vognslaget.

»Jeg bønfalder Eders Majestæt,« sagde Lewenhaupt, »om straks at lade Eder sætte over Floden..... Naar Russerne kommer, kan de fra de omliggende Høje skyde os sønder og sammen!«

»Saa maa vi slaas!«

»Vi har hverken Krudt eller Bly.....«

»Hvortil har Lewenhaupt sin Kaarde?« Karl løftede paa Hatten og stødte til Kusken med sin Krykkestok som Tegn til, at han skulde køre videre. Kosakken grinede og kørte til.

»Herr Oberst!« Karl kaldte sin Generalkvartermester Gyllenkrook hen til sig.

»Majestæt!« Gyllenkrook kom løbende.

»Stig ind!«

Sammen med Gyllenkrook kørte Karl langs Flodbredden for selv at undersøge Terrænet. De forhaandenværende Fartøjer strakte absolut ikke til, hvis hele Armeen skulde sættes over. Ganske vist tømrede Dalkarlene paa nogle Flaader, og længere oppe ad Strømmen havde Kosakkerne opdrevet Baade, som de kom roende med. Men det hjalp altsammen kun lidt.

Bekymret kørte Kongen tilbage til Lewenhaupt.

»Majestæten vil jo nu have indset, hvordan Tingene staar..... Nu drejer det sig blot om, at Eders Majestæt bliver reddet!« begyndte Greven.

»Lewenhaupt ved ikke, hvad han siger!«

»Desværre ved jeg kun alt for godt, hvad jeg siger, allernaadigste Herre! Her, hvor vi staar, er der kun to Muligheder..... Fangenskab eller Død!«

»Først skal det knalde!«

»Eders Majestæt maa ikke,« fortsatte Lewenhaupt uforstyrret, »give Eder i Czarens Hænder..... Redder Majestæten Eders høje Person, vil der altid kunne findes Veje og Muligheder.....«

»Lad mig være i Fred!«

Lewenhaupt gik, men sendte de andre Generaler til Kongen. Sparre, Poniatovski og Creutz.

Karl var ikke til at tale med.

Men den gamle Mazeppa, for hvem Lewenhaupt klagede sin Nød, vidste Raad. Han begav sig til Kongen og begyndte som tilfældigt at tale om Seraskeren Jussuf og om Krimtatarernes Khan. »Til den tyrkiske Grænse er der ikke ret langt, Eders Majestæt! Mine Kosakker maa over endnu i Dag!«

»Det har I endnu ikke sagt mig noget om!« fo'r Kongen op.

»Derom er der ikke ret meget at sige, Majestæt! Russerne har svoret, at de vil hænge hver eneste Kosak..... Vi maa bort! Svenskerne kan der jo ikke ske andet, end at de kommer i Fangenskab og bliver udvekslet, men med os.....«

»Og I mener?«

»Eders Majestæt skulde behage at lade Eder bære ud foran Døren.....«

Udenfor saa Karl, at mange Kosakker allerede svømmede i Strømmen. Andre forberedte sig paa at følge Kammeraternes Eksempel. Nøgne sad de paa deres smaa stridhaarede Heste med alle deres Ejendele snøret sammen i en Bylt foran paa Sadlen. Naar Hestene mistede Fodfæstet, lod Rytterne sig glide sidelæns ned i Vandet og svømmede ved Siden af, dog uden at slippe Tøjlerne.

Strømmen vrimlede af Kosak- og Hestehoveder. Svenske Ryttere forsøgte at følge Kosakkerne. De kunde kun vove det, hvis de tilfældigt red Kosakheste, og det var ikke mange.

»Tre Tusind Karle,« bemærkede Mazeppa og smaalo, »og ikke en vil drukne, skønt Strømmen er saa bred..... Fjerdedelen af en Mil!«

»Naa ja!« sagde Kongen. »Vi marcherer til Tyrkiet..... Og hvis

jeg var rask, vilde jeg ogsaa svømme over..... Nu bliver jeg nødt til at tage en Baad!«

* *
*

Generalerne stod omkring Kongens Leje. Han havde ladet dem kalde for at meddele dem sin Beslutning, at drage til Tyrkiet.

»Poniatovski, Sparre, Lagerkrona, Hård og Lewenhaupt skal ledsage mig..... desuden cirka tusind Mand, til hvilke der er Fartøjer.«

»Jeg kan virkelig undværes!« meldte Lewenhaupt.

»Som I vil!«

»Jeg vil bringe Armeen bagefter, hvis Russerne giver mig Tid ..... Fra Poltava lod de os drage af med flyvende Faner og klingende Spil uden at forfølge os..... Kun enkelte Kosakpulke fulgte i Hælene paa os..... om ogsaa i passende Afstand.....«

»I skal bringe Armeen til Otschakow.....«

»Javel, Eders Majestæt!«

Ved Midnatstid lod Karl sig ro over Strømmen med de tolv Dragoner, som ledsagede ham. Tusind Mand var gaaet forud og blev nu opstillet til Afmarch paa den vestlige Bred. Mazeppa modtog Kongen. Han havde ogsaa allerede ladet sig sætte over med sine Koner. Nu jamrede han over to Tønder med Dukater, som i Hastværket var blevet glemt.

»Vi maa have fat i dem, Majestæt!«

»Herr von Neugebauer kan hente dem!« bestemte Karl.

Martin von Neugebauer var Sekretær ved Pipers Feltkancelli. Uden at fortrække en Mine steg han atter i Baaden og lod sig ro tilbage. Det var ikke nogen misundelsesværdig Opgave at skulle hente to store Beholdere med Guld fra en Lejr, hvor Mytteriet allerede begyndte at ulme. Men det lykkedes, fordi ingen tog Notits af Neugebauer. Russerne var i Anmarch. Ved Morgengry kom Neugebauer tilbage til den utaalmodigt ventende Konge og Mazeppa, der var ved at fortvivle.

»Det knalder derovre!« raabte Karl ham i Møde.

»Javel, Eders Majestæt! Menschikov er kommet. Pauker og Trompeter smelder, saa Bjerge og Dale giver Ekko..... Det var virkelig allerhøjeste Tid for Eders Majestæt!«

»Ja, det er godt.....! Under disse Omstændigheder bliver Fartøjerne ved denne Bred,« befalede Kongen. »Eller endnu bedre..... Sparre lader dem sænke.....«

»Javel, Majestæt! Saa kan Russerne ikke forfølge os, ikke engang hvis Lewenhaupt skulde blive slaaet,« mente Axel Sparre.

»Lewenhaupt bliver ikke slaaet!« Kongen sendte endnu et Blik til den anden Bred og gav Befaling til at bryde op. Den saarede Hård tog han med i sin Vogn. Mazeppa fulgte efter med sine Koner i en Karre uden Fjedre, som brugtes der til Lands. Alle de øvrige red, ogsaa Infanteristerne.

Saa begyndte Toget fra Dnjepr til Bug. Karolinerne lignede snarere Zigeunere end Soldater paa deres forpjuskede Klepperter, i Pjalter, delvis klædt som Kosakker, uden Fodtøj, solbrændte og magre.

Mazeppas Kosakker førte an. Nu havde Karl XII al mulig Grund til at være tilfreds med Forbundsfællen, som man saa ofte havde let af. Der gaves ikke den Busk eller Høj, intet Smuthul, som disse Steppens Sønner ikke kendte. Aldrig forfejlede de Retningen. Altid fandt de Brønde og Vandhuller i det ellers saa vandfattige Land. Agerhøns og Vagtler greb de med Hænderne i det høje Steppegræs. Der var Masser af Vildt, særlig Harer og vilde Faar, og Karolinerne lærte snart at jage med Lanse eller Pike.

Proviant var ikke bragt med, og i den endeløse Steppe fandtes ingen beboede Pladser. Om Dagen brændte Julisolen ubarmhjertigt paa det skyggeløse Lavland, men Nætterne var bitterlig kolde. Brænde til Baal var næsten ikke til at opdrive. Møjsommeligt maatte Krigerne samle tørt Græs, Siv eller tørret Hestegødning for at faa Dagens Jagtudbytte stegt. Kosakkerne opdagede vilde, sure Kirsebær og jublede af Glæde over deres Fund. Svenskerne fik Mavepine af dem.

Efterhaanden nærmede man sig Bug, og Kongen sendte Grev Poniatovski med Sekretær Klinkowström i Forvejen for at forhandle med Paschaen af Otschakow angaaende Overgangen over Bug.

I fire Dage havde Svenskerne vandret gennem Steppen. Nu blev der holdt Rast i en Sænkning af Terrænet. Hestene kunde blive vandet i et Mosehul og fandt ogsaa Foder nok. Karl smagte paa Kødet af en ung Kosakhest, der havde brækket Benet og derfor maatte slagtes.

»Det er ganske godt!« mente han. I Reglen var det ham temmelig ligegyldigt, hvad han fik serveret.

Mazeppa kom til, satte sig paa Hug paa Jorden ved Siden af Kongens Leje.

»Russerne er efter os!« fortalte han sagte.

»Det tænkte jeg!«

»De er endnu en Dagsmarch tilbage. Det er bedst, vi bryder op ved Midnat.«

»Sig det til Sparre!«

»Gerne!« Mazeppa syntes dog at tøve.

»I har noget paa Hjerte?« Karl saa elskværdigt ind i den gamle Kosaks Ansigt, der var blegt i Maaneskinnet.

»Lewenhaupt har overgivet sig med Armeen, Eders Majestæt!«

Karl svarede ikke straks. Men man kunde ikke spore nogen Sindsbevægelse hos ham.

»Det er altid dumt,« sagde han efter en Pause, »at være caput leonis, naar man ikke samtidig er i Besiddelse af et cor leonis..... Med Hovedet vinder man ikke et Slag, kun med Hjertet. Jeg takker Eder, Ekscellentissime, men beder om, at I tier over for enhver!«

* *
*

Om Natten gik det saa videre. Henad Morgen kom der Melding om, at russiske Kavaleripatrouiller forfulgte, og Kongen satte Farten op. Samme Aften kom Poniatovski tilbage til Otschakow.

»Meget kunde jeg ikke opnaa hos Abdurraman Pascha, Eders

Majestæt,« meldte den trofaste Polak, der kun af ren og skær Beundring havde sluttet sig til Karl. »Ganske vist vil han stille Baade til Disposition for Eders Majestæt og Maison militaire, men ikke for de ledsagende Tropper. Af den Grund har jeg straks sendt Klinkowström videre til Bender til Jussuf Pascha, hvem Kommandanten af Otschakow er underordnet.....«

»Jussuf er min Ven!« sagde Karl.

Poniatovski smilede fortvivlet.

Hele Natten gik Marchen videre saa godt som uden Rast, indtil de flygtende tidligt om Morgenen naaede Bug. Floden var her, i Nærheden af Mundingen, endnu bredere end Dnjepr ved Perewoloczna.

Næppe havde Rygtet om Svenskernes Ankomst spredt sig, før en Mængde Baade med Levnedsmidler kom til Syne. Tyrkerne bragte de mest fantastiske Frugter, Brød, Kager, Bedekød og Fuglevildt. Svenskerne betalte godt med sachsisk Guld og Sølv. Kun Vand var ikke til at opdrive, derimod Vin, som ikke slukkede Tørsten.

Karl gav tolv Dukater for et Faar og nogle Grøntsager. Saa det var ikke noget Under, at de tyrkiske Købmænd skyndte sig at tilbyde alle deres Varer til den eventyrlige nordiske Helt. Skønt Paschaen af Otschakow paa det strengeste havde forbudt at sætte ‚Kristenhundene' over Floden, lykkedes det dog ved Hjælp af gode Dukater og en vis blid Tvang at faa fat i et Antal Baade. Mazeppa og hans Koner kom endnu samme Dag over Floden. Næste Dag fulgte Karl efter med Halvdelen af Svenskerne, ikke en Time for tidligt, thi Russerne dukkede allerede op.

En hel lang Nat og indtil den paafølgende Middag forsvarede de tilbageblevne Svenskere sig. Saa overgav de sig til Russerne, da de hverken havde mere Krudt eller Proviant. Kongen maatte fra den modsatte Bred se paa sine trofaste Krigeres Undergang og kunde ikke hjælpe. De Baade med Levnedsmidler, som Paschaen af Otschakow omsider sendte, kom for sent. Men Henvendelsen til Seraskeren Jussuf syntes altsaa at have virket.

Der kom ikke en Klage over Kongens Læber, ikke en For-

bandelse over Paschaen, der med sin Tøven var Skyld i Tabet af de trofaste. Omkring fem Hundrede Mand var blevet tilbage, og med dem drog Karl XII langs Sortehavets Kyst til Dnjestr og derpaa langs Floden til Bender.

Dysenteri hærgede mellem Svenskerne. Medicin havde de ikke og mange maatte lade Livet. Kun Kongen syntes uberørt af alle Genvordigheder. Undervejs fik han den Idé at sende et Bud til Sultanen. Der blev sendt Bud efter Neugebauer og Hofkansler von Müllern, der nu indtog Pipers Stilling.

»I er flygtet fra Rusland, Herr von Neugebauer?«

»Javel, naadigste Herre! Jeg var Huslærer for Czarevitsj..... indsaa, at den naadige Herre ikke vilde kunne lære noget af mig.....«

»Er han indskrænket?«

»Ikke netop det, Majestæt. Men den unge Herre har daarlige Anlæg..... onde Lyster..... er i Hænderne paa Popen, og hænger stærkt ved sin Moder, som Czaren har spærret inde i et Kloster. Der var intet at stille op med Czarevitsj..... og saa flygtede jeg, for at jeg ikke en skønne Dag skulde blive beskyldt..... Det er en lang Historie, Eders Majestæt!«

»Naa ja! I vilde altsaa ikke overleve at falde i Russernes Hænder?«

»Næppe!«

»Saa skal I rejse til Konstantinopolis og tage et Brev med til Sultanen!«

»Som Eders Majestæt befaler!« Neugebauers Øjne lyste. »Jeg taler ogsaa Italiensk, det vil komme mig til Gode i Byzans.....«

»Saa meget desto bedre!..... Müllern affatter en Takkeskrivelse paa Latin og bringer mig den til Underskrift.....«

»Som Eders Majestæt befaler!« Hofkansleren bukkede.

»Mælken man faar her er meget bitter.....«

»Det er af Vermut, som vokser her i store Mængder.....« forklarede Neugebauer.

»Vermut..... Vermut? Hm!«

I brændende Hede gik Marchen videre. Tatarernes Khan, Devlet Girai, sendte en Vogn med Firspand som Gave. Karls Beregninger syntes at stemme.

Endelig, efter seks Ugers Omflakken, nærmede Resterne af den stolte Hær sig Fæstningen Bender, der laa paa en Høj hinsides Dujestr. Seraskeren Jussuf sendte Baade og Gaver og anviste Svenskerne deres Lejrplads i Læ af Fæstningens Kanoner. Han selv kom Kongen i Møde ved Landingspladsen, red tæt op til Vognen, hvor Karl stadig laa, og tog den slanke Haand, som blev rakt ham i Møde.

Janitsjarerne præsenterede Gevær, Musiken brusede, og Kanonerne fra Fæstningen dundrede Salut. Jussuf, en midaldrende Mand med kulsort Skæg, buskede Øjenbryn og rolige mørke Øjne, red hele Vejen til Lejren ved Siden af den saarede Konge, ledsagede ham til det kæmpemæssige Silketelt, han havde ladet rejse for Sultanens Gæst. For Hofstaten var der rejst mindre Telte, og der var sørget for alt muligt. Jussuf var virkelig en Ven. De følgende Dage forhandlede Karl mange Timer med Seraskeren. Det saa ud til, at Herr von Neugebauers Mission havde baaret Frugt. Der var Tale om, at Tyrkerne rustede i Asien, hvad der ikke var noget Under, da Russerne ved at forfølge Svenskerne over Dnjepr havde krænket tyrkisk Overhøjhed.

Saa rejste Seraskeren til Konstantinopel for at høre nærmere. Karl gav ham Grev Poniatovski med, som skulde understøtte Neugebauer. Mere var der foreløbigt ikke at gøre. Foden begyndte at læges, og nu sad Karl under de høje Morbærtræer i Lejren ved Bender og studerede Kort og læste i Bibelen.

En Morgen hørte han, at hans trofaste Düben i en Samtale med Hofkansler von Müllern nævnede den »salige« Hertuginde.

»Hvad siger I dog, Düben?«

»Ak ja, naadigste Herre!«

»Hvad er der?«

Düben stod bleg foran Kongen og vovede ikke at sige noget. Men Herr von Müllern fattede Mod og tog et Brev frem.

»Dette har Eders Fru Farmoder allerede før Slaget ved Poltava sendt Eders Majestæt..... da Majestæten lige var blevet saaret..... Dengang bestemte Grev Piper foreløbigt at skjule Indholdet for Eders Majestæt.«

»Giv mig det!« Uden mindste Tegn paa Vrede tog Karl Brevet og læste Meddelelsen om sin Yndlingssøster Hedvig Sophies Død.

Düben og Hofkansleren havde fjernet sig paa Taaspidserne og sørgede for, at Uvedkommende ikke nærmede sig Kongeteltet, hvor Karl laa paa sin Seng og hulkede i mange Timer.

Da han atter kom til Syne, sagde han ikke et Ord om sin Søster, men humpede omkring ved sin Stok, endnu mere tavs end ellers, og skrev i sit Telt.

Bender d. 9. August 1709.

Durchleychtigste Princess!

Min hjærtens allerkæreste Søster! Som Lejlighed nu afgaar, til at gøre min underdanigste Opvartning, saa indfinder jeg mig med disse faa Linier, ønskede af inderste Hjerte, at dette Brev maa træffe min hjærtens Søster ved god Helsen og at jeg snart maa være saa lykkelig, at faa gode Tidender derom, siden jeg saa længe maatte være i Ængstelse og uden alle Efterretninger. Men saa har jeg stadig Haab til Vor Herre, at han vil beskærme begge mine Hjærtens Søstre og vor Fru Farmoder.

Angaaende vor kæreste Søster, saa har et altfor ondt Rygte aldeles forskrækket mig, idet det spurgtes her, at Mæslingerne skulde have gjort os begge saa ulykkelige, saa at baade jeg og min hjærtens Søster har mistet al vor Glæde paa denne Jord. Men som jeg har fundet og eftertænkt, at dette Rygte er aldeles ugrundet, saa fatter jeg Mod og har fuld Fortrøstning, snart at blive beroliget med Tidender om fuldkommen Sundhed.

Vor Herre bevare begge mine hjærtens kære Søstre. Dette er dens højeste Ønske, som indtil sin Død forbliver

min Hjærte Søsters

underdanigste trofaste Broder og Tjener

Carolus.

P. S. Her er alt gaaet vel. Men paa Slutningen er, formedelst en særlig Hændelse, hændt den Ulykke, at Arméen har haft Tab, hvilket jeg haaber inden længe bliver forbedret.

Jeg har ogsaa *bekommit ett faveur* i Foden nogle Dage før Slaget, som hindrede mig nogen Tid i at ride. Men nu haaber jeg snart at Skaden heles, saa at jeg atter kan ride.

* *

*

Kongen brugte flere Dage til at skrive dette Brev til sin Søster Ulrike. Derefter lod han Generalmajor Meijerfelt kalde.

»Er I atter saa rask, at I kan rejse, kære Meijerfelt?«

»Javel, Eders Majestæt!«

»Saa tag dette Brev til min Søster..... Müllern har ogsaa en hel Del Post til Raadet. I maa berolige den kongelige Familie i Anledning af den Ulykke vi har lidt her ved Poltava. Jeg tror heller ikke, at Slaget var saa afgørende. Russerne forfulgte os jo ikke..... Lewenhaupts Slaphed har beseglet Arméens Skæbne..... Men Fejl er jo til for at blive begaaet.«

»Javel, Eders Majestæt!«

»Sig til Raadet i Stockholm, at det skal udruste Hæren og Flaaden godt til næste Foraar. Luk Øjne og Øren op, Herr von Meijerfelt, og hils Bocken!«

Om Hertugindens Død nævnede Kongen ikke et Ord, hverken

til Meijerfelt eller til sine fortroligste Omgivelser. Han undgik ogsaa i den følgende Tid selv at aabne et Brev, der kunde indeholde noget som helst angaaende Dødsfaldet. Han benægtede ganske simpelt Ulykken overfor sig selv og andre.

XIX.

NU ELLER ALDRIG.

Som et Meteor var Karl XII i et Decennium raset gennem Livland, Kurland, Polen, Sachsen og Rusland, et Decennium havde ogsaa Europas Vestmagter kæmpet om Overherredømmet. Ved Höchstedt, Turin, Ramillies, Oudenaarde havde blodige Kampe fundet Sted og kort efter Slaget ved Poltava mødtes Vestmagterne til deres sidste større Træfning ved Malplaquet, men uden at det fik nogen afgørende Betydning.

Fyrster og Ministre, Maitresser, ærgerrige Kardinaler, alle mulige Æventyrere søgte hver for sig efter deres Hoved at tilvejebringe Ligevægt mellem de europæiske Magter, raadslog, gav Raad og forraadte.

Endnu før Slaget ved Poltava havde Frederik IV af Danmark og August den Stærke sluttet et nyt Forbund mod deres Fætter Karl, for at genoprette Ligevægten i Norden. Og saasnart August vidste, at Svenskekongen var paa Flugt og uden Hær paa tyrkisk Grund, brød han atter ind i Polen. For at retfærdiggøre sig over for Verden, udstedte han et Manifest, der i hver Linie indeholdt en dundrende Løgn. Han nægtede, at Freden i Altranstädt var afsluttet efter Grundsætninger af ‚kristelig Billighed og générosité' og lovede, ‚indtil Vor Død aldrig at forlade den polske Republik'. Dette Løfte er vel det eneste, August den Stærke har holdt.

Han behøvede ikke at frygte, at nogen skulde forraade ham, thi de usalige Fredsmagere Imhoff og Pfingsten sad under Laas og Slaa.

Czaren brummede vel endnu over Altranstädter-Freden, men

efter en Sammenkomst med August sluttede han sig til det dansk-sachsiske Forbund. Snart var Polen atter helt i Augusts Magt. Den svenske General Krassov maatte vige for Overmagten og trak sig tilbage til Svensk-Pommern, og Stanislaus Leszczynski flygtede forklædt til en af sine faa Tilhængere.

* *
*

Kong Frederik IV af Danmark red en smuk Oktobermorgen med sit Følge paa Stranden ved Skovshoved. Paa hans venstre Side red den knap fyrretyveaarige General Christian Ditlev Reventlow, som Kongen havde valgt til Feltherre imod Svenskerne.

»Aut nunc aut nunquam — Nu eller aldrig,« begyndte Kongen, »nu ser jeg en Udvej til at revidere Freden i Travendal.«

»Ja, Gud ske Lov, allernaadigste Majestæt,« svarede Reventlow.

»Kontrakten med min Fætter August forpligter mig til Angreb paa Sverige..... men.....«

»Jeg ved, hvad Eders Majestæt vil sige..... at Danmarks Finanser ikke tillader..... egentlig ikke tillader et krigerisk Foretagende.«

»Det vilde jeg ikke sige, Reventlow..... Svenskerne maa betale Gildet..... men I glemmer vel, at en stor Del af vor Hær endnu kæmper imod Frankrig..... saa at sige i alle europæiske Lande.«

»Svenskerne har ogsaa kun faa regulære Tropper og vor Landmilits er ikke saa daarlig..... jeg tror ikke at en Landgang i Skaane vil støde paa store Vanskeligheder.....«

»Næ, Reventlow, det har I Ret i..... som Soldat! Men som Konge og Politiker maa jeg i første Linie have min Opmærksomhed rettet paa Gottorperne, og der er endnu ganske considerable svenske Troppestyrker i Bremen og Pommern..... I Dag fik jeg Efterretning om, at Krassov er retireret til Pommern og dermed har brudt den prøjsiske Neutralitet.«

»Jeg bryder mig ikke om den prøjsiske Neutralitet, med Eders Majestæts allernaadigste Forlov.....«

»Det gør jeg heller ikke,« Kongen lo, »i hvert Fald er vor Flaade udmærket og den svenske langt overlegen..... der er Uenighed imellem de svenske Stormænd i Stockholm, og jeg aander lettet efter at jeg har faaet Budskab om min Fætter Augusts uhindrede Fremgang i Polen..... kort sagt..... nu eller aldrig.«

»Men Eders Majestæt tøver endnu med Mobiliseringen?«

»Næ, min kære Reventlow, naar vi kommer hjem til Staden, vil I overalt se Plakater med Mobiliseringsordren, og naar I er færdig med Eders Forberedelser, erklærer jeg Krigen.«

»Hvorfor det, Eders Majestæt?«

»Der maa være Orden i Tingene, og jeg hedder ikke Karl Gustav.«

* *
*

I Skaane kommanderede Magnus Stenbock. Foruden Besætningen i Landskrona og Malmø raadede han kun over tre Kavaleriregimenter. Disse Tropper lod han blive tilbage i Skaane under Georg Gyllenstjerna og ilede selv til Stockholm, for at stampe en Armé op af Jorden. Stenbock var her og dèr og alle Vegne, trommede Tropper sammen, lod Bønder bevæbne og indøve i Vaabenbrug, sloges med de skinsyge Stormænd i Stockholm. Men i Begyndelsen af November saa han fra Kärnan ved Helsingborg Danskernes Landgang ved Råå, en Mil Syd for Helsingborg.

Alt i alt var det fjorten Tusind Mand Reventlow lod sætte over til Skaane. Forsigtigt følte han sig videre frem i Landet. Gyllenstjerna gav ogsaa efter, og saa kom det ikke til større Fægtninger. Snart maatte Danskerne standse. De manglede Ammunition og Forplejning. I Skaane var det vanskeligt at opdrive Levnedsmidler, fordi Danskerne ikke raadede over kontante Penge, og de skaanske Bønder vægrede sig ved at sælge noget som helst paa Bons. Stenbocks Agenter havde advaret dem. Dertil kom, at Danskerne ikke

vilde tage haardt paa Skaaningerne for ikke at skræmme de tidligere Landsmænd.

Der skete altsaa intet særligt i Vintermaanederne. Reventlow indskrænkede sig til at holde Kyststrækningen mellem Helsingborg og Malmø og til enkelte Patrouilleforetagender, som ikke bragte nogen Afgørelse. De svenske Ryttere veg tilbage, som Stenbock havde befalet.

Imidlertid opstillede Bocken sin Hær i Smaaland. Siden Stenalderen havde Svenskerne ikke set Magen. Soldaterne bar Skindpelse og Vadmelsvamse, det skaanske Tre-Mands-Regiment paraderede i Træsko, saa at Danskerne gjorde sig lystige over »Bocken med sine Getapojkar«.

Paa Smaalands tilfrosne Søer eksercerede Stenbock sine nye Regimenter. Veteraner fra hundrede forskellige Slag og Træfninger meldte sig hos ham. Bedstefar og Sønnesøn stod i Geled Side om Side, Bonde og Degn, Student og Smed.

Det varede kun faa Maaneder, saa raadede han over en Hær, der var Danskerne overlegen. Nu brød han ogsaa med Fabius Cunctators Metoder og begyndte Fremrykningen. I nogle heldige Træfninger kastede han de danske Forposter tilbage til deres Basis, Helsingborg. Her stod Reventlow med omtrent ti Tusind Mand, forbitret over, at Svenskerne havde kunnet vove at trække betydelige Troppestyrker bort fra den norske Grænse og sende dem til Skaane. Ustandseligt skrev han Breve til Frederik IV, bad om Forstærkning, Ammunition, Proviant og spaaede et ynkeligt Nederlag, hvis han ikke fik Undsætning. Hæren havde lidt svære Tab i den kolde og fugtige Vinter, Soldaterne var underernærede og Hestene i daarlig Foderstand. Men alt, hvad han opnaaede med sine Trusler og Bønner, var en Forstærkning paa to Bataillioner Landmilits.

Februar 1710 forløb under bange Anelser. Rygtet gik, at Stenbock raadede over mindst tyve Tusind Mand. Saa besluttede Reventlow at sende sin Næstkommanderende, den tapre Ryttergeneral Jørgen Rantzau, af Sted med nogle Eskadroner for at udforske Sten-

bocks Styrke og Hensigter. Rantzau mødte den svenske Fortrop ved Hästveda og blev kastet tilbage.

* *
*

Rantzaus Meldinger om Svenskernes Styrke og Retningen af deres Fremrykning bestyrkede egentlig Reventlow i hans Beslutning om at angribe Stenbock. Men til et saadant Foretagende maatte han have Kongens Tilladelse. Tidligere havde han indstændig frabedt sig Kongens Nærværelse, men nu maatte han skrive om enhver Ubetydelighed.

Den 26. Februar skrev han: »Indtil jeg faar Ordre, vil jeg søge at undgaa Bataille, i Fald Fjenden ikke giver Contraordre.....« Desuden beklagede han sig over det Pedanteri, der gjorde sig gældende i alle Forhold. »Det kommer dog ikke an paa,« hedder det videre i Brevet, »om en Kjole er lidt mere lys eller mørk end en anden..... Jeg maa endnu en Gang bede Eders Majestæt allernaadigst befale, at der herefter kommer mere Fart i Sagerne.«

Men der kom ikke Fart i Sagerne. Kong Frederik sendte ganske vist Hestgarden og nogle Bataillioner over til Skaane, og Kongen selv besøgte den forskansede Lejr ved Helsingborg, som vanskeligt kunde angribes, men ikke egnede sig til Basis for Fremstød. Men han rejste snart tilbage til København, og alt blev ved det gamle.

Reventlow var ked af det hele, meldte sig syg og vendte tilbage til Sjælland. Overbefalingen tilfaldt dermed Jørgen Rantzau, som ganske vist var en kæk og modig Ryttergeneral, men ikke i Stand til at træffe selvstændige Beslutninger for en hel Armé. Umiddelbart efter at han havde overtaget Kommandoen holdt han Krigsraad med sine Underførere, og dermed forsvandt ogsaa den Selvtillid, som Reventlow havde forstaaet at bibringe sine Folk.

Danskerne var altid vel underrettede om Svenskernes Bevægelser. Ikke faa Skaaninger gjorde Tjeneste som frivillige Spioner. Der gik jo mange Traade mellem Skaanes Beboere og Danskerne hinsides

Sundet. Svenskernes Skatter tyngede svært og mange ønskede sig tilbage til Danmark. Stenbock fik Skaaningernes Modstand at føle under sin Fremrykning. Det skortede snart paa Proviant og paalidelige Efterretninger om Danskernes Stilling. Han havde den ubehagelige Overraskelse at træffe Fjenden paa et ganske andet Sted, end han havde ventet. Men til Gengæld var Stenbocks Bevægelser ogsaa helt anderledes, end Danskerne havde antaget.

* *
*

Magnus Stenbock stod om Morgenen den 10. Marts 1710 sammen med Meijerfelt i Udkanten af den lille Skov Pålskiöp, Nord for Helsingborg. Taagerne dækkede endnu til Dels Danskernes Opstilling.

»De venter os fra Øst..... fra Kropp,« sagde Stenbock med et haanligt Smil.

»Saadanne Overraskelser kan enhver Kamp bringe, Eders Ekscellence!«

»Ved I, om jeg vil kæmpe, Meijerfelt?«

»Vi maa vove, saa længe vi har Lykken med os, vilde Kongen sige..... og hans bedste Feltherre vil ikke gøre hans Ord til Skamme.«

»Er jeg den bedste Feltherre?«

»Jeg vil ikke smigre Eders Ekscellence, men det er min ærlige Overbevisning..... Eders Ekscellence vilde aldrig have gjort de Fejl som Rehnskjöld ved Poltava.....«

»Maaske ikke, men Lykken er en Skøge. Naar Taagen letter, angriber jeg. I fører Kavaleriet paa højre Fløj, jeg vil prøve at lokke Rantzau ud af hans stærke Stilling..... Men I maa sørge for, at vi ikke oplever Overraskelser her i Pålskiöp Skov.«

»Der er jo en Slugt imellem Danskerne og mine Ryttere, Eders Ekscellence!«

»Netop derfor, Meijerfelt..... netop derfor!« Med disse Ord

vendte Stenbock sig mod de andre Generaler, som holdt en Snes Skridt længere tilbage.

Da Taagen lettede, saa Rantzau de svenske Kolonner rykke ud af Skoven i Retning mod hans venstre Fløj. Den danske Opstilling passede altsaa ikke længere, Fronten maatte ændres, saaledes at den danske højre Fløj kom til at staa ved Filborna. Medens de nødvendige Bevægelser blev foretaget, tog Rytteroberstен Jørgen Rantzau Magten fra den kommanderende General Jørgen Rantzau. Med Danskehærens bedste Regiment, Livgarden til Hest, kastede han sig imod det svenske Rytteri mellem Dronninghøj Mose og Gyhult Mose. Først flygtede det svenske Rytteri, men fik saa Forstærkning. Rantzau erobrede personligt en svensk Standart og galoperede videre med Tømmen i Munden og Standarten i venstre Haand. I det følgende voldsomme Haandgemæng fik han to Skud, i Skulderen og i Brystet, og maatte føres tilbage til Helsingborg.

De andre danske Generaler vidste ikke, hvad der skulde ske. Slaget, der lige akkurat var begyndt, opløste sig snart i enkelte Fægtninger mellem Regimenterne. Først brød Dronningens Livregiment ud, da de saa deres Chef falde. Svensk Fodfolk og svenske Ryttere trængte ind i Mellemrummet. Nu opgav ogsaa det fynske og jydske Regiment Kampen, men naaede dog i nogenlunde Orden tilbage til Helsingborg. Garden kæmpede en fortvivlet Kamp til det sidste. Gardens Chef, Oberstløjtnant Danckwardt, vedblev at kommandere, skønt begge hans Ben var skudt af og han stod paa Stumperne.

I Løbet af tre Timer var Kampen til Ende. Og dog var Slaget ved Helsingborg den blodigste Kamp i hele den nordiske Krig. Danskernes Tab var 4000 døde, 3000 Fanger og 3000 saarede, som maatte bringes tilbage til Helsingborg. Svenskerne anfører deres Tab til 1000 døde og 2000 saarede.

Danskerne maatte desuden lade alle deres tredive Kanoner blive paa Valpladsen.

Hvis Stenbock havde forfulgt, havde han højst rimeligt kunnet tilintetgøre hele den fjendtlige Hær, men han gjorde den samme Fejl

som alle Karolinernes Feltherrer, Karl XII medregnet: Han udnyttede ikke Sejren.

* *
*

»Nu tager I vel snart til Tyrkiet, kære Meijerfelt, hvor Paradisjomfruer i Snesevis omsværmer vor blide Konge?«

»Jeg har ikke set et eneste Kvindemenneske i Bender, Eders Ekscellence, ikke engang de græske Vaskekoner kommer inden for Lejrens Enemærker.«

Saaledes begyndte en Samtale mellem Magnus Stenbock og Generalmajor Meijerfelt i Skolemesterens Hus i Filborna Aftenen efter Slaget.

»Alvorlig talt, Meijerfelt, jeg er glad over at kunne melde Kongen en Sejr, som efter min Mening er afgørende.....«

»Men jeg forstaar ikke, Eders Ekscellence, hvorfor vi ikke rykker frem mod Helsingborg..... der er dog kun en lille Vold og en tør Grav omkring Byen.....«

»Maaske, Meijerfelt, men jeg er ikke overbevist om, at vore Rekrutter er saa duelige imod Kanoner, desuden maa man bygge gyldne Broer til en slagen Fjende, og jeg..... jeg er styrtet med Hesten og er kommet til Skade.....«

»Hvorledes?« Meijerfelt havde hele Tiden undret sig over Stenbocks Ansigt, der var fortrukket af Smerte.

»For Fanden!..... Der er noget i Vejen med min Mave!«

»Jeg vil hente Feltskæren!«

»Gør det, Meijerfelt..... gør det!«

Meijerfelt skyndte sig af Sted og Stenbock lagde sig stønnende paa Skolelærerens Seng. Udenfor styrtede Regnen ned.

Lægerne konstaterede, at Grev Stenbock var kommet alvorlig til Skade. Det var en Brok, som plagede ham Resten af hans Liv.

* *
*

Den følgende Morgen førte Major Cronstedt de svenske Kanoner nærmere mod Helsingborg, aabnede Ilden paa Kysten og kastede Bomber og glødende Kugler ind i Byen. Nogle Huse og et Krudtmagasin kom i Brand og foraarsagede ubeskrivelig Forvirring. Men Danskerne blev snart Herre over Situationen. Tropperne blev indskibede og sat over paa den anden Side af Sundet, det samlede Forraad og Krigsmateriale blev tilintetgjort, og over tusind Heste, som ikke kunde tages med, blev stukket ned.

Seks Dage efter Slaget var der ikke en fjendtlig Soldat tilbage paa svensk Grund.

XX.

DEMÜRBASCH.

Skønt Situationen syntes gunstig ved Ankomsten til Tyrkiet, har Karl XII dog sikkert i Begyndelsen haft til Hensigt at vende tilbage til Sverige. Han sendte Gyllenkrook med nogle Hundrede Svenskere og Saporoger op ad Dnjestr til Czernowitz for at udforske en sikker Vej til Polen.

»Gud ske Lov,« skrev han til Gyllenkrook, »nu kan jeg atter ride. Sørg for Proviant og Støvler til Mandskabet. Jeg haaber snart at være hos Eder. Gør Eder færdig, saa I snarest kan foretage store Marchture.....«

Men det blev ikke til noget med disse Marchture. Russerne krænkede atter tyrkisk Overhøjhed, en Brigade overfaldt den lille Hob Svenskere og Saporoger og tog dem til Fange.

Seraskeren kom tilbage, og umiddelbart derefter Poniatovski. Saa kom der ogsaa Meddelelse om Gyllenkrooks Ulykke. Karl var forbitret, Jussuf Pascha ikke mindre, og Poniatovski blev atter jaget til Stambul, skønt han lige var kommet tilbage til Bender.

Sultanen modtog Polakken i Audiens og syntes tilbøjelig til Aktion, men lovede intet. Poniatovski laa ikke paa den lade Side. Med en jødisk Læges Hjælp opnaaede han Foretræde for Sultaninden — Moder Valide, der var »Nordens Løve«, som hun kaldte Karl XII, meget venligsindet. Hun talte med sin Søn, Sultan Ahmed, og aabnede hans Øjne med Hensyn til de Bestikkelser, Storvesiren Ali havde modtaget af den russiske Gesandt Tolstoj.

Storvesiren blev afsat og Numan Köprili kom i hans Sted. Men denne gjorde heller ikke Tegn til at ville udrette noget. Poniatovski

satte nu andre Kræfter i Bevægelse, sendte sine Agenter til Janitsjarerne, der snart begyndte at raabe paa Krig. Numan Köprili tog sin Afsked og overlod sin Plads til Storvesiren Baltadschi Mohammed.

Endelig blev Krigen mod Rusland forkyndt fra alle Stambuls Moskeer, og den russiske Gesandt Tolstoj blev kastet i ‚De syv Taarne'.

Et helt Aar var gaaet, inden Poniatovski havde naaet sit Maal, et kort Tidsrum, maalt med orientalsk Taalmodighed, men en haard Prøve for Karls Temperament.

* *
*

Ved Juletid 1710 vendte Meijerfelt endelig tilbage til Bender. Han traf Kongen i dennes Telt — sammen med den nye Yndling, Grothusen. Oberst von Grothusen trak sig tilbage, da Karl opfordrede Generalmajor Meijerfelt til at tage Plads.

»Jeg havde nær ikke fundet Eders Majestæt.....« begyndte Meijerfelt. »Teltet er jo omgivet af en hel Mur.«

»Ja..... her i Landet hersker jo ogsaa en barbarisk Kulde om Vinteren, og nu er det snart Jul!..... Kender I ikke Grothusen?«

»Jeg har endnu ikke haft Fornøjelsen.«

»Lagerkrona maatte jeg sende hjem, fordi han i alles Nærværelse uden nogen Aarsag brugte saadanne Ord om en Officer, at man var tvunget til at afskedige ham for at give den anden tilbørlig Satisfaktion.«

»Den anden?«

»Det var Grothusen.«

»Forhaabentlig kan Eders Majestæt bedre stole paa ham end paa Lagerkrona, det udblæste Æg.....«

Kongen rynkede Panden. »Har I hørt noget om Piper?« spurgte han efter en pinlig Pause.

»Han skal være i Moskva, andre siger i Schlüsselburg.«

»Saa? Og hvordan har I faaet Jyden jaget ud af Sverige?«

»Eders Majestæt har sikkert faaet udførlig Beretning fra Stenbock.«

»Det har jeg, men I var dog med?«

Meijerfelt var ikke særlig godt skaaret for Tungebaandet, han blev rød og saa frem for sig paa Bordet, hvor der stod en Kurv med Figen. Ved Siden af Kurven laa »Mithridate« af Racine. Generalen bladede aandsfraværende i Bogen, strøg sin blonde Knebelsbart og stammede: »Vi slog dem.«

Kongen smilede.

»Er der ellers noget Nyt?« spurgte han videre.

»Sømagterne og Prøjsen har gjort Forsøg paa at neutralisere vore Besiddelser paa tysk Jord.....«

»Det ved jeg!« afbrød Karl, »men jeg har protesteret imod et saadant Forehavende, fordi det kun vilde have gavnet Fjenden.«

»Det er fuldstændig rigtigt, Eders Majestæt, men.....« Generalen tøvede.

»Har I noget paa Hjerte, Herr von Meijerfelt!«

»I Juli.....« Meijerfelt trak Vejret dybt, »har den gamle Stromberg maattet overgive Fæstningen Riga til Scheremetjev. Pesten havde revet de fleste af hans Soldater bort, ogsaa Halvdelen af Indbyggerne er døde. Russerne har naturligvis trods Kapitulationen slæbt Resten af Besætningen med som Fanger. Pernau og Reval er ogsaa faldet.«

»Saa er der kun Finland tilbage!«

»Viborg har overgivet sig, Eders Majestæt.«

»Og Kexholm? Jeg vover knap at spørge.«

»Kexholm overgav sig til sidst, Majestæt!«

»Saa har vi altsaa tabt alle Gustav Adolfs og Jacob de la Gardies Erobringer! Skader intet..... vi har endnu vor Orlogsflaade, Mænd som Eder og Måns Bock.«

»Ganske vist, Eders Majestæt, men i Sverige ser det ikke godt ud, alle vil raade og ingen vil gøre noget.«

»I sigter til Arvid Horn? Jeg kender ham!..... Naar jeg blot engang kunde se ham i Øjnene.....«

Meijerfelt tav, stirrede paa Kurven med Fignerne, rejste sig besværligt.

»Eders Majestæt ved, at jeg vilde lade mig hugge i Stumper og Stykker for min allernaadigste Herre..... men det værste.....«

»Hvad er det værste?« Kongens Spørgsmaal lød roligt, køligt og overlegent.

»Pesten raser ogsaa i Sverige!«

»Pesten?«

»Ja, Eders Majestæt..... Pesten.«

* *
*

Midt om Vinteren begyndte Tatarernes Khan Felttoget mod Rusland. Med hundredtusind Mand brød han ind i polsk Ukraine og tilintetgjorde alt, hvad der kom ham i Vejen. Imidlertid forhandlede Czar Peter videre med »den høje Port«, der havde forlangt, at han skulde give Asov tilbage, trække sine Tropper ud af Polen og anerkende Stanislaus som Konge. Han trak Forhandlingerne ud, indtil han havde en kampberedt Hær, og afslog saa alle Fordringer.

Nu tabte Tyrkerne ogsaa Taalmodigheden. Ved Foraarets Begyndelse fik en Flaade paa 360 Skibe Befaling til at løbe ud i Sortehavet. Tohundrede Tusind Tyrker forsamledes i Egnen ved Adrianopel. Storvesiren Baltadschi Mohammed havde selv Overkommandoen. Der var Janitsjarer, vilde krigeriske Folk, med turbanomviklede Bronzehoveder, Arnauter med mørkerød Fez og tragtformede Bøsser, Spahis, helt klædt i Jern og med frygtindgydende Bevæbning, Lanse, Sabel, Pistoler, Gevær og Morgenstjerne, en Trækølle beslaaet med Jernpigge.

Mange Kanoner blev ført med. Der var Tale om tre Hundrede. Et endeløst Tog af Kærrer, Pakheste, Kameler, Muldyr, Bøfler, Vogne med Fjerkræ, Faar og Geder fulgte med Hæren.

Grev Poniatovski opholdt sig i den tyrkiske Lejr i sin Egenskab af Karl XII's Gesandt.

Langsomt men uophørligt væltede de kæmpemæssige Hærmasser sig over Donau, drejede mod Nordøst for at gaa over Pruth og Dnjestr og videre ind imod Rusland. Czaren havde samlet en Hær paa tres Tusind Mand ved Kamenez-Podolsk. Scheremetjev havde Overkommandoen, Czaren var kun Næstkommanderende. Czarina Katharina Alexejevna fulgte med Hæren. Ved Efterretningen om Tyrkernes Fremmarch satte Russerne sig ogsaa i Bevægelse. De befandt sig snart i en fortvivlet Situation. Pludselig saa de sig omringet paa alle Sider af Tyrker. Den russiske Hær, der sad fast mellem Moradser og Flodløb, kæmpede en haabløs Kamp mod Tatarer, Spahis og Janitsjarer, der pludselig kom stormende. Brød og Hestefoder manglede. Peter havde med Hensyn til Forplejning stolet paa Hospodaren af Valakiet, som Karl XII i sin Tid havde stolet paa Mazeppa.

»Jeg har,« skrev han i sin Dagbog, »begivet mig ind i et fjendtligt Land uden at tænke paa min Armés Fornødenheder. Saaledes har jeg gjort den samme Fejl, som min Broder Karl ved Poltava.«

Kun Tyrkernes Modvilje mod natlige Kampe reddede Russerne paa Slagets første Dag, maaske ogsaa Storvesirens Uduelighed. Natten brød frem, da Russerne endnu engang forsøgte et Modangreb. Da lød Raab og Skrig, og forbi Storvesirens Telt, hvor Poniatovski netop befandt sig, kom flygtende Horder af Janitsjarer.

»Min Ven,« sagde Baltadschi, »vi bliver slaaet!«

»Jeg ønsker dig hjertelig til Lykke!« svarede Polakken. »Ser du ikke, hvordan Russerne, der har Sejren i Hænde, kun forsvarer sig?«

Snart var Ordenen genoprettet, og hele Natten dundrede de tyrkiske Kanoner over Russernes Lejr.

* *
*

Czar Peter havde trukket sig tilbage til sit Telt og frabedt sig enhver Forstyrrelse. Han skrev til Apraxin og Senatet, som han

havde indsat i sin Fraværelse. Flere Gange sønderrev han Papiret, Gaasefjeren gjorde Modstand, Blækket duede ikke.

»..... og hvis der skulde tilstøde mig noget, maa I vælge den værdigste imellem Eder til min Efterfølger.....« Nej! Den Sætning behagede ikke Czaren. Han lyttede. Vagten syntes at standse nogen. Det var Czarina. Peter hørte hende bande med sin kraftige Stemme.

»Durak!« sagde hun til Vagtposten.

Han maatte uvilkaarligt le. Dèr stod hun, højrød af Vrede med flammende Øjne.

»Jeg havde jo forbudt.....«

»Sludder! Med Pennen vinder man ingen Slag!«

»Lillemor! Det drejer sig ikke længer om at vinde eller tabe! Vi maa berede os paa at dø som modige Folk..... der er kun Valget mellem Døden eller Slaveri!«

»Derfor er jeg kommet..... Jeg ved en Udvej! Storvesiren er fejg og elsker Guldet som alle Tyrker.....«

»Men min lille Due..... Du er ikke rigtig klog! Hvorfor skulde han modtage som Gave, hvad han saa at sige allerede har?«

»Schafirov er af samme Mening som jeg!..... Han er ikke dum, Pjotr!«

»Maaske kunde man gøre et Forsøg?«

Scheremetjev og Vicekansleren Schafirov blev hentet. Den lille hjulbenede Feltmarskal med det gullige Ansigt var imod Czarinas Plan. »Haabløst, ganske haabløst, Allernaadigste Herskerinde!«

Schafirov var af en anden Mening. »Vi taber intet,« sagde han, »ved at forsøge vor Lykke hos Baltadschi..... Og hvis Eders Majestæts Plan slaar fejl, er der Tid nok til fortvivlede Handlinger.«

»Hvem taler om det?« overfusede Peter ham.

»Du selv, Peter Alexejevitsj!« Schafirov pegede paa Czarens paabegyndte Brev, som han ugenert havde læst.

»Hund! Vover du at stikke din frække Snude i Sager, som ikke kommer dig ved?« Peter lo. Det kunde altsaa ikke være saa slemt.

»Jeg vilde ønske, Peter Alexejevitsj, at jeg var en Hund..... Saa jeg kunde slippe ud af dette Gehenna og spise til Aften hos Tyrkerne.«

»Har du ikke proppet dig tilstrækkeligt?«

»Ikke jeg!«

»Tror du maaske jeg har?« Peter var tirret over Modsigelsen og vilde ikke være ved, at han lige havde spist, skønt den halvtømte Tallerken endnu stod paa Bordet.

»Naar man har en Postejbager til General kan man jo sagtens,« sagde Schafirov frækt, men trak sig samtidig viseligt hen imod Teltets Udgang. Hans Bemærkning gjaldt Fyrst Menschikov, der havde begyndt sin Løbebane som Postejbager. Katharina var ogsaa ærgerlig, men for klog til at lade sig mærke med noget. Menschikov havde faaet hende, en fattig Soldatertøs, som Gave af Scheremetjev. Peter havde lært hende at kende hos ham og forelsket sig i hende.

»Det er godt,« Katharina gjorde en Ende paa den ubehagelige Samtale.

»Boris Petrovitsj skriver straks til Vesiren!«

Scheremetjev satte sig uden videre ved Czarens Bord, tog først et Stykke Kød fra Tallerkenen, proppede det i sin kæmpestore Mund og greb saa Gaasepennen.

Imidlertid gik Katharina rundt til alle Generaler og Rigmænd og samlede Guld og Kostbarheder sammen. De gav alle med Glæde, hvad de havde.

»I faar det tilbage, Børnlille!« trøstede den robuste Czarina.

»Gør hvad Du vil, Lillemor! Du er saa klog, Lillemor!«

Ved Morgengry havde hun samlet en anselig Pose Kostbarheder, lagde alle sine egne Smykker deri og gav det hele til Feltmarskallens Søn, der skulde gaa over til Tyrken.

Næppe var den unge Scheremetjev naaet derover, før de tyrkiske Kanoner forstummede. Czaren bemærkede det med Glæde. Hans Kathinkas List havde virket.

* * *

Men ogsaa andre lagde Mærke til den pludselige Stilhed. Tatarernes Khan, Poniatovski, Axel Sparre og Grothusen ilede til Storvesirens Telt.

»Hvad gør du?« spurgte Poniatovski, der snart havde erfaret, hvad der var paa Færde.

»Koranen byder Tilgivelse for den, der underkaster sig!« svarede Baltadschi.

Poniatovski trak blot paa Skulderen og forlod Teltet sammen med Svenskerne.

»Vi maa hidkalde Kongen!« sagde han til Grothusen.

»Jeg rider!«

Imidlertid sluttede Baltadschi og Schafirov Vaabenstilstand. Vogne med Proviant kørte til den russiske Lejr, og Janitsjarerne fraterniserede med de russiske Soldater, som de lige havde bekæmpet paa Liv og Død. Hele Dagen forhandlede Schafirov med Vesiren. Da Poniatovski endnu engang kom for at se, hvordan Sagerne stod, laa Fredsdokumentet allerede paa Bordet færdigt til Underskrift.

Polakken greb Baltadschi i Armen.

»Du har ladet min Konge sige, at du drog mod Czaren,« sagde Poniatovski indtrængende, »du vilde tage ham ved din venstre Haand og Sablen i den højre..... og føre min Herre ind i hans Rige i Spidsen for hundredtusind Tyrker!«

»Eders Krig, som I selv har begyndt, kan I ogsaa selv føre til Ende,« svarede Tyrken og skrev under.

Fredstraktaten lovede, at Tyrkerne skulde faa Asov tilbage, Polen rømmes for russiske Tropper og at Karl uhindret kunde vende tilbage til Sverige.

* *
*

Karl XII naaede efter et forceret Ridt den tyrkiske Lejr tidsnok til at blive Vidne til Russernes Afmarch. Efter at Poniatovski havde sat ham ind i Situationen, gik han øjeblikkelig til Baltadschis Telt, hvor alle de højere Officerer var forsamlede. Tyrkerne gjorde store

Øjne og hilste underdanigt. Karl satte sig i en Sofa over for Vesiren; Poniatovski og Grothusen blev staaende bag ved ham.

»Her har du en herlig og talrig Armé!« begyndte Karl meget roligt og høfligt.

»Allah har skænket mig den!«

»Skade, at du gør saa daarlig Brug af den!«

»Den er ikke nødvendig mere, vi har jo Fred.«

»Ja, men du har trods dine Løfter til Sultanen tilsidesat mine Interesser!«

»Der er sket tilstrækkeligt!«

»Der kunde være opnaaet mere.....«

»Allahs Love forbyder at nægte Fjenden Fred, naar han beder derom..... Hvem skulde regere Czarens Rige, hvis jeg havde taget ham til Fange?«

»Det havde ikke været din Sag, og tror du, at din Herre vil være tilfreds med din Fred?«

»Jeg har Hæren under min Befaling og Freden i min Haand!«

»Endnu er det Tid!« Karl sprang op. »Giv mig kun frie Hænder til at handle, og jeg vil selv udsøge mig Soldater til at holde Afregning med Czaren!«

»Det er for sent!«

Karl lo forbitret og fortrak Munden, vendte Tyrken Ryggen og klirrede ud af Teltet.

»Demürbasch — Jernhoved!« brummede Baltadschi efter ham.

XXI.

LØVEJAGT.

Der var foreløbig stor Glæde i Konstantinopel over den sejrrige Fred med Rusland. Baltadschi nød sin Triumf og forsøgte ved alle mulige Naalestik at hævne sig paa Karl XII for den foragtelige Behandling.

Storvesiren forbød under Dødsstraf den nye Serasker af Bender, Ismail — Jussuf Pascha var i Mellemtiden faldet som Offer for en Intrige — at lade den svenske Konges Breve naa til Stambul. Han lod desuden Æresvagten fjerne og holdt de Midler tilbage, Sultanen havde bevilget til Svenskernes Underhold. Karls Tolk lod han arrestere.

Kongen tog det altsammen meget koldblodigt. Han havde faaet en Arv, og var saaledes foreløbig hævet over disse Sorger. Den gamle Mazeppa var død og havde efterladt Karl et fjernt Hertugdømme i Skyerne og de to Tønder med Dukater, som Neugebauer havde reddet ud af Lejren ved Perewoloczna. Desuden vidste Kongen, at Hævnen allerede var undervejs. Devlet Girai, Tatarernes Khan, var kommet til Bender og havde talt med Karl. Saa var han rejst videre til Stambul, opfyldt af Harme over Baltadschi Mohammed, der ved sin Adfærd var Skyld i, at han med sine Tatarer gik Glip af det velfortjente og allerede sikre Bytte. Det var ogsaa Devlet Girai, der besørgede Kongens Breve til Oberst Funk, der var overordentlig Gesandt ved ‚den høje Port'.

Da Sultanen gennem Funk og Tatarernes Khan hørte Sandheden om Fredsslutningen ved Pruth, forvandlede hans Glæde sig

til Raseri. Han fordrede Rigsseglet tilbage fra Vesiren og forviste ham til Lemnos. Janitsjarernes Aga, Jussuf, blev Storvesir.

* *
*

Dnjestr var denne Sommer gaaet over sine Bredder og havde gjort Svenskernes Lejr ved Bender ubeboelig. Karolinerne anlagde nu en ny Koloni, Ny-Stockholm, paa en Høj i Nærheden af Byen Varnitza. Seraskieren Ismail havde en fin Næse og lod derfor bygge et ordentligt Hus af Teglsten til Svenskekongen, et saakaldt Serail, der bestod af flere Værelser og en stor Sal.

Omkring Kongens Hus voksede snart andre i Vejret; de tilhørte Hofkansler Müllern, Kancelliraad Feiff og Grothusen. Noget derfra byggede de andre højere Officerer deres Huse. For Mandskabet, der endnu beløb sig til cirka fem Hundrede Mand, blev der oprettet Barakker. Karl eksercerede dagligt med sine Soldater. Lejren lod han omgive med Volde og Grave. Han red i Timevis, spillede Skak med Grothusen, læste og førte en omfattende Korrespondance med Sverige og de fremmede Hoffers Gesandter.

Allerede den foregaaende Sommer var Friherre von Fabrice, Hertugen af Holstens Gesandt, kommet til Bender, en dygtig Mand, der var Kongen oprigtigt hengiven, og desuden en fortrolig Ven af Baron Gørtz, den holstenske Minister. Fabrice gjorde stadig alt for at Forbindelsen mellem det haardt prøvede Hjemland og Svenskekongen ikke skulde blive brudt. Han sluttede et Slags Venskab med Grothusen, og Kongen kunde ogsaa godt lide den lystige Holstener.

Skønt Ophævelsen af Understøttelserne kun havde været en forbigaaende Forholdsregel, der faldt bort af sig selv ved Baltadschis Forvisning, vægrede Karl sig ved i Fremtiden at modtage noget. Derimod ansøgte han ‚den høje Port' om et Laan.

Grothusen var nemlig en Dag kommet med den sørgelige Besked, at Mazeppas Dukater var brugt op.

»Men Tønderne var jo halvt fulde,« mente Karl.

»Man kan ogsaa sige halvt tomme, nu er de i hvert Fald saa tomme som mine Lommer.....«

»Halvt fulde lyder bedre,« sagde Karl og lo.

Det lykkedes ganske vist at opdrive Penge imod høje Renter. Ogsaa Fabrice hjalp efter bedste Evne. Men hverken Karl eller Grothusen kunde regne.

»10,000 Rigsdaler betalt til Svenskere og Janitsjarer paa Hans Majestæts Befaling. De øvrige 50,000 Rigsdaler har jeg selv brugt.« Det var en af Grothusens Afregninger.

Kongen lo. »Det kan jeg lide, naar mine Venners Regnskaber ser saadan ud. Müllern maler altid hele Ark fulde for 10,000 Rigsdaler..... saa kan jeg bedre lide Grothusens lakoniske Maade.«

Tiden gik, men der var intet andet at gøre end at afvente Sagernes Gang. Karl troede nemlig ikke paa, at Czaren vilde opfylde Fredsbetingelserne, og paa denne Formodning baserede han sit Haab om nye Forviklinger mellem ‚den høje Port' og Russerne. Hans Omgivelser fordrev Tiden, saa godt det lod sig gøre.

Fabrice skrev en Gang til Baron Gørtz: »..... Elskovseventyr med tyrkiske Kvinder er ikke umulige, men vanskelige og i det mindste farlige. Et Menneske, der ikke kan holde det ud uden Kvindfolk, har to bekvemme Udveje her til Lands. Den ene er at gaa paa Markedet og købe en smuk Slavinde, som man ved Afrejsen igen kan blive af med uden at lide større Tab. Den anden Udvej er Capiki, d. v. s. Giftermaal med en Grækerinde. Det bliver afsluttet hos Dommeren for tre, fire, fem Maaneder eller længere. Naar Tiden er forbi, siger man Haida, d. v. s. skrub af. Man betaler den aftalte Sum og dermed Basta. Denne Art Kæresteri er meget bekvem og koster hverken Sorger eller Sukke. Dertil kommer, at intet overgaar de tyrkiske Fruentimmer som Maitresser. De har visse Manerer, der gør vore vittigste og mest vellystige Kvinder til Skamme. Naar jeg kommer tilbage, skal jeg fortælle mere derom mundtligt.«

* *
*

Karl XII fik Ret. Czaren drømte ikke om at opfylde Fredsbetingelserne. I December 1711 erklærede Sultanen for anden Gang Rusland Krig. Men den nye Storvesir tog trods sin Forgængers daarlige Erfaringer ligeledes mod russisk Guld. Han rustede til Felttoget uden større Energi, og alle hans vilde Trusler viste sig at være blind Alarm. Trods alt vilde der dog være blevet Krig, hvis Peter ikke havde tilbudt at bekræfte Kontrakten fra Pruth med et nyt Dokument, fjerne sine Tropper fra Polen og sikre Svenskekongen fri Gennemrejse.

Tatarernes Khan advarede Sultanen mod at tro paa Czaren, derimod hævede han Karls Sanddruhed til Skyerne: »Det er en Konge,« sagde han, »der kun fører ét Ord paa Læberne og hellere dør, end gaar fra sit Ord.«

Men Devlet prædikede for døve Øren. Sultanen slog sig til Ro med Czarens Underskrift, og de truende Hestehaler, der lige var hængt ud, blev atter taget ind. Karl XII saa atter sine Forhaabninger svinde og begyndte for Alvor at tænke paa Afrejse. Gennem Poniatovski og Funk, Neugebauers Efterfølger, forhandlede han om Eskorten og den Sum, som han behøvede til at afvikle sine Forpligtelser.

Poniatovski rejste atter engang til Bender.

»Sultanen vil gerne vide,« sagde han, »hvor mange Soldater Eders Majestæt behøver som Eskorte paa Hjemrejsen.«

»Mindst tredive Tusind Spahis i røde Frakker og tyve Tusind Janitsjarer med Fuldskæg,« svarede Karl paa Slump.

»Det kan man vel egentlig ikke kalde Eskorte..... snarere en Hær!« Polakken smilede til Kongen med sine mørke, mandelformede Øjne.

»Ja netop, det har jeg Brug for, min gode Poniatovski!«

»Majestæten *sincererer* altsaa ikke mere at rejse til Sverige?«

»Ikke uden Sikkerhed og ikke, før vi har betalt vor Gæld..... Vi behøver 600,000 Daler!«

»Meget vel, min allernaadigste Herre!«

Poniatovski var netop rejst, da en Begivenhed indtraf, som gav

Anledning til nye Forhaabninger. Under Forberedelserne til den anden Krig havde et Antal Polakker, Tatarer og Kosakker samlet sig i Bender — omkring fem Tusind Mand — og stillet sig under Svenskekongens Kommando. Efter Fredsslutningen befalede Sultanen, at disse Folk skulde forlade Tyrkiet. Paa Kongens Raad marcherede de, først af Starosten Grudzinski, til Polen for derfra at begive sig videre til Pommern til Stenbock. De naaede ogsaa til Egnen omkring Thorn, men der blev de splittet af Russerne. Nu kunde Karl bringe ‚den høje Port' det uomstødelige Bevis for, at Czaren, trods alle Forsikringer, endnu stadig havde stærke russiske Kræfter staaende i Polen. Sultanens Vrede kendte ingen Grænser. For tredie Gang — i Vinteren 1712 — blev Hestehalerne hængt ud, for tredie Gang vandrede Tolstoj i de ‚syv Taarne', og for tredie Gang blev Krigen mod Rusland forkyndt.

Atter kom en ny Vesir til Roret. Han hed denne Gang Suleiman.

* *
*

Men samtidig med Krigserklæringen til Rusland forlangte ‚den høje Port' Svenskekongens øjeblikkelige Afrejse. Karl var ogsaa rede, som han allerede gentagne Gange havde erklæret. Tatarernes Khan, Devlet Girai, skulde stille Eskorten, og desuden sendte Sultanen de 600,000 Daler, som Karl havde forlangt.

Der syntes ikke længer at være noget til Hinder for Hjemtoget, saa meget mere, som Karl begyndte at blive urolig over Begivenhederne i Pommern. Men saa fik Grev Poniatovski ved et rent Tilfælde Færten af en hemmelig Brevveksling mellem Tatarernes Khan og den polske Kronfeltherre Siniavski.

Karl XII sendte et Antal svenske Officerer af Sted, der, forklædt som Tatarer, overfaldt Siniavskis Sendebud. Af Papirerne, som fandtes paa Sendebudet, fremgik tydeligt, at den begærlige Tatar havde givet efter for Siniavskis gyldne Løfter og havde i Sinde at spille

Svenskekongen i Hænderne paa Polakkerne. Seraskeren Ismail var ogsaa meddelagtig i Sammensværgelsen.

Karl meddelte ikke sin Viden til nogen, men erklærede, at han endnu ikke kunde rejse. Hans fortrolige forsøgte at indvirke paa ham, men opnaaede intet.

»Jeg ved, hvad jeg gør,« sagde han, »og der er ingen anden Udvej.«

Han indviede ikke engang Grothusen i sin Hemmelighed, men befalede ham at forlange endnu 500,000 Daler af Seraskeren. Obersten red med bange Anelser til Bender og lod sig melde.

Da Ismail Pascha havde erfaret Kongens Ønske, syntes han først maalløs, saa lo han haanligt.

»Din Konge har jo for nylig faaet 600,000 Daler, som jeg kun maatte udbetale paa den Betingelse, at han rejste.«

»Pengene strakte kun akkurat til til at betale alle Fordringer med..... Da vi bad om de 600,000 Daler var det Sommer. Nu er der gaaet et halvt Aar, og vore Forpligtelser er blevet større,« forklarede Grothusen.

»Hvorfor kaster din Konge om sig med Penge? Han har fornylig skænket mine Musikere fire Hundrede Dukater!«

»Vi betaler alt tilbage til sidste Skilling..... Hvis de Troendes Behersker ikke bevilger os Laanet, maa vi først lade Penge sende fra Sverige..... og det kan vare længe.....«

»Jeg skal skrive til Stambul.....«

* *
*

Karl forsøgte kun at vinde Tid for at udrede Traadene i det Net, han var fanget i. Han vidste nøje, hvad han gjorde, »..... saa længe de med Magt vil drive os ud af Landet,« skrev han til Oberst Funk, »maa man være klar over, at de har Bagtanker og trods alle Forsikringer har i Sinde at overgive os i Fjendens Haand.....«

Funk og Poniatovski gjorde i Stambul alt, hvad der stod i deres

Magt for at blive Herre over Intrigerne. Men Sultanen optog den fornyede Ansøgning om Penge ilde, og meddelte Kongen gennem Seraskeren af Bender, at der nu vilde blive brugt Vold, hvis han ikke rejste frivilligt.

»Du er din Herre en tro Tjener,« svarede Karl Paschaen. »Gør, hvad han har befalet dig!«

Endnu i samme Time blev Æresvagten inddraget, og Ny-Stockholm blev omringet af stærke tatariske Kræfter. Karolinerne begyndte at blive urolige. Kun Kongen var uanfægtet, lod Indgangene til Lejren barrikadere og indøvede sine Soldater i Besættelsen af Forsvarsanlægget. Hver eneste, selv Køkkendrengen, anviste han sin Plads. Aabenbart havde han i Sinde at byde enhver Overmagt Trods med sin lille Skare.

Baron Fabrice, der i sin Egenskab af Gesandt for en fremmed Magt maatte passere Vagterne, red over Hals og Hoved til Bender. Dèr underrettede han den engelske Gesandt Jeffrys og gik sammen med ham til Seraskeren. Ganske vist opnaaede de to Diplomater intet, men de hørte, at Janitsjarerne ikke gerne vilde lægge Haand paa et kronet Hoved. Det var ikke meget, men dog noget. Kongen overvejede maaske imidlertid, om han ikke skulde give efter. Fabrice ilede til Ny-Stockholm og forsynede paa Grothusens Bøn Lejren med Levnedsmidler, som snu Jøder og Janitsjarer, der var ham hengivne, smuglede forbi Vagtposterne. Saa gik han til Kongen.

»Poniatovski og Funk er blevet kastet i ‚de syv Taarne' i Stambul, Eders Majestæt!«

»Hvor ved I det fra, min kære Fabricius?«

»Fra Seraskeren!«

»Han lyver!«

»Det er muligt! Men jeg besværger dog Eders Majestæt ved alt, hvad der er helligt, at opgive Modstanden. Der eksisterer jo ikke Skygge af Mulighed for Sejr. Jeffrys er af samme Mening!«

»Jeg rejser ikke!«

»Hvilken Fordel haaber Eders Majestæt at opnaa derved?«

»Det drejer sig ikke om Fordel eller ikke Fordel! Jeg er Sultanens

Gæst. Han har lovet at give mig sikkert Lejde til mit Hjemland, og nu vil han bruge Magt.....«

»Javel, Eders Majestæt..... Men der gives Situationer, hvor man intet kan udrette imod Overmagten.«

»Det forekommer mig, at I og Jeffrys har villet spille den samme Rolle som den hollandske og engelske Gesandt i Stambul..... der uden deres Fyrsters Fuldmagt blander sig i ,den høje Port's Stridigheder med Russerne.....«

»Godt,« sagde Fabrice, rød i Hovedet af Ærgrelse. »Naar Majestæten ikke vil gøre, hvad Klogskab, Religion og Eders Værdighed byder, saa er min Mission her til Ende, og for mig er der intet andet at gøre end at trække mig tilbage!«

Karl blev ikke vred, men smilede venligt og rakte Fabrice sin højre Haand.

»Det er virkelig ikke Tidspunktet, min kære Fabricius, til at strides og blive Uvenner.....«

Fabrice tog beskæmmet Kongens Haand og kyssede den.

»Kan Eders Majestæt tilgive min Hidsighed,« stammede han, overvældet af Karls Venlighed.

»Den kom fra et ærligt Hjerte, Fabricius. I kan jo ikke vide, hvorfor alt maa gøres saadan og ikke anderledes.....«

Grothusen, Müllern, Feiff, General Hård og alle, Fabrice ellers talte med, var fortvivlede over Kongens Stivsind.

»Der bliver intet andet at gøre,« mente Grothusen, »end at holde Mund og dø sammen med Kongen!«

* *
*

Fabrice kunde uhindret iagttage Rustningerne paa begge Sider. Bender vrimlede af Janitsjarer, Kanonerer, Spahis og Tatarer. Naar den holstenske Baron tiltalte en af dem, fik han kun Lovord at høre over »Jernhoved«. Alle Tyrkerne elskede den svenske Konge for hans Rundhaandethed, hans iøjnefaldende Mod og hans Maade-

hold. Men det gik ikke efter den menige Soldats Ønske. De høje Embedsmænd havde andet i Sinde.

Altsaa rykkede Seraskeren og Tatarernes Khan med tre Tusind Janitsjarer og tolv Kanoner frem foran Ny-Stockholm. En Aga blev sendt til Karl for at gøre et sidste Forsøg paa med det gode at formaa ham til at rejse. Kongen modtog ham overhovedet ikke.

Grothusen, der for sent blev underrettet, ilede nu selv til Seraskeren. Næppe var han kommet ind i Teltet, før Ismail spurgte, om han kom for at meddele Dagen for Afrejsen.

»Der er intet, min Herre ønsker mere brændende!« svarede den smidige Officer.

»Men hvornaar?«

»Om tre Dage vil jeg bringe Besked.....«

»Det er,« blandede Khanen sig i Samtalen, »den gamle Udflugt, men Sultanens Befalinger staar fast, og Kongen har at indfinde sig her for at høre dem!«

»Hvad anser du min Herre for?« raabte den oprørte Oberst. »Bilder du dig maaske ind, at han vil kysse din Tøffel?«

»*Eide theik, Gjaur!* — Pak dig, Kristenhund!« skreg Khanen.

Grothusen vendte ham Ryggen og gik.

Næppe havde han besteget sin Hest, før Janitsjarerne begyndte paa deres øredøvende Krigsmusik. Kanonskud blev affyret. Grothusen red tilbage til Ny-Stockholm, hvor alle var i Gang med Forberedelser til den sidste Vaabengang. Kongen gik fra Mand til Mand, opmuntrede Karolinerne, lo over Kanonkuglerne, der gurglende fløj hen over hans Hoved. Der blev aabenbart endnu ikke sigtet paa Lejren.

»De vil gøre os bange!« raabte han.

Karolinerne svarede med et mangestemmigt Latterkor.

»Janitsjarerne kommer!« meldte en Vagtpost.

Janitsjarerne rykkede virkelig frem, men vinkede og raabte: »Olmas! Olmas! — Det betyder ikke noget!«

Derpaa trak de sig tilbage og lejerede sig omkring Seraskerens Telt. De forlangte, at han skulde tilstaa den fremmede Kon-

ge tre Dage til Afrejsen. Ismail svarede, at det var ikke hans Hensigt at dræbe »Jernhoved«. Han vilde overlade det til Janitsjarerne at formaa ham til godvilligt at rejse. Dermed var Janitsjarerne tilfreds. Halvtreds udsøgte Officerer og Soldater, gamle Svende med langt Skæg, begav sig til Karl med den hvide Stav, Fredssymbolet, i Haanden. Men Kongen vilde ikke tage imod dem og meddelte dem gennem General Hård, hvad der for en Tyrk er en dødelig Fornærmelse: At hvis de ikke øjeblikkelig forføjede sig, vilde Skægget blive brændt af dem. Det var for groft selv for Janitsjarerne. Under Forbandelser trak de sig tilbage.

* *
*

Den følgende Morgen begyndte de tyrkiske Kanoner at tordne, netop da der blev afholdt Feltgudstjeneste i Lejren. Enhver ilede til sin Post, og Karl raabte efter sin Hest.

Janitsjarerne nærmede sig i store Mængder Voldene, raabte atter nogle venlige Ord til Karolinerne, lovede dem Tobak og Kaffe, og pludselig var de inde i den lille Fæstning. Ikke en af Svenskerne løsnede et Skud, og efter faa Minutters Forløb var de fleste taget til Fange og afvæbnede. Kongen saa sig ogsaa snart omringet af Janitsjarer og kunde lige akkurat bane sig Vej til Døren i sit Hus sammen med Drabanten Axel Roos og Generalmajor Hård, der kom i Haandgemæng med en kæmpestor Janitsjar, som han saarede med sin Kaarde, hvorpaa Tyrken affyrede sin Pistol. Skuddet traf Generalen og sved Kongens Øjenbryn, da denne sprang til for at hjælpe. Et Sabelhug traf hans Maarskindshue. Men Kongen naaede dog Døren, hvor han blev staaende, skønt Kuglerne kom flyvende fra alle Kanter.

»Jeg vil dog se, hvad Tyrkerne laver,« mente han og lo.

Men Roos greb Kongen om Livet og slæbte ham med Hjælp af to Kammerater ind i Huset, hvis Dør nu blev spærret. Derinde vrim-

lede det ogsaa med Tyrker, der var kommet ind ad Vinduerne i de bageste Rum.

»Hug løs, Gossar!« raabte Kongen til den lille Besætning, der først ved Synet af Kongen syntes at tænke paa Modstand. Axel Roos og nogle andre Drabanter gik løs paa Tyrkerne. Tjenerne, Skriverne, Kammerjunkere og Husets øvrige Beboere fattede nyt Mod, og snart var den store Sal ryddet for Tyrker. Forfærdet flygtede Janitsjarerne for »Jernhoved«, skønt han foreløbig kun slog til med den flade Klinge.

»Majestæten bløder!« raabte Hofjunker Palmberg.

»Sludder, det er kun Ørelappen!« Karl syntes ærgerlig over, at Saaret kun var saa ubetydeligt.

Der var Ro en Tid. Karl holdt Mønstring, fordelte sin lille Hob, der omtrent talte fyrretyve Mand, paa de udsatte Poster, lod Vinduerne barrikadere og begav sig derpaa med Roos og Drabanten Woldberg til de bageste Rum, som man hidtil havde ladet upaaagtet.

Her var et Antal Tyrker og Tatarer ivrigt beskæftiget med at pakke de værdifuldeste Ting sammen, Sølvtøj, kostbare Silketæpper, Sjaler og Brokadestæpper. Et Par Stigbøjler af Guld, som Sultanen engang havde sendt, rev Karl ud af Haanden paa en Tatar, greb Remmen, ved hvilken de var fæstede og slog løs med det svære Vaaben paa alle, der kom for nær. De fleste reddede sig ud ad Vinduet. Men nogle blev stukket ned af Drabanterne eller taget til Fange.

Kongen syntes at glæde sig uhyre over Slagsmaalet, hans Øjne straalede, men pludselig blev de alvorlige.

»Kan I sige mig, Roos,« spurgte han og aandede dybt, »hvorfor mine Folk har overgivet sig uden Modstand?«

»Der er blevet snakket meget i de sidste Dage, Eders Majestæt! De fleste mente, det var vanvittigt at kæmpe mod en saadan Overmagt..... og at det kun var til Skade for vor naadige Herre.....«

»Og hvad Kongen befaler betyder intet?« spurgte Kongen fortørnet.

»Hvis jeg tør tale aabent, Eders Majestæt.....«

»Vær saa god!«

»..... saa vilde jeg sige, at Soldaterne rent ud sagt ikke har haft godt af at ligge paa den lade Side i tre Aar. Den Smule Eksercits kan man ikke regne.....«

»Ja, de tænker og snakker for meget..... svirer for meget og horer med de græske Kvindfolk.....«

»Ogsaa det, Eders Majestæt!«

Et Kanonskud tordnede lige i Nærheden. Tyrkerne havde bragt deres Kanoner tæt hen til Huset. Kuglen fløj gennem Muren, men rev den ikke ned, fordi Teglstenene var for bløde. Der blev kun et rundt Hul i Væggen og Kuglen rev Hornet ud af Munden paa en Trompeter, der netop blæste nogle latterlige Signaler i den store Sal.

»Det har han godt af, den barnagtige gamle Svend,« sagde Woldberg.

Nu begyndte Janitsjarerne at skyde paa Svenskerne, der stod bag Vinduer og Skydeskaar. Karl lod Ilden besvare, og skød selv med Pistolen paa en tæt Hob Janitsjarer, der var samlet paa Gaardspladsen.

»Der er atter nogen i Audiensværelset!« raabte Kammerherre Plissendorf.

»Hvor?« Kongen stormede derind, Plissendorf, Roos og de andre bagefter. Kongen kastede en Janitsjar til Jorden, hans lange Kaarde susede over Hovedet paa de andre Fjender, som tog Flugten over Hals og Hoved.

»Haha!« lo Karl. Drabanterne og Hoffolkene lo pligtskyldigst med, skønt ingen af dem rigtig var i Humør til at le.

Karl gik ind i sit Soveværelse for at vaske en Rift, han havde faaet paa Næsen. Her fandt han en Janitsjar under sin Seng. Han vilde spidde ham, men Tyrken bad om Naade.

»Aman! Aman!«

»Sig ham,« befalede Kongen Drabanten Roos, der kunde noget

Tyrkisk, »at jeg vil skænke ham Livet, hvis han lover at berette sin Aga eller Pascha derom!«

Tyrken lovede det med højtidelige Eder, der lød meget komisk, og forsvandt gennem Vinduet.

»Majestæten er kuglefast!« sagde Roos beundrende. Karl havde virkelig kun faaet ubetydelige Skrammer, skønt han stadig havde været med, hvor Kampen var hedest. En Mængde af hans tro Tilhængere var haardt saarede, og nogle var døde.

»Sludder! Hvem siger det?«

»Alle, naadigste Herre!«

»Vi er i Guds Haand! Alt andet er idel Vind!« Med disse Ord gik Karl tilbage til Salen.

»Man er ofte lidt for meget i Guds Haand,« brummede Drabanten, men saa sagte, at Kongen ikke kunde høre det. Alle kendte Kongens urokkelige Gudsfrygt og hans sikre Tro paa den afgørende Sejr for de svenske Vaaben.

Karl lod sig række en Bøsse og sigtede paa Besætningen ved den nærmeste Kanon, som skød det ene Hul i Muren efter det andet. Der opstod et ubeskriveligt Spektakel, da han viste sig ved Vinduet, smilede venligt til Janitsjarerne og sigtede, som om han stod paa en Skydebane.

»De skyder ikke paa mig,« forsikrede han de omkringstaaende, »Paschaen har nemlig udlovet otte eller ti Dukater til den, der fanger mig levende, saa ved I altsaa, hvad Eders Konge er værd!«

Tatarerne, der hidtil havde holdt sig i Baggrunden, begyndte at skyde brændende Pile af mod Husets Spaantag. Hele Taget stod øjeblikkelig i Flammer.

»Det brænder!« meldte Kammerherre von Plissendorf fortvivlet.

»Saa sluk dog!« raabte Karl leende.

Men der var intet flydende i Huset med Undtagelse af nogle Flasker Vin og Snaps. Flammerne slog ud i lys Lue i Værelserne, Røgen blev uudholdelig og de glødende Bjælker begyndte at falde ned over de belejrede.

»Vi kan hugge os igennem til Kancellibygningen, Eders Majestæt ..... Den brænder ikke endnu!« foreslog Axel Roos.

»Det er godt! Maaske er det bedre at dø med Sværdet i Haanden, end at blive stegt levende her. Jeg gaar i Forvejen!«

»Naturligvis!« brummede Woldberg forbitret.

»I andre følger efter mig..... en bataillon..... om jeg maa bede! Fremad!«

Karl rev Døren op. De saarede skreg efter ham, men han skred ubekymret videre og gik løs paa de maalløse Tyrker med Kaarden i højre Haand og en ladt Pistol i den venstre. De var som forstenede og vovede ikke at røre ham, men Kongen havde det Uheld eller maaske Held, at hans Sporer fik fat i en af de faldnes Klæder. Han styrtede til Jorden. Straks kastede Janitsjarerne sig over ham og tog med megen Møje Vaabnene fra ham.

Nu overgav Kongens Ledsagere sig ogsaa, og saaledes endte, efter syv Timers Kamp, Løvejagten, Kalabalik, som Tyrkerne sagde.

* *
*

Karl var tilsyneladende glad over at være faldet i Hænderne paa Janitsjarerne. Tatarerne hadede han som Pesten. Jublende bragte hans Betvingere ham til Seraskerens Telt. Ismail bøjede sig dybt for Svenskekongen. Men Karl værdigede ham ikke et Blik endsige et Svar.

En prægtigt opsadlet Hest blev ført frem. Karl besteg den og red under stærk Bevogtning til Bender, hvor Seraskeren havde ladet indrette nogle Værelser i Paladset til ham. Han afslog at nyde noget, drak kun et Glas Vand, lagde sig med sine besporede Støvler paa Ottomanen og sov indtil næste Middag.

Grothusen og Ritmester Ribbing, som Paschaen straks havde løsladt, vækkede Kongen. Blodig og tilstøvet blev han liggende paa sin Ottoman og spurgte bekymret om sine Karolineres og Officerers Skæbne.

»Fabrice har taget sig af Sagerne..... Han kommer straks!« meldte Grothusen.

Kongen begyndte at tale om den lunkne Modstand, hans Mænd havde gjort, da Fabrice blev meldt.

Med foldede Hænder traadte han frem for Kongen.

»Gud være lovet, at han saa naadigt har taget Eders Majestæt under sin Beskyttelse!«

»Faren var ikke saa stor, min kære Fabricius, som den forekom Eder..... Det hele var en Farce, hverken mere eller mindre!«

»Man fortæller, at Eders Majestæt med egen Haand har ombragt femten Janitsjarer.....«

»I skal kun tro Halvdelen af, hvad Folk fortæller!«

»Det vilde jo ogsaa være nok!«

»Jeg kan overhovedet kun huske en eneste Tyrk, som jeg har dræbt.....«

Nogle Dage senere blev Karl i en rummelig Vogn overført til Slottet Demürtasch ved Adrianopel. Demürbasch, Jernhoved, kom til Demürtasch, Jernstenen.

Grothusen sad ved hans Fødder, og i Vognen laa det lange Slagsværd — *Värjan* — en særlig Opmærksomhed fra Seraskeren.

XXII.

I SYD OG NORD.

SULTAN Ahmed III erfarede gennem sine Janitsjarer om Løvejagten i Bender, som han ikke havde givet Befaling til. Det paastod han i hvert Fald! Utilfredsheden i Hæren blev efterhaanden saa stor, at det grænsede til Mytteri. Janitsjarerne nægtede at spise deres Ris og forlangte, at den fremmede Konge skulde have Erstatning for de Tab, han havde lidt. Profeten bød at ære en Gæst, ogsaa naar han var en vantro. Men denne heltemodige Konge levede, skønt han var Kristen, endnu strengere efter Koranen end en rettroende; aabenbart havde Allah sendt ham for at hjælpe Tyrkerne med at bekrige deres Dødsfjende, de urene Moskovitter.

Saadan var Stemningen i Hæren og imellem Folket, og det maatte Sultanen tage Hensyn til. Altsaa ofrede han først og fremmest sin Vesir. Suleiman maatte give Plads for Ibrahim. Men Ibrahim blev allerede kvalt, da han havde beklædt Embedet i tre Uger, og fik en Efterfølger, Ali, den sjette Storvesir siden Karl XII's Ankomst til Tyrkiet.

At Funk og Poniatovski var vandret i ‚de syv Taarne', var en Løgn, Seraskeren havde udbredt. Ganske vist var de under Suleiman blevet strengt bevogtede. Men allerede under Ibrahim kunde de bevæge sig friere, og Sultaninden, Valide, laante stadig Poniatovski Øre. Den franske Gesandt, Marquis de Fierville, lagde sig ogsaa i Selen for Svenskekongen og gjorde opmærksom paa, at hele Kristenheden vilde oprøres, hvis der blev krummet et Haar paa Kongens Hoved. Poniatovski afslørede den sande Sammenhæng, der laa til Grund for ‚Løvejagten', og saa blev først og fremmest den begærlige

Tatar-Khan afsat og forvist til Rhodos. Men Seraskeren af Bender fik tilsendt ‚Silkesnoren'.

* * *

Baron Fabrice var blevet i Bender for at tage sig af Udvekslingen af svenske Fanger og for i det mindste at være noget nærmere ved Hjemmet end i Demürtasch. I Holsten gik for Tiden alting hulter til bulter. En Morgen, da han sad ved sit Skrivebord og var ved at besvare de sidste Breve fra Baron Gørtz, saa han uden for Vinduet en enlig Rytter paa en elendig Hest. Efter nogen Tøven sad han af og vadede gennem Gadesnavset hen imod Døren.

Fabrice troede ikke sine Øren, da Rytteren traadte ind og nævnede sit Navn.

»Jo, jeg er virkelig Rex Poloniae!« gentog Stanislaus Leszczynski, da han saa Gesandtens forbløffede Mine.

Fabrice skyndte sig nu at byde Kongen Plads og spørge om hans Ønsker.

»Jeg vilde gerne tale med den svenske Majestæt..... det er alt!«

»Det lader sig ikke saa let gøre,« svarede Fabrice og trak Øjenbrynene i Vejret. »Kongen er meget utilfreds med Eders Majestæts Rejse. Han ved, at Eders Majestæt er kommet for at mægle mellem ham og Kong August..... at Eders Majestæt er villig til at ofre Eders egen Krone for atter at genoprette Freden, men han holder haardnakket fast ved Altranstädter-Fredens *conditiones*..... og anser Eders Rejse for en Gavtyvestreg af Grev Flemming.....«

»Denne Krone er for tung for mit arme Hoved, min kære Herr Baron!«

»Jeg beder naadigst Eders Majestæt tilgive mig..... men det var ikke min egen Mening, men den svenske Konges..... denne har in extenso talt med mig derom før sin Afrejse. Eders Majestæt blev vel standset i Jassy af Moldaus Hospodar, indtil Tilladelsen til at rejse videre indtraf fra Stambul?«

Stanislaus nikkede.

»Stenbock raadede mig ogsaa til at rejse.....«

»Med naadigst Forlov, Majestæt, men Kongen er lige saa utilfreds med Stenbocks Forhandlinger som med Eders Majestæts Rejse. Han har i Anledning af Vaabenstilstanden skrevet et frygteligt Brev til Stenbock.....«

»Det er der virkelig ingen Anledning til,« sagde den synligt nedtrykte Polak, »Bocken har straks afbrudt Forhandlingerne med Flemming, der i øvrigt er hans Ungdomsven..... er marcheret mod Vest mod Dansken, og har den 20. Decembris forgangne Aar slaaet ham afgørende ved Gadebusch..... Hvad han saa videre har foretaget sig, unddrager sig mit Kendskab..... Men han har jo endnu stadig Russerne og Sachserne i Ryggen, og naar han har forhandlet med Flemming og afsluttet en Vaabenstilstand, er det hverken mer eller mindre end en af hans snu *manoeuvres*.....«

»Om Slaget har vi indtil nu intet hørt.....«

»Slaget kan heller ikke forandre Situationen, thi mange Hunde er Harens Død! Stenbock bliver elendigt støttet fra Sverige, saa at man maa frygte det værste for ham.....«

»Eders Majestæt vil maaske have den Naade at skildre mig udførligt, hvorledes Sagerne staar i Sveriges tyske Provinser. Jeg rejser en af Dagene til Dimotica til Kongen, og det vilde være gavnligt, hvis jeg kan berette.....«

»Naturligvis! Men jeg vilde helst selv.....«

»Det vil jeg indtrængende fraraade Eders Majestæt. Kongen ligger i Sengen og modtager ingen.....«

»I vil dog tale med ham.....«

»Jeg er ingen.....« smilede Holsteneren.

Stanislaus saa ned, sukkede og begyndte at udbrede sig om de Vanskeligheder, Stockholms Senat havde beredt Stenbock siden det sejrrige Slag ved Helsingborg.

»Noget har vi ogsaa hørt derom,« indskød Fabrice.

»Ved I ogsaa, at Statssekretær Ehrenstrahl vovede at ytre, at det vilde være bedre ikke at sende en Sjæl til Pommern, end derved

at give Grev Stenbock Lejlighed til at naa til Kongen. Stenbock var en Fjende af Senatet og altfor kongelig sindet.....«

»Kongen har i tretten Aar været borte fra Landet,« sagde Fabrice forknyt.

»Det er sandt!..... Men I maa meddele ham, hvordan man vover at behandle Stenbock. Ganske vist var der ogsaa mange, der gjorde deres bedste..... for Eksempel den gamle Generaladmiral Wachtmeister.....Men Resultatet er ikke straalende..... Siden Landingen i Pommern, altsaa siden sidste Efteraar, har Stenbock ikke faaet én Mand, ingen Ammunition, ingen Proviant. I Stralsund, der er meget skødesløst cerneret af Sachsere, Russere og Danskere, kunde han derfor ikke blive. Han maatte altsaa ind i Mecklenburg, og har ganske vist slaaet Dansken..... men han maa før eller senere bukke under, hvis han ikke faar Hjælp.....«

»Vi vil ikke male Fanden paa Væggen, Eders Majestæt!«

»Det er sandt! Maaske kan alt blive godt endnu. Sultanen skal jo have nægtet at modtage Kong Augusts Gesandt. Tarlo fortalte mig det.....«

»Tyrkerne er man aldrig rigtig sikker paa.«

»Nej, naturligvis! Men jeg vil ikke opholde Eder længere, min kære Baron.«

»Majestæten er altid le bienvenu!«

Stanislaus rejste sig op, trykkede Fabrices Haand og gik ud til sin Hest, men blev staaende ubeslutsom.

Her saa General Axel Sparre ham, denne kom netop spankulerende op ad Gaden.

»Aa, Majestæt!« raabte Sparre.

Stanislaus syntes ikke at høre ham.

Hovedrystende gik Generalen ind til Fabrice.

»Charles l'attend?« spurgte han Holsteneren, idet han med Tommelen pegede ud gennem Vinduet paa den polske Konge, der netop steg til Hest.

Det lød som »Charlatan«. Fabrice trak paa Skulderen ad Sparres

ondskabsfulde Spørgsmaal og begyndte at tale om noget andet. Han havde ondt af den ulykkelige Konge mod sin Vilje.

* *
*

Fabrice havde ikke overdrevet, naar han advarede Kong Stanislaus mod at blande sig i Sagerne. Stambul lignede paa denne Tid en Heksekedel. Englands Gesandt arbejdede paa en Fred mellem Rusland og Tyrkiet. Franskmænd, Svenskere og Stanislaus' Tilhængere lagde deres Kontraminer. Men de arbejdede ikke efter en fælles Plan, enhver havde kun sin egen Fordel for Øje. De tyrkiske Stormænd nød godt deraf. De fik russisk, svensk, fransk og engelsk Guld. Kong Augusts Gesandt, Commentovski, overgik alle i Rundhaandethed. Det var ikke svært, da det var russisk Guld, han brugte til Bestikkelse af de tyrkiske Embedsmænd. Trods alle Bestikkelser opnaaede han ikke, at Sultanen modtog ham — som Stanislaus rigtigt havde hørt.

I al den Tid laa Karl XII i Sengen i Demürtasch. Han havde sine Grunde dertil. Først og fremmest vilde han undgaa Forhandlinger med den nye Storvesir, der med dette Formaal var kommet til Adrianopel. Desuden var Kongen virkelig træt og havde ikke Lyst til at staa op og gaa rundt i Slottet som en Slags Fange. Han foretrak at blive i Sengen og besvarede alle Spørgsmaal og Forestillinger fra sine fortrolige Omgivelser med hint ildevarslende Smil.

I Marts 1713 skrev han til sin Chargé d'affaires Funk i Stambul: »Skulde vi, naar vi kommer til Grænsen, erkende, at vi kan rejse i Sikkerhed uden saa stort et Følge, saa vil vi ikke tage alle med, men være tilfreds med et ringere Antal, maaske med kun 1000 Mand. Men frem for alt maa I betone, at intet i den Grad vil kunne *facilitere* vor March gennem Polen, end en Erklæring fra 'den høje Port' om, at de ikke anerkender nogen anden som Polens retmæssige Konge end Kong Stanislaus.....«

Det var en anden Tone end i det tyske Brev til Neugebauer fra

Januar 1710: »Man maa føre et kraftigt Sprog med Tyrkerne, og vi vil fuldstændigt afbryde enhver Fortrolighed med dem, i Fald de ikke fuldkomment tilfredsstiller alle vore Forlangender.«

Karl havde altsaa indset, at Tyrken maatte behandles forsigtigt, men der var stadig Udsigt til en ny tyrkisk-russisk Krig, og den vilde han for enhver Pris afvente. Man kan ikke tænke sig, at han for Alvor regnede med Muligheden af at kunne naa helskindet til sine Besiddelser i Tyskland. Beretninger derfra indtraf med lange Mellemrum, og Svenskerne i Demürtasch svævede i stadig Uvished med Hensyn til Forholdene i Tyskland.

* *
*

Siden Stenbocks Sejr ved Helsingborg var der indtraadt en Pause i Krigen mellem Danmark og Sverige. Den danske Hær var foreløbig uanvendelig til Angreb. Desuden vilde Sømagterne og den tyske Kejser, som var optagne af den spanske Arvefølgekrig mod Frankrig, ikke tillade, at andre Magter førte Krig i Nordtyskland. Derfor forlangte de, at saavel Danmark, Sachsen-Polen som Sverige skulde afholde sig fra at slaas der. Men nu var det Karl XII, som tilintetgjorde den saakaldte Neutralitetskontrakt med haanlige Ord. Han mente ikke, den var fordelagtig for Sverige.

Men alt var roligt i Tyskland i 1710 og 1711. Den orientalske Byldepest havde naaet Stockholm i Efteraaret 1710 og derfra, trods strenge Karantænebestemmelser, hele det øvrige Skandinavien. I København havde den bortrevet 23.000 af Byens 60.000 Indbyggere.

De svenske Stormænd i Stockholm viste ingen Taknemmelighed overfor den sejrrige Stenbock efter Slaget ved Helsingborg. Det er forstaaeligt. Samtidig med Stenbocks Sejr kom der nemlig ildevarslende Efterretninger fra Sveriges baltiske Besiddelser. Hele Aaret 1710 fulgte Slag efter Slag og Nederlag efter Nederlag, og Resultatet var — som Meijerfelt dengang havde meddelt sin kongelige Herre i

Bender — at alle Gustav Adolfs og Jacob de la Gardies Erobringer hinsides Østersøen var faldet i Czar Peters Hænder.

Den listige Stenbock vidste bedre end alle andre, at der ikke var noget at gøre Øst for Sverige. Altsaa gjaldt det nu om at bevare det egentlige Sverige og det tyske Landomraade for Karl XII. Som Soldat vilde Stenbock løse denne Opgave ved at angribe, men det var ikke efter de svenske Stormænds Hoveder. Den eneste, som vilde hjælpe Stenbock, var den ældgamle Generaladmiral Wachtmeister. »Jeg forudser,« skrev Stenbock til ham i Sommeren 1710, »alt Bestaaendes Undergang. Man lader mig fuldstændig i Stikken og sender mig ikke den allerringeste Understøttelse eller Hjælp. Jeg har ingen Penge, intet Brød, ingen Rekrutter, Rytterne har ingen Heste, Fodfolket er halvnøgent, Magasinerne er tomme, fordi Høsten endnu staar paa Roden, Fæstningerne er elendigt forsynede, og en Trediedel af Armeen er syg. Kort sagt: Officerer, Soldater og Bønder er alle utilfredse og knurrer. Nu maa en ærlig Karl fortælle mig, hvad jeg skal gøre, og jeg tænker, han vil give mig Ret i, at min Geschäft er et drøjt Stykke Arbejde.«

Det følgende Aar — 1711 — var Stenbock stadig ikke kommet videre med Raadet i Stockholm, skønt det blev bekendt, at Danskerne opstillede en ny Hær, og at der var Planer om en ny Landgang i Skaane i Forening med Czaren. Der fandt ogsaa en Del Kampe Sted mellem den danske og svenske Flaade, men de var ikke afgørende. Pesten gjorde imidlertid Sjælland uanvendelig som Udgangspunkt for et Angreb paa selve Sverige. Men Frederik IV pønsede nu paa at angribe Svenskerne i deres tyske Provinser. Ganske vist var Czaren i Øjeblikket bundet af Krigen i Tyrkiet, og paa August den Stærke kunde Danskekongen ikke stole. Danskerne var altsaa henvist til sig selv.

* *
*

I Juli 1711 samledes en dansk Hær paa 30.000 Mand i Holsten. Det var den største og bedste, Danmark nogen Sinde havde opstillet.

Overkommandoen blev betroet til den gamle General Jobst Scholten, Hollænder af Fødsel. Han var hin Tids typiske »*Soldat de fortune*«, ikke genial, men erfaren og forstandig. Meget fornuftigt gik hans Plan ud paa først og fremmest at erobre den svenske Fæstning Wismar og derefter Stralsund, men nu kom August med de sachsiske Forstærkninger, 14.000 Mand, og et russisk Korps paa 6000 Mand, der viste sig at være sammensat udelukkende af Ryttere, uden Fodfolk og Artilleri. Scholten var klar over, at man ikke kunde belejre Fæstninger med Ryttere alene, men August vilde ikke vente, til den danske Hær havde erobret Wismar, truede med at ville forlade Pommern med sin Hær og tvang saaledes Danskerne til at drage mod Stralsund. Her maatte de vente, indtil det danske Belejringsartilleri kom med Transportflaaden. Men Storme splittede Flaaden, og i Januar 1712 marcherede de allierede Hære bort fra Stralsund. Kun et lille Observationskorps blev tilbage.

Danskerne havde mere Held foran Wismar. Det lykkedes Jørgen Rantzau at afskære den svenske Udfaldsstyrke og tage største Delen, 2000 Mand, til Fange. Han kunde derimod ikke tage Wismar med sine fire Kanoner.

Et planlagt norsk Angreb paa Sveriges Grænse under General Løvendal mislykkedes ogsaa, fordi Frederik IV beordrede Admiral Sehested, som efter Planen skulde blokere Gøteborg, tilbage til danske Farvande. Løvendal rykkede kun nogle Mil ind i Sverige, fik ingen Brødforsyninger og vendte om. Hans Hjemkomst til Christiania fejredes med store Fester.

Foruden Pommern hørte Hertugdømmerne Bremen og Verden ogsaa til Sverige. Disse frugtbare Landskaber var nu Maalet for den danske Hær. I Juli 1712 gik Danskerne over Elben uden at støde paa Modstand. En lille Afdeling Rigsarmé protesterede pro forma mod Neutralitetens Krænkelse, men Danskerne lod sig ikke genere deraf og rykkede frem. Først indesluttede de Fæstningen Stade, bombarderede den og brændte den ned. Den svenske Kommandant Stackelberg forsvarede sig tappert med sine 600 Mand i

en hel Uge, men overgav sig den 8. September 1712. Hermed var Hertugdømmerne faktisk erobrede.

* *
*

Allerede i Marts 1712 var Stenbock af Karl XII blevet udnævnt til Overkommanderende i Pommern. Han tog atter Sagen i sin Haand, rejste til Stockholm, sloges med Raadet og fik omsider de nødvendige Penge. Paa Stockholms Raadhus holdt han opflammende Taler, fik Skibsejere og Redere til at stille Fartøjer til Raadighed og overvandt den Modløshed, der var en Følge af de onde Tider.

Transportskibe blev udrustet, Sømænd indkaldt, og i Slutningen af August stod en Armé paa 10.000 Mand parat til Indskibning i Karlskrona.

Det var ogsaa paa høje Tid. Czaren og August den Stærke laa med en stor russisk-sachsisk Hær foran Stralsund og havde genoptaget Belejringen. Den danske Flaade under Gyldenløve havde den Opgave at forhindre den svenske Transportflaades Landing ved Stralsund. Det lykkedes kun delvis. Stenbocks Landing kunde ikke forhindres, men den svenske Transportflaade blev tilintetgjort paa Tilbagevejen til Sverige, og dermed var den svenske Hær i Pommern afskaaret fra Hjemlandet.

Ved disse Kampe blev den danske Fregatchef Peder Wessels Navn først bekendt.

I de allieredes Lejr foran Stralsund herskede indbyrdes Mistillid. Czaren vilde ikke angribe, fordi han havde forspist sig og vilde til Karlsbad, August den Stærke vilde have dansk Artilleri for at bombardere Stralsund, men dertil sagde Frederik IV nej. Saa maatte August forholde sig temmelig uvirksom med sine 30.000 Mand. Han ventede paa den danske Hær, som havde erobret Stade. Men skønt Scholten havde hørt, at Stenbock var kommet til Tyskland, fandt han det ikke nødvendigt at slutte sig til de allierede. Han lagde sig foran

Hamborg indtil Midten af November og fik endelig udbetalt 250.000 Rigsdaler, men den kostbare Tid var gaaet tabt.

Stenbock maatte handle hurtigt. Han havde kun Proviant til fjorten Dage, og med Ammunition var det ikke meget bedre bevendt. I Stralsund kunde han ikke blive, men for at kunne rykke frem til Mecklenborg maatte han angribe de allieredes befæstede Stillinger eller — omgaa dem, og det lykkedes for ham. I øsende Regn rykkede han i de første Dage af November forbi de sachsisk-russiske Belejringskorps til Damgarten og kastede tre sachsiske Rytterregimenter tilbage, der kom ham i Vejen. Han tog ingen Notits af Mecklenborgs Neutralitet, da den mecklenborgske Hertug havde tilladt de allierede at marchere gennem sit Territorium. I dette Aarhundrede var det overhovedet umuligt at føre Krig i Tyskland uden at krænke et eller andet Fyrstendømmes Neutralitet. Efter at Stenbock saaledes var sluppet ud af Stralsund, begyndte han at forhandle. Tilfældigvis var den sachsiske Feltmarskal Flemming hans Ungdomsven. Med denne havde han nogle personlige Samtaler, ved hvilke Kong Stanislaus ogsaa var til Stede. Den snu Flemming raadede Kong Stanislaus til at rejse til Karl XII for at udvirke Karls Tilslutning til Fred med alle Sveriges Fjender. Ganske vist var Stenbock klar over, at Flemming ikke kunde have Fuldmagt i saa vid Udstrækning, men han maatte have Vaabenstilstand, og en saadan blev afsluttet mellem ham og Flemming paa fjorten Dage fra den første December. Stanislaus rejste, men ankom først til Bender efter »Løvejagten«. Der skete mangt og meget i Mecklenborg, som Stanislaus fortalte Fabrice, men Ordrerne fra Karl XII kom altid for sent. Stenbock maatte handle paa egen Haand.

XXIII.

GADEBUSCH — ALTONA — TØNNING.

Under Vaabenstilstanden forhandlede Stenbock videre med Flemming, men den listige Svensker saa snart, at alle Forhandlinger var Spilfægteri. De allierede vilde kun forene deres Hære for at drive Stenbock tilbage til Wismar. Der skulde han indesluttes og udsultes. Da han nu hørte om Danskernes Fremrykning i Retning af de sachsisk-russiske Hære, besluttede han at forhindre deres Forening. Derfor marcherede han i Retning af Neukloster. Vejene var daarlige, saa at hver eneste Rytter maatte tage en Infanterist med i Sadlen. Til Overgang over de talrige Vandløb og Moradser medførte Stenbock færdige Broer, Brædder og Faskiner. Fremrykningen var saa velordnet, at Officerer og Soldater udbrød i Beundringsraab.

Kort efter Vaabenstilstandens Udløb fangede Svenskerne en Kurér fra Czaren til den danske Konge, af hans Depeche kunde Stenbock se, at de allierede virkelig havde i Sinde at indeslutte ham. Fra Patrouiller hørte han ogsaa, at den danske Hær var naaet til Gadebusch. Nu var han klar over, at han kunde slaa Danskerne, inden de naaede at forene sig med de allieredes Hovedstyrke.

* *
*

Om Morgenen den 20. December 1712 brød den svenske Hær op i fem Kolonner. Det gik langsomt over de opblødte Marker. Fra sit Efterretningsrytteri havde Stenbock modtaget Melding om Dan-

skernes Opstilling. Først Kl. 11 kom han saa nær, at Kampen kunde begynde.

Den danske Hær raadede over 9000 Mand Fodfolk, 6000 Ryttere og kun 13 smaa Kanoner, senere paa Dagen naaede endnu 3500 sachsiske Ryttere under Flemming den danske Hær.

Stenbock havde 6000 Mand Fodfolk, 8000 Ryttere samt 30 Kanoner, ført af den fremragende Artillerist Cronstedt.

Grev Stenbock holdt med sine Stabsofficerer paa Sonnenberg, et lille Højdedrag et Kanonskuds Længde fra den danske Hær.

»Se,« sagde han til General Dücker, »hvor Cronstedt dænger Danskerne til!«

»En ny Taktik,« svarede Dücker, »at sende Artilleriet i Forvejen..... det er jo ingen Kunst at beskyde de sammenstuvede Batailloner og Eskadroner!«

»Det er forbavsende,« lo Stenbock, »i høj Grad forbavsende, at de roligt bliver staaende paa deres Pladser!«

»Ganske vist, Eders Ekscellence.....«

»Og nu, Dücker,« afbrød Stenbock Generalen, »maa I ordne vort Fodfolk i to Linier, men saaledes, at Bataillonerne forbliver i Kolonner..... Der er vel ingen Fare for, at Jyderne skal angribe os ..... General Schomer og Grev de la Gardie fører de to Træfninger.«

Generalerne skyndte sig af Sted. Kl. 1 lod Stenbock blæse Angrebssignal. Kolonnerne rykkede frem, ogsaa Artilleriet, Kanonerne stadig med Mundingen mod Fjenden. Af og til standsede de, affyrede hurtigt nogle Skud og gik saa frem igen. Det var en ny Opfindelse af Oberst Cronstedt.

Det svenske Kavaleri, 24 Eskadroner, havde i Skjul af Bakkerne omgaaet den venstre danske Fløj. Først paa tredive Skridts Afstand opdagede de danske Ryttere deres Modstandere og blev kastet tilbage mod Wakenstädt. Nye danske og sachsiske Rytterregimenter kom til, men Pladsen var for lille til, at de kunde udfolde sig. General Scholten, som personligt vilde bringe Orden i Tingene, blev revet med af de flygtende Rytterskarer.

Efter at det danske og sachsiske Rytteri var flygtet fra venstre

Fløj, kunde de svenske Fodfolkskolonner fra højre Fløj trænge ind i Mellemrummet. Angrebet gjaldt Landsbyen Wakenstädt, der blev forsvaret af det danske Grenaderkorps. Regnen øsede ned og gjorde Krudtet vaadt, saa Danskerne ikke kunde skyde. Svenskerne havde endnu Piker — en Slags Spyd —, og denne Bevæbning gjorde Udslaget. Dynger af Lig laa i Haver og paa Marker omkring Wakenstädt. Langsomt veg den danske Linie Skridt for Skridt, men heller ikke Svenskerne kunde vove sig længere frem, de var gennemblødte, trætte og sultne.

Den højre danske Fløj var heldigere end Centrum og den venstre Fløj. Her opstod en heftig Rytterkamp, der imidlertid ikke kunde udnyttes af Fodfolket, fordi det allerede blev mørkt.

Klokken tre gav Scholten Befaling til Tilbagetog.

* *
*

Grev Stenbock stod sammen med Grev de la Gardie ved et Lejrbaal i Nærheden af Wakenstädt; omkring dem laa Svenskerne paa de opblødte Marker.

»Det er den uhyggeligste Nat, jeg har oplevet,« bemærkede Grev de la Gardie.

»Ikke et Sted, hvor man kan sætte sig,« svarede Stenbock, »og jeg kan ikke finde mine Heste..... Dücker er saaret, Oberst Horn, Major Lewenhaupt af Dalkarlene og mange andre..... men Oberst Cronstedt er Dagens Helt..... det var storartet, hvad han udrettede med sine Kanoner!«

»Jeg tror, vi har for mange Fanger, Ekscellence!«

»Vi tager Muskedonnerne og Selerne fra dem og jager dem ud i Roerne..... jeg kan ikke fodre Danskerne med.«

»Og hvad nu?« spurgte Grev de la Gardie.

Stenbock trak paa Skuldrene og saa bekymret ind i Flammerne. »Vi maa rykke til Egnen omkring Lybæk og Wismar,« sagde han

efter en Pause, »maaske kommer der i Mellemtiden Forstærkning fra Sverige.....«

»Egentlig burde vi slaa Sachserne og Russerne, Eders Excellence.....«

»I Morgen vil vi se, hvad vi endnu har tilbage..... Jeg frygter for, at vi ikke har tilstrækkelig Ammunition til et Slag.«

Nedtrykt sneg Grev de la Gardie sig bort. Ordonnanser og Officerer kom til Feltherren, afleverede Meldinger, modtog Befalinger og skyndte sig afsted igen, de fleste til Fods, fordi det var umuligt til Hest at naa igennem Trængselen. Enkelte Kompagnier istemte Te deum, men Sangen døde hen uden at finde Genklang, der var ikke den Begejstring som ved Klissow eller Narva. Alle vidste, at det sværeste endnu var tilbage.

* *
*

Til Held for Stenbock kom der Efterretning til den russiske Lejr om Sultanens tredie Krigserklæring. Czaren marcherede derfor ikke mod Stenbock, som det var at vente. Med Møje lykkedes det Reventlow paa Frederik IV's Befaling at bevæge Czaren og August til ikke at forlade Krigsskuepladsen.

Efter Sejren ved Gadebusch havde Stenbock ikke mere end 10,000 Mand tilbage. Danskernes Hær var ikke tilintetgjort, og ikke langt fra ham stod en overlegen sachsisk-russisk Stridsmagt. Ganske vist vilde Stenbock ikke have tøvet med at angribe ogsaa denne Modstander, men han havde ingen Ammunition; det forlød stadigt, at Forsyningerne var undervejs fra Stockholm. Stenbock kunde umuligt vide, at denne Flaade fire Gange splittedes paa Grund af Modvind, og derefter vendte tilbage til forskellige svenske Havne. Med længselsfulde Blikke spejdede Greven fra Wismars højeste Taarn efter Transportflaaden, som stadig ikke kom. Efter Nytaar 1713 lukkede den haarde Kulde Østersøens Render til, og saa maatte Angrebet paa de allieredes Armé opgives for denne Vinter. Feltherren maatte

altsaa søge en anden Udvej. Der var den Mulighed at marchere til Stralsund og dér afvente Undsætning. Men den svenske Generalguvernør af Bremen og Verden, Grev Mauritz Wellingk, som residerede i Hamborg, tudede stadig Stenbock Ørerne fulde: Wellingk paastod at vide, at Karl XII havde forladt Tyrkiet og i Spidsen for en kæmpemæssig tyrkisk Hær var rykket ind i Polen. Det var altsaa sandsynligt, at Czaren og August vilde rykke imod Karl. Efter Wellingks Mening skulde Stenbock marchere til Holsten og opholde Danskerne der. Desuden forlangte han af Stenbock, at han paa Vejen dertil skulde lægge Byen Altona i Aske, som Hævn for Danskernes Nedbrænding af Stade.

Stenbock var imod denne Idé, fordi den hverken gav ham politiske eller materielle Fordele. Derfor forlangte han først 50,000 Rigsdaler i Brandskat af Byen. Snart satte han Brandskatten op til 100,000 Rigsdaler, efter i Hamborg at have forhandlet med Wellingk om Spørgsmaalet. Forgæves bønfaldt Altonas Udsendinge den svenske Feltherre om Skaansel for Byen.

»Tror I,« tordnede Stenbock imod Byens Borgmester, »at jeg for Eders 50,000 Rigsdaler vil foraarsage min Konge et Tab paa to Millioner? Ved I ikke, hvad Krigen fører med sig? Inden Lysene skal pudses maa 100,000 Rigsdaler ligge paa Bordet..... ellers lader jeg Klokkerne ringe, Trompeterne blæse og Paukerne slaa..... Naar I hører dette maa I skynde jer hjem og redde Kone og Børn..... naar Ilden først er antændt, maa ingen blive paa Gaderne.«

Atter tryglede Afsendingene om Skaansel, en Præst kastede sig til Jorden og bad for Kristi Vunders Skyld.

»Moskovitterne vilde ikke have skaanet Jer for Kristi Vunders Skyld,« svarede Stenbock, »ligesom Pilatus vasker jeg mine Hænder, giver mine Befalinger, sætter mig i min Vogn og kører bort.« Dermed gik han.

Soldater med Begfakler og Straaknipper rasede gennem Byen.

* *
*

Midt om Natten begyndte Ilden at flamme op. Næsten hele Byen brændte ned. Indbyggerne flygtede med de Ejendele, de kunde slæbe med sig i Retning af Hamborg. Det frøs stærkt, og mange Kvinder og Børn frøs ihjel. Af Frygt for Pesten holdt Hamborgs Senat Byportene lukkede.

Stenbock drog med sin Hær videre mod Holsten, ikke særlig stolt over sin Daad.

Otte Dage senere kom Czaren til Altona, og skænkede 1000 Rubler til de brandlidte, en i Sandhed kejserlig Gave! Imidlertid fortsatte Stenbock Marchen mod Nord og planlagde, paa Grund af den stærke Frost, en Overgang over Bælterne til Sjælland. Men det blev Tøvejr, Vejene var bundløse, og hans Fodfolk havde ingen Støvler. Det viste sig ogsaa, at Landsbyerne i Holsten ikke var saa godt forsynede med Levnedsmidler, som Svenskerne havde antaget. Befolkningen var paa Grund af Rygtet om Altonas Skæbne flygtet mod Nord. Nu blev der altsaa ingen anden Udvej end at rykke ind i det rige Eiderstedt, den store Halvø ved Eiderens Udløb i Elben. Og der laa den gottorpske Fæstning Tønning. Men da Holsten-Gottorp var neutralt, kunde Tønning ikke aabne sine Porte for Svenskerne.

Naturligvis vilde Gottorperne gerne hjælpe Stenbock, fordi de var Danskerne fjendtligtsindede. Men det var farligt, saa længe danske og allierede Tropper var i Nærheden. Den listige Baron Gørtz, Holsten-Gottorps Minister, vidste Raad. Han konfererede med Stenbock, og de to blev enige om at fremstille forskellige Aktstykker, der skulde rense det gottorp'ske Hof for enhver Mistanke. Endvidere skrev Gørtz et fingeret Brev fra den umyndige Hertug Karl Friedrich til Guvernøren i Tønning. Heri lod Gørtz den tolvaarige Prins udtale, at man kunde gøre Sverige en vigtig Tjeneste ved at aabne Tønnings Porte for Stenbock, naar denne ønskede det. I Stenbocks Nærværelse blev Brevet ogsaa forsynet med falsk Underskrift. Gørtz red til Tønning med Hertugens Originalbrev, men Kommandanten indlod sig ikke paa noget, han vilde have Befaling fra Hertug-Administratoren, Christian August, Broder til den ved

Klissow faldne Hertug Friedrich IV, som nu regerede i Stedet for den umyndige Karl Friedrich. Det lykkedes virkelig Gørtz at skaffe en saadan Ordre fra Christian August, men den blev hemmeligholdt. Offentlig forkastede Administratoren den unge Hertugs Brev og nægtede at aabne Tønning for Svenskerne.

Czaren var imidlertid langsomt fulgt efter Stenbock. Russerne brændte og plyndrede værre end Svenskerne, og i Slutningen af Januar mødtes Frederik IV, Czaren og Flemming i Rendsborg og blev enige om at rykke imod Stenbock. Denne trak sig tilbage fra de allieredes Hær mod Tønning, hvis Kommandant overgav Fæstningen uden Tøven. Større Operationer var ikke mulige paa Grund af den strenge Vinter, og for de allierede blev der ikke andet at gøre end at indeslutte Tønning.

Stenbock manglede Proviant og Ammunition og maatte snart indlade sig paa Underhandlinger. Baron Gørtz spillede den ærlige Mægler, bestak Flemming og Menschikov med hver 60,000 Rigsdaler for at opnaa bedre Betingelser for Stenbock. Wellingk blandede sig atter i Sagen og sendte Stenbock Bud, at han skulde holde ud endnu en Maaned, England og Holland vilde komme til Hjælp. Men der kom ingen Undsætning. Efter to Maaneders Snakken frem og tilbage, Intriger og Forhandlinger, kapitulerede Stenbock den 16. Maj 1713 i Oldensworth, en Mil Nord for Tønning. Betingelserne var mildere, end den danske Konge havde ønsket: Den svenske Hær skulde marchere ud af Tønning og overgive sig. Mod en Betaling paa 70,000 Rigsdaler skulde Fangerne blive løsladt.

Pengene blev virkelig samlet ind i Stockholm og sendt til Wellingk. Men denne brugte Pengene til Udrustning af de pommerske Fæstninger, og saaledes kom Stenbocks Hær — endnu 13,000 Mand — i Fangenskab. Som Hævn for Gottorp'ernes Troløshed besatte Danskerne det gottorpske Landomraade i Slesvig.

XXIV.

SPILDTE AAR.

Medens den sidste svenske Hær blev tilintetgjort i Holsten og udygtige Generaler var ved at tabe de sidste svenske Besiddelser i Finland, laa Karl i Sengen. Imod Sædvane sov han til langt op paa Dagen.

En smuk Julidag i Aaret 1713 ventede den holstenske Gesandt Baron Fabrice og Oberst Grothusen i Kongens Forværelse.

»Jeg har allerede tre Gange været inde hos ham,« sagde Grothusen uvilligt, »Solen skinner paa hans Skaldepande, saa han er sikkert vaagen, men han rører sig ikke. Det gør mig meget ondt, kære Fabrice, men I maa vente.«

»Ja, der er vel ikke andet at gøre!«

»Hvordan vilde det være,« foreslog Grothusen, »hvis I med Eders velklingende Røst forsøgte at raabe noget om Tyrkerne..... Freden..... Underskrift..... Maaske vilde det gøre Indtryk?«

»Ja, hvorfor ikke?« Holsteneren lo. »Det er altid et Forsøg værd!«

Sporeklirrende løb han frem og tilbage i Værelset og raabte højt om »Tyrker, Fred, Czar Peter« o. s. v.

Det syntes heller ikke at hjælpe. Men efter nogle Minutters Forløb hørtes dog en svag Kimen.

»Kongen ringer,« hviskede Grothusen, »lad os gaa derind.«

Med Møje holdt de to sammensvorne Latteren tilbage, da de stod foran Kongens Seng. Karl laa endnu med lukkede Øjne. Endelig slog han dem op. De to blev røde i Hovederne og følte sig skamfulde under Blikket fra de forunderlig klare Øjne.

»Nu?« Kongen smaalo.

»Der er kommet Efterretninger, Eders Majestæt,« meldte Grothusen med stram Holdning.

»Marcherer Tyrkerne?«

»Det synes ikke at være Tilfældet, allernaadigste Majestæt! Freden mellem Tyrkerne og Russerne er blevet beseglet paa fem og tyve Aar..... der mangler kun Czarens Underskrift.«

»Der er vist ingen Fare for, at han ikke skal underskrive.«

»Med allernaadigst Forlov, Eders Majestæt,« blandede Fabrice sig i Samtalen, »det er absolut ikke sikkert, at den czariske Majestæt vil underskrive.«

»Hvorfor det?« Kongen satte sig op i Sengen.

»Den russiske Armé i Holsten er nu disponibel.«

»Hvordan mener I?«

»Tønning er tabt.«

»Og Måns Bock?«

»Taget til Fange!«

»Men Wellingk forsikrede dog for nylig, at Bocken kunde holde sig.«

»Man ved intet, Majestæt, naar man ikke var til Stede.«

»I har maaske Ret, kære Fabricius!«

»Og hvad mener Eders Majestæt med Hensyn til en Fred med de allierede?..... Baron Gørtz mener, at Kong August sikkert vil være tilbøjelig.«

»Derom kan der ikke være Tale!..... Vi maa vove, saa længe vi har Lykken med os!«

* *
*

Trods dette afvisende Svar arbejdede Fabrice ufortrødent paa at vedligeholde Tanken om en Fred med de allierede. Karl vilde ganske vist ikke høre noget om det. Han blev stadig liggende i sin Seng og tav haardnakket. Men hans Tanker beskæftigede sig dog

dermed, ganske vist uden at han talte til sine Omgivelser derom. Hans Minister i Berlin, Friesendorff, fik tilsendt en Instruktion i Cifferskrift, der befattede sig med de indledende Underhandlinger med Kong August. Deri hedder det:

»..... Men for at Kong August maa faa Kundskab om vor Tilbøjelighed i saa Henseende, saa vil Vi i Naade, at I gennem en Billet, uden Eders Underskrift, og ligesom en Tredie har skrevet den, giver Grev Flemming tilkende, at Vi ikke er utilbøjelige til at slutte Forlig med hans Konge. Skulde Grev Flemming spørge Eder, om I har skrevet denne Seddel, saa maa I nægte det. Dog kan I give ham at forstaa, at da han har modtaget Sedlen paa denne Maade, kan I ikke tænke Jer anden Mulighed, end at den maa hidrøre fra en eller anden svensk Minister, og sikkert er skrevet i den Hensigt at tilkendegive Beredskab til Forhandlinger.....«

Hen paa Efteraaret kom Oberst Bassewitz fra den Stenbockske Hær. Noget glædeligt kunde han ikke berette. Grev Wellingk havde foretrukket at anvende den Sum, der var sendt ham fra Stockholm til Udløsning af Hæren, til Forbedringer af de pommerske Fæstninger. Derpaa havde Danskerne gjort Grev Stenbock og hans Hær til Krigsfanger. Den »altfor kongeligt sindede« Måns Bock sad nu fængslet i København, og hans Modstandere kunde uforstyrret bagvaske ham.

»Det er ikke let at beskrive,« skrev Bassewitz til ham fra Tyrkiet, »i hvilken Grad jeg har fundet Stemningen *präoccuperet* paa Grund af de mangfoldige indsendte og for Eders grevelige Excellence nedsættende Efterretninger.....«

Hærens Ulykke, Tabet af de baltiske Provinser, Kongens langvarige Fraværelse, der gav Anledning til de vildeste Rygter om at Karl var alvorlig syg, ja vanvittig, de forsigtige, men uophørlige Hentydninger fra Arvid Horn og andre ildesindede Stormænd, havde lidt efter lidt skabt en Stemning i Sverige, der kunde blive farlig for Kongemagten. Derfor henvendte Senatorerne sig til Prinsesse Ul-

rike Eleonore, og bad hende om at overvære deres Møder, for at Hendes kongelige Højhed paa den Maade skulde dele Ansvaret med Senatet. Det havde ikke saa lidt Udseende af et Regentskab. Prinsessen var klog nok til at vide, at hendes Indvilligelse i Senatets Forslag aldrig vilde opnaa hendes Broders Billigelse. Derfor svarede hun, at hun først vilde udbede sig Kongens Afgørelse, men at hun bifaldt Senatets Beslutning om Indkaldelse af Rigsstænderne. Den gamle General Liewen, der havde baade Kongens og Senatets Tillid, blev sendt til Tyrkiet. I Foraaret 1714 naaede han Dimotica og fandt hele det lille Hof i en mærkelig Tilstand af Følelsesløshed og Ligegyldighed.

»Vor Rex har ligget i Sengen næsten et Aar!« Dermed modtog Hofkansler von Müllern Sendebudet fra Stockholm.

»Hvad er der i Vejen med Majestæten?« spurgte Liewen.

»Intet andet, end at han mangler en Armé!«

Den gamle rystede paa Hovedet. Herr von Müllern var ikke sikker paa, hvorover den anden havde rystet paa Hovedet.

»Tør man tilbyde Ekscellencen en Slibowicz?«

»Hvad er en Slibowicz?«

»En Snaps af Blommer.....«

»Næ Tak, saa lugter man, og det kan Majestæten for sin Død ikke fordrage!«

Saa stod den gamle General foran sin Konge. Karl var blevet ældre. Hans Hoved var helt skaldet og kun en tynd Krans af graasprængt Haar var blevet tilbage. Om hans Læber spillede det skæbnesvangre Smil, der efterhaanden var blevet en Vane. Kun de blaa Øjne straalede endnu, selv om man ikke kunde undgaa at se en Nuance af Mistillid i dem.

»Hvem af Senatorerne har foraarsaget Stændernes Indkaldelse?« var Kongens første Spørgsmaal.

»Det ved jeg ikke, Eders Majestæt!«

»I maa sige mig Sandheden, min kære Liewen!«

»Hvad skal jeg svare Majestæten? Sverige begærer en Regent! ..... Det skikker sig ikke, mener man, at Kongen lever hos Tyrker-

ne, medens den fordømte Fjende stjæler den ene Provins efter den anden..... og I til sidst ogsaa mister Kronen af den Grund.«

»Hvem har overtalt Prinsessen til at tage Sæde i Senatet?«

»Det var bedre, Hendes kongelige Højhed gjorde det, end at Stænderne havde grebet til andre Forholdsregler.....«

»Hvilke Forholdsregler?« afbrød Karl ivrigt.

»Majestæten har nu i tretten Aar været borte fra Riget!..... De Store vil alle raade, og de Smaa vil ikke lystre. Saadan kan det jo ikke længer gaa..... Der er nogle, der siger, at Majestæten overhovedet ikke længer er i Live..... man tager fejl, naar man siger, at I ikke kan slippe igennem, da Majestæten dog aldrig skyr Faren!«

»Den, der har mest at sige i Senatet, maa dog have overtalt Prinsessen.....«

Liewen rømmede sig. Han vidste, at Karl sigtede til Arvid Horn.

»I Senatet,« sagde han efter en lille Pause, »vil alle være lige, og enhver regner sin Mening for den vigtigste, og saaledes er de fleste Ting af *importance* blevet liggende for at afvente Majestætens *resolution* fra Tyrkiet, og kommer den endelig, har Tingene forandret sig, og i alle Tilfælde har kun Fjenden Fordel deraf!«

»Stænderne kan intet foretage sig uden min Vilje!«

»Jeg er jo af samme Mening..... Men Majestæten er meget langt borte, og Trykket bliver ikke mindre, fordi den elskede Konge er og bliver ude af Landet. Og naar fortvivlede kommer sammen, duer deres Beslutninger ikke stort.«

»Hvordan er Arméens Tilstand?« Karl syntes at ville skifte Emne.

»Den ser ikke ud mere som dengang vi marcherede ud af Sachsen, men hvis den naadige Herre vil vende tilbage, vil I finde det samme Folk og de samme Hjerter..... selv om Soldaterne ikke længer er saa godt bevæbnede og klædt.....«

»Og Stralsund?«

»Dücker er der og kan umuligt undværes..... Men det halve Rige er i Fjendehaand, og Svenskerne vil ikke være russiske eller

danske Undersaatter..... Nøden og Fortvivlelsen kan let faa Følger, som Eders Majestæt allernaadigst bedre vil kunne bedømme end jeg!«

»Hvad mener I dermed?« spurgte Karl meget livligt.

»Naar Faren bliver truende, kunde man udnævne en Anfører *ad interim*..... Sveriges Historie har mangen Statsomvæltning at opvise, og Gud alene ved, hvad Følgen kunde blive af en saadan Udnævnelse.«

»Det er dristige Formodninger, I der berører!«

»Det er det ganske vist, men naar Majestæten ikke vil komme tilbage, maa Undersaatterne dog overveje de Midler, hvorved de kan redde sig og Landet, da de hverken har i Sinde at blive danske eller russiske.«

Karl svarede ikke, men gik med smaa hurtige Skridt frem og tilbage over de knagende Gulvbrædder.

»Jeg ser,« begyndte Liewen igen, »at jeg har fortørnet Majestæten med mine Efterretninger, men Majestæten har dog befalet, at jeg skulde sige Sandheden! Eders Majestæt har Undersaatter, der med Glæde vil ofre deres Liv og Ejendom for Eder..... Dag og Nat taler de om deres elskede Konge, og har ingen anden Bøn til Gud end at de atter maatte se deres Konge i Riget. Saa gode Undersaatter findes ikke i hele Verden, og hvor kan Majestæten bringe det over Eders Hjerte at lade dette brave Folk blive et Bytte for Rusland og Danmark?«

»Jeg vredes ikke paa Eder, min gode Liewen, og jeg agter heller ikke at overgive Sverige til Fjenden, jeg vil beskytte og forsvare det.«

»Og det vil Majestæten opnaa med *ordres* og *lettres* fra Dimotica?«

»I ved jo,« undveg Karl Spørgsmaalet, »at Prinsessen er trolovet med Arveprinsen af Hessen. Prinsen er en berømt Feltherre og skal derfor straks begive sig til Sverige..... Jeg vil udnævne ham til Generalissimus, og han skal handle efter eget Forgodtbefindende, indtil jeg selv kommer tilbage!«

»Det kan jeg ikke ytre mig om,« svarede Liewen alvorligt.

»Jeg befaler Eder det!«

»At give Prinsessen til en mægtig tysk Fyrste, der samtidig er en stor General..... det finder jeg ikke tilraadeligt, thi jeg ser i min Fantasi de meget farlige Følger. Majestæten vil sikkert overveje det nøjere!«

»I kan maaske til en vis Grad have Ret..... Men lad Eder ikke mærke med, at vi ogsaa har talt om det, hverken til Müllern eller Rank, den hessiske Afsending! Rank skal rejse i Morgen. Sig til ham og Müllern, at I har Ordre til at følge efter ham om nogle Dage.....«

»Jeg rejser ikke, allernaadigste Herre, uden at Majestæten skriver et Brev til Prinsessen om, hvornaar Majestæten vil have den Naade selv at komme.«

»Det kan jeg ikke endnu, kære Liewen. Jeg venter Efterretninger fra Grothusen fra Stambul! Hvordan gaar det med den unge Hertug af Gottorp? Er han blevet en Tøsedreng?«

»Ganske vist er han vokset op mellem Fruentimmer, men naar Eders Majestæt faar ham under Behandling, skal han nok blive hærdet.«

* *
*

Generalen var tilsagt til Audiens den følgende Morgen, men han blev alvorlig syg. Det varede mange Uger, før han atter kunde træde frem for sin Konge.

»Sæt Jer, gode Liewen..... I er endnu mat?«

»Tak, hvis Eders Majestæt ogsaa vil sidde ned!«

Karl trykkede den gamle ned i en Stol og satte sig over for ham paa Bordet og klirrede med Sporerne.

»Jeg har sagt Eder,« begyndte Kongen, »at jeg vil rejse, saasnart jeg kan komme igennem, og nu er alt parat til Opbrud..... Grothusen har taget Afsked med Sultanen i mit Navn. Men Kong Stanislaus er i Sommer, medens I laa syg, rejst til Zweibrücken for

i al Stilhed og Ensomhed at bevare sit dyrebare Liv for Familien.....«

Liewen saa af det onde Smil, der ledsagede Ordene, hvor Karl var bitter over den polske Konges Selvopgivelse.

»Vorherre, der hidtil har bevaret Majestæten, vil sende sine Engle med paa Hjemrejsen! Nu er jeg rede til at rejse, naar Majestæten ønsker og befaler det!«

»Jeg vil give Eder Breve med til Prinsessen, og I skal lægge Vejen over Kassel for at overbringe Landgreven mit Samtykke til Arveprinsens Formæling med min Søster. I kan sige til Arveprinsen, at det vilde være mig kært at se ham ved min Ankomst til Stralsund..... Jeg vil lære ham at kende, før jeg betror ham Kommandoen. I maa ogsaa høre Jer for, hvor mange Tropper Landgreven vil og kan overlade mig!..... I Stralsund siger I til Dücker, at han maa have alt parat til min Ankomst, og derfra gaar I til Stockholm og endelig til Karlskrona for at gøre Flaaden klar til Foraaret.....«

* *
*

Grothusens Gesandtskab til Stambul havde forfejlet sin egentlige Hensigt, nemlig at opnaa en større Udbetaling fra Sultanen. Men den engelske Købmand Cook og den franske Gesandt Desalleurs stillede de allernødvendigste Beløb til Raadighed. Ganske vist forsøgte den engelske Gesandt at forhindre Laanet, thi Dronning Anna var for nylig død, og Georg I var ikke nogen Ven af Sverige.

Opbrudet kunde imidlertid finde Sted i Begyndelsen af Oktober. Kun tre Hundrede Tyrker ledsagede Svenskekongens Følge til Grænsen. Engang undervejs gik det ikke hurtigt nok for Karl. Midt om Natten lod han blæse til Opbrud til stor Ærgrelse for de magelige Tyrker. I bælgravende Mørke gik det gennem de bulgarske Skove. Man maatte tænde Fakler for ikke at fare vild. Mange Vogne gik tabt ved disse natlige Forlystelser. Eskorten brummede,

men Karl mente, at det kun var godt, de søvnige Tyrker endelig engang blev vækkede.

Undervejs snakkede han ofte med Holsteneren Fabrice. Engang antydede denne, at Kejseren syntes at træffe store Forberedelser til Kongens Modtagelse i Wien.

»I kan maaske ride forud og sige Folkene, at jeg ønsker at forblive incognito, ogsaa hvis man skulde genkende mig, kære Fabricius!«

»Det vil kun lidet hjælpe, Majestæt. Eders Majestæts Berømmelse er for stor!«

»Trods de spildte Aar?«

»Trods..... eller maaske netop derfor.....«

»Men jeg vil absolut rejse incognito!«

»I saa Fald kender jeg kun et sikkert Middel, Sire!«

»Og det er?«

»Min allernaadigste Herre maatte tage en af Grothusens sorte Parykker paa og købe en Nathue og en Slaabrok..... Naar Majestæten saa kommer til en By, maatte Eders Majestæt tage ind i det bedste Værtshus, straks bestille Vin, knibe Værtinden i Kinden, hvis hun er ung og køn eller sige forelskede Taabeligheder til Husets Piger, lade Støvlerne trække af, forlange Slaabrok og Tøfler, spise og drikke godt, sove til langt op ad Dagen..... og ikke en Sjæl vil antage Eders Majestæt for Kongen af Sverige.«

Karl lo over det gode Raad og lovede at følge det, om ikke i alle Enkeltheder.

Paa Grund af den tyrkiske Slendrian, naaede man først til Piteschti ved Foden af de sydlige Karpather efter tre Ugers Forløb. Her meddelte Karl sit Følge, at han vilde ile i Forvejen, ledsaget af Ritmester von Düring. Poniatovski, Müllern, Grothusen og de andre Herrer af Følget fraraadede det. Men Kongen blev haardnakket ved sin Plan.

Da det var blevet mørkt, steg Karl til Hest sammen med Düring og red af Sted. Han var iført brun Frakke, sort Paryk, trekantet Hat

med Guldtresse og en blaa Kappe. Kancelliraad Feiff kom forpustet med Passene, som han havde udstedt til de to rejsende.

Karl hilste høfligt paa Herrerne, vendte sig endnu engang om, vinkede og forsvandt snart i Mørket i Retning af de transsylvanske Bjerge.

XXV.

PETER FRISCH.

SIDEN da var der gaaet to Uger. General Dücker, Kommandanten i Stralsund, havde Aftenselskab. General Meijerfelt, Stettins tapre Forsvarer, var indbudt, Regeringsraad von Neugebauer med Frue og nogle Løjtnanter. Husets Frue sad med Fru von Neugebauer i en Sofa og strikkede.

»Tror Herr Regeringsraaden virkelig, at han kommer?« spurgte Dücker.

»Naar jeg skal være ærlig, Ekscellence, saa tvivler jeg stærkt. Jeg kender Tyrkerne og vor Rex.«

»Ja, det skulde dog gaa Fandens til.....«

»Men Dücker!« formanede Generalinden.

»Naa ja! Hvordan skulde det gaa til, at Fanden ikke har en Finger med i Spillet, naar Kongen lever i en saa gudsforladt Egn?«

»Det er nu for haardt, Ekscellence, Stambul i det mindste er af en *admirable beauté*.....« Neugebauer foldede Hænderne over sin runde Mave og rullede med Øjnene ved Tanken om Festerne i det Neugebauerske Palais.

»Har I nogensinde været i et Harem, Herr Regeringsraad?« spurgte Generalinden.

»Aldrig!« svarede Fru von Neugebauer for sin Mand.

En Tjener kom og hviskede Generalen noget i Øret.

»Det var da som Satan,« buldrede Dücker. »Jeg beder *excusere* mig, Mesdames, Messieurs. Portvagten melder et Ilbud fra vor Rex ..... en Kaptajn Peter Frisch.....« Kommandanten rejste sig for at gaa.

»Peter Frisch!« raabte en Kaptajn. »Der eksisterer ikke nogen af det Navn!«

»I kan vel ikke hele Anciennitetslisten udenad, Adlerfeldt!« raabte en anden.

»Det er nok saadan en Drabant udenfor Tur,« brummede Dücker og gik ud paa Gaden for at afvente sin Konges Sendebud.

Maanen skinnede klart og det var allerede hundekoldt. Dückers hvide Haar viftede i den kolde Brise, der kom fra Havet. Hovslagene af to Heste klaprede over den toppede Brolægning paa Stralsunds Torv.

Det maatte være Kongens Sendebud.

»Hvad bringer Herr Kaptajnen?« spurgte Dücker uvilligt.

Den fremmede sad af og ilede hen mod Kommandanten.

»Kender I mig ikke, Dücker?«

»Majestæt! Vi havde opgivet Haabet!«

Karl ønskede kun en Ordonnans, der skulde trække Støvlerne af ham, og en Seng. Han trak sig straks tilbage, og Dücker bragte den udmattede Düring med til sit Selskab.

»En Snaps, Herr Ritmester?« spurgte han.

»Hellere to end en, Ekscellence. Det var jo en ganske køn Ridetur, to Hundrede seks og firs Mil paa fjorten Dage, men for ikke at blive genkendt har Kongen kun en eneste Gang kunnet bekvemme sig til at lade diske op med Vin. Det var i Kassel. Ellers evigt og altid Vand..... og Vand..... til sidst voksede Brøndkarsen en ud af Halsen!«

Dücker lo og skænkede et Vandglas fuldt af Brændevin.

»S'il vous plaît, kære Düring!«

»Merci, Ekscellence.....«

»Nu maa I fortælle, Herr Ritmester!« forlangte Generalinden.

»Med en Rulle Dukater og Pas lydende paa Peter Frisch og Erich von Ungarn red vi fra Piteschti..... stadig videre..... alt, hvad Remmer og Tøj kunde holde..... saa at jeg besvimede den første Aften, da vi sad af..... Kongen gav mig Halvdelen af Rejse-

pengene og jog videre alene..... Men til alt Held red han vild om Natten, lod en Svinehyrde vise sig Vej til den nærmeste Poststation, og dèr var jeg imidlertid allerede naaet hen..... Saa kunde vi ride videre sammen over Ofen, Wien, Regensburg, Kassel, Güstrow..... hertil..... Me voilà, og nu beder jeg om naadigst Tilladelse til at maatte sove.....«

Det kunde man nu virkelig ikke sige noget til.

* *
*

Efterretningen om Svenskekongens Hjemkomst bredte sig med Vindens Hast over hele Tyskland. Mellem de første, der ilede til Stralsund for at gøre Kongen sin Opvartning, var Baron Gørtz, Hertugen af Holstens Minister.

Karl XII laa endnu i Sengen, da han lod Ministeren komme ind til sig.

»Eders Ven Fabricius har ofte fortalt mig om Eder, Herr Baron!« raabte Kongen, medens Gørtz endnu stod i Døren og blinkede med det raske Øje.

»Eders Majestæt befinder sig ikke vel?«

»Skader intet! Jeg har maattet lade Støvlerne skære af Fødderne. Læderet har gnavet Hul og jeg har ingen andre at tage paa, hvis jeg skal tro min nye Kammertjener.....«

»Det vil der være Raad for.«

»Man har bagtalt Eder, Herr Baron!«

»Af den Grund er jeg her, Eders Majestæt!«

»Stenbocks Venner siger, at I har hans Kapitulation paa Eders Samvittighed.....«

»Jeg ved ikke, om Stenbock har mange Venner, Eders Majestæt? I hvert Tilfælde har jeg skaffet ham Adgang til den neutrale Fæstning Tønning, saa at han kunde holde Stand i Maanedsvis.«

»Der tales om et forfalsket Brev fra den unge Hertug.«

»Det var den samme Krigslist, som Christian V brugte ved Overgivelsen af Helsingborg.....«

»Naa ja! Men var det nødvendigt for den stenbockske Hær at kapitulere?«

»Uundgaaeligt, Eders Majestæt! Stenbock havde hverken Krudt eller Proviant, og det var ikke hans Skyld. Han havde ingen Venner i Sverige. Alle har arbejdet imod ham, forhindret at han fik Forstærkning. Jeg har sat Himmel og Helvede i Bevægelse for at bevare denne Hær for Eders Majestæt..... det eneste Middel til at redde de gottorpske Besiddelser. Jeg har spækket Flemming og Menschikov med ikke helt ubetydelige Summer for at opnaa gode Kapitulationsbetingelser, mig træffer ingen Skyld, fordi Hæren er gaaet tabt..... snarere Grev Wellingk.«

»Det skal jeg undersøge!«

»Stenbock sidder nu efter et Flugtforsøg i skærpet Arrest, men trods det skriver han uafbrudt Breve til Sverige under fingeret Navn ..... Danskerne *intercepterer* disse *Scripta* og gør sig lystige derover..... Aron Goldzieher kalder han sig.....«

»Neugebauer viste mig et Brev fra ham..... der var underskrevet med Jøden Getzel.....«

»Maaske kunde man engang udveksle ham?«

»Bocken er temmelig forrykt!« Karl lo, men gik ikke ind paa Forslaget.

»Hvornaar saa jeg Eder sidst, Herr Baron?« fortsatte han.

»I Sachsen, Majestæt! Da Hertugen af Marlborough var kommet til Altranstädt.«

»Marlborough var os venligt sindet!« Kongens Øjne straalede.

»Desværre er han allerede blevet styrtet for tre Aar siden..... Auri sacra fames!«

»Saa længe Dronning Anna levede, var det ikke farligt. Men af den nye Konge, den hannoveranske Kurfyrste, har vi intet godt at vente. Det har vi allerede faaet at føle i Tyrkiet.«

»Bremen og Verden, Eders Majestæt, ligger saa at sige lige uden for hans Dør.«

»Og Stettin ligger lige uden for min prøjsiske Fætters Dør, min Herre! Der skal I ogsaa, efter Sigende, have haft en Finger med i Spillet!«

»Ja vist, Eders Majestæt! Det var en glimrende Lejlighed til at drive en Kile ind imellem de allierede. Menschikov gør saa omtrent, hvad vi vil, for klingende Mønt naturligvis, og Flemming ikke mindre. Danskerne er rasende over den Maade hvorpaa vi har reddet Stettin.«

»Reddet? Jeg troede, at Prøjserne holdt Byen besat!«

»Det er en lang og indviklet *affaire,* Majestæt! Meijerfelt har gjort mig mangen Streg i Regningen med sin Stædighed.....«

»Det var efter mit Ønske!«

»Eders Majestæt var langt borte i Tyrkiet og kunde umuligt se, i hvor høj Grad Situationen i Europa har forandret sig siden den spanske Arvefølgekrigs Afslutning..... Nu gjaldt det virkelig om at skille de Magter, der var forenede mod Sverige..... coûte que coûte ..... ellers havde de *sequestreret* alle svenske Besiddelser paa tysk Grund, eller røvet dem, som man ogsaa kan kalde det.«

»I har sikkert gjort, hvad I kunde, Herr Baron!«

»Med allernaadigst Forlov, Majestæt, men jeg maa dog i allerførste Linie tænke paa min Herre, den unge Hertug Karl Friedrich. Det er maaske ikke saa ubeskedent, naar jeg antager, at han engang vil blive Arving til Eders Majestæts hæderfulde Krone.....«

»Hm!«

»..... altsaa bevarer jeg hans Arv, naar jeg med alle de Midler, der staar til min Raadighed, tragter efter at *conservere* ikke alene de gottorpske Besiddelser, men ogsaa de svenske Lande.....«

»Hm?«

»Til den Ende,« fortsatte Gørtz uden at lade sig forvirre af Kongens Tavshed, »har jeg underhaanden indledet visse *communicationer* med Czaren, til hvem Vejen foreløbig staar mig aaben..... Den unge Hertugs Formæling med en Datter af Czaren kunde med et Slag fjerne hele Ulykken.....«

»Med Forundring har jeg hørt ogsaa om dette *projet,* Herr Baron!«

»Eders Majestæt!« trængte Gørtz ind paa Kongen, »Czarens Venskab vil let kunne vindes, thi han har allerede alt, hvad han forlanger af Eders Majestæt, og det vil han ikke uden videre give tilbage, i Fald Eders Majestæt nu som før skulde være til Sinds at ville kæmpe med ham.....«

»I mener de svenske Provinser hinsides Østersøen?«

»Javel!«

»Det vil vi ikke tale mere om i Dag!« sagde Karl.

Gørtz tav, men blev staaende ved Fodenden af Sengen og smilede opmuntrende til Kongen.

»Hvorledes bedømmer I Situationen i Sverige, Herr Baron?« spurgte Karl nu indtrængende.

»Fortvivlet, men ikke alvorlig!« forsøgte Gørtz at spøge.

Karl forstod ikke Spøg. »Snik Snak!« raabte han vredt, »jeg vil vide.....«

»Majestæten,« afbrød Gørtz alvorligt, »vil allernaadigst tilgive, naar jeg *generaliter* betegner Tilstanden saaledes, hvad *a priori* kunde *considereres* som en dum Spøg. Situationen er fortvivlet. Ingen Penge i Statskassen, kun faa Soldater og kun halve Hjerter. Men med Eders Majestæts Nærværelse vil alt vende sig til det bedste, fordi de gode saa ikke længere behøver at blive i Skyggen som hidtil. Thi nu behøver ingen længere at tude i det »Horn«, paa hvilket Eders Majestæts Modstandere har blæst deres Abdicationsfanfarer.....«

»Horn?« Karls blaa Øjne lynede.

»Ja! Han er Hovmester hos min Hertug, som han har ladet forkæle, for i det givne Øjeblik saa meget lettere at kunne skubbe ham til Side. Arvid Horn har ogsaa forstaaet ved aarelangt forsigtigt Arbejde at samle Adelen, der paa Grund af Eders Majestæts højsalige Herr Faders *reductiones* var forstemt..... og forarmet. Horn er mægtig, men ikke almægtig..... Hvorvidt Hendes Kongelige Høj-

hed Prinsesse Ulrike er indviet i hans Planer, unddrager sig min Viden.....«

»I taler dristigt!«

»Som man maa tale til en Herre, der elsker Sandheden over alt!«

»Elsker han den nu ogsaa, Baron Gørtz?« Kongen fortrak Munden.

»Sandheden er et stærkt *remedium,* som kun faa taaler. Czaren vilde have forvist sin Minister til Sibirien.....«

»I er ikke min Minister!«

»Ikke de jure. Men jeg har aldrig følt mig i nogen anden *qualité* end som saadan.«

»Og I bliver i Stralsund?«

»Saa længe Eders Majestæt allernaadigst befaler.«

* *
*

Efter faa Dages Hvile kastede Kongen sig med vanlig Iver over Rustningerne for det følgende Aars Felttog. Ikke mindre livligt forhandlede han med de fremmede Magter. Gørtz, der som ingen anden kendte baade aabenlyse og hemmelige Modsætninger mellem europæiske Stater og Fyrster, var i Stand til at give Kongen værdifulde Raad. Ganske vist holdt Karl haardnakket paa sit Standpunkt først at ville slutte Fred efter at alle svenske Lande var givet tilbage. Men at han overhovedet talte om Muligheden af en Fred, var ene og alene Gørtz Skyld i. Som denne havde forudsagt, virkede Kongens Nærværelse til det gode i Sverige. Man begyndte atter at haabe, Modstandernes Stemmer blev svagere og svagere. Trods den almindelige Fattigdom begyndte Skatterne at flyde rigeligere, Rekrutter i uventet højt Antal ilede til Fanerne. Det var, som om en ond Drøm var forbi.

Med Frankrig lykkedes det at afslutte en Subsidiekontrakt. Den franske Gesandt Croissy kom til Stralsund. Dog med England kunde

Karl ikke blive enig. Han vilde ikke forbyde sine Kaperskibe deres Virksomhed, selv om de vel af og til tog et engelsk Skib, der var paa Vej til en eller anden russisk Østersøhavn. Men den hovedsagelige Grund til Uenighed var Hannoveranernes Fordring paa Bremen og Verden. Forholdet til Prøjsen forværredes ogsaa øjensynligt, da Karl ikke vilde anerkende den Sequestrationskontrakt, som den svenske Regering under hans Fraværelse havde sluttet med Prøjsen. I Følge denne havde Prøjsen for et tidligere ydet Laan taget Sveriges pommerske Besiddelser som Pant, med Undtagelse af Rügen og Stralsund. Croissy og Landgreven af Hessen forsøgte at mægle. Men Karl vilde ikke høre Tale om nogen »Studehandel«, og saa traadte ogsaa Prøjsen ind i Fjendernes Rækker.

Fæstningen Stralsund var, paa Grund af dens naturlige Beliggenhed ved Søen — eller rettere sagt i Søen — særlig godt egnet til et langvarigt Forsvar. Kongen forstærkede den i Vinterens Løb betydeligt, og kunde med Sindsro imødese sine Fjenders Angreb. Det var den svenske Flaades Opgave at holde Farvandene fri og derved sikre sig Adgang til Fæstningens Havn.

I April 1715, længe før de allierede var færdige med deres Forberedelser, aabnede Karl XII Fjendtlighederne mod Prøjsen og besatte Øerne Usedom og Wollin. Følgen var, at den svenske Gesandt Friesendorff blev udvist af Berlin og to nye Forbund blev sluttet mod Karl. For det første sluttede Prøjsen og Danmark en Kontrakt, ifølge hvilken Prøjsen fik garanteret Stettin og de tilgrænsende Øer, Danmark det øvrige Svensk-Pommern og de gottorpske Besiddelser i Slesvig. Desuden afsluttede Hannover og Danmark en Handel, idet Danmark mod en beskeden Sum afstod Bremen og Verden til Hannover, skønt de ingenlunde tilhørte den danske Krone. Hannover vilde dog ikke umiddelbart tage Del i Krigen, fordi det engelske Parlament tænkte anderledes end Kong Georg I af England-Hannover.

Russerne tog ingen Del i Operationerne. Fyrst Menschikov, hvis Rolle overfor de allierede havde været saa tvetydig, faldt paa denne Tid i Unaade hos Czaren.

»Jeg har godt vidst, at du bestjal mig,« raabte Czaren til ham ved Middagstaflet, »og jeg har lukket Øjnene. Men nu ved jeg, at det ikke var Hundredtusinder..... men Millioner!«

»Alt tilhører Dig, Lillefar!« hylede Alexander Menschikov, der havde begyndt sin Løbebane som Postejbager.

»Ja! Økse og Skafot tilhører mig!« brølede Peter.

Dermed havde Gørtz's Hjertensven foreløbig udspillet sin Rolle.

* * *

Paa Prinsesse Ulrikes Bryllupsdag syntes Karl XII meget alvorlig og indadvendt. Sammen med Meijerfelt og Gørtz foretog han ved Middagstid en Spadseretur paa Stralsunds Volde. Kanonererne stod parat med brændende Lunter ved Kanonerne, for ved Klokkeringningens Begyndelse at afgive Bryllupssalut. Det var i Slutningen af April, og Græsset stod allerede højt paa Voldene. Paa Skraaningerne blomstrede Aurikler og Violer. Himlen var blaa og skyfri. I det Fjerne sejlede Fiskerbaadene fredeligt forbi. Intet tydede paa en Belejrings nære Uvejr.

»Det var en Lykke, kære Meijerfelt, at Menschikov lod Eder slippe med et blaat Øje,« sagde Karl.

»Det er hans Skyld!« Meijerfelt raabte højt som alle Tunghøre og pegede samtidigt paa Ministeren.

»For Penge kan man faa alt,« lo Gørtz.

»Og hvorfra fik I dem?«

»Hans Højhed Hertug-Administratoren stillede altid de Beløb til Raadighed, der var nødvendige.....«

»Vi er i stor Gæld til ham,« bekendte Kongen.

General Dücker kom hen imod Kongen. Han var i Paradeuniform med brede Ordensbaand over Bryst og Skulder. Oberst Grothusen var sammen med ham.

»Sveriges Øje og Øre!« spottede Grothusen. Dücker kvalte sin Latter. Han kunde ikke rigtig lide Gørtz med Glasøjet, den døve Meijerfelt var mere efter hans Smag.

En trykkende Tavshed indtraadte, efter at Dücker og Grothusen

havde gjort Honnør. Kongen syntes utaalmodig og spurgte Grothusen hvad Klokken var. Endelig var Klokken tolv. Fra alle Taarne begyndte Klokkerne at kime, Kommandoraab hørtes og straks efter rullede de første Salver ud over den blanke Vandflade, der omgav Stralsund paa alle Sider.

Karl blottede sit Hoved og gik til Side. Han syntes at bede.

»Jeg har advaret vor Rex mod at udnævne Arveprinsen til Generalissimus,« hviskede Gørtz til Kommandanten.

»Dennegang er jeg ganske af samme Mening som Eders Ekscellence,« svarede Dücker kort for Hovedet.

»Majestæten ved jo meget godt, hvordan Sagerne staar,« sagde Grothusen med en afværgende Haandbevægelse og et Blik paa Kongen.

»Hvad ved vi?« spurgte Gørtz. »Vi ved absolut intet!«

»Men vi aner saa meget desto mere,« fuldendte Dücker.

»Om hvilke Anelser er der Tale?« forhørte Meijerfelt sig.

»Ss!« advarede Grothusen.

Klokkeringningen døde lidt efter lidt hen, og Salutten var til Ende.

»I Stockholm er de nu paa Vej fra Kirken til Slottet!« forkyndte Grothusen med paataget Lystighed.

»Borgervæbningen præsenterer Muskedonnerne,« gav Kommandanten sit Besyv med.

»Og paa Torvet bliver der stegt en hel Okse!« raabte Meijerfelt.

Kongen vendte sig mod Herrerne og kom nærmere.

»Nu danser min Søster Kronen af sit Hoved,« mumlede han, men saa tydeligt, at alle undtagen Meijerfelt, kunde høre det. Saa gjorde han kort omkring, løftede Hatten og steg ned ad den nærmeste Trappe.

* *
*

Paa Prinsessens Bryllupsdag havde en svensk Flaade under Schoutbynacht, Grev Wachtmeister, en Søn af den afdøde Admiral,

imellem Femern og Lolland en forbitret Kamp mod Dansken. Svenskerne blev fuldstændigt slaaede af Admiral Gabell og maatte jage deres Skibe ind paa Stranden. Næsten hele Besætningen kom i Fangenskab.

I Juni forenede danske, prøjsiske og sachsiske Tropper sig til en Styrke paa 60,000 Mand ikke langt fra Stralsund og indesluttede Fæstningen. Men det svære Skyts maatte bringes ad Søvejen fra København og til det Formaal maatte Østersøen først renses for svenske Skibe. Efter flere mindre Træfninger kom det endelig til Kamp mellem begge Hovedflaaderne tæt ind under Rügen. Danskerne under Admiral Raben kæmpede indtil Mørkets Frembrud mod den omtrent lige saa stærke svenske Flaade, der blev ført af Sparre. Karl XII overværede fra Stubbenkammers høje Kridtklinter Kampen, der imidlertid ikke bragte nogen Afgørelse. Men Svenskerne led saa store Tab, at de det Aar ikke mere viste sig i Østersøen.

De svenske Fregatter, der skulde forsvare Rügen, var ogsaa uheldige i et Sammenstød med den danske Admiral Sehested, saa at de allierede nu kunde gaa i Land paa Rügen for at fordrive Karl, der havde slaaet sig ned paa Øen med fem Tusind Mand. Forberedelserne trak ud i Maanedsvis. Endelig i Begyndelsen af Vinteren landsatte Danskerne og Prøjserne en Stridsmagt, der var Svenskerne fem Gange overlegen. Karl XII lod sig narre af Skinmanøvrer og naaede først Landgangsstedet, da Fjenden allerede havde forskanset sig godt. Det var mørkt, da han naaede Forskansningerne. Kongen red ganske ubekymret for at finde en Aabning i de Spanske Ryttere. Da det ikke lykkedes, gav han Befaling til Angreb og stormede imellem de første imod Brystværnet. Men Hesten blev straks skudt bort under ham, han selv fik en mat Kugle imod Brystet og maatte bringes i halvt bevidstløs Tilstand til Stralsund. I øvrigt slog Angrebet fuldkomment fejl. Den tapre General Dahldorf og Oberst Grothusen faldt i Kampen. Næsten hele den svenske Troppemagt, der befandt sig paa Rügen, blev splittet og tilintetgjort.

* * *

Nu syntes Karl at ville lade sig begrave under Stralsunds Ruiner. Belejrernes svære Skyts var blevet bragt i Stilling og overdængede uafladeligt Byen og Fæstningsværkerne med en heftig Ild. Karl var paa Færde overalt og med sin Uforfærdethed opildnede han sine Karolineres synkende Mod. Atter og atter gjorde han Udfald. Men det ene Fort efter det andet blev erobret af den langt overlegne Fjende. Halvdelen af Byen laa allerede i Aske. En Dag faldt en Bombe ned i Kongens Hus, da denne netop dikterede sin Sekretær et Brev. Gaasepennen faldt ud af Haanden paa Skriveren, og han blev kridhvid.

»Hvad er der?« spurgte Karl forbavset.

»Ak, Majestæt, Bomben!«

»Hvad har Bomben at gøre med Brevet? Skriv videre!«

Den franske Gesandt Croissy var Kongens utrættelige Ledsager. Han spiste ofte til Middag sammen med Karl i Frankentors Porthvælving: Kaal med Flæsk eller Flæsk med Kaal, sov i et eller andet Hjørne halvvejs under aaben Himmel paa den samme Kappe som Kongen, og raadede ham saa godt, han formaaede.

Denne Franskmand kunde Karl godt lide. Men han talte dog ikke Fransk med ham.

»Veni, maledicamus de rege, — kom, lad os bagtale Kongen,« sagde han undertiden, naar han hentede ham.

Før Jul lykkedes det Belejrerne at skyde en Breche i Forskansningen. Nu var Fæstningens Skæbne saa godt som afgjort. Hornværket blev stormet og Størstedelen af Besætningen taget til Fange eller dræbt. Her faldt ogsaa Kongens Ledsager paa Ridtet fra Tyrkiet, Otto Frederik von Düring, der i Mellemtiden var forfremmet til Oberst. Karl forsøgte med fire Regimenter at erobre Hornværket tilbage, trængte rasende ind i Ruinerne i Spidsen for sine tapre Soldater og forjog Besætningen, men maatte dog til sidst vige for de stadigt frisk tilførte Kræfter.

Dødtræt, med forrevne Klæder og blodige Støvler traadte han ind til Dücker, der i en Kasemat afventede Stormen med de sidste Reserver.

»Finis, gamle Dücker!« Karl kastede sit skaarede Sværd paa Bordet, Skeden og Vaabengehænget havde en døende revet fra ham.

»Det skulde vel saa være, Eders Majestæt!«

»Hvad nu?«

»Eders Majestæt kan naturligvis ikke rejse til Sverige!«

»Hvorfor egentlig ikke?«

»Eders Majestæt vil dog ikke forlade Fæstningen nu..... kort før det sidste herlige Slagsmaal..... og desuden er det snart Jul..... alle Lys er tændt!«

»Jeg har for nylig fra Karlskrona beordret to hurtigtsejlende Fartøjer, der skal hente mig. I maa kapitulere, Dücker. Yderligere Ofre lønner sig ikke og for Æren er der gjort tilstrækkeligt.«

»Ved Dornbusch ligger en gammel Yacht fast i Isen..... »Hvalfisken«, Majestæt. I Morgen vil jeg lade Isen hugge op og Eders Majestæt bringe om Bord i en Chalup.....«

»Gør som I vil, Dücker. Jeg maa sove nu!«

* *
*

Med faa Ledsagere steg Kongen den følgende Dag i Chaluppen for at lade sig ro over til »Hvalfisken«. Det lille Fartøj blev uafladelig beskudt af de danske Vagtposter langs Kysten og flere af de ombordværende blev saarede. Besætningen maatte atter og atter hugge Isen op og først om Eftermiddagen blev »Hvalfisken« entret. Med dette Skib naaede Flygtningene ud i aaben Sø, men maatte stadig kæmpe haardt med Vind og Drivis. Lykkeligvis mødte de snart Brigantinen »Snappupp«, som Kongen havde ladet komme fra Karlskrona. Karl gik om Bord.

Under hele Sejladsen kom her og dèr danske Sejl til Syne. Den forvovne Kaptajn Peder Wessel, den senere Admiral Tordenskjold, var i Nærheden, hvad Skipperen paa »Snappupp« vidste.

»Hvad skal vi gøre, Eders Majestæt, hvis Dansken jager os?«

spurgte Generaladjudant Rosen Kongen, der roligt sad i Kahytten og studerede et Kort over Norge.

»Skyde!«

»Med de smaa Kanoner, Majestæt?«

»Vi maa vove..... saa længe vi har Lykken med os!«

Og Karl havde Lykken med sig. Juleaften lagde »Snappupp« til i Trälleborg. Efter femten Aars Fraværelse betraadte Svenskekongen atter Hjemlandets Jord.

XXVI.

DEN ATTENDE SALME.

Paa en aaben Plads i Nærheden af Lund, den gamle Bisperesidens i Skaane, stod Livregimentet opstillet til Feltgudstjeneste. Det var ganske vist Hverdag og oven i Købet hundekoldt. Men Karl XII havde givet Befaling til at afholde en Bodsdag for at alle Karolinerne kunde gaa til Alters, inden de skulde følge deres Konge i Kampen.

Thi Karl vilde atter føre Krig, skønt han næppe havde holdt Hvil en Maaned. Fra Ystad havde han samlet alle disponible Tropper i Skaane, og snart havde han en Hær paa over tyve Tusind Mand. Det var ikke blot de regulære Tropper under Arveprinsen af Hessen — fra alle Sider strømmede de gamle Karolinere mod Syd, da Rygtet om Heltekongens Tilbagekomst bredte sig.

De gamle Kæmper kom, Soldaterne fra Narva og Klissow, fra Holowzyn og fra Poltava. Og mange Officerer eller Soldater, der var sluppet helskindet fra Stralsund eller flygtet fra Rusland, indfandt sig. Ikke faa af de Stenbockske Soldater, der hidtil havde trællet hos danske Bønder og spist den bitre Fangekost, vovede nu Flugten over Sundets Is for at naa til den elskede Fører.

Trommehvirvlerne smeldede, Musikken spillede en Præsentermarch, Kommandoraabene lød henover Pladsen. Kongen kom ridende med et glimrende Følge af Generaler og Adjudanter.

»Eders Majestæts Livregiment med tolv Hundrede Mand er traadt an!« meldte Obersten.

»I er overkomplet, Herr Oberst?«

»Mange frivillige, Eders Majestæt. Vi har knap Mundering til dem alle for slet ikke at tale om Geværer.....«

»Saa maa de foreløbig tage Piken! Og nu maa I ikke lade Herr Pastoren vente!«

»Som Eders Majestæt befaler!«

Atter lød Kommandoraab. Karolinerne tog Gevær ved Fod, Sablerne fo'r raslende i Skederne, og Prædikenen begyndte.

Karl og hans Følge sad af og nærmede sig det lille Alter, der var oprettet feltmæssigt midt paa Pladsen. Arveprinsen af Hessen, en stor Mand omkring de fyrre, gik ved Kongens venstre Side. Friedrich bar en pragtfuld Uniform behængt med mange Ordner i Modsætning til Karl, der som altid var iført sin blaa Dragonfrakke uden Kappe.

Generalerne i Følget gned Næser og Øren.

»Og i Morgen vil mon frère lade Øen Hven besætte, den store Bygmester deroppe vil staa os bi!«

Arveprinsen fik ikke Anledning til at svare. Præsten begyndte. Han læste Teksten fra den attende Salme, som Karl Dagen i Forvejen havde befalet ham.

»Og du har omgjordet mig med Kraft til Striden, Du bøjede mine Modstandere under mig.

Og Du har drevet mig mine Fjender paa Flugt, mine Hadere udryddede jeg.

De raabte, men der var ingen Frelser; til Herren, men han svarede dem ikke.

Og jeg støder dem smaa som Støv for Vejret, som Dynd paa Gaden fejer jeg dem bort.

Du udfriede mig fra Folkenes Kiv, Du satte mig til Hedningernes Hoved, et Folk, som jeg ikke kendte, de tjene mig.«

Præsten udlagde nu Versene ganske kort med letforstaaelige Ord. Til sidst talte han om Kongens store Glæde over de mange, der var kommet langvejs fra, fra Sibirien, fra Tatarerne og over Sundet.

Saa lyste han Velsignelsen.

Karl stod med blottet Hoved og ventede, til Præsten var færdig,

saa gik han hurtigt hen imod ham, trykkede hans Haand og gik til sin Hest. Arveprinsen fulgte efter og smilede bag hans Ryg.

»Jeg har ikke forstaaet et Muk,« hviskede Friedrich af Hessen til sin tyske Adjudant.

»Det er heller ikke nødvendigt, Eders Højhed!«

* *
*

Takket være den stærke Kulde, der satte ind i Begyndelsen af Aaret 1716, kunde Kongen tænke paa et Felttog mod Danmark. Der var absolut Mulighed for at gaa over Sundets Is, saa meget mere, som de danske Tropper var langt borte i Pommern og Holsten. Flaaden laa indefrosset i Havnen ved København, og Hovedstaden kunde saaledes ikke forsvares bedre end i Aaret 1700. I København voksede Ophidselsen, da Svenskerne i Slutningen af Januar besatte Øen Hven. Sjællands Kyst blev forsynet med Blokhuse, Flaadens Matroser blev indøvet i Landtjeneste, lette Kanoner blev stillet parat paa Slæder, Studenter og Borgere blev indkaldt til Vaabentjeneste. Men Vejret blev Karl XII en Streg i Regningen. En mild Vind rev Sundets Is op, saa at der ikke mere kunde være Tale om nogen Overgang.

»Det er beklageligt,« skrev han fra Ystad til sin Svoger, »at det har været saa slemt Vejr og endnu mere, at den stærke Vind har ødelagt Broen til Sjælland. Hvis Frosten ikke gør det godt igen, vil der ikke være meget Haab, medmindre Isen paa andre Steder i Retning af Saltholmen bærer bedre.«

Da det altsaa ikke blev til noget med Overgangen over Sundet, besluttede Kongen at angribe Dansken i Norge.

Men det maatte foreløbig vente. Et Vinterfelttog til Norge forekom selv Karl umuligt, fordi Hærens Bevæbning og Udrustning var mangelfuld, lige saa mangelfuld som Aanden var fortræffelig. Der manglede frem for alt Penge i Statskassen. Men Gørtz vidste Raad. Kongen stolede fuldt og fast paa ham og gav ham i videste Ud-

strækning Fuldmagt. Gørtz opfandt ikke noget nyt. Han anvendte de samme Hjælpemidler, som John Law betjente sig af i Frankrig, der paa denne Tid var fuldkommen udpint efter Arvefølgekrigen og Solkongens Ødselhed. Der blev bragt flere Statsobligationer i Omløb, Masser af værdiløs Skillemønt blev præget i Kobber og nye Skatter opfundet, blandt andet kom der nu Skat paa Silkestoffer, Parykker og forgyldte Luksusvaaben.

Men trods alt begyndte den svenske Befolkning atter at fatte Mod. Heltekongens Nærhed bødede paa mangt et Savn, og der gik Rygter om Fred, skønt Begivenhederne aabenbart modsagde dem.

* *
*

Medens Karl fra Ystad forberedte Krigen mod Norge, kom han ogsaa i Tanker om andre Pligter. Han maatte se den unge Hertug af Holsten, men til Stockholm vilde han ikke rejse. Altsaa bad han Karl Friedrich komme til Ystad. Arvid Horn, den unge Hertugs Guvernør, skulde følge med. Hvad Kongen hidtil ikke havde vidst om det ‚Hornske' Partis Intriger, havde Gørtz imidlertid meddelt ham. Egentlig havde han ventet, at Horn vilde blive borte under et eller andet Paaskud. Men Karl tog fejl. Grev Horn kom til den befalede Tid sammen med den unge Hertug.

Kongen gengældte Grevens Hilsen meget afmaalt og mønstrede ham med gennemborende Blikke. Arvid Horn var nu over de halvtreds, meget pertentlig klædt, med stor Allongeparyk, Hofdragt og Ordensbaand. Hans Blik undveg ikke Kongens, som tidligere; det var køligt, næsten en Smule udfordrende.

»Grev Arvid,« sagde Kongen tørt, »I er blevet et Hoved højere siden jeg saa Eder i Polen.....«

»Jeg forstaar ikke Eders Majestæt,« stammede den tiltalte, bævende af Ærgrelse og Forlegenhed.

»Aa! Naa, foreløbig takker jeg Eder, og jeg skal lade Eder kalde, hvis jeg skulde faa Brug for Oplysninger.«

Dermed vendte Karl sig til Hertugen, der beskedent havde ventet bag ved Greven. Horn bukkede dybt og forlod Værelset.

»Det er altsaa mon neveu!« Karl betragtede den unge Herre, der var blevet flammende rød. Karl Friedrich syntes ikke at have den mindste Lighed med sin Fader, der var faldet ved Klissow. Han lignede snarere Moderen, Kongens Yndlingssøster, Hedvig.

»Jeg skal overbringe Eders Majestæt de hjerteligste Hilsener fra min Fru Tante,« stammede Karl Friedrich.

»Tak, mon neveu! Da jeg sidste Gang saa hende, var hun endnu en lille Pige..... tolv-tretten Aar.....«

»Min Fru Tante er meget streng, hun kan vist ikke rigtig lide mig.....«

»Det kan jeg ikke tro, mon neveu!«

»Hun er vred fordi jeg engang har puttet en Frø i hendes Seng og Burrer i Ærmet paa hendes Kjole.....«

»Havde Eders Durchlauchtighed da ikke Eders egne private Værelser?«

»Det havde jeg, Eders Majestæt. Men efter de kedsommelige Skoletimer var jeg for det meste sammen med Fruentimmerne.....«

»Hm! Ja saa! Har Grev Horn ikke lært Eder at ride?«

»Han selv er saa ofte paa Rejse. Men jeg kan ride en lille Smule.....«

»Ved samme Lejlighed vilde jeg sige Eders Durchlauchtighed at I maa gaa foran Hovmesteren. Selv om han foreløbig skal vaage over Eders Durchlauchtigheds Gøren og Laden, saa er I dog stadig Fyrsten, og han Tjeneren! Hvordan var det altsaa med Ridningen?«

»Det er temmelig kedeligt, Eders Majestæt, naar man altid faar de ældste Krikker!«

»Det er sandt!«

»Gudmund Cederhjelm, der underviser mig, mener ogsaa.....« Karl Friedrich standsede.

»Hvad mener han?«

»At Videnskaberne er vigtigere end Ridningen.«

»Maaske for ham?« Karl tog sin Nevø under Armen og gik ud i det fri med ham. Luften var lun og foraarsagtig. Spadsereturen varede flere Timer, og Kongen blev i Samtalens Løb klar over, at Gørtz's Ængstelse ikke havde været overdreven. Horn havde bevidst ladet den unge Herre forkæle og i al hans Fritid overladt ham til Damerne. Cederhjelm var aabenbart Grevens Redskab, og havde plaget den unge Hertug med kedsommelige Skoleopgaver uden at bibringe ham den ringeste levende Viden. Prinsen syntes imidlertid at være opvakt og livlig. Endnu var det Tid at indhente det forsømte.

Med et forbitret Smil tog Karl Afsked med den unge Hertug. Horn sendte han ikke Bud efter.

* *
*

Takket være Gørtz's finansielle Tryllekunster blev Flaaden udrustet paa utrolig kort Tid. Der blev anlagt Magasiner, Hæren modtog Vaaben og Mundering, og Tropperne fik deres reglementerede Lønninger. Saaledes kunde Kongen allerede tidligt om Foraaret begynde Felttoget mod Norge. General von Lützow kommanderede her en lille dansk-norsk Hær, med hvilken han imidlertid paa Grund af Penge- og Proviantmangel ikke kunde udrette store Sager. Men Landets Natur kom ham til Hjælp. Karl og hans Underførere havde ikke regnet med en Bjergkrigs Vanskeligheder. Her, i Norge, kunde ganske faa Forsvarere spærre de dybe Dale, der førte til Hovedstaden Christiania. Gang paa Gang maatte Svenskerne vende om for at søge nye Veje. I et snævert Pas kom Kongen i Fare. Arveprinsen af Hessen reddede ham, men fik selv et Skud i Lænden og maatte bringes tilbage til Sverige. Den tro Poniatovski blev ogsaa saaret ved denne Lejlighed. Men det rørte ikke Karl det mindste.

I Bjergpasserne gik Sneen stadig til Knæene. Trætte og forbitrede

slæbte Svenskerne sig videre, til sidst kunde de kun gaa een ad Gangen. Den skudsikre Karl stampede foran sine Karolinere for at opildne dem med sit Eksempel.

»I Dnjepr skal der være Fisk,« fortalte en gammel Kriger af de Meijerfeltske, »som man om Vinteren kan hente op af Hullerne i Isen..... Saa kaster man dem paa Isen og lader dem fryse. Snart er de stive som Pinde, saa man kan brække dem over som et Stykke raaddent Træ. Men hvis man næste Dag tøer dem op i lunkent Vand, lever de op igen og slaar med Halen.«

»Saadan er han ogsaa!« mente en af de andre og pegede fremad, hvor Kongen marcherede.

»Ja vist!« lo den Meijerfeltske, »men ham kan du aldrig i Livet fange.«

»Kom bussar!« raabte Kongen, satte sig og rutschede ned mod Dalen paa sin Læderbag. Med stort Halløj fulgte Karolinerne efter ham, leende og snøftende. Det var en ren Fornøjelsesrejse.

Feltmarskal Mörner førte en anden Kolonne, der forenedes med Kongens i Nærheden af Christiania. Byen blev besat uden Modstand. Men dermed var kun lidet vundet. Christianias Kastel, Fæstningen Akershus, bestrøg Dag og Nat Byens Gader med en heftig Ild. Ikke et Hus bød Svenskerne Ly, ikke en Brønd kunde de benytte uforstyrret. Alle Forraad var bragt bort eller gemt godt; de Norske var hadefulde og opsætsige. Saa længe Belejringsskytset manglede, kunde der ikke være Tale om at erobre Akershus.

Svenske Strejfpatrouiller, der blev sendt ud i Omegnen for at fouragere, vendte ofte hjem med brodne Pander eller kom slet ikke tilbage. Hadet forvandlede hele den norske Befolkning til Krigere. Bag de takkede Klipper laa Bønderne paa Lur for at overfalde svenske Soldater, halvvoksne Drenge slog Dragonerne ihjel med Økser, mens de sov.

Ofte red Kongen med faa Ledsagere i Bjergene, forfulgte forgæves de bevæbnede Bønder, og saa, hvor store Vanskeligheder hans Folk havde at kæmpe imod. Fra Hjemmet kom der ingen Efterret-

ninger. Danskerne opfangede alle Sendebud, afbrød enhver Forbindelse.

Besiddelsen af Staden Christiania var ikke vigtig nok, og Indtagelsen af Akershus for usikker og tidsspildende til, at Karl kunde tøve længere. Han gav altsaa Befaling til Afmarch og drog mod Byen Frederikshald, der laa sydligt ved den svensk-norske Grænse. Paa en Høj i Nærheden af Byen tronede Bjergfæstningen Frederikssten, som Karl paa Marchen til Christiania havde ladet upaaagtet. Det havde maaske været en Fejl, og nu skyndte han sig at gøre den god. Men en Overrumpling af Fæstningen mislykkedes, og Svenskerne havde svære Tab. Staden Frederikshald bød ikke paa Ly, fordi Borgerne brændte deres egne Træhuse, da Svenskerne kom. Fæstningens Kanoner tordnede uafladeligt i den brændende By for at forstyrre Svenskernes Slukningsarbejde. En norsk Tjenestepige fornaglede svenske Kanoner. Klynger af Borgere og Karolinere i Slagsmaal rasede gennem de røgfyldte Gader. Mange sank sammen under Huggene. Karl XII's trofaste Generaler Delvig og Schomer maatte lade deres Liv. Oberst von Schlippenbach indebrændte ynkeligt i en Lade, da han var ude af Stand til at redde sig med sine sønderskudte Ben.

Natten faldt paa. Branden farvede den mørke Himmel blodrød. Flammerne slog ud af Kirketaget, greb fat i Taarnet og efter kort Tid styrtede Klokken ned og brast med en klagende Lyd. Fra Fæstningen kom Bomberne hylende og sprang med øredøvende Knald.

Kongen indsaa imidlertid ikke sit Uheld eller vilde ikke indse det. »..... Angrebet er forløbet lykkeligt,« skrev han om Sommeren til sin Søster, »men ved ulykkelige Skud har vi mistet flere tapre Officerer, som Skæbnen ikke længere vilde lade leve.....«

Han ventede paa det svære Skyts, som skulde komme ad Søvejen, foretog Rideture i Omegnen og kunde paa disse Ture ofte overbevise sig om Befolkningens Modvilje mod det svenske Herredømme. Han talte ofte med Præster, men altid hørte han det samme: Nordmændene vilde ikke være svenske Undersaatter.

En Dag tog han i en Landsby ind hos en Præst, der imidlertid

lod sig undskylde med, at han var syg og laa i Sengen. Karl gav sig ikke til Kende for Præstekonen, men bad om noget Frokost.

»Du ved vist ikke, lille Dragon,« sagde Præstekonen, »at vore er her i Nærheden?«

»Det skader ikke!« Karl lo.

»Du er jo lige saa forvoven som jer Konge!«

»Er han det?«

»Man siger saa! Vil du have en Tallerken Tykmælk, lille Dragon?«

»Ja Tak! Gerne!«

Konen gik ud i sit Spisekammer, saa Kongens Ledsagere fra Vinduet, nogle højtstaaende Officerer, og begreb, hvem »Dragonen« var. Hun skyndte sig med en Skaal Tykmælk tilbage til Køkkenet, hvor Karl sad paa en Skammel og strakte Benene langt ud til begge Sider.

»Vær saa god!« Hun satte Mælken paa Køkkenbordet foran sin Gæst.

»Tak, Madam!« sagde Karl, der holdt af at »spille« Dragon.

»Skal jeg spaa dig, Dragon?«

»Hm?« Karl spiste Mælken med en Blikske, som han altid havde i Støvleskaftet.

»Naar man slaar op i den hellige Skrift og peger med Fingeren paa et Sted uden at se, gaar det i Opfyldelse. Man maa blot forstaa at udlægge det rigtigt!«

»Det er jeg spændt paa, Madam!«

Præstekonen skyndte sig ind i Stuen, hentede Biblen og slog som tilfældigt op i første Mosebog.

»Jeg har slaaet op for dig. Men det passer vist daarligt!« Hendes Finger hvilede paa det niende Vers af Kapitel 47.

»Lad mig se!« Karl var sprunget op og kiggede over Skulderen paa Præstekonen.

»Kan du læse, lille Dragon?«

»En Smule! Ja, det passer ikke!«

»..... faa og onde have mit Livs Aars Dage været og have ikke

naaet til mine Fædres Livs Aars Dage,« læste hun højt med andægtig Betoning. Saa klappede hun Bogen til.

»Det var ikke saa godt, lille Dragon!«

»Maaske!« Karl takkede for Mælken, stampede udenfor og red bort. Paa Hjemvejen talte han ikke et Ord med sine Ledsagere.

XXVII.

TORDENSKJOLD.

I Gøteborg var der paa Kongens Befaling blevet udrustet en Transportflaade, som skulde tilføre Armeen svært Skyts, Krudt og Proviant. Denne Transportflaade ledsagedes af en Skærgaardsflaade, der bestod af ikke særligt dybtgaaende Skibe, som skulde anvendes ved Angrebet paa Frederikshald. Under Befaling af Schoutbynacht Strömstjerna sejlede denne Flaade ind i Dynekilen, en Fjord tre Mil fra Frederikshald. Her gik Flaaden for Anker, og Strömstjerna tænkte, at i det snævre Farvand kunde ingen Fare true. De danske Orlogsskibe kunde ganske vist ikke trænge ind i Dynekilen, og det vidste den danske Admiral Gabell lige saa godt som Strömstjerna, men Svenskerne havde gjort deres Regning uden Kaptajn Tordenskjold. Han havde samlet en lille Eskadre af syv smaa Fartøjer, der var særligt egnet til Kamp i disse snævre Farvande: det var Skytsprammene »Hjælperen« og »Arche Noæ«, Fregattten »Hvideørn«, Galeoten »Vindhunden« og Galejerne »Prins Christian«, »Lovisa« og »Charlotte Amalia«. Med denne mærkelige Eskadre skyndte Tordenskjold sig den 8. Juli til Indløbet af Dynekilen.

Tordenskjolds Held beroede i mange Tilfælde ikke alene paa hans uforfærdede Tapperhed, men i endnu højere Grad paa den Klogskab, hvormed han samlede Efterretninger om Fjendens Foretagender. I dette Tilfælde lyste en særlig lykkelig Stjerne over hans Togt. Af norske Fiskere hørte han, at den svenske Flaade bestod af 40—50 Fartøjer, men at Størsteparten af Officererne var gaaet i Land til et Bryllup, og at Resten befandt sig om Bord paa Admiralskibet for at holde Gilde med Strömstjerna.

Ved Daggry nærmede Tordenskjold sig de svenske Forpostskibe. Han selv befandt sig om Bord paa »Hjælperen«. Saa snart han var naaet indenfor Skudvidde, aabnede han Ilden, som imidlertid ikke blev besvaret med et eneste Skud. Samtidigt trængte de danske Skibe længere ind i Fjorden midt i den forsamlede svenske Flaade, der nu begyndte at besvare Ilden temmelig planløst. Svenskerne sloges med Fortvivlelsens Mod, og Kampen varede hele Dagen, indtil alle svenske Skibe var entrede, med Undtagelse af de faa Fartøjer, Svenskerne selv lod sænke eller stikke i Brand.

Tordenskjold, hvis Tab ikke var særlig store, vilde straks fjerne sig med Byttet, før der kom Undsætning fra den svenske Hær. Foruden de svenske Krigsskibe tog han ca. 20 Koffardiskibe, som var ladede med Skyts, Krudt, Bomber, Kugler, Saltmad, Flæsk, Ærter og Mel. Da Vinden stod imod, brugte han hele Natten til at krydse ud af Dynekilen med de danske og de erobrede svenske Skibe.

Med denne Bedrift tvang Tordenskjold i Virkeligheden Karl XII til at opgive Belejringen af Frederikssten. Svenskekongen maatte sende sin Hær tilbage til Sverige og overlod Grænseforsvaret til Feltmarskal Mörner med nogle Regimenter. Han selv ilede mod Syd, fordi der gik Rygter om en dansk-russisk Landgang i Skaane. Tilsyneladende tog Karl XII ikke Ulykken i Dynekilen højtidelig.

»..... Her er alt stille, og her er ikke noget at gøre,« staar der i en Skrivelse til Prinsen af Hessen, »de fjendtlige Fartøjer har spillet vore Galejer et lille Puds og har overrumplet dem i Havnen og taget nogle af dem..... vore Sømænd maa betale det tilbage en anden Gang.....«

Glæden var stor i Norge. Statholderen skrev om Tordenskjold til Frederik IV, at »Tordnen falder, hvor han kommer«.

Danskerne forstod bedre end Karl, at Tordenskjolds Bedrift havde en afgørende Betydning.

* * *

Paa Vejen mod Syd gjorde Karl en Afstikker til Brigittaklostret i Vadstena ved Vättern. Her vilde han møde sin Søster Ulrike. Det

hastede tilsyneladende ikke med at komme til Skaane. Kongen tog ikke Efterretningen om den dansk-russiske Landgang særlig alvorligt, fordi Gørtz havde skrevet nogle beroligende Breve fra Holland om det planlagte Foretagende. Saa sikkert stolede han paa Baronen, at han oversaa Faren uden at kende Gørtz's Motiver.

Prinsessen havde i et Brev foreslaaet Klostret som Mødested, fordi, som hun skrev, hun havde levet den meste Tid af sit unge Ægteskab som i et Kloster.

»Mon coeur! Søster Ulla!« raabte Karl overvældet, da han traadte ind i Prinsessens Gemak.

Ulrike Eleonore omfavnede sin Broder og kyssede ham paa begge Kinder. Han holdt hende i sine Arme. Ulrikes Træk var uregelmæssige, og den lave Pande tydede ikke netop paa en særlig stor Forstand. Smuk var Prinsessen ikke, og hun syntes ogsaa at have tabt sin Friskhed, skønt hun endnu ikke var tredive Aar. Der var mange, som berømmede hendes Armes Skønhed, og dem viste hun ogsaa gerne frem.

»Seksten Aar, mon coeur,« var foreløbig alt, hvad Kongen kunde sige. Han nødte sin Søster til at sætte sig og blev staaende foran hende.

»Ja! Det var Uret af Eders Majestæt at blive borte fra Hjemmet saa længe.« Stemmen lød sprukken og klangløs.

»Ved mon coeur saa nøje, hvad der er Ret, og hvad der er Uret?«

»En Konge hører vel snarere til i sit Land end i Tyrkiet!«

»Jeg har altid troet, at min Ulla i det mindste vilde forstaa mig. Hvad kom de andre mig saa ved.....«

»Jeg vovede ikke at skrive min oprigtige Mening til Eders Majestæt. Man ved jo aldrig, hvem der læser Brevene.....«

»Nej, det ved man ikke, lille Søster! Hvordan har den høje Gemal det?«

»Han har det bedre, men nu maatte han absolut rejse til Karlshamn for at tage imod sine Heste, som han har bestilt i Kassel.«

»Er Søster lykkelig?«

»Jeg takker for Forespørgslen!« Ulrike spidsede Læberne foragteligt.

»Prinsen har vist sig tapper og er en god Soldat! I Norge tager Kvinderne ogsaa Del i Kampen..... som i Braavallaslaget.....«

»Det vilde sikkert convenere Eders Majestæt, om vi ogsaa vilde drage i Krigen?«

»Næppe!«

»Jeg tænkte, at vi skulde hjælpe at prygle Dansken igen..... der er jo Tale om en Landgang i Skaane.«

»Det tror jeg ikke. Danskerne og Moskovitterne vil sikkert betænke sig paa at komme til Skaane. Gørtz har skrevet.....«

»Gørtz?« Prinsessen skød Underlæben frem.

»Mon coeur har ogsaa taget sig af den unge Hertug?«

»Han er en Døgenigt!«

»..... og vor elskede Hjertenssøsters Søn!«

»Om Hedvig havde oplevet det.....«

»Hvad mener mon coeur?«

»Han har en amour med sin Kammertjeners Datter.«

»Saa?«

»Og er kun seksten Aar!«

»Jeg er lige ved at tro, at hans Hovmester ikke duer.....« Karl satte sig i en Stol overfor Søsteren.

»Aa! Grev Horn gør, hvad han kan.....«

»Men ikke, hvad han skal!«

»Han er ivrig.....«

Kongen undertrykte en skarp Bemærkning. Egentlig havde han ikke mere at sige, men var dybt skuffet og nedslaaet.

»Maaske har mon coeur noget at spise til Eders sultne Broder,« sagde han efter en pinlig Pause i en forceret munter Tone.

»Hvis Eders Majestæt vil tage til Takke.....« Ulrike rejste sig og trak i en Klokkestreng.

Allerede den følgende Morgen red Karl videre til Lund.

* * *

»Nu er September snart gaaet, og vi har stadig intet mærket til en Landgang..... Til hvilken Nytte har jeg beordret mit Kavaleri til Skaane, og hvorfor sidder jeg her i Lund?« spurgte Karl Baron Gørtz, da denne meldte sig hos ham.

»Jeg kan paa det bestemteste forsikre Eders Majestæt, at der ikke bliver noget af den Ting. Jeg har det fra en Ven, der holder mig underrettet om alt paa den anden Side Sundet.....«

»En Spion?« Karl fortrak Munden foragteligt.

»Næ, Eders Majestæt! Det er en Mand af Czarens allernærmeste Omgivelser..... en af hans nærmeste fortrolige.....«

»Donnerwetter!«

»Nu gælder det blot om at forsone Czaren, saa vil Sverige som en Leg blive færdig med alle andre Fjender! Nu er Lejligheden der! Den maa vi ikke lade gaa unyttet forbi, ellers er alt tabt!«

»Hvorledes det?«

»Naar Eders Majestæt nu *accorderer* med Czaren,« trængte Gørtz ind paa Kongen med dæmpet, indsmigrende, forførerisk Stemme, »saa kunde Kong Stanislaus blive restitueret, og Hertugen af Holsten kunde faa sine Lande igen..... rent bortset fra Eders Majestæts Lande, der i Øjeblikket er under fremmed Forvaltning.«

»Forklar mig det nærmere, kære Gørtz, og sæt Eder!«

»Wismar er faldet i April.....«

»Det véd jeg,« afbrød Karl utaalmodigt.

»Med allernaadigst Forlov, men jeg er nødt til at gaa langt tilbage, hvis jeg skal forklare Sammenhængen! Wismar var altsaa Stridens Æble mellem de allierede. Czaren havde før Fæstningens Overgivelse givet Hertugen af Mecklenborg sin Niece Katharina til Ægte — eller paatvunget, rettere sagt, og vilde bagefter have Staden og Fæstningen Wismar til sin nye Slægtning..... De andre tyske Fyrster var imidlertid mod dette Arrangement, fordi det var sivet ud, at Czaren havde foreslaaet Hertug Karl Leopold at bytte Mecklenborg bort mod store Besiddelser i Østen..... Nu vil hverken Danskekongen eller Kong Georg i sin *qualité* af Kurfyrste af Hannover eller den prøjsiske Konge have Czaren til Nabo i Tysk-

land. Selv Kong August var derimod..... skønt han trænger til Czarens Hjælp mer end nogensinde. Han har store Vanskeligheder i Polen. Kort sagt..... det kom til Stridigheder ved Kapitulationen af Wismar, som Danskerne besatte med Hannoveranernes Samtykke uden at spørge Russerne. Det kom endda til Haandgribeligheder mellem Danskere og Russere..... Men Czaren gjorde foreløbig *bonne mine au mauvais jeu*..... traf i Altona sammen med Kong Frederik og gav sin Tilslutning til en fælles *diversion* mod Skaane. I Slutningen af Maj blev der oven i Købet afsluttet en Traktat, i Følge hvilken Czaren skulde bistaa Foretagendet med 20.000 Infanterister, 4000 Dragoner og sin Flaade..... Danskerne med lignende Tal.....«

»Det ved jeg omtrent altsammen.....«

»Javist, Eders Majestæt! Men Czaren mener det ikke alvorligt med Landgangen. Han har ganske andre Planer! Den hollandske Gesandt i København har proponeret den danske Minister Vibe et højt Væddemaal om, at der ikke vil finde nogen Landgang Sted i Skaane, og Mynheer har vundet.....«

»Har vundet?«

»Ja, Eders Majestæt.....! Han har allerede vundet! Derovre er alt i Oprør. Danskerne vil af med Czaren, der bestemt vægrer sig ved at foretage Landgangen, fordi det efter Sigende skal være blevet for sent. Men han drømmer ikke om at sende sine Tropper bort fra Sjælland. Tilsyneladende har han sine Hensigter med Kronborg, hvor han for nylig ganske *sans gêne* maalte Volde og Mure op og oven i Købet tog Bøssen ud af Haanden paa en af Vagtposterne og trykkede af for at se, om Danskerne havde ladet med skarpt. Han har forlangt Nøglerne til Københavns Østerport og Ret til paa enhver Tid baade Dag og Nat at kunne marchere ud og ind med lige saa mange Tropper, han finder for godt. Danskerne er naturligvis i den allerstørste *émotion!*«

»Men hvad betyder det?« spurgte Karl med rynket Pande, »at engelske og hollandske Orlogsmænd krydser i Østersøen?«

»Det betyder slet ingenting, Eders Majestæt! Englænderne vil

naturligvis beskytte deres Koffardiskibe mod vore Kapere, jeg har allerede underdanigst tilladt mig at fraraade Majestæten alt for stor Rundhaandethed med Hensyn til Udstedning af Kaperbreve. Englænderne er særligt ømfindtlige, naar deres Handel bliver forstyrret.«

»Georg I er min Fjende!«

»Sikkert, Eders Majestæt! Men Kong Georg er ikke England! Det engelske Parlament vil ikke Krig med Sverige. Men Kongen sidder paa en noget skrøbelig Trone, thi Chevalier de Saint Georges er en Prætendent, som man ikke kan overse. Han har mange Tilhængere baade paa den ene og den anden Side af Kanalen!«

»Admiral Norris agter altsaa ikke at foretage sig noget?«

»Intet, Eders Majestæt!«

»Men han har dog ligget og sejlet rundt i Østersøen sammen med Russerne og Danskerne.«

»Det er en skrækkelig latterlig Historie, Majestæt. Den forenede Flaade skulde dække Transporten af den russiske Armé fra Pommern til Sjælland. Czaren hejste sit blaa Viceadmiralflag og gik med sin Eskadre som Arrièregarde efter Flaaden. Gyldenløve med Danskerne var Corps de Bataille, og Englænderne sejlede som Avantgarde. Ingen af dem stolede paa den anden.....«

»Og Czaren er stadig i København?«

»Javel! Siden i Gaar er alle Vagtposter i Hovedstaden blevet fordoblede..... Voldene besat med ladte Kanoner..... og Borgerne maa ikke give nogen Russer Herberge for Natten.....«

»Hvorfra ved I alt det?«

»Man har sine Kilder, som jeg allerede har omtalt. I Haag har jeg nemlig foruden Ministeren, Kurakin, ogsaa lært Czarens Livlæge at kende..... Skotten Areskin. Grev Gyllenborg og Sparre kender ham ogsaa.....«

»Skriver han til Eder?«

»Med Cifferskrift. En Louis d'or for hvert Ord!«

»Saa er Depecherne vel temmelig lange?«

»Det gaar an, Majestæt!«

Karl rejste sig, og Gørtz sprang ligeledes op.

»Jeg har,« sagde Karl højtideligt, »allerede længe haft til Hensigt at udnævne Eder til plenipotentiær Minister.....«

»Med allernaadigst Forlov, Eders Majestæt, men jeg har ikke en eneste Ven i Sverige!«

»En har I, og paa ham kan I være sikker!« Karl rakte Haanden frem. Gørtz greb den efter en kort Tøven.

»Vi vil,« fortsatte Kongen, »slutte et Broderskab, et Fostbroderskab, som det hedder hos os i Norden. Begge maa sværge hinanden at ville hævne Broderens Død!«

»Hvad der ligger indenfor mine Kræfter, skal ske, Majestæt!«

»Dokumentet vil blive Eder tilsendt. I er kun ansvarlig overfor mig!«

»Det maa vel saa være, Majestæt,« svarede Gørtz beklemt.

»Eders Hertug har sikkert ikke noget derimod. Hvordan skal han faa sit Land tilbage uden Eders Hjælp?«

»Hans Højhed vil sikkert ikke have noget derimod, men saa meget desto mere det hornske Parti.....«

»De Fyre volder mig ingen Ængstelse! I øvrigt fortalte min Søster mig noget om den unge Hertugs amour med sin Kammertjeners Datter.«

»Det er sikkert en af Grev Horns *Radotader*..... Pigebarnet er jo kun et Barn og den unge Herres eneste Legekammerat. Imidlertid er der jo altid en Mulighed for, at de engang er faldet om i Græsset.....«

»Hvad kan man gøre for Drengen?«

»Hvis Eders Majestæt vil bestemme ham til Tronfølger.....«

»Saa længe jeg maa føre Krig, har jeg ikke i Sinde at gøre det! Hvorfor skal man gøre det lettere for sine Fjender?«

»I København,« faldt Gørtz ind for at skifte Emne, »tales der meget om Tordenskjold.....«

»Den Fyr, som huggede mine Galajer ved Dynekilen?«

»Ja, netop..... Kong Frederik har belønnet ham med Udnævnelse til Kommandør..... en Guldmedalje fik han med Kongens Portræt til at bære i et blaat Baand..... Poeterne kappedes om at

prise hans herlige Bedrifter i mærkelige Vers. Majestæten tillader maaske, at jeg forelæser en Prøve, som Areskin har sendt mig — gratis.«

»Naar den ikke er for lang.«

»Der er seksten Vers — men et er nok:

Vor Herre og Vinden saa føje lod
Samt Vejrliget efter vort Tykke,
Det styrked og gav os i Hjertet god Mod
At vinde god Sejer og Lykke.«

»Det gør mig ondt, at Fyren gik Glip af sine fem Tusind Daler.«

»Hvorledes, Eders Majestæt?«

»Ja, da jeg sejlede fra Stralsund til Sverige, laa Tordenskjold paa Lur, og Skipperen paa »Snappupp« rystede i Bukserne, fordi det var blevet bekendt, at Tordenskjold var i Farvandet..... fem Tusind Daler havde Danskekongen udlovet til den, som fangede mig — og jeg var saa glad.....«

»Glad, hvorfor glad, Eders Majestæt?«

»Fordi min Værdi øjensynligt var steget..... i Bender havde Seraskeren kun udsat ti Dubloner for mit Hoved.«

XXVIII.

STORE PLANER.

Det viste sig snart, hvor vel underrettet Baron Gørtz havde været med Hensyn til Begivenhederne hinsides Sundet. Russerne paa Sjælland blev atter indskibede og sendt til Tyskland. Først senere blev det bekendt, hvor stærk Spændingen mellem de allierede havde været. Den engelske Admiral Norris havde i fuldt Alvor foreslaaet Frederik IV med Vaabenmagt at hindre Russernes Tilbagevenden til Tyskland. Georg I vilde ikke for nogen Pris taale Czaren paa tysk Grund. Frederik havde afslaaet Anmodningen, og han blev himmelhenrykt, da den sidste Russer havde forladt Øen.

Czaren selv blev til Danskernes hemmelige Ærgrelse endnu en Maaned i København; han vilde se alting, stiklede til de danske Generaler, krænkede Dronningen med Hentydninger til Kong Frederiks Medhustru, den blide Grevinde Reventlow og talte endnu stadigvæk om en Landgang i Skaane, skønt baade Dansken og Peter selv var klar over, at det ikke kunde blive til noget. Ved Besættelsen af Wismar og den engelske Admirals Holdning, som var Peter bekendt, var der kommet et Skaar i Venskabet mellem Danmark og Rusland, som ikke kunde heles. Czaren havde sikkert taget Fæstningen Kronborg for i det mindste at beherske den ene Side af Sundet, hvis Danskerne ikke havde vist sig beslutsomme og aarvaagne.

Den store Menneskekender Gørtz var saa overbevist om Sandheden af Areskins Meddelelser, at han overhovedet ikke mere beskæftigede sig med Tanken om Landgang. Kongen derimod holdt Øje med Fjenden og lod som den samvittighedsfulde Soldat, han var, Kysten blive i Forsvarstilstand. Gørtz, Ministeren mod sin Vilje,

strædte derimod af al Magt mod det Maal, som forekom ham vigtigst: Freden med Czaren.

* *
*

I København var man ogsaa efter Czarens Bortrejse opmærksom paa Tilstandene i Sverige. Der forlød mangt og meget om Rustninger, og i Danmark kunde man ikke rigtig faa det til at rime med Pengemanglen, der ikke var nogen Hemmelighed.

En Vinteraften sad Kong Frederik ved Taflet, og Tordenskjold stod bag hans Stol.

»Jeg kunde nok lide at vide, Herr Kommandør, hvordan det gaar i Sverige. Man skulde have Lejlighed til at tale med en Bonde, en Præst og en Officer..... jævne Folk fra en Landsby.«

Tordenskjold svarede ikke, men skyndte sig bort.

I Havnen gik han om Bord i en Chalup og tog otte af sine bedste Mænd med sig, alle iført civile Klæder. Ved Daggry landede han ved den svenske Kyst og gik alene til den nærmeste Landsby for at forhøre sig. To Timer senere kom han tilbage til Chalupen og fordelte Rollerne. To Mænd skulde blive om Bord og holde Fartøjet klar til Sejlads. De andre skulde følge ham med Pistoler og Dolke i Bukselommen, og alle skulde være forsynet med en Strikke.

Der var Bondebryllup i Landsbyen. I det Øjeblik Præsten havde lyst Velsignelsen, trængte Tordenskjold med sine seks Mand ind i Stuen, hvor Vielsen fandt Sted. Brudgommen, Præsten og en Officer, der ogsaa var til Stede, lod han binde og bringe om Bord. Det rædselsslagne Bryllupsselskab vovede ikke at gøre Modstand, ikke engang da to af Tordenskjolds Ledsagere — udenfor Programmet — tog Bornholmeren og et Sølvbæger med sig.

Tordenskjold var atter paa Slottet til Aftentaflet.

»En Præst, en Bonde og en Officer til Stede, Eders Majestæt,« meldte Tordenskjold, »de venter i Forværelset.«

»Jeg forstaar ikke, Herr Kommandør.«

»Eders Majestæt vilde jo tale med nogle jævne, svenske Folk.«

»Hvor har I været, Wessel?«

»I Sverige, Eders Majestæt!« Nu fortalte han sit Eventyr, Kongen lo og lod Svenskerne føre ind. Efter flere Timers Samtale afskedigede Kongen de røvede Svenskere og trøstede dem for Smerte og Svie med en større Pengegave. Han tilbød Officeren at træde i dansk Tjeneste, fordi han havde forladt sin Post for at gaa til Bryllup, thi da denne Omstændighed ikke kunde holdes hemmelig, vilde han højst rimeligt komme til at bøde med sit Hoved for Pligtforsømmelsen. Officeren takkede, men vilde hellere tage sin Straf som Svensker.

Svenskernes Udtalelser havde givet et klart Billede af Tilstandene hinsides Sundet, og Tordenskjold havde vundet et nyt Blad til sin Laurbærkrans.

* *
*

For at fremme sine politiske Planer maatte Gørtz rejse, meget mod sin Vilje. Han betroede Forvaltningen af Pengesagerne til en af sine holstenske Embedsmænd, Grev von Dernath. Gørtz var fuldkommen klar over Faren ved at fylde Statskassen med Nødpenge. Oprindeligt havde han takseret Beløbet af Guld- og Sølvmønt, der var i Omløb, til ca. to Millioner; dette Beløb vilde han forhøje med Nødpenge af Kobber til en Værdi af tre Millioner Kroner. Da der maatte betales en Million om Aaret i Afdrag paa udenlandsk Gæld, blev der altsaa fire Millioner tilbage. Af disse fire Millioner havde i Virkeligheden kun de tre en fingeret Værdi. I Begyndelsen blev disse Nødpenge modtaget som Betaling; Handelen blomstrede, og man kunde endda omveksle Nødpenge med Statsobligationer, hvis Værdi yderligt steg, fordi de omsider gav Renter.

Gørtz advarede Grev von Dernath imod at overskride de engang fastsatte Grænser for Nødpengenes Omløb: »Naar I taler med Kongen om det kommende Aars Udgifter,« skrev han fra Hamborg,

»saa glem ikke at anføre, at jeg ikke har til Hensigt at blande mig i Hans Majestæts Anliggender, men kun ønsker i rette Tid at antyde de forhaandenværende Midler og Udveje. Det maa være Kongen overladt selv at vælge de Mænd, som skal bringe mine Forslag til Udførelse.....«

I Hamborg gjorde han den uhyggelige Opdagelse, at det var umuligt at opnaa selv det mindste Laan til den svenske Regering, ikke engang til hundrede Procent.

Kongen, som paa den Tid residerede i Lund, lod alt Taffelsølvet omsmelte. Den berømte Polhem havde gjort en Opfindelse: man kunde ogsaa lave Skeer, Knive og Gafler af Blik. Kongen lo, og Damerne i Stockholm maatte medbringe deres egne Sølvskeer, naar de var indbudt til Prinsesse Ulrikes Taffel.

Grev von Dernath var ikke sin Opgave voksen, lige saa lidt som de svenske Embedsmænd, Kongen havde tildelt ham. Greven foranledigede Udstedning af Møntsedler, Banknoter paa mindre Beløb, der i Begyndelsen var dækket af ikke solgte Obligationer. Men senere blev der trykt løs ad libitum. Endvidere blev Tolden forhøjet og en Minimumspris fastsat for alle mulige Varer: Allun, Vitriol, Svovl, Messing, Kobber, Staal, Jern og Korn. Men alle Forsøg og Ofre førte kun til en stadig Værdiforringelse af ‚Gørtzerne', Nødpengene, der i Begyndelsen havde været vel egnet til at ophjælpe Finanserne.

Denne Udvikling, der paadrog Gørtz hele Landets Had, havde han mindst af alle forudset og ønsket.

* *
*

Aaret 1717 var et Hvileaar for Sverige. Hverken Karl XII eller Fjenderne viste Lyst til større Foretagender. Tordenskjold forsøgte at angribe Gøteborg og Strömstads Havne, men denne Gang havde han ikke Lykken med sig. Karl XII blev i Lund, byggede et Hus, besøgte de Lærde ved Universitetet og sine gamle Krigskammerater,

som boede i Omegnen, foretog Rideture i al Slags Vejr og helligede sig i øvrigt Forberedelserne til næste Felttog.

Han tog levende Del i den den Gang herskende Strid om det svenske Sprogs Oprindelse, og havde lange Samtaler med Matematikeren Polhem angaaende hans nyeste Mesterværker, Anlæggene ved Trollhättekanalen og Dokkerne i Karlskrona.

Ogsaa Swedenborg, der senere blev berømt, lærte Kongen at kende og skatte.

Swedenborg var Assessor ved Bjergkollegiet, og Karl havde oprindeligt i Sinde at anvende ham som teknisk Raadgiver i Felttoget mod Norge.

I Foraaret 1717 var Baron Gørtz atter rejst til Holland, officielt for at forhandle om et Statslaan. Sandheden var, at han vilde træffe Czaren, der paa denne Tid opholdt sig i Landet. Peter holdt sig foreløbigt i Baggrunden. Gørtz fik kun Kurakin og Livlægen Areskin at se.

Fra Holland ilede Ministeren til Paris, hvor han i den derværende Gesandt Erik Sparre og Londoner-Gesandten Gyllenborg havde to meget kloge og erfarne Hjælpere. Gørtz havde store Planer, nemlig med Sveriges Hjælp at bringe den saakaldte Chevalier de Saint Georges, Huset Stuarts Prætendent, paa Englands Trone. Dermed haabede han først og fremmest at bevise Czaren en Tjeneste og ligeledes at sikre Hjælp af Englands Flaade mod Danmark. Endvidere troede han derved at vinde de fra Hannover røvede Lande Bremen og Verden tilbage samt Sveriges pommerske Besiddelser, idet Prøjsen kunde holde sig skadesløs i Hannover for Stettins Tilbagegivelse.

Triumviratet fandt en Hjælper i den spanske Minister Alberoni, der netop befandt sig i Paris. Han agiterede imod Frankrigs Regent, Hertugen af Orléans, og søgte at understøtte Tronprætendentens Planer.

Sparre havde bedt Kardinalen om et Møde i det svenske Gesandtskab. Men Alberoni sendte Afbud og foreslog som Mødested et landligt Værtshus i Nærheden af Saint Cloud. Her indfandt han

sig, klædt i en Abbés enkle, sorte Kappe. Han gned sig i Hænderne, idet han nærmede sig de svenske Diplomater, valgte selv et Bord i et Lysthus helt skjult af grønne Ranker og bød dem tage Plads.

»De nordiske Fyrsters Indflydelse paa Situationen i Europa er større nu end nogensinde,« begyndte han paa sit let italienskfarvede Fransk.

Gørtz nikkede.

»Efter at Czar Peter,« fortsatte Kardinalen, »har sat sig for at fri sine Undersaatter fra Barbari.....«

»Hvad det angaar,« afbrød Grev Gyllenborg leende, »saa er det ikke saa stærkt bevendt med det, Eders Eminence! Czaren selv er stadig en Barbar, der spiser med Kniven, bander og spytter, og hvad hans amours angaar, saa er de temmelig smagløse.....«

»..... og billige,« haanede Gørtz.

»I København,« fortalte Sparre, »har hans Følge tilsølet alle Gemakker, fyret op med Møblerne og Lagnerne. Naa, I ved jo Besked!..... Czaren selv har i Slottet ombyttet fire pots de chambre af hollandsk Fajance med fire mere holdbare af Blik.....«

Alle, med Undtagelse af Kardinalen, lo.

»Naa ja,« indskød Alberoni utaalmodigt, »men gennem Besiddelsen af Livland og Ingermanland er han rykket os Europæere foruroligende ind paa Livet. De svenske Konger har ikke formaaet at holde Rusland nede..... I omtrent hundrede Aar har Sverige miskendt den Opgave, som Loven om de europæiske Kræfters Ligevægt paalagde det. Det har blandet sig i de tyske Stridigheder og glemt Østen. Hvad havde Gustav Adolf at gøre i Tyskland? Hvad førte Karl XI til Fehrbellin? Det var ogsaa Karl XI, der med sin Politik indledte den nuværende Tilstand. Thi Reduktionerne af de livlandske og finske Adelsgodser var rettet mod Tyskerne i Sveriges Provinser og tjente ikke alene til at fylde Skatkammeret. Czaren vilde aldrig saa let være blevet Herre over Livland, Ingermanland og Finland, hvis ikke Adelen, de tyske Ridderes Efterkommere, havde været lunkne. Sverige var ikke længer elsket hensides det baltiske Hav.....«

»Det kan altsammen være godt og rigtigt, Eders Eminence, men nu har vi dog Brug for Czaren til vore Planer,« erklærede Gørtz.

»Det er rigtigt,« nikkede Kirkefyrsten. »Man har Brug for ham, men man maa forhindre, at Ligevægten i Norden gaar fuldstændig tabt. Naar Eders Konge à tout prix maa føre Krig, skal han forlige sig med Czaren, holde Fingrene fra Tyskland, over hvilket han ellers før eller senere gaar til Grunde..... og slaas i Norge..... naar det ikke kan være andet.....«

»Det er der ingen Fare for!« Gørtz smilede.

»De tyske Fyrster er ganske vist altid indbyrdes uenige, men forbløffende enige overfor fremmed Indblanding. Kong Karl maa advares!« Kardinalen kom atter og atter tilbage til sin Kæphest, de politiske Kræfters Ligevægt i Europa.

Man forhandlede i Timevis. Alberoni lovede at sende Hertugen af Ormond, en Tilhænger af Prætendenten, til Petersborg, lovede ogsaa Pengeunderstøttelse og billigede Gyllenborgs Plan, at sætte Jacobiterne over til Skotland med en svensk Hær.

Alt syntes i bedste Orden, og Gørtz rejste beroliget til Holland for nu for Alvor at forhandle med Czaren om Freden.

Men næppe var han i Holland, før han paa den engelske Konges Anmodning blev arresteret. Grev Gyllenborg led samme Skæbne, da han kom til England. Georg I havde faaet Færten af Komplottet og søgte at sikre sig Ophavsmændene.

Karl XII lod ved Efterretningen om Arrestationen, der var i Strid med Folkeretten, den engelske Gesandt i Stockholm fængsle og nægtede den hollandske Gesandt Adgang til Hoffet. I al Hemmelighed gik Czaren i Forbøn for Gørtz, hvis Handlefrihed ganske vist i nogle Maaneder blev hæmmet af denne Episode. Men saa satte Hollænderne ham paa fri Fod. Han kørte bort fra Arresten i sin Karrosse med Seksspand og kastede Guldpenge i Grams til Mængden, der til Tak udbragte et Leve for Sveriges Konge.

Gørtz havde den første Underhandling med Peter den Store i Slottet Loo.

»Hvordan har du baaret dig ad,« modtog Czaren Ministeren, »med at formaa min Broder Karl til Fredsforhandlinger?«

»Endnu er vi ikke saa vidt, Allernaadigste Majestæt, men det skal nok blive til noget! Intet glæder i den Grad min naadige Herre, end naar han kan skænke Kroner og Lande bort. Naar han nu har Udsigt til atter *in statum* at *restituere* Kong Stanislaus og at skaffe min Hertug de holstenske Lande tilbage, er han villig til at give, hvad han ellers aldrig vilde have samtykket i.....«

»Men jeg har det jo allerede!« lo Peter.

Gørtz trak paa Skulderen.

»Kurakin har allerede fortalt mig,« fortsatte Peter, »hvad du vil mig..... og nu lover jeg dig at jeg i tre Maaneder ikke vil foretage mig noget imod Sverige. Kom til Petersborg, dèr kan vi snakke videre..... Her er for mange Lyttere og Spioner!«

»Meget vel, Allernaadigste Majestæt!«

Gørtz rejste over Berlin, hvor han indledte Fredsforhandlinger uden at mene dem alvorligt, derfra til Dresden, hvor han fyldte sin Ven Flemmings Lommer med jacobitiske Penge og naaede til Petersborg kort efter Czaren. Peter glædede sig over hans Ankomst, og Europa begyndte atter at gyse.

XXIX.

HALKYONISKE DAGE.

Lykken begyndte igen at smile til Sverige. Det var virkelig lykkedes Gørtz at stemme de uforsonlige Fjender, Karl XII og Czar Peter for en Fred, der kun kunde være fordelagtig for begge Parter.

Skønt Czaren, for at holde Forhandlingerne hemmelige, havde valgt en af Ålandsøerne, Lofø, til Afholdelse af Konferencen, sivede Rygterne om den forestaaende Fred dog ud. Som Følge deraf tilbød Prøjsen Stockholm Forhandlinger. Hannover sendte Gørtz's gamle Ven, Fabrice, til Norden for at indlede Pourparlers. Svenskekongen afviste imidlertid alle Underhandlere, som Gørtz havde tilraadet ham, men imod Ministerens Raad fortsatte han med uformindsket Iver Rustningerne til Felttoget mod Norge.

Gørtz rejste flere Gange frem og tilbage mellem Lofø og Kongens Hovedkvarter for at bringe de endnu bestaaende Uoverensstemmelser ud af Verden. I Åbo besøgte han Czaren, naar han ikke kunde komme videre med den russiske Underhandler, den omstændelige Grev Ostermann.

Ufortrødent overvandt den snedige Gørtz den ene Vanskelighed efter den anden, bad, bluffede, svor, overbeviste.

»Hovedsagen er, at Kirken bliver liggende midt i Landsbyen,« skrev han fra Lofø til Karls Hofkansler, »saa bliver Freden nok til Virkelighed.«

* * *

For at være nærmere ved Norge flyttede Kongen i Begyndelsen af Aaret 1718 sit Hovedkvarter til Kristinehamn ved Vänern. Her helligede han sig først og fremmest Uddannelsen og Organisationen af Hæren, som han i det ene Aars Hvilepause havde bragt i forbløffende god Stand. Svenskehæren talte nu syv og tredive stærke Infanteriregimenter og sytten Rytterregimenter. Unge, uerfarne Soldater stod Side om Side med Veteranerne. Men Ledelsen var i Hænderne paa Officerer, der havde samlet Erfaringer i atten Krigsaar. Der var endnu den gamle Feltmarskal Mörner, General Dücker, Silverhjelm, Örnstedt, Schwerin, Artilleristerne de la Gardie, Cronstedt og mange andre, som Kuglerne havde skaanet. Arveprinsen af Hessen og den unge holstenske Hertug var imellem Kongens nærmeste Omgivelser. Ogsaa Prinsessen kom med sin Hofstat til Kristinehamn. Efter Dagens Møje og Besvær kunde Karl tilbringe Aftenerne i sin Families Kreds. Den unge Hertug tøede i sin Onkels Nærværelse synligt op og begyndte at spille Maître de plaisir. Alle mulige barnagtige Spil satte han i Gang, hvor det ofte gik temmelig haardhændet til. I hvert Fald maatte Prinsessen ikke saa sjældent køle sine smukke Arme med Blyvandsomslag eller bære lange Ærmer, for at de blaa Pletter ikke skulde ses. Karl deltog noget stivbenet i det muntre Liv, talte kun lidt og svarede for det meste paa Spørgsmaal med det sælsomme forlegne Smil, der saa let blev haanligt. Arveprinsen benyttede Tilstedeværelsen af saa megen Kvindelighed til nye Oplevelser paa sit egentlige Jagtgebet. Medens de fyrstelige Personer og Hoffolkene efter Taflet legede Panteleg i Spisesalen, spillede Prinsen Tærning om Guldmønter med Kammerjomfruerne i Kavalerfløjen, tabte hellere end gerne, men indkasserede Lønnen in naturalibus, naar han vandt. For ham var intet Skørt sikkert. Paa sine Klapjagter efter Elg, Bjørn og Ulv var han ikke mindre farlig for de smukke Borger- og Præstedøtre. Det syntes, som om Prinsessen og Kongen var de eneste, der intet vidste.

I et Hjørne af Parken stod en Træpavillon, der ikke blev benyttet paa de kølige Aarstider. Kongen blev derfor forbavset, da han paa en Spadseretur traadte nærmere, fandt Døren aaben og hørte

en Kvinde hulke fortvivlet. Kongen vilde straks fjerne sig, men gennem Dørsprækken genkendte han den himmelblaa Fløjlskjole og vidste, at det var hans Søster, som græd saa hjerteskærende.

»Mon coeur er bedrøvet?« spurgte Karl med sagte Stemme, da han traadte ind.

»Pas du tout!..... Man kan ikke altid være i lige godt Humør, Majestæt!« Ulrike smilede gennem Taarer.

»Aa..... jeg vilde ikke *brouillere* mon coeur, men det er dog mærkeligt.....«

»Synes Eders Majestæt?«

»Absolut!«

»Er Eders Majestæt aldrig bedrøvet?«

»Aldrig!«

»Eders Majestæt bliver uden videre i Lund, kommer aldrig til Stockholm..... og vi har alle Ubehagelighederne.....«

»Jeg forstaar ikke mon coeur.....«

»Eders Majestæt har overhovedet ingen Anelse om, hvad der gaar for sig ved Hoffet.....«

»Højst rimeligt mere, end mange ønsker! For Fyrster eksisterer ingen Hemmeligheder.....«

»Hvad gør Majestæten, naar I modtager et Brev uden Underskrift?«

»Saa har man Lys..... Kaminer.....«

»Og naar det er sandt, hvad der staar i Brevet?«

»Ogsaa da!«

Prinsessen begyndte atter at græde hjerteskærende.

»Mon coeur maa være rolig.....«

»Maaske bringer min høje Broder mig til Slottet. Jeg skal nok være tapper, men Majestæten maa love mig at forbyde denne *empoisonneur* Gørtz at stifte dette *abominable* Ægteskab.....«

»Jeg forstaar absolut ikke mon coeur!«

»Cet empoisonneur.....«

»Min Minister, allernaadigste Søster!«

»Denne Gørtz, ak ja, han vil koble Datteren af denne russiske Barbar sammen med Karl Frederik.....«

»Det vil vi ikke tale om, mon coeur, Politik er ikke for Damer.....«

»Aa, jeg er saa ulykkelig!«

»Over Karl Frederik?«

»Maaske.«

* * *

Kongen red hver Dag Ture med den unge Hertug, som under hans Vejledning snart blev en ganske flink Rytter. Ledsagerne holdt sig altid paa Afstand, da Kongen valgte de mest halsbrækkende Forhindringer. Hans ædle Hest blev aldrig overdreven varm, hvorimod Karl Frederiks i Reglen kom hjem bedækket med Skum. Saa kontrollerede Kongen ogsaa Ledsagernes Heste, om Seletøjet var i Orden og overvaagede, at Dyrene ikke var blevet for varme.

»En god Rytter,« plejede han at sige til Karl Frederik, »nøjes ikke med at lade sig bære af Hesten, han hjælper selv til ved at lægge Vægten rigtigt. En god Rytter er ikke mindre træt, naar han kommer hjem end Hesten, det fordriver dumme Tanker..... og Tilbøjelighed til saakaldte amours.«

»Jeg forstaar ikke Eders Majestæt.....« svarede den unge Hertug.

Kongen tav.

Nu førte Vejen over et tilfrosset Vandløb. Kongens Hest udsøgte sig forsigtigt Sten og tykke Isflager, som den traadte paa, medens Hertugen var nervøs, forstyrrede sin Hest og brød igennem Isen. Han faldt straks af Sadlen og gled ned i det kolde Vand. Hesten arbejdede med alle fire imod den stærke Strøm. Kong Karl sprang øjeblikkeligt af Hesten og naaede forsigtigt saa langt ud paa Isen, at han kunde række Nevøen en Haand.

»Grib til, Karl Frederik!« raabte han.

I dette Øjeblik tabte Hertugen Ligevægten, Kongen gik læn-

gere ud og brød nu selv igennem. Heldigvis var Vandet ikke ret dybt, saa at Karl kunde faa Fodfæste og naa den ubehjælpsomme Nevø.

»Sig mig nu, hvordan det var med Kammertjenerens Datter?« hviskede Kongen.

»Der er ikke noget, Eders Majestæt,« mumlede den unge Hertug.

»Hvis jeg vidste, at Han flaner om med Pigerne, vilde jeg hellere lade Ham drukne end efterlade Ham Sveriges Krone.....«

»Det er altsammen Bagvaskelse af Horn og.....«

»Og hvem?«

»Tante Ulrike!«

Kongen sagde ikke mere og trak Hertugen op paa den faste Is. Men nu rev Strømmen Benene bort under Kongen. Han kunde lige akkurat naa at klamre sig til Kanten, som gik mere og mere itu. Omsider naaede Ledsagerne derhen og kunde hjælpe Kongen paa fast Grund.

Hertugen havde tænderklaprende set til uden at gøre Mine til at røre en Finger.

* *
*

Da det begyndte at grønnes, vendte Ulrike tilbage til Stockholm, og Karl begav sig med Hovedkvarteret til den norske Grænse ved Strömstad. Under Assessor Swedenborgs Opsyn lod Kongen bygge en Dæmning af Træstammer helt fra Strömstad til Idefjord for at kunne transportere de svære Kanoner til Belejringen af Frederikshald.

»Sæt Eder paa min Kappe, Herr Swedenborg,« sagde han engang paa en af sine Inspektionsture, »ellers forkøler I Eders Bag. Vi vil gennemse Eders Beregninger af Træmængden!« Karl sad i Græsset og kiggede tilfreds over Fjorden til Frederikssten, som i det Fjerne tronede paa en Klippe. Swedenborg tøvede med at efterkomme Opfordringen.

»Sæt Eder!«

»Men Eders Majestæt!«

»Gør, som jeg siger, og gør ingen Ophævelser!«

Embedsmanden tog ubeslutsomt Plads, og Karl fordybede sig i Papirerne.

»Det forekommer mig,« mente Kongen efter nogen Tids Forløb, »at man skulde vælge Tallet 64 til Grundtal..... 4 Gange 4 er 16 og 4 Gange 16 er 64..... Tallet er bekvemt og kan divideres med 2..... Jeg kan bedre regne dermed end med Decimalsystemet.....«

»Jeg ved virkelig ikke, om jeg kan være enig med Majestæten ..... ganske vist elsker Majestæten det usædvanlige og vanskelige, men dette forekommer mig dog for indviklet til praktisk Brug.....«

»Skade! Det derovre,« Karl pegede mod Frederikshald, »er Nøglen til Norge. Mit Schlüsselburg..... En Gang til vil jeg ikke gøre den Fejl at lade Reden upaaagtet, som i sidste Felttog..... Først maa denne Fæstning sløjfes. Saa erobrer vi Christiania og gør Landet svensk..... Ogsaa Egnen omkring Trondhjem og Bergen lader jeg besætte. Naar vi er Herrer i Landet skal alle Danske og dansksindede fjernes fra Embederne, som min Farfar gjorde i Skaane.....«

»Eders Majestæt har store Planer!«

»Saa længe jeg lever.....« Kongen brød af og syntes at tænke paa noget andet. »Legemet,« begyndte han efter en længere Pause, »er i og for sig en død Ting som kun lever gennem Sjælen.«

»Derom ved vi kun saare lidt,« svarede den Lærde forsigtigt.

»Menneskene frygter Døden som Børn frygter for at gaa ind i et mørkt Værelse. Jeg kan ikke finde noget skrækkeligt ved den Tanke en Dag at være død.....«

»Pompa mortis magis terret, quam mors ipsa — Ceremonierne, som følger med Døden, er skrækkeligere end selve Døden!«

»Der bliver sikkert talt for meget om det. Man skulde holde paa at dø tavs. Det lyder jo meget kønt, naar berømte Mænds sidste Ord bliver overleveret til Efterverdenen, men jeg holder ikke af det!«

»Vespasian døde med en Vittighed paa Læberne, Majestæt..... Ut puto Deus fio — Højst rimeligt bliver jeg nu en Gud.«

»Det er ikke nogen Vittighed, det er Gudsbespottelse!«

»De romerske Kejsere, Majestæt, blev virkelig gennem Senatets Beslutning ophøjet i Gudernes Rækker, og Vespasian døde staaende.«

»Det passer sig for en Soldat, min gode Herr Swedenborg..... Hvad har denne Vespasian egentlig bedrevet?«

»Under hans Regering blev Jerusalem ødelagt.«

»Det laa ogsaa paa et Bjerg.....«

»Det gjorde det, Eders Majestæt. Maaske synes Eders Majestæt bedre om Septimus Severus' sidste Ord: Adeste, si quid mihi restat agendum — Kom hurtigt, hvis der er noget at gøre for mig!«

»Ganske godt, men jeg siger som Juvenal, som jeg læste i Dimotica..... der kalder Døden Naturens Gave — qui finem extremum inter munera ponat naturae.«

»Det er en meget gammel Mands Visdom, Majestæt, en Mand, der har fuldendt sin Livsbane.«

»Jeg har levet hurtigt og ogsaa sovet noget hurtigt, kære Magister, jeg har ikke mødt megen Kærlighed.....«

»Aa, med allernaadigst Forlov, Eders Majestæt! Endnu aldrig er nogen Feltherre i den Grad blevet elsket og forgudet af sine Soldater, ja, tilbedt, som Eders Majestæt!«

»Det er vist..... det er brave Fyre! Men der er ogsaa Ting, som man helst ikke taler om..... Maaske er man ogsaa undertiden svag.....«

»Vi er kun Mennesker.....«

»Piper er død i Fæstningen Nöteborg, forladt af sin Familie og af sin Konge. Grev Stenbock har endt sit Liv i Københavns Kastel, uden at jeg hjalp ham eller kunde hjælpe.....«

»Maaske tager Majestæten det for tungt?..... Greverne Piper og Stenbock var ældre Mennesker, der maaske ogsaa vilde være døde, hvis de ikke havde været i Fangenskab.....«

Karl rystede kun bekymret sit skaldede Hoved.

XXX.

FREDERIKSHALD.

I Løbet af Sommeren kom Gørtz til Hovedkvarteret ved Strömstad og fik Bugt med Kongens sidste Indvendinger imod Afstaaelsen af Reval.

»Czaren vil naturligvis ikke gerne vide hele den finske Havbugt i svenske Hænder..... og det vilde være Tilfældet, hvis vi havde Helsingfors og Reval. Eders Majestæt skulde virkelig lade Eder nøje med Tilbagelevering af Finland og Karelen. Sverige kan jo holde sig skadesløs andetsteds.....«

»Kan I i store Træk nævne mig de Artikler, hvorom jeg hidtil er blevet enig med Russerne?«

»Med det Forbehold, Eders Majestæt, at Ændringer endnu er mulige. Alt er i stadig Bevægelse, indtil Underskrifterne er givet. For det første lover Czaren, at han i Følge Altranstädter-Freden vil tvinge Polakkerne til at anerkende Kong Stanislaus. Til næste Foraar vil han marchere ind i Polen med 80,000 Mand, medens Eders Majestæt skal *debarquere* i Tyskland med en Hær. For det andet vil Czaren udvirke Stettins Tilbagelevering og holde Prøjsen skadesløs paa anden Maade..... for det tredie opgiver Czaren Norge og vil hjælpe med sin Flaade, for det fjerde vil han fra Polen sende saa mange Tropper til Tyskland, at vi i Forening kan gaa imod Hannover..... for atter at forene Bremen og Verden med Sverige..... og desuden tage, hvad der passer os. Vi har ogsaa Planer om at understøtte den engelske Prætendent, Chevalier de Saint Georges, men der er indtraadt en uforudset Hindring.....«

»Hvorledes det?«

»Ja..... den gode Ormond kom mig paa tværs med alle mulige Ægteskabsplaner..... men vi har Brug for Czarens Datter til den unge Hertug!«

»Aha! Hinc haeret aqua — det er der, Tampen brænder!«

»Jeg vilde hurtigere kunne naa et Resultat, Eders Majestæt, hvis der blev truffet en endelig Afgørelse om Hertugens Tronfølge. Czaren vilde selvfølgelig hellere give sin Datter til Sveriges Tronfølger end til en af de smaa tyske Fyrster.....«

»Nej! Det vil jeg ikke. Der vil nok kunne findes et Hoved, som denne Krone passer.....«

»Med allernaadigst Forlov, Majestæt. Det er lige saa meget paa Grund af det Hornske Parti.....«

»Horn er meget stille, nu da jeg er i Sverige igen.....«

»Det stille Vand har den dybe Grund, Majestæt!«

»Hvad er denne Horn?« Kongens Stemme lød usædvanlig ophidset. »En Tjener, der intet var og ved min Hjælp blev alt!..... Han har et »Horn« i Siden paa mig fra vor tidligste Ungdom. Det ved jeg meget vel. Vi sloges engang paa Næverne og jeg traf uheldigvis en Byld, som Horn havde paa Kinden. Han blev temmelig syg, og jeg skænkede ham til Trøst en Pung med to Tusind Dukater.....«

»Det var dog virkelig en kongelig Gave.....«

»Maaske,« svarede Karl tankefuldt, »men jeg var ung og gjorde den Fejl, først at lade ham søge efter Pungen, som jeg havde gemt under en Seng, medens en Dame, som Horn beundrede, saa til.....«

»Aha!«

»Men nok om det!« afbrød Kongen. »Mine Tab bliver altsaa alle erstattede eller udlignede. Det glæder mig mest for Stanislaus og for min Nevø..... det er jo klart, at »Bror min« maa rykke ud med de besatte gottorpske Lande, naar Czaren viser sig ved Elben.« Med »Bror min« mente Karl Fætteren Frederik IV af Danmark.

»Rehnskjölds Udveksling er gaaet i Orden.«

»Aa..... det glæder mig..... Hvor ofte har jeg ikke tænkt paa ham..... siden Piper.....«

»Vi vil se Fremtiden i Møde med sikker Fortrøstning til Gud,

Eders Majestæt. Hvad der er sket, kan ikke ændres, og det tager kun de bedste Kræfter at gruble derover.....«

»Det kan I have Ret i, kære Gørtz!«

* *
*

I Norge havde den gamle Lützow stadig Overkommandoen. Under ham kommanderede en tysk ‚Soldat de fortune', Grev Sponeck, der ikke forstod et Ord Dansk. Den norske Hær var i en meget mangelfuld Tilstand. De ikke særlig talrige Tropper svækkedes desuden af hærgende Epidemier. Det var imidlertid blevet Efteraar, og ingen troede, at Karl XII paa denne Aarstid vilde foretage en *‚considerable entreprise'*. Saadan tænkte i hvert Fald General Lützow.

Men Svenskekongen var dog stemt for en *‚considerable entreprise'*. Allerede i September lod han et lille Korps paa otte Tusind Mand under General Armfelt fra Jämtland rykke over de norske Fjælde mod Trondhjem. I Begyndelsen af November rykkede han selv med tredive Tusind Mand i tre Kolonner ind i det sydlige Norge. Grev Sponeck veg tilbage for Svenskerne, og Karl indesluttede for anden Gang Staden Frederikshald med Fæstningen Frederikssten. Først blev det lille Forværk Gyldenløve, der laa foran Kastellet, taget med Storm, efter at dets Kanoner var bragt til Tavshed af Belejringsartilleriet. Karl XII hjalp selv til med at lægge Stigerne an og trængte — til sin Ærgrelse— som Nummer to ind i Fortet. Under Ledelse af en fransk Ingeniør, Oberst Maigret, blev der anlagt Løbegrave fra Forværket Gyldenløve til Kastellets Hovedvold. Trods den heftige Ild fra Fæstningen lykkedes det allerede efter tre Dages Forløb — den 11. December 1718 — at gøre den første Parallel færdig i cirka 180 Meters Afstand fra Volden. Ved Mørkets Frembrud blev der gravet videre fra Parallelen. Fjenderne i Fæstningen skød Blaalys af og hængte brændende Begfakler op for at kunne se Arbejderne i Løbegravene og skyde paa dem. Med alle

forhaandenværende Kanoner og med Geværild søgte Besætningen at forhindre Arbejdet.

Kongen havde tilbragt Eftermiddagen i den lille, transportable Hytte, han havde ladet opstille i Parallelen. Men nu lokkede Danskernes livlige Geværild ham ud. Han lænede sig til Brystværnet og saa over mod Frederikssten. Tre Hundrede Mand var beskæftigede i Nærheden med at udvide Løbegraven, og ved hans Fødder stod en Gruppe Officerer. Ilden fra Fæstningen blev stadig heftigere. Nogle af Skansearbejderne blev truffet og maatte bæres bort. Matte Kugler slog ned i Jorden til højre og venstre for Kongen, men han blev roligt staaende og støttede Hovedet i sin venstre Haand. Oberst Maigret traadte hen foran Kongen.

»Sire..... il est impossible!«

»Vær ubekymret,« svarede Karl paa Svensk.

»Det sikreste Middel til at holde ham fast deroppe, indtil vi dør af Sult,« brummede Generaladjudant Kaulbars til Franskmanden.

Ved Nitiden stod Maanen op. Kongens Silhouet tegnede sig skarpt mod Nathimlen. Danskerne skød nu med Kardæsker.

Kaulbars hørte en dump Lyd, som naar en Sten falder i en Sump, saa Kongens Hoved glide ned paa Skulderen, og Haanden, der havde støttet Hovedet, synke ned.

»Herre Jesus! Kongen er skudt!« raabte han.

Maigret rykkede i Kongens Kappe. Men Karl rørte sig ikke.

»La pièce est finie..... allons souper,« sagde Franskmanden.

Paa Kaulbars Rædselsskrig var General Schwerin og Grev Posse ilet til. Kongen blev lagt paa Bunden af Løbegraven, og ved Skæret fra en Lygte kunde Officererne konstatere den dødelige Læsion. En Kugle var trængt ind i Karl XII's venstre Tinding og havde gjort Ende paa hans Liv.

»Han var netop saa munter i Aften,« berettede Kaulbars, »glædede sig til at vi snart vilde have Reden derovre.....«

»I Morges saa han mørk ud,« fortalte Grev Posse, »han brændte nogle Papirer i et Hjørne af Løbegraven.«

»Varsler?« spurgte Schwerin.

»Dem troede han ikke paa,« svarede Generaladjudanten.

»Hvem ved?«

* *
*

Under Sorg og Klage bar Karolinerne deres døde Konge ned mod Dalen. Arveprinsen af Hessen, som var Generalissimus, afbrød med det samme Belejringen af Frederikssten. Han fordelte Krigskassen, som indeholdt hundredtusind Daler i Sølvmønt, mellem Generalerne og de højere Officerer. Ogsaa Hertug Karl Frederik fik seks Tusind Daler. Han vovede ikke at gøre Fordring paa Tronen, før han havde talt med Gørtz.

Medens Hæren paa Arveprinsens Befaling marcherede tilbage til Sverige, var Baron Gørtz naaet i Nærheden af den norske Grænse. Han havde det færdige Fredsdokument med sig. I et Værtshus mødte han Oberst Baumgarten og Oberstløjtnant Björnskjöld, der begge tilhørte det hessiske Parti. De to Officerer satte sig skulende ved Gørtz's Bord, medens han spiste, og arresterede ham, da han rejste sig for at køre videre.

»Ja saa,« sagde Gørtz, »Kongen er altsaa død!«

»Eders Papirer!« forlangte Baumgarten.

Med et Suk udleverede Ministeren ham en Pakke.

»Fredstraktaten med Czaren. Der mangler blot Kongens Underskrift.«

»Hjernespind!« buldrede Björnskjöld. »Hvad har Kongen opnaaet? At gøre Sverige fattigt og lille, og I..... I har hjulpet ham dermed!«

»Hvad Kongen har opnaaet?« Gørtz saa haanligt paa dem begge med sit ene Øje. »Eet i alt Fald..... hvorfor Sverige til alle Tider er ham Tak skyldig: Ved sine Heltegerninger har Karl XII forlenet de svenske Vaaben med en Glorie, som aldrig kan forgaa!«

* *
*

Krigen blev fortsat. Stænderne valgte Prinsesse Ulrike Eleonore til Dronning, efter at Stormændene havde afpresset hende saa mange Indrømmelser, at der ikke længere kunde være Tale om Enevælde.

I Foraaret 1719 blev Baron Gørtz, Kongens Fosterbroder, efter en farceagtig Proces henrettet under Bygalgen i Stockholm.

TIDSTAVLE.

1682 17 Juni: Karl XII fødes i Stockholm.
1693 Dronning Ulrike Eleonore, Karls Moder, dør.
1697 Karl XI dør.
14. December: Karl XII's Kroning.
1700 Februar: August den Stærkes Angreb paa Riga.
4. August: Svenskernes Landgang ved Humlebæk.
18. August: Freden i Travendal.
20. November: Slaget ved Narva.
1701 19. Juli: Slaget ved Riga.
1702 19. Juli: Slaget ved Klissow.
1703 Slaget ved Pultusk.
Erobring af Thorn.
Peter den Store hærger Sveriges baltiske Besiddelser. Sankt Petersborg grundlægges.
1704 Stanislaus Leszczynski bliver valgt til Konge af Polen.
Czaren erobrer Dorpat og Narva.
Karl XII besætter Lemberg.
1705 13. Oktober: Stanislaus Leszczynski bliver kronet i Warszawa.
1706 Februar: Rehnskjöld sejrer ved Fraustadt.
Karl XII indtager Grodno og marcherer mod Øst.
I Efteraaret besætter Karl XII Kurfyrstendømmet Sachsen.
25. September: Freden i Altranstädt.
1707 Karl forlader Sachsen og rykker mod Czaren.
1708 13. Juli: Slaget ved Holowcyn.
Oktober: Peter den Store sejrer over Lewenhaupt ved Ljesna.
Karl møder Mazeppa.
1709 8. Juli: Slaget ved Poltava.
Karl flygter til Tyrkiet.
1710 Marts: Stenbocks Sejr ved Helsingborg.
1711 Sultanens første Krigserklæring til Czaren.
Juli: Slaget ved Pruth. Vaabenstilstand mellem Rusland og Tyrkiet.
December: Sultanens anden Krigserklæring til Czaren.

1712 December: Stenbock sejrer ved Gadebusch over Danskerne og Sachserne.
Sultanens tredie Krigserklæring til Czaren.
1713 Februar: Løvejagt i Bender.
Stenbock kapitulerer i Oldenworth.
Fred mellem Rusland og Tyrkiet.
1714 November: Karl XII rider fra Tyrkiet til Stralsund.
1715 Stralsunds Forsvar.
Juleaften: Karl vender tilbage til Sverige.
1716 Felttoget mod Norge.
Juli: Tordenskjold tager den svenske Transportflaade i Dynekilen.
September—Oktober: Czaren i Danmark.
1717 Karl residerer i Lund. Krigsforberedelser mod Norge.
1718 Andet Felttog mod Norge.
11. December: Karl falder ved Frederikshald.

LISTE OVER BOGENS VIGTIGSTE PERSONER.

Ahmed III, tyrkisk Sultan, f. 1673, Sultan 1703—1730, død i Fængsel 1736.

Alberoni, Giulio, Kardinal og spansk Statsmand, f. 1664, 1719 forvist fra Spanien p. G. a. politisk Virksomhed, som førte til Dannelsen af den saakaldte Quadrupelalliance, d. 1752 i Rom.

Anna Sophie af Sachsen, Datter af Frederik III af Danmark, altsaa Karl XII's Moster.

August II af Sachsen-Polen, kaldt den Stærke, f. 1670, Kurfyrste af Sachsen 1694—1733, Konge af Polen 1697—1704 og 1709—1733.

Christian August, Hertug-Administrator af Holsten-Gottorp, f. 1673, Broder til Hertug Friedrich IV, styrede Holsten-Gottorp under Karl Friedrichs Mindreaarighed.

von Düben, Gustav, Hofmarskal, Karls trofaste Ledsager, g. m.

von Düben, Sara, f. Tørne, f. 1677, Karls Ungdomsveninde.

von Düring, Otto Friedrich, Oberst. Kongens Ledsager paa Ridtet fra Tyrkiet til Stralsund, d. 1715 i Stralsund.

Dücker, Karl Gustav, f. i Livland 1663, 1711 Friherre, 1718 Feltmarskal, d. 1732.

Fabrice, Friedrich Ernst, Baron von, f. 1687. Kom til Tyrkiet som Holsten-Gottorps Gesandt og var Mellemmand i mange politiske Intriger. Senere ansat i hannoveransk Tjeneste, kom 1718 som Georg I's Forhandler til Stockholm, men blev afvist, d. 1750.

Flemming, Jakob Heinrich, Greve og kursachsisk Feltmarskal. En af August den Stærkes Staldbrødre, f. 1667, d. 1728.

Frederik IV, Konge af Danmark, f. 1671, Konge 1699—1730.

Friedrich IV, Hertug af Holsten-Gottorp, f. 1671, g. m. Hedvig Eleonore, Karl XII's æ. Søster, d. 1702 ved Klissow.

Friedrich, Landgreve af Hessen-Kassel, f. 1676, g. 1715 m. Ulrike Eleonore, Karls Søster. Svensk Generalissimus 1718. Efter Ulrikes Tronafsigelse (1720) blev han Konge af Sverige (Frederik I), d. 1755.

Friedrich I, f. 1657. Kurfyrste af Brandenburg 1688—1701 og Konge af Prøjsen 1701—1713.

Friedrich Wilhelm I, den prøjsiske Soldaterkonge, f. 1688. Konge 1713—40.

Gørtz, Georg Heinrich, Baron von, f. 1668. Gottorpsk Minister. Fra 1710 spillede han en stor Rolle i alle diplomatiske Begivenheder. Efter Karls Tilbagekomst fra Tyrkiet blev han Kongens Raadgiver og (1717) Minister. Henrettet 1719.

Georg I, Konge af England, f. 1660. Kurfyrste af Hannover 1698, Konge af England 1714—27.

Grothusen, Christian Albrecht, Baron von, Oberst, f. 1680. Livlænder. En af Karls nærmeste fortrolige. Faldt 1715 paa Rügen.

Gyllenkrook, Axel, Oberstløjtnant. I Kongens Følge under Marchen mod Poltava og Flugten til Bender.

Gyllenstjerna, Feltmarskal, f. 1648, d. 1720. En af Karl XI's fortrolige, som Karl XII ikke gav særlige Opgaver.

Hedvig Eleonore, Dronning af Sverige, f. 1638, d. 1715. Karls Farmoder.

Hedvig Sophie, Hertuginde af Holsten-Gottorp, f. 1681, d. 1708. Karls Yndlingssøster.

Horn, Arvid, Bernhard, f. i Finland 1664. Deltog i Kongens Ungdomseventyr. Som Drabanternes Fører Karls Ledsager paa alle Felttog indtil 1708. Derefter Medlem af Rigsraadet i Stockholm. Som saadan spillede Horn en meget tvetydig Rolle i den svenske Politik. D. 1740.

Horn, Henning Rudolph, Kommandant af Narva.

Karl Friedrich, Hertug af Holsten-Gottorp, f. 1700. Kongens Nevø. D. 1725.

Katharina I, Czarina af Rusland, f. rimeligvis 1684, g. m. en svensk Dragon. Menschikovs Maitresse. G. m. Peter den Store 1712. Fra 1725—1727 enevældig Herskerinde over alle Russere.

Königsmark, Grevinde Aurora, f. rimeligvis 1662. August den Stærkes Elskerinde. Moder til Moritz af Sachsen. D. 1728 som Koadjutrice i Quedlinburg.

Lagerkrona, Baron Anders, Generalmajor. Karls Yndling, men afskediget p. G. af Stridigheder med Grothusen 1710. D. 1739.

Liewen, Hans Heinrich von, f. 1664. Rigsraadets Sendebud til Tyrkiet. D. 1733.

Mazeppa, f. c. 1645, Hetman for Kosakkerne 1687. D. i Bender 1709.

Menschikov, Alexander Danilovitsj, Fyrste og Feltmarskal, Peter den Stores Legekammerat og Yndling, f. 1672. Sejrede ved Kalisch og Perevoloczna over Svenskerne. D. 1729 i Landflygtighed.

Meijerfelt, Generalmajor. En af Kongens fortrolige Officerer. Stettins Forsvarer.

Mörner, Karl Gustav, Baron og Feltmarskal. Deltog i alle Felttog. D. 1721.

Oxenstjerna, Bengt, Greve og Kancellipræsident under Karl XI, f. 1623, d. 1702. Stenbocks Svigerfar.

Patkul, Johan Reinhold von, f. 1664 i Livland. Svensk Officer. Deserterede og tog Tjeneste i den kursachsiske Hær. Derefter Czarens Minister i Dresden. Henrettet 1708.

Paykul, Otto Arnold von, f. 1662. Kursachsisk Generalmajor. Taget til Fange ved Warszawa 1705. Karl betragtede ham som Forræder, fordi han var født i Livland. Henrettet i Stockholm 1707.

Peter I, Alexejevitsj, Czar, kaldet Peter den Store, f. 1672. Czar 1682—1725.

Piper, Karl, Greve og Kongens første Minister, f. 1647. Taget til Fange ved Poltava. Død i russisk Fangenskab 1716.

Poniatovski, Stanislaus. Polsk Greve og Generalmajor. En af Karls mest trofaste Ledsagere, f. 1677, d. 1762. Fader til Polens sidste Konge.

Rehnskjöld, Karl Gustav, Greve og Feltmarskal, f. 1651. Taget til Fange ved Poltava og udvekslet 1718. D. 1722.

Stanislaus I, Leszczynski, f. 1677. Valgt til Konge af Polen 1705, men abdicerede 1713. D. 1766 i Frankrig.

Stenbock, Magnus, Greve og Feltmarskal. Deltog i alle Felttog indtil 1708. Derefter Guvernør i Skaane. Sejrede ved Helsingborg over Danskerne (1710) og som Overkommanderende i Pommern ved Gadebusch (1712) over Sachserne og Danskerne. Til sidst maatte han overgive sig og Armeen til Frederik IV af Danmark og døde som Krigsfange i Københavns Kastel 1717.

Scheremetjev, Boris Petrovitsj, Feltmarskal, f. 1652. Førte det russiske Centrum ved Poltava. D. 1719.

Ulrike Eleonore d. Æ., Datter af Frederik III af Danmark, f. 1656. G. m. Karl XI, Karl XII's Moder. D. 1693.

Ulrike Eleonore d. Y., Søster til Karl XII, f. 1688. G. (1715) m. Friedrich af Hessen. Dronning af Sverige 1718—20. D. 1741.

Vilhelm af Oranien, Konge af England 1689—1702.

NORDENS LØVE

skildrer i Romanform den svenske Heltekonge Karl XIIs Liv fra den store nordiske Krigs Begyndelse i 1700 til hans Død foran den norske Fæstning Frederiksten 1718, hans langvarige Kamp imod Frederik IV af Danmark, Peter den Store af Rusland og August den Stærke af Sachsen-Polen, hans Ophold i Tyrkiet og hans sidste Aar i Sverige og Norge. Hubert E. Gilbert opfatter Karl XII som en straalende historisk Personlighed.

Specialbogtrykkeriet